

STATSMINISTERENS KONTOR

Rapport

Flertallsregjeringens statusrapport

Politisk regnskap Stoltenberg II-regjeringen 2005–2010

Oktober 2010

STATSMINISTERENS KONTOR

Rapport

Flertallsregjeringens statusrapport

Politisk regnskap Stoltenberg II-regjeringen 2005–2010

Oktober 2010

Denne rapporten inneholder politisk regnskap for Stoltenberg II-regjeringen i perioden 2005-2010. I kapittel 1 er en oversikt over viktige resultater og saker fra 2005, inkludert forslag til statsbudsjett for 2011. I kapittel 2 til 18 er det rapportert hva regjeringen har gjort på konkrete målsettinger i regjeringens politiske plattform. Målsettingene fra plattformen er gjengitt i kursiv. Der det rapporteres på tiltak som ikke er konkretisert i regjeringsplattformen framgår det som tilleggspunkter regjeringen har arbeidet med. I vedlegget er omtalen fra Nasjonalbudsjettet 2011 av regjeringens prosjekt Samarbeid for arbeid tatt inn.

Vi bygger framtidens Norge!.....	3
Kapittel 1: Viktige resultater og saker siden 2005	5
Kapittel 2: Internasjonal politikk	90
Kapittel 3: Den økonomiske politikken.....	118
Kapittel 4: Næringspolitikk	123
Kapittel 5: Samferdsel	137
Kapittel 6: Folkestyre, lokalsamfunn og regionalpolitikk	148
Kapittel 7: Et arbeidsliv med plass til alle	155
Kapittel 8: Sosial rettferdighet.....	165
Kapittel 9: Helse og omsorg	171
Kapittel 10: Barn, utdanning og forskning.....	180
Kapittel 11: Fornyning og utvikling av offentlig sektor	196
Kapittel 12: Norge som miljønasjon.....	200
Kapittel 13: Energipolitikk.....	214
Kapittel 14: Kulturpolitikk	227
Kapittel 15: Et inkluderende Norge.....	230
Kapittel 16: Mer trygghet – mindre kriminalitet.....	237
Kapittel 17: Innvandring og integrering.....	242
Kapittel 18: Kirke-, religions- og livssynspolitikk.....	251
Vedlegg: Samarbeid for arbeid	253

VI BYGGER FRAMTIDAS NORGE!

I fem år har flertallsregjeringen bidratt til å bygge landet. Full barnehagedekning. Flere tusen nye ansatte i kommunene som jobber i skole, barnehage og omsorg. Lav ledighet. Dette er resultater av en politikk der vi bruker de store pengene på de store oppgavene. I et langstrakt land som Norge må infrastruktur være et felles ansvar. Derfor har vi sørget for et historisk løft for veg og bane i ny Nasjonal transportplan og derfor har utbygging av bredbånd i hele landet vært en av våre viktige satsinger.

Vi trenger strukturene, byggene, transportkanalene, men først og fremst trenger vi menneskene: kompetanse og arbeidskraft. Derfor er vi opptatt av også å bygge kunnskapsnasjonen. Full barnehagedekning har vært et politisk mål i 30 år. Denne regjeringen har sørget for at det nå er virkelighet. Nå settes innsatsen inn på å øke kvaliteten. Det er mye bra i norsk skole, men også mye som kan bli bedre. Derfor har vi økt timetallet i skolen, styrket undervisningen i kjernefagene, sørget for flere og bedre lærere, satsset mer på tidlig innsats og nå fått på plass leksehjelp for alle på de første trinnene. Frafallet fra videregående skole er fortsatt for høyt. Derfor vil vi løfte ungdomsskolen. Vi vil gjøre den mer virkelighetsnær og relevant, sørge for at elevene får et bedre tilpasset tilbud, bedre grunnleggende ferdigheter og settes i stand til å gjøre gode valg for videre utdanning. Arbeidet for å få flere til å gjennomføre og bestå videregående opplæring styrkes. Vi øker antallet studieplasser i høyere utdanning for å møte veksten i ungdomskullene og for å dekke behovet for kompetanse i arbeidslivet.

Kulturløftet, vår opptrappingsplan for bevilgningene til kunst, kultur og frivillighet, er i rute.

I denne perioden har Norge – i likhet med resten av verden – blitt berørt av den internasjonale finanskrisen, som førte til det sterkeste tilbakeslaget i verdensøkonomien siden andre verdenskrig. På tross av det har vi klart å holde arbeidsledigheten nede og folk i jobb. Når Norge har Europas laveste arbeidsledighet er ikke det tilfeldig, men skyldes politiske valg og aktiv handling. Vi har ført en ansvarlig økonomisk politikk over flere år, som gjorde oss godt rustet til å møte krisen. Tett samarbeid med fagbevegelse og næringsliv gjorde også at vi klarte å sette inn rett tiltak, med rett kraft til rett tid.

Regjeringen startet i februar prosjektet "Samarbeid for arbeid" som en bred samfunnsdebatt om hvordan vi kan legge til rette for å sikre høy yrkesdeltakelse og verdiskaping. Formålet med initiativet var å få innspill, diskusjon og gode svar på hvordan vi skaper et arbeidsliv som gjør at folk holder seg friske og motiverte, hvordan vi får bygd opp den kompetansen vi trenger, og hvordan vi skaper et framtidrettet næringsliv.

Vårt mål er at alle skal ha reell frihet til å bosette seg der de vil. Derfor har vi gitt distriktspolitikken et løft. Landbruket spiller en viktig rolle for bosetting, sysselsetting

og verdiskapning i hele landet. Vi har bak oss fem år hvor jordbrukets organisasjoner og regjeringen hvert år har kommet fram til avtaler om inntekter og utviklingsmuligheter for næringen.

Om få år vil andelen av befolkningen som er over 67 år øke betraktelig. At folk lever lenger er et av de sterkeste symbolene vi har på at vi lykkes med velferdsstaten. Likevel gir det utfordringer i forhold til omsorgstilbud og helsevesen, som vi må løse. Vi har satt et klart mål om full sykehjemsdekning i Norge, ved at alle som trenger heldøgns omsorg skal få dette innen 2015. Samtidig er vi i gang med å gjennomføre Samhandlingsreformen, som skal gi et helsevesen som henger bedre sammen, der folk skal få hjelp på rett nivå, til rett tid og på riktig sted. Dette vil spesielt komme eldre og kronikere til gode.

En politikk for framtida må være bærekraftig og ta ansvar for vårt felles miljø. Derfor har regjeringen lagt fram verdens mest ambisiøse klimamål og derfor tar vi ansvar for klimatiltak både ute og hjemme, gjennom samarbeid med andre land om regnskogvern, gjennom kvotekjøp og gjennom satsing på fornybar energi og kollektivtiltak hjemme. Regjeringen har trappet opp innsatsen på ny miljøvennlig energiproduksjon og energisparing gjennom Enova. Vi har fått på plass de sentrale prinsippene for et samarbeid med Sverige om et felles elsertifikatmarked, som vi tar sikte på skal starte opp fra 1.1.2012.

Vi har fått til mye. Vi har mye ugjort. Vi skal forbedre, forsterke og fornye verdens beste velferdssamfunn. Vi skal ta klimaansvar. Vi skal sørge for arbeidsplasser i hele landet. Vi skal være en kunnskapsnasjon. Stein for stein og skritt for skritt bygger vi framtidens Norge.

Jens Stoltenberg
Arbeiderpartiet

Kristin Halvorsen
Sosialistisk Venstreparti

Liv Signe Navarsete
Senterpartiet

KAPITTEL 1: VIKTIGE RESULTATER OG SAKER SIDEN 2005

Flertallsregjeringen har i fem år ført en politikk for fellesskap, verdiskaping og rettferdighet. Disse 841 eksemplene viser samlet hvordan vi har sørget for en tydelig kursendring i norsk politikk etter fem år med Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet i regjering. Eksemplene inkluderer også forslag i statsbudsjettet for 2011, og er sortert etter kapitlene i regjeringens politiske plattform 2009-2013.

Kapittel 2: Internasjonal politikk

Ta vare på norske interesser – gjøre en forskjell internasjonalt

1. Regjeringen har gjort nordområdene til et nasjonalt strategisk løft siden 2001.
 - a. Regjeringen har fremforhandlet og undertegnet delelinjeavtale med Russland i Barentshavet og polhavet.
 - b. Regjeringen har undertegnet grenseboerbevis avtale med Russland, styrket arbeidet i Arktisk råd og stimulert til kunnskaps- og næringsutvikling i regionen.
 - c. Regjeringen har iverksatt en ekstrainsats for næringsutvikling på land gjennom bevilgning til rådighet for Nordnorsk Reiseliv AS til profilering og markedsføring av landsdelen i utlandet, midler til Svalbard Reiseliv AS, Prosjekt reiseliv i nord, Forskningsløft i nord, ARKTEK (utviklingsprosjekt for underleverandører) og støtte til unge entreprenører.
 - d. Totalt vil regjeringen bruke om lag 1,2 milliarder kroner til nordområdetiltak i 2011.
2. Regjeringen har videreutviklet vårt samarbeid med USA og NATO. Regjeringen har gitt støtte til omforming og tilpasning av NATO til nye utfordringer og behov. Vi har bidratt med innspill til arbeidet med nytt strategisk konsept i NATO, med vekt på alliansens kjerneoppgaver og utfordringer i nærområdene. Vi har bidratt til økt vektlegging av nedrustning som del av sikkerhetspolitikken i NATO.
3. Regjeringen har opprettholdt Norges militære bidrag til Afghanistan og løftet opp den sivile innsatsen i landet. Det er foretatt en vridning av det norske styrkebidraget over til mer opplæring og trening av afghanske soldater i felt slik at afghanske sikkerhetsstyrker på sikt kan overta ansvaret for egen sikkerhet.
4. Regjeringen trakk norske soldater ut av Irak og operasjon Enduring Freedom i Afghanistan.

5. Regjeringen har økt deltakelsen i FN-ledede fredsoperasjoner med et feltsykehus på 150 soldater i FNs operasjon i Tsjad (avsluttet mai 2010). I tillegg kommer bidrag til FN-styrken i Libanon, trening av afrikansk fredsbevarende kapasitet og politibidrag til FN/AU-styrken i Sudan, samt norsk sjef for FNs eldste fredsbevarende operasjon, UNTSO i Midt-Østen med sete i Jerusalem. Tilbudt felles nordisk styrkebidrag til Sudan som ble avslått av Sudans myndigheter.
6. Regjeringen har videreført EØS-avtalen og inngått nye avtaler for Norges EØS-bidrag til økonomisk og sosial utvikling i de nye EU-landene. Regjeringen har satt ned et utvalg som skal gjennomgå EØS-avtalen.
7. Regjeringen har løftet opp anstendig arbeid på den internasjonale politiske dagsorden i både ILO og i WTO. Norge undertegnet i september 2008 en avtale med ILO om 100 millioner kroner i støtte over to år til arbeidet for anstendige arbeidsvilkår. I tillegg er det bevilget 30 millioner til ILOs aktiviteter på arbeidstilsyn og kvinner og likestilling i Brasil, Angola, Kina, Sør-Afrika og India. Norge vil inngå ny toårig programsamarbeidsavtale med ILO i løpet av høsten 2010.
8. Regjeringen har ledet an i forhandlingene om klasevåpenkonvensjonen som trådte i kraft 1. august i år. Til nå har 108 stater skrevet under avtalen. 38 stater, deriblant Norge, har også ratifisert avtalen. Siste rest av norske klasevåpen ble destruert sommeren 2010.
9. Norge leder giverlandgruppen for de palestinske selvstyremyndighetene som gjør Norge til en viktig aktør for å bidra til en bærekraftig tostatsløsning og til fredssamtaler i regionen.
10. Regjeringens handlingsplan for implementering av FNs Sikkerhetsrådsresolusjon 1325 (2000) om kvinner, fred og sikkerhet ble lansert 8. mars 2006. En konkretisering av planen er under utarbeidelse.

Utviklingspolitikk og menneskerettigheter

11. Norge gir over 1 prosent av BNI til bistand. Siden 2005 er bistandsbevilgningene økt med over 9 milliarder kroner.
12. Regjeringen har opprettholdt Norges posisjon som en av FNs største bidragsytere.
13. Regjeringen har satt i gang et omfattende prosjekt for reduksjon av CO₂ fra avskoging og sikrer levekår for de som lever av skog.

14. Regjeringen har lagt fram stortingsmelding om utviklingspolitikk som peker på at bistand bare er en liten del av norsk utviklingspolitikk. Bekjempe klimaendringer, hindre konflikt og stoppe kapitalstrømmer ut av, og stimulere til strømmer inn til utviklingsland er nødvendige politiske fokus for utvikling.
15. Regjeringen foretar en storsatsing på ren energi i utviklingsland, og dobler innsatsen til 1,6 milliarder kroner i forslag til statsbudsjettet for 2011.
16. Norsk støtte til Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria økes i 2011-2013.
17. Lagt fram handlingsplanen for kvinners rettigheter og likestilling i utviklingssamarbeidet som videreføres 2010-2013. Lagt fram stortingsmelding om kvinners rettigheter og likestilling i utviklingspolitikken.
18. Mer enn dobling av kvinnerettet bistand fra 2,4 milliarder kroner i 2005 til 5,3 milliarder i 2009 og økning i andel av total bistand fra 20 prosent i 2005 til 28 prosent i 2009.
19. Regjeringen har trappet opp kampen mot barne- og mødredødelighet.
20. Som ledd i arbeidet for å fremme tusenårs mål 4 og 5 tok Norge initiativ til å opprette et eget flergiverfond for å fremme resultatbasert finansiering for å forbedre barne- og mødrehelsen i utviklingsland.
21. Regjeringen viderefører arbeidet for tusenårs mål 2, utdanning av alle. Storsatsing på jenters utdanning og likestilling gjennom lansering av "jentemilliarden" over to år 2009-2010 gjennom UNICEF. Satsningen foreslås videreført også i 2011.
22. Regjeringen foreslår et krafttak i 2011 for å styrke kvinners roller og innflytelse i forvaltningen av sårbare naturressurser, landbruk og skogbevarende tiltak samt beredskap for klimaendring og naturkatastrofer gjennom å avsette inntil 100 millioner kroner øremerket til kvinner og klimatilpasning.
23. Regjeringen foreslår å sette av 355 millioner kroner for å sette fokus på klimatilpasning og klimarobust landbruk i budsjettet for 2011.
24. Norge har ledet an i arbeidet i FNs menneskerettighetsråd, med fokus på forsvar for menneskerettighetsforsvarere og kamp mot dødsstraff.
25. Arbeidet med den globale helsepersonellkrisen er forsterket. Norge bidro sterkt til at WHO's helseforsamling i mai 2010 vedtok en global kode for internasjonal rekruttering av helsepersonell.

26. De gode erfaringene med pilotprosjekt Pakistan vil danne grunnlaget for styrket inkludering av innvandrersorganisasjoner i utviklingsarbeidet. Erfaringene fra dette arbeidet var verdifulle i forbindelse med flomkatastrofen i Pakistan.
27. Norge bevilget 300 millioner kroner til FNs nødhjelpsfond i 2008 og 2009 og økte tilskuddet til 325 millioner kroner i 2010. Kjernebidraget til FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) har også økt og ligger i 2010 på 290 millioner kroner.
28. Norge er også en av de sterkeste støttespillerne til Den internasjonale Røde Korskomiteen (ICRC). Regjeringen har lagt fram en stortingsmelding om norsk humanitær politikk (St.meld. nr. 40 (2008-2009)).
29. Regjeringen har sammen med Brasil, Frankrike, Indonesia, Senegal, Sør-Afrika og Thailand skapt et initiativ som løfter fram folkehelseperspektiv i internasjonale relasjoner og forhandlinger.
30. Vi har opprettet et forum for fred og forsoning for å bidra til å etablere en norsk kompetansebase for konfliktløsning.
31. For å styrke kunnskapen om religionens rolle i konflikter og i internasjonal politikk drifter vi et forum for religion og utenrikspolitikk.
32. Regjeringen tar initiativ for å styrke kunnskapen om religion og utvikling gjennom et eget prosjekt.
33. Norge har intensivert innsatsen for å samle og spre både norske og internasjonale erfaringer fra freds- og forsoningsprosesser. Et viktig tiltak er den årlige fredsmeglernesamlingen "Oslo Forum".
34. Regjeringen har økt støtten til norske og internasjonale frivillige organisasjoner som jobber med fred og konfliktløsning.
35. Menneskerettighetsdialogene med Indonesia, Kina og Vietnam er videreført og styrket.
36. Norge støtter forvaltning av fiskeriressurser for å fremme utvikling, bilateralt, regionalt og multilateralt bl.a. gjennom FNs mat- og jordbruksorganisasjon (FAO).
37. Norge har signert avtale med seks vestafrikanske land om teknisk og finansielt samarbeid knyttet til fastsettelsen av yttergrensen for kontinentalsokkelen. Dette gir landene bedre kontroll over egen utvikling.

38. Regjeringen har skjerpet bistandskontrollen og kampen mot korrupsjon, bl.a. gjennom opprettelse av en ny varslingskanal og en egen sentral kontrollenhet som har ansvar for oppfølging av saker og forbedrete systemer for å avdekke økonomisk mislighold.
39. Norge jobber for at utviklingsland skal få mer innvirkning i utviklingsbankene. Verdensbanken har nylig foretatt en overføring av 3 prosent av stemmene i styret til utviklingsland.
40. Norge har inngått seks bilaterale avtaler om gjeldssletting. I flere saker har Norge slettet mer gjeld enn forhandlingsresultatet i Parisklubben tilsier.
41. Norge er ledende på gjeldspolitisk nybrottsarbeid på temaer som lånegiveransvar og gjeldsrevisjon
42. Den norske praksisen hvor gjeldsslette gis i tillegg til ordinær gavebistand er videreført.
43. Norge er blant de mest aktive land som er engasjert i innovativ finansiering, med innsatser på både global helse, mot ulovlig kapitalflyt, og for internasjonal avgift på finanstransaksjoner.
44. Regjeringen satt ned "kapitalfluktutvalget" som har sett på forholdet mellom skatteparadis og ulovlige pengestrømmer fra utviklingsland. Norge er ledende i arbeidet mot skatteparadiser og kapitalflukt.
45. Norge arbeider nå med flere utviklingsland for å bedre deres skatteadministrasjon med sikte på å styrke kompetansen for skattlegging av internasjonale selskaper og utvinningsvirksomhet.
46. Rapportert til FN på rasediskrimineringskonvensjonen.
47. Rapportert til FN på barnekonvensjonen i 2010.
48. Avgitt 8. rapport om oppfølging av FNs kvinnediskrimineringskonvensjon til FNs kvinnekomité.
49. Adgang til midlertidig plassering uten samtykke på institusjon, for beskyttelse og omsorg av barn som kan være ofre for menneskehandel, er sendt på høring.

Forsvar og sikkerhet

50. Fulgt opp forutsatt bevilgningsnivå for langtidsplanene for Forsvaret.

51. Forsvaret har levert intern ressursfrigjøring for i overkant av 1,1 milliard 2008-kroner, og har innfridd om lag 80 prosent av målsettingene for planperioden 2009-2012.
52. Styrket Forsvarets tilstedeværelse og evne til suverenitetshevdelse, myndighetsutøvelse og overvåking i nord. Etablert Forsvarets operative hovedkvarter på Reitan ved Bodø i nærhet til Forsvarets betydelige aktivitet i Nord-Norge. Økt kapasitet i nord med styrket kystvakt, oppgraderte Orionfly, et styrket Sjøforsvar og Hæren plassert med tyngdepunkt i Troms og på indre Østlandet. Samarbeidet med Russland er styrket.
53. Organisasjonsendringer vedtatt i langtidsplanen er gjennomført. Generalinspektøren for Hæren og Sjøforsvaret er etablert henholdsvis i indre Troms og Bergen i tilknytning til sine hovedaktivitetsområder. Generalinspektøren for Heimevernet er besluttet lokalisert til Elverum. Sjef Kystvakt med stab vil bli lokalisert på Sortland på hjemmebasen for kystvaksoperasjonene i Nord. Sjef for Forsvarets informasjonsinfrastruktur er besluttet lokalisert til Jørstadmoen.
54. Hæren er styrket med over 1100 årsverk (om lag 50 prosent) siden 2005. Hæren løser sine oppgaver i Norge samtidig som det leveres store styrkebidrag til operasjoner i utlandet. Hæren moderniseres med blant annet nytt artillerisystem og er reorganisert rundt Brigade Nord, med hovedtyngdepunkt i indre Troms og på indre Østlandet.
55. Heimevernet har gjennomført en kvalitetsreform med vekt på kompetanse, materiell og reaksjonsevne. Treningsnivået for de ulike styrkekategoriene i Heimevernet gjennomføres i henhold til målsetningene i langtidsplanen.
56. Sjøforsvaret har siden 2005 modernisert fartøystrukturen og fremstår som en av Europas mest kapable og moderne mariner. Dette har økt Sjøforsvarets evne til å følge opp Forsvarets del av regjeringens nordområdesatsning.
57. Kystvakten er siden 2005 modernisert ved at eldre innleide fartøyer er erstattet av nye og moderne fartøyer bygget for å løse hele spennet av Kystvaktens oppgaver, herunder økt evne til fiskerioppsyn og miljøberedskap. Kapasiteten vil ytterligere forbedres gjennom innfasing av nye maritime helikoptre i 2011.
58. Luftforsvaret har en oppgradert og moderne organisasjon og struktur, og prioriterer løsning av oppdrag i Nordområdene. Innføring av nye transportfly er i ferd med å ferdigstilles. Nye maritime helikoptre innføres, og øvrige flytyper oppgraderes. Luftforsvaret bidrar med viktig medisinsk helikopter-evakueringskapasitet i Afghanistan. Detasjement for NH-90-helikoptre til

understøttelse av fregattvåpenet og Kystvakten i Sør-Norge er besluttet lokalisert til Haakonssvern.

59. Norske militære enheter har inngått i EUs innsatsstyrker. Norge inngikk en samarbeidsavtale med Det europeiske forsvarsbyrået (EDA) i 2006.
60. Deltatt med ett fartøy i EUs operasjon Atalanta for å beskytte FN-forsyninger og skipstrafikk mot piratvirksomhet.
61. Styrking av nordisk sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid.
62. Bedre oppfølging av forsvarets veteraner. Veteranenes rettigheter og erstatningsvern i forsvarspersonelloven er styrket gjennom bl.a. ved etablering av objektivt erstatningsansvar samt en særskilt kompensasjonsordning. Forsvaret har opprettet Forsvarets Veteranadministrasjon (FVA) i 2006 og Forsvarets Veteransenter (FVS) på Bæreia har vært i full drift siden august 2009. Forsvarets psykiatritjeneste er styrket og en rekke andre tiltak er gjennomført både for å styrke anerkjennelse og oppfølgingen av veteranene.
63. Kvinneandelen i Forsvaret er økt fra 6,5 prosent kvinner blant befal og vervede ved utgangen av 2005 til 8,3 prosent ved utgangen av 2009.
64. Med bakgrunn i St. meld. nr. 38 (2006-2007) "Forsvaret og industrien – strategiske partnere" har departementet fulgt opp strategien som er lagt for de næringspolitiske aspekter ved Forsvarets anskaffelser.

Handel

65. Regjeringen har gått i bresjen for å få på plass internasjonale handelsavtaler. Bilaterale handelsavtaler gjennom samarbeidet i EFTA er ferdigforhandlet og implementert med en rekke land. Begynt og videreført forhandlingsprosesser om handelsavtaler med land som Kina, India og Russland.
66. Regjeringen har ivaretatt norske interesser innenfor fisk og landbruk i de pågående WTO-forhandlingene.
67. Norge utvidet ordningen med toll- og avgiftsfri markedsadgang for de minst utviklede land til ytterligere 14 lavinntektsland fra 1. januar 2008.
68. Det er oppnådd enighet i EFTA om å inkludere et kapittel om bærekraftig utvikling med bestemmelser om miljø og arbeidstakerrettigheter som et utgangspunkt for fremtidige forhandlinger om handelsavtaler.

Kapittel 3: Den økonomiske politikken

69. Norge har klart å holde en lav arbeidsledighet gjennom finanskrisen. Arbeidsledigheten i Norge ligger nå på 3,5 prosent og det forventes at ledigheten skal holde seg forholdsvis stabil gjennom 2010 og 2011. Dette er klart under gjennomsnittet for de siste 20 årene. Også i internasjonal sammenheng er den norske ledigheten svært lav.
70. Regjeringen følger handlingsregelen for ansvarlig økonomisk politikk.
71. Ved å reversere skatter og avgifter til 2004-nivå har vi fått i overkant av 14 milliarder kroner mer årlig til felles velferd sammenlignet med den forrige regjeringens budsjettforslag for 2006.
72. Vi har gjort formueskatten mer rettferdig. I 2005 var det 1,18 millioner personer i Norge som måtte betale formueskatt, i 2010 er det redusert til 620 000 personer.
73. Andre justeringer i skattesystemet har vært: Tetting av skattehull og økt skatt på aksjeinntekt, lavere innslagspunkt i toppskatten, økt minstefradrag, økt foreldrefradrag, redusert arveavgift, tilpasset skattesystemet til pensjonsreformen, slik at det skal lønne seg å stå lenger i arbeid.
74. Vi har styrket avgiftene som virkemiddel for å bedre miljøet. Samlet har miljø- og energirelaterte avgifter økt med om lag 1,8 milliarder kroner fra 2005 til 2011. CO₂-avgiften er økt for innenriks luftfart, det er innført CO₂-avgift på innenlands bruk av gass og det er innført NO_x-avgift som ble erstattet med en avtale. Grunnavgiften på fyringsolje, bensinavgiften og dieselavgiften har økt. Bilavgiftene er lagt om i mer miljøvennlig retning ved at engangsavgiften avhenger av CO₂-utslipp og ved at årsavgiften har blitt differensiert etter bilenes miljøegenskaper. Gjennomsnittlige CO₂-utslipp fra førstegangsregistrerte nye personbiler er redusert fra 177 g/km i 2006 til 141 g/km i perioden januar- august 2010.
75. Overprisede gebyrer, som for eksempel passgebyr, er redusert med vel 550 millioner kroner samlet i perioden. Passgebyret for voksne er redusert fra 990 kroner i 2005 til 450 kroner fra 1. januar 2008. Gebyret for barn ble redusert fra 420 kroner til 270 kroner fra 15. juni 2007.
76. Fordoblet fagforeningsfradraget fra 1800 til 3600 kroner. Fiskerfradraget er hevet fra 80 000 kroner til 150 000 kroner. Økt jordbruksfradraget, forbedret skogfondsordningen og gitt skattefritak for gevinst ved vern av skog, redusert gevinstskatten ved tomtsalg fra landbrukseiendommer og ryddet opp i skattleggingen av hestehold. Økt frikortgrensa for skoleelever og studenter fra 30 000 kroner til 40 000.

77. Gjort generasjonsskifter i familiebedrifter enklere ved at arveavgiften kan betales i avdrag over sju år rentefritt. Det ble innført en rentefri avdragsordning for generasjonsskifte i familiebedrifter i 2006. Denne ordningen ble utvidet fra 7 til 12 år i 2009-budsjettet, og størrelsesbegrensningen er avviklet, slik at ordningen ikke lenger bare omfatter de minste bedriftene.
78. Satt bankene bedre i stand til å opprettholde normal utlånsvirksomhet ved å tilby kjernekapital til solide norske banker gjennom opprettelsen av Statens finansfond.
79. Økt likviditeten og kapitaltilgangen i obligasjonsmarkedet gjennom opprettelsen av Statens obligasjonsfond.
80. Bedret likviditeten i norske banker gjennom å etablere bytteordningen, der bankene midlertidig kunne bytte til seg statsobligasjoner mot obligasjoner med fortrinnsrett (OMF).
81. Styrket tilsynet med finansmarkedene, blant annet ved å øke bevilgningene til Finanstilsynet.
82. Fremmet lovendringer for å videreføre og styrke en helhetlig og konsistent regulering av finansmarkedet.
83. Utvidet rapporteringen til Stortinget vedrørende Statens pensjonsfond utland med en årlig melding.
84. Økt aksjeandelen i Statens pensjonsfond utland fra 40 til 60 prosent. Utvidet investeringene gjennom Statens pensjonsfond utland til å omfatte flere markeder og selskaper.
85. Foretatt en bred evaluering av de etiske retningslinjene for Statens pensjonsfond utland.
86. Etablert et nytt investeringsprogram innenfor miljørelaterte investeringsmuligheter.
87. Prioritert arbeidet med å bekjempe konkurransekriminalitet og avdekke og forebygge ulovlig samarbeid ved å gi Konkurransetilsynet ekstra budsjettmidler.
88. Intensivert arbeidet mot svart arbeid og skatteunndragelser.

Kapittel 4: Næringspolitikk

89. Regjeringen utarbeidet i 2007 en nasjonal strategi, ”Stø kurs”, for miljøvennlig vekst i de maritime næringer. Regjeringen har styrket bevilgningene med til sammen 300 millioner kroner i 2008, 2009 og 2010 til maritim forskning, innovasjon og kompetanse. Tiltakene har bidratt til å styrke hele den maritime klyngen, fra verft og utstørsleverandører til skipsfart og maritime tjenester.
90. Regjeringen foreslo i revidert nasjonalbudsjett 2010 en omfattende tiltakspakke for norske verft og utstørsleverandører, som ble vedtatt av Stortinget. Tiltakspakken vil bidra til å stimulere og realisere lønnsomme prosjekter, legge til rette for omstilling, og sikre og videreutvikle kritisk kompetanse til markedene igjen snur.
91. Etablert støtteordning for bedrifter i et innkjøpskonsortium for kraft med en bevilgning på 40 millioner kroner i 2010-budsjettet.
92. Det er lagt opp til en garantiordning for kraftintensiv industris kjøp av kraft med en ramme på 20 milliarder kroner.
93. Bevilget 150 millioner kroner i næringsfond som følge av at Vefsnavassdraget inkluderes i Verneplanen for vassdrag.
94. Nasjonal strategi for reiselivsnæringene lagt frem i desember 2007. Doblet satsingen på reiseliv i statsbudsjettet siden 2005 til 260 millioner kroner i 2010.
95. Har utarbeidet et system for stjernemerking av overnattingsbedrifter i Norge.
96. Lagt fram og fått vedtatt ny minerallov i 2009 ((Ot.prp. nr. 43) 2008-2009). Loven trådte i kraft 1. januar 2010. Med dette har Norge fått et moderne lovverk tilpasset en næring for fremtiden.
97. Satsset på norsk romvirksomhet. Varslet deltakelse for 281,5 millioner euro i europeiske romfartsprogrammer gjennom den europeiske romorganisasjonen ESA og EU.
98. Regjeringen innførte 1. mai 2010 krav om at personer født 1. januar 1980 eller senere og som skal føre fritidsbåt med lengde over 8 meter eller som har motor med effekt mer enn 25 HK, må ha båtførerbevis.
99. Rammen for GIEKs alminnelige garantiordning er økt fra 40 milliarder til 120 milliarder kroner. Rammen for GIEKs U-landsordning er økt fra 1,5 til 3,15 milliarder kroner. Byggelånsgarantiordningen ble opprettet i 2005 med en ramme på 2,5 milliarder kroner. Rammen har siden blitt ytterligere økt og er i dag 6,5 milliarder kroner.

100. For å styrke forskning i næringslivet er det etablert en ny ordning – nærings-PhD. Ordningen ble etablert i 2008 og er et formalisert samarbeid mellom bedrifter og høyere utdanningsinstitusjoner om å utdanne doktorander.
101. Regjeringen la i 2008 lagt fram stortingsmelding St.meld. nr. 7 (2008-2009) om innovasjon.
102. Regjeringen la fram ny Handlingsplan for entreprenørskap i utdanningen 1. september 2009.
103. Regjeringen la i 2008 fram «Handlingsplan for mer entreprenørskap blant kvinner». Bakgrunnen for planen er at kvinner er underrepresentert blant entreprenører i Norge. Regjeringen har i 2008 gjennomført tiltakene i planen.
104. For å stimulere til mer entreprenørskap blant kvinner initierte regjeringen en egen pris for kvinnelige gründere i 2009.
105. Nærings- og handelsdepartementet og Norges forskningsråd startet i 2008 arbeidet med å sette i gang et forskningsprogram om entreprenørskap og kvinner som entreprenører. Programmet skal pågå i fire år. Det skal bl.a. bidra til økt kunnskap om omfanget av, vilkår for og resultater av entreprenørskap blant kvinner i Norge.
106. For å bygge opp kunnskap om entreprenørskap i Norge lanserte regjeringen i 2009 forskningsprogrammet «Mer entreprenørskap». Programmet vil gå over fire år fra 2010 og den samlede bevilgningen er på 16 millioner kroner. Hensikten er å få økt kunnskap om omfanget av, vilkår for og resultater av entreprenørskap i Norge.
107. Programmet for kommersialisering av forskningsresultater – FORNY – ble i 2009 evaluert. På bakgrunn av bl.a. evalueringen og anbefaling fra Norges Forskningsråd, vil regjeringen igangsette et revidert og forbedret FORNY-program med virkning fra 2011.
108. Norge har tiltrådt Den europeiske patentorganisasjonen (EPC).
109. Regjeringen skal legge fram en nasjonal strategi for miljøteknologi. Som et ledd i denne strategien vil vi gjennomføre et program på til sammen 500 millioner kroner over tre år til miljøteknologi.
110. Norge deltar i det nye EU-programmet for konkurransevne og innovasjon (CIP) med formål å styrke innovasjon og konkurransekraft, spesielt i små og mellomstore bedrifter.

111. Finansuroen gjorde det vanskelig å få finansiering for selv de beste entreprenørskapsprosjektene. Den landsdekkende etablerer-stipendordningen ble innført og bidro med 150 millioner kroner i 2009 og 50 millioner kroner i 2010 for å sikre at gode prosjekter kunne gjennomføres i en periode hvor tilgangen til kapital var knapp.
112. Regjeringen la i 2006 fram en næringsrettet designpakke ”Design og verdiskaping – regjeringens satsing på næringsrettet design (2006-2009)”.
113. Opprettelsen av Investinor, som datterselskap av Innovasjon Norge, med innskuddskapital på 2,2 milliarder kroner. Selskapet åpnet formelt sin investeringsvirksomhet i 2009.
114. Fylkeskommunene overtok fra staten 1. januar 2010 til sammen 49 prosent av eierskapet i Innovasjon Norge, som en del av forvaltningsreformen.
115. En betydelig satsing på Innovasjon Norge og SIVA i 2006 som ble videreført og styrket i perioden 2007-2010 for å bedre kapitaltilgangen til norske bedrifter. Regjeringen har styrket bevilgningene til tilskudd, samt tapsfond til innovasjonslån og garantier gjennom Innovasjon Norge.
116. I saldert statsbudsjett for 2009 ble ordninger under Innovasjon Norge styrket. I regjeringens tiltakspakker knyttet til finansuroen ble ordninger under Innovasjon Norge økt med ytterligere 652 millioner kroner for 2009 sammenlignet med saldert budsjett for 2009. I tillegg ble rammen for lavrisikolån økt med 2 milliarder kroner til 3,5 milliarder kroner og rammen for landsdekkende innovasjonslån økt med 1,1 milliarder kroner til 1,4 milliarder kroner. Rammen for ordinære garantier er økt med i alt 130 millioner kroner til 170 millioner kroner. I 2010 ble satsingen på næringsutvikling, innovasjon og internasjonalisering videreført fra saldert budsjett 2009 med en samlet bevilgning på om lag 3 milliarder kroner (eks. låne- og garantiordninger).
117. Bidratt til at Innovasjon Norge og Sametinget i februar 2009 inngikk en samarbeidsavtale om næringsutvikling i samiske områder med sikte på å styrke utvekslingen av kunnskap om samisk kultur og næringsutvikling, samt få fram gode prosjekter som vil styrke verdiskapningen i næringslivet i samiske områder.

En variert landbruks- og matproduksjon over hele landet

118. Jordbruksoppgjørene har gitt grunnlag for et inntektsløft på om lag 56 prosent (vel 86 000 kroner) per årsverk fra 2006 til 2010. Dette er høyere enn gjennomsnittet for andre grupper, og det største inntektsløftet siden opptrappingen på 1970-tallet.

119. Landbruksforhandlingene med EU er sluttført i samsvar med våre nasjonale prioriteringer og våre prioriteringer i WTO.
120. Ny lov om dyrevelferd er vedtatt av Stortinget og trådte i kraft 1. januar 2010.
121. Det er etablert en fast innsatsgruppe (matsmittekomiteen) for oppklaring av matbårne utbrudd av smittsomme sykdommer.
122. Gjennom regjeringens e-sporingsprosjekt utvikles elektroniske løsninger for sporing i matkjeden. Prosjektet avsluttes i 2011.
123. Matproduksjonsavgiftene er redusert med om lag 12 prosent, mange regelverkskrav om plikt til godkjenning med tilhørende gebyrer er avviklet.
124. Endringer i reglene i odelsloven, konsesjonsloven og jordloven trådte i kraft 1.7.2009. Endringene innebærer en betydelig modernisering av lovverket. Som oppfølging av forvaltningsreformen ble fylkeslandbruksstyrene lagt ned fra samme dato og oppgavene overført til fylkeskommunene og fylkesmannen.
125. Regjeringen har hevet den øvre rammen for tillegg for boverdi ved prisvurderingen knyttet til konsesjonsbehandling av landbrukseiendommer med bolighus fra 500.000 kroner til 1,5 millioner kroner. Endringene legger til rette for at flere eiendommer kan komme på salg og bidra til å styrke bosettingen i distriktene.
126. Det ble i 2006 iverksatt et nytt Trebasert innovasjonsprogram. Hovedmålet for programmet er økt bruk av tre og økt lønnsomhet i hele verdikjeden.
127. Forskrift om seter og tilleggsjord m.m. i statsallmenning ble endret i 2009. Endringene innebærer en modernisering av forskriften og legger til rette for en tidsmessig bruk av ressursene i statsallmenningene.
128. Det ble i 2008 iverksatt et 5-årig program for støtte til satsing på innlandsfiske over jordbruksavtalen.
129. Fra 2005 til 2011 er bevilgningen til skogbruk og bioenergi over jordbruksavtalen økt med 72 millioner kroner. Det er åpnet for at kommunene igjen kan gi støtte til skogplanting.
130. Gjennom ekstraordinære tiltak knyttet til finanskrisen, ble det satt midler til en tiltakspakke på 70 millioner kroner til skog og tresektoren til bioenergitiltak og økt satsing på trebruk, samt 50 millioner kroner til tiltak som holder driftsapparatet i gang i skogbruket.

131. I statsbudsjettet for 2007 ble skogfondsordningen styrket, ved å utvide de formål skogfond kan brukes til og ved å øke skattefordelen. Det er åpnet for at skogfondsmidler kan brukes til bioenergiformål.
132. Regjeringen har i 2009 lagt fram en egen stortingsmelding om landbruk, mat, energi og klima St.meld. nr. 39 (2008-2009) Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen.
133. Det er iverksatt tiltak for å styrke utnyttningen av skogen i kyststrøk. Over jordbruksavtalen i 2008 og 2009 ble det satt av til sammen 15 millioner kroner til tiltak som skal bidra til økt aktivitet i kystskogbruket.
134. Regjeringen har utvidet den statlige innsigelsesretten mot kommunale planvedtak for å hindre unødig omdisponering av dyrket mark.
135. Forvaltningen av genetiske ressurser er blitt styrket med opprettelsen av Norsk genressurssenter fra 1. juli 2006. Genressursforvaltningen innen sektorene planter, husdyr og skogtrær er nå samlet i en institusjon.
136. Svalbard globale frøhvelv ble åpnet 26. februar 2008. Dette er et viktig sikringstiltak for å ta vare på det biologiske mangfoldet i landbruket og spesielt matvekster av stor verdi for den globale matvaresikkerheten.
137. Regjeringen etablert et eget internasjonalt fond for å finansiere planteforedling i utviklingsland.
138. Regjeringen har foreslått fremtidig samlokalisering av Norges Veterinærhøgskole og Veterinærinstituttet med Universitetet på Ås.
139. Fremmet forslag til ny reindriftslov, som trådte i kraft 1. juli 2007.

Fiskeri og havbrukspolitikk

140. Etablerte i 2005 Marint verdiskapingsprogram.
141. La i 2007 frem en nasjonal strategi for utvikling av fiskerinæringa for å bedre utnytte vårt fortrinn med tilgang på ferskt råstoff av høy kvalitet (ferskfiskstrategien). Alle tiltak iverksatt. Eksporten av norsk sjømat har økt med 40 prosent fra 2005 til 2009 (fra 32 til 44,5 milliarder kroner).
142. Regjeringens nasjonale strategi for marin sektor – alfa og omega ble lagt frem våren 2009.

143. I budsjettet for 2008 ble det bevilget 2,2 milliarder kroner til opprettelse av et nytt statlig investeringselskap - Investinor AS - hvorav 500 millioner kroner ble forbeholdt investeringer i marint næringsliv.
144. Etablert et senter for levendelagring av fisk. Formålet er å sikre forbrukere og bearbeidingsindustrien tilgang på fersk fisk av god kvalitet gjennom hele året.
145. Bedt Eksportutvalget for fisk utarbeide kvalitetsstandarder og en egen kvalitetsmerking for norske fiskeprodukter.
146. Innført krav om merking av fangst- eller slaktedato på fersk fisk som omsettes i Norge, for å sikre god kvalitet på fersk fisk til forbrukerne.
147. I 2006 reiste Norge sak mot EU i WTOs tvisteløsningsorgan og i 2008 ble EUs antidumpingtiltak rettet mot norsk laks og ørret opphevet.
148. Som en konsekvens av EUs utvidelse er det forhandlet fram bedret markedsadgang til EU for makrell, sild og reker.
149. Etablerte i 2008 et treårig prosjekt "Sett sjøbein" for å øke rekrutteringen og styrke kompetansen i marin sektor.
150. Opprettet et utvalg som skal fremme forslag til en ny og overordnet arealstruktur, og legge til rette for sameksistens mellom de ulike aktørene som benytter kystsonen.
151. Bevilgningene til forskning og utvikling over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett har økt med 240 millioner kroner i perioden 2005 til 2010. Det utgjør en realvekst på 20 prosent over femårsperioden.
152. Etablerte Nofima i 2008, som er et næringsrettet forskningskonsern som driver forskning og utvikling for akvakulturnæringen, fiskerinæringen og matindustrien.
153. La i 2009 frem strategien - Marin bioprospektering en kilde til ny og bærekraftig verdiskaping.
154. Økt bevilgningene til Marbank for å styrke den som nasjonal marin biobank.
155. Bevilget midler til prosjektering og kvalitetssikring av grunnlaget for å vurdere eventuell bygging av nytt isgående forskningsfartøy.
156. Vesentlig styrking av forskning på lakselus.

157. MAREANO-programmet som driver systematisk kartlegging av havbunnen i Barentshavet og områdene utenfor Lofoten er videreført med en årlig ramme på 51,5 millioner kroner over Fiskeri- og kystdepartementet, Miljøverndepartementet og Nærings- og handelsdepartementets budsjett.
158. Torskeavlsprogrammet er videreført.
159. Lagt frem en strategi for en konkurransedyktig norsk havbruksnæring (2007).
160. Lagt frem en strategi for en miljømessig bærekraftig oppdrettsnæring (2009).
161. Satt i verk en rekke tiltak for å redusere problemene med lakselus og rømming.
162. Forskriftsfestet at det ikke skal tillates torskeoppdrett i gyteområder for vill torsk.
163. Tildelt 65 nye tillatelser for oppdrett av laks, ørret og regnbueørret (2009). Blant annet ble mindre aktører som drev videreforedling prioritert i tildelingen. Deler av vederlaget for de nye konsesjonene ble tildelt fylkeskommunene (195 millioner kroner).
164. Regjeringen la 21. desember 2007 fram Ot.prp. nr. 20 (2007-2008) Om lov om forvaltning av viltlevande marine ressursar (havressurslova). Loven trådte i kraft 1. januar 2009.
165. I tråd med prinsippet i den nye havressursloven gjelder utkastforbudet/ilandføringsplikten nå for all fisk som fanges i norske farvann, med unntak av levedyktig fisk fanget i strid med regelverket.
166. Det ble etter et norsk initiativ i november 2009 vedtatt et utkastforbud i Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC).
167. Økt innsats fra norske og russiske myndigheter har gjort at det ulovlige, uregulerte og urapporterte fisket av torsk er redusert fra over 100.000 tonn til at det i 2009 ikke ble avdekket noe slikt fiske av torsk.
168. Ressurskontrollen og arbeidet for bekjempelse av det ulovlige fisket er styrket både internasjonalt i Den nordøst-atlantiske fiskerikommisjon (NEAFC) og den nordvestatlantiske fiskerioorganisasjonen (NAFO) og nasjonalt gjennom økte ressurser til Kystvakten til kontroll i Barentshavet, økte bevilgninger til Fiskeridirektoratet og opprettelsen av Fiskeriforvaltningens analysenettverk (FFA). FFA skal sikre et tettere samarbeid mellom ulike etater og bidra med oppdaterte, tverrsektorielle analyser innenfor saksområdet ulovlig, uregulert og urapportert fiske.

169. Det er innført nasjonale reguleringstiltak for å bygge opp og styrke enkelte fiskebestander, herunder en strengere kysttorskforvaltning.
170. Regjeringen la i desember 2007 frem en egen stortingsmelding om forvaltning av kongekrabbe.
171. Regjeringen la 19. juni 2009 frem en melding til Stortinget om norsk sjøpattedyrpolitikk.

Kapittel 5: Samferdsel

172. Fulgte som første regjering opp de økonomiske planrammene for Nasjonal transportplan (NTP) både for veg og jernbane, både i enkelte år og planperioden 2006-2009 som helhet. Det betyr at regjeringen i løpet av fireårsperioden totalt sett har brukt nesten 11 milliarder kroner mer enn det Bondevik II-regjeringen foreslo i sitt forslag til NTP for denne perioden. I tillegg bevilget regjeringen gjennom tiltakspakken 3,6 milliarder kroner til veg- og jernbaneformål i 2009.

Veger

173. Kompensert for den overføring som fra 1. januar 2010 fant sted når det gjelder ansvar for om lag 2/3-deler av riksvegnettet til fylkeskommunene, har bevilgningene til riksvegnettet reelt økt med om lag 6,8 milliarder kroner (om lag 44 prosent, justert for prisvekst i perioden) i perioden 2005-2011.
174. For 2011 foreslår regjeringen å bevilge om lag 5 milliarder kroner til drift og vedlikehold av riksvegnettet. Dette er en økning på 880 millioner kroner, eller 21,1 prosent i forhold til saldert budsjett for 2010. På vedlikeholdssiden innebærer forslaget en økning på 60 prosent i forhold til saldert budsjett for 2010. Budsjettforslaget for 2011 vil stanse veksten i forfallet, basert på dagens beregningsmodeller.
175. For nyinvesteringer foreslås det til sammen bevilget 5498 millioner kroner i 2011. I tillegg kommer bevilgninger til E18 Bjørvika, E16 over Filefjell og E6 vest for Alta som alle er egne poster på statsbudsjettet, med forslag til bevilgning på i overkant av 370 millioner kroner. Forslaget innebærer at snaut 45 prosent av rammen i handlingsprogrammet for perioden 2010-2013 vil være fulgt opp etter to år.
176. For budsjettåret 2010 ble det etablert en ordning hvor fylkeskommunene kan få refundert sine kapitalkostnader knyttet til investeringer i vegnettet. Ordningen kompenserer slike utgifter for en årlig investeringsramme på 2 milliarder kroner. For å dekke disse kostnadene ble det for budsjettåret

bevilget 28 millioner kroner over Samferdselsdepartementets budsjett. I budsjettforslaget for 2011 ligger det inne en bevilgning på 103,8 millioner kroner til dette formålet.

177. Fylkene fikk for budsjettåret 2010 en økning i rammeoverføringen på 1 milliard kroner i direkte tilknytning til overføringen av betydelige deler av det tidligere statlige vegnettet.
178. Langt sterkere satsing på rassikring, styrking av planleggingsarbeidet for ras og flomsikring og bedre sikring mot ras i plan- og bygningsloven. Det er for 2011 foreslått 1051 millioner kroner til rassikringstiltak, noe som tilsvarer den årlige rammen til rassikring i Nasjonal transportplan. Rassikringsmilliarden er nå på plass. Dette forslaget innebærer en økning på 201 millioner kroner i forhold til saldert budsjett for 2010. En egen post for rassikring har en oppfølgingsgrad på 112,0 prosent i forhold til planrammen i NTP 2006-2009.
179. 25 prosent vekst i vedlikeholdsbudsjettet til Statens vegvesen fra 2006 til 2007. Dette representerer et trendbrudd. Satsingen på asfalt er videreført fra 2007 til 2008. I statsbudsjettet for 2009 er asfalt økt med 570 millioner kroner eller om lag 68 prosent fra 2008. Samlede midler til asfalt i 2009 gjorde at etterslepet på dette området ble redusert. I perioden 2006-2009 økte Stoltenberg II-regjeringen midler til asfalt med til sammen 1365 millioner kroner sammenlignet med forslaget til Bondevik II-regjeringen i St.prp. nr. 1 (2005-2006).
180. Bevilgningen for 2009 til trafikktilsyn, drift og vedlikehold av riksveger økte med om lag 1760 millioner kroner i faste priser sammenlignet med Bondevik II-regjeringens forslag for 2006. For investeringer var økningen på om lag 2535 millioner kroner i faste priser.
181. I 2009 ble til sammen 157 kilometer ny riksveg åpnet for trafikk, av dette 75 kilometer firefelts veg. Totalt 21 større prosjekter, over 100 millioner kroner, ble åpnet for trafikk. Av disse var 10 på stamvegnettet og 11 på det øvrige riksvegnettet.
182. Det ble asfaltert om lag 2670 kilometer veg i 2009, inkludert gang- og sykkelveg, til en kostnad på om lag 1530 millioner kroner. Dette medførte at etterslepet for vegdekker ble noe redusert i 2009.
183. Det ble videre utbedret 46 rasutsatte punkt, noe som førte til at 12 rasutsatte strekninger ble utbedret.
184. I 2009 ble det bygd 11 km gang- og sykkelnett som inngår i et sammenhengende gang- og sykkelnett i de seks største byområdene.

185. Økt satsing på trafikksikkerhet, bl.a. gjennom et sammensatt og målrettet trafikksikkerhetsarbeid og en egen trafikksikkerhetspakke i 2009 innenfor investeringer, drift og vedlikehold, samt trafikant- og kjøretøyrettede tiltak samt ny Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på veg 2010-2013. Den langsiktige trenden viser ulykkesnedgang for antall drepte og hardt skadde. 2009 omkom 212 personer i vegtrafikkulykker og antall hardt skadde var 751. Dette er laveste tall siden 1954, samtidig som trafikkveksten har vært svært stor. Trafikksikkerhetsarbeid vil bli høyt prioritert i NTP-perioden 2010-2019.
186. Statens vegvesens kontrollvirksomhet av kjøre- og hviletid, tungtransport og bilbelte økte fra 2008 til 2009, og den nedadgående trenden fra 2005 til 2008 er snudd. Dette skyldes bl.a. endring av måltall for kontrollvirksomheten fra 2008 til 2009 om at antall utførte kontroller i volum skal være mer enn året før. Egne tilsynsenheter i hver region har vært operative siden 2008.
187. Automatisk trafikkontroll over strekninger (streknings-ATK) måler gjennomsnittsfart mellom to punkter på strekningen. Slik kontroll ble i 2009-2010 iverksatt på tre strekninger. Ordningen er nå under evaluering for å vurdere videre utrulling av streknings-ATK.
188. Satt i gang et prøveprosjekt med føreropplæring i tilknytning til flere videregående skoler i Distrikts-Norge for å gi elever med avstand til kjøreskoler et bedre og billigere tilbud.

Jernbane

189. Bevilgningene til Jernbaneverket har reelt økt med om lag 3,7 milliarder kroner (nær 70 prosent, justert for prisvekst i perioden) i perioden 2005-2011. Drift og vedlikehold har økt med nær 40 prosent og investeringer i linjen med nær 125 prosent.
190. Bedret togforbindelsene mellom hovedstedene i Skandinavia (Stockholm) gjennom avtale med svenske myndigheter om koordinert kjøp av tog tjenester mellom Oslo og Karlstad/Stockholm (og overenskomster om avtaler på Ofotbanen og Meråkerbanen).
191. Bestilt 50 nye togsett av type Flirt som vil leveres fra 2011 og i årene framover.
192. Storstilt oppussing av gammelt togmateriell.
193. Sikret vellykket nyoppstart av togtilbudet og videre drift på Gjøvikbanen med ny togoperatør.
194. Innført passasjerrettighetsforordningen som gir passasjerene bedre rettigheter, og innført ordning der passasjerer som utsettes for forsinkelser får

bedre vilkår enn det som følger av EUs passasjerrettighetsforordning. NSB har nå noen av de beste transportvilkårene i Europa.

195. Redusert kjøreveisavgift for godstrafikk med aksellast t.o.m. 25 tonn og fjernet el-avgift for jernbane.
196. Igangsatt Oslo-prosjektet (et stort fornyelses- og vedlikeholdsprosjekt til 2 milliarder kroner) for å bedre driftsstabiliteten for togtrafikken i Oslo-området.
197. Bevilget ekstraordinære midler til tiltak for å hindre dyrepåkjørsler.
198. Betydelig satsing på bedring av publikumsinformasjon (anskaffelser og utplassering av flere titalls nye av monitører, skjermer, høytalersystem, implementering av mobile tjenester, etablering av nye kundesentre).
199. Gjennomført en rekke tiltak på ulike stasjoner og holdeplasser for å bedre tilgjengeligheten for folk med nedsatt funksjonsevne.
200. I perioden 2005-2009 har gjennomsnittlig antall drepte i forbindelse med jernbanetraffikk gått ned fra 8,2 personer til 6,5 personer (målt over gjennomsnitt siste 20 år).

Kollektivtransport

201. Regjeringen har foreslått å bevilge 431 millioner kroner til "Belønningsordningen for bedre kollektivtransport og mindre bilbruk" i 2011. Forslaget tilsvarer nesten en firedobling sammenlignet med bevilgningen fra saldert budsjett for 2005.
202. Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne trådte i kraft fra 1. januar 2009 og inkluderer krav om universell utforming av stasjoner og terminaler, og nye transportmidler.
203. Transnova-prosjektet ble etablert i 2009 med en bevilgning på 50 millioner kroner. Transnova skal gi tilskudd til prosjekter som bidrar til raskere implementering av mer miljøvennlige transportløsninger og transportpraksis. Regjeringen har foreslått å bevilge 73,2 millioner kroner til Transnova-prosjektet i 2011.
204. Økt rabattsatsen på sone- og verdikort med riksvegferjer fra 40 til 50 prosent.
205. Sikret rettighetene til ansatte i kollektivtrafikken ved å gi dem rett til virksomhetsoverdragelse ved anbudsoverdragelse, samt lovfestet et forbud mot sosial dumping i kollektivtransportsektoren når det brukes anbud.

206. Innført krav om universell utforming av alle nye rutegående busser.

Den digitale allemannsretten

207. Regjeringen legger til rette for utbygging av et tredje mobilnett gjennom regulering og frekvenstildeling for å styrke konkurransen og derigjennom nyskapende og gode tjenester.
208. Regjeringen har siden 2006 satt av mer enn 875 millioner kroner til bredbåndsformål. Kombinert med lokale tilskudd er det forventet at dette vil gi over en milliard kroner i bredbåndsinvesteringer. De områdene som disse midlene investeres i ville sannsynligvis ikke ha fått bredbånd om det offentlige ikke stilte opp.
209. Så godt som nådd målet om at hele landet skal ha tilgang til bredbånd. I august 2004 var den nasjonale bredbåndsdekningen ca. 81 prosent mens den nå er ca. 99,7 prosent.
210. Oppfordret kommunene til å gjennomføre konkrete tilretteleggingstiltak for å stimulere bredbåndsutbygging, blant annet gjennom å redusere gravekostnadene for utbyggere av fast bredbånd og gi tilgang til å plassere utstyr for mobilt bredbånd.
211. Mobilnettene dekker nå mer enn 99,9 prosent av befolkningen der de bor og over 87 prosent av landarealet. I tillegg har mobilteknologien CDMA en ytterligere flatedekning utover dagens GSM-område.
212. Bestemt at deler av den såkalte digitale dividenden (ledige frekvenser etter overgang til digital kringkasting) skal være tilgjengelig for mobilt bredbånd.
213. Post- og teletilsynet har intensivert arbeidet med å sørge for at infrastruktur til Internett og bredbåndstelefoner sikres bedre. Tilsynet har siden 2007 kartlagt tjenester, teknologi og beredskapsløsninger hos en rekke tilbydere med sikte på å identifisere og sikre samfunnskritiske funksjoner.

Posttjenester i hele landet

214. Samferdselsdepartementet arbeider med forslag til ny postlov der enhetsporto for enkeltsendinger blir videreført.
215. For å styrke arbeidet med en jevnere kvalitet på posttjenestene over hele landet har regjeringen sørget for at det fra høsten 2007 er gjennomført regionale målinger på fremføringstiden for post, slik at eventuelle større regionale forskjeller kan avdekkes.

216. Regjeringen har foreslått bevilget 345 millioner kroner i statsbudsjettet for 2011 til statlig kjøp av leveringspliktige, ulønnsomme post- og banktjenester fra Posten Norge AS.

Et godt flytilbud

217. I anbudet på regionale flyruter i Finnmark og Nord-Troms for perioden 2007-2010 ble maksimal billettpris redusert med 20 prosent. Den reduserte maksimaltaksten ble videreført i anbudet for perioden 2010-2013.
218. Avinor har foretatt betydelige investeringer i lufthavnnettet for å tilpasse lufthavnene til revidert forskrift om utforming av store lufthavner. Med bakgrunn i den økonomiske nedgangen i 2008 og 2009 fremmet regjeringen i 2009 en tiltakspakke på til sammen 900 millioner kroner til Avinor for å sikre de nødvendige investeringene i lufthavnnettet. En tiltakspakke på i overkant av 600 millioner kroner ble fremmet i 2010.
219. Regjeringen ga i 2007 et investeringstilskudd på 7 millioner kroner til Stord lufthavn, Sørstokken.
220. Regjeringen har i 2010 inngått avtale om årlig driftstilskudd med Stord lufthavn, Sørstokken, med en ramme på opptil 12 millioner kroner per år.
221. Regjeringen har i 2010 tildelt investeringstilskudd på til sammen 12 millioner kroner til lufthavnene på Skien og Notodden.
222. Regjeringen hevet i 2009 trafikktaket på Moss lufthavn, Rygge.
223. Regjeringen forhandler nå med EU om implementering i EØS-avtalen av EUs regelverk om en videreutvikling av 'Det felles europeiske luftrom' (SES II).
224. Avinor samarbeider med tjenesteutøverne i de øvrige nordiske land, samt Estland og Latvia, om utredning av en såkalt funksjonell luftblokk ("North European Functional Airspace Block" (NEFAB)). Luftblokken vil utgjøre det samlede luftrommet til disse statene og skal bidra til å effektivisere lufttrafikken.
225. For å sikre flypassasjerenes klagemuligheter etablerte regjeringen en felles flyklagenemnd for alle passasjerer 1. januar 2009.

Sjøvegen

226. Planrammen i Nasjonal transportplan for perioden 2006-2009 er fulgt opp. I tillegg ble det gitt 80 millioner kroner i ekstraordinære midler til fiskerihavner og farleier i forbindelse med tiltakspakken i 2009.
227. I Nasjonal transportplan 2010-2019 (NTP) ble Kystverkets planramme økt kraftig, og regjeringen har nå startet den varslede opptrappingen gjennom budsjettet for 2010 og forslag til budsjett for 2011. Prioriteringene i NTP følges opp blant annet gjennom fornyelse av fartøyer, meldings- og informasjonssystemer og utstyr på sjøtrafikksentralene, økte bevilgninger til fiskerihavner og farleier og reduserte avgifter.
228. Sjøtransportens kostnader er redusert ved at kystavgiften ble redusert fra 34 til 30 prosent i 2010 og foreslås satt ned til 20 prosent i 2011. Årsavgiften for havnesikring ble fjernet i 2010. Samlet innebærer dette til nå en redusert avgiftsbelastning på om lag 47 millioner kroner.
229. I 2006 inngikk Norge og Russland en MoU for å styrke samarbeidet om sjøsikkerhet.
230. Trafikksentralen for Nord-Norge i Vardø ble operativ 1. januar 2007. Trafikksentralen overvåker og veileder trafikk i nordområdene.
231. I 2009-budsjettet ble det bevilget 5 millioner kroner for å opprette et nasjonalt kompetansesenter for sjøsikkerhet, oljevernberedskap og overvåking knyttet til trafikksentralen i Vardø.
232. Det er satt i gang et arbeid med sikte på å utvikle et helhetlig overvåkings- og varslingssystem for de nordlige havområder.
233. Regjeringen har styrket sjøsikkerheten i nordområdene ved å etablere seilingsleder utenfor territorialfarvannet utenfor Finnmarkskysten. Det utarbeidet forslag til tilsvarende tiltak utenfor kysten av Vestlandet og Sørlandet som er lagt frem for Den internasjonale maritime organisasjonen (IMO).
234. Det er etablert en statlig slepebåtberedskap i Nord-Norge og for Sørlandet. Fra 2011 vil det bli etablert en slepebåtberedskap for Vestlandet.
235. Gjennom budsjettene i 2006-2010 har regjeringen fullt ut oppfylt anbefalingene i Kystverkets rapport fra 2006 om utskifting av oljevernmateriell mv. i statlige depot i perioden 2006-2010.

236. Bevilgningene til oljevernberedskap er foreslått økt med 25 millioner kroner i 2011 for å iverksette ytterligere identifiserte tiltak for å bedre oljevernberedskapen.
237. Regjeringen har vedtatt å heve U-864. Rapporten fra den eksterne kvalitetssikringen (KS2) var imidlertid svært kritisk til det gjeldende hevingsprosjektet og Kystverket har nå fått i oppdrag å gjennomføre en konseptvalgutredning med fire alternativ; nullalternativet, heving, tildekking og et alternativ som kombinerer heving og tildekking.
238. Regjeringen har prioritert å håndtere gamle vrak langs kysten. Vraket av Nordvard ved Moss og vraket "Welheim" utenfor Florø er tømt, og det er besluttet at vraket etter det russiske marinefartøyet "Murmansk" i Hasvik kommune skal fjernes og arbeidet ventes ferdigstilt i 2011. Det foreslås i tillegg 30 millioner kroner til oppfølging av Kystverkets vrakrapport i 2011-budsjettet.
239. En ny havne- og farvannslov trådte i kraft 1. januar 2010, som legger til rette for god fremkommelighet, trygg ferdsel, og effektiv og sikker havnevirksomhet.
240. Kommunal- og regionaldepartementet har satt i gang prøveprosjekt med gratis ferjer på to fylkeskommunale samband.

Forbrukerpolitikk

241. En ny markedsføringslov trådte i kraft 1. juni 2009. Loven inneholder blant annet regler som gir bedre beskyttelse for forbrukerne ved telefonsalg, bedre adgang til reservasjon samt regler som forbyr enkelte former for markedsføring rettet mot barn og unge.
242. Lagt fram et forbrukerpolitisk handlingsprogram (2008-2009), som gir en systematisk oversikt over utfordringer, mål og tiltak som skal ivareta interessene til forbrukerne.
243. Opprettet finansportalen.no, som driftes av Forbrukerrådet, for å gi forbrukerne god og oversiktlig informasjon om finansielle produkter (www.finansportalen.no).
244. Nedsatt et offentlig utvalg som utreder styrkeforholdene i verdikjeden for mat. Arbeidet skal etter planen være ferdig vinteren 2010/2011.
245. Sendt på høring et forslag om endringer i gjeldsordningsloven. Målet er å få til en enklere og mer effektiv behandling av gjeldssaker.

246. Foreslått lovendringer for å styrke beskyttelsen av forbrukere ved salg av bolig under oppføring.
247. Gjennomført alminnelig høring om tilstandsrapport ved salg av bolig (jf. bl.a. NOU 2009: 6).
248. Lovfestet en frarådingsplikt i kredittkjøpsloven, noe som innebærer en plikt til å fraråde forbrukere å ta opp kreditt som kan være en for stor økonomisk belastning for forbrukerens økonomi.
249. Styrket forbrukeres vern på kredittområdet ved å gjennomføre EUs forbrukerkredittdirektiv i norsk rett.
250. Vedtatt en ny bestemmelse i forbrukerkjøpsloven om regulering av garantier som vil gjøre selgere bevisst på at garantier bør utformes på en tydelig måte slik at forbrukere kan forutse sin rettsstilling.
251. Vedtatt nye regler om at et forsikringsselskap må ha saklig grunn for å nekte noen forsikring, noe som styrker kundenes rettigheter.
252. Gjennomført endring i tomtefesteloven som gir tomtefestere rett til innløsning annen hvert år istedenfor hvert tiende, som tidligere var tilfelle. Endret i tomtefestelovens regler om innløsningssum for å kunne vareta interessene til både festerne og bortfesterne.
253. Vedtok tomtefesteinstruksen som skulle sikre de som festet boligtomter på statens grunn, gunstigere vilkår for innløsningen enn det som fulgte av tomtefesteloven. Høyesterett kom fram til at instruksen ikke er gyldig for tomter eid av Opplysningsvesenets fond og at tomtefesteloven må følges ved innløsning av disse tomtene. De som inngikk avtale om innløsning av tomtene sine fra Opplysningsvesenets fond før dommen fra Høyesterett falt, får mulighet til å gjennomføre innløsningen. Regjeringen arbeider med hvordan man skal håndtere tapene som kirken er påført som følge av tomtefesteinstruksen.

Kapittel 6: Folkestyre, lokalsamfunn og regionalpolitikk

Levende lokalsamfunn

254. Realveksten i kommunesektorens inntekter har vært 47 milliarder kroner fra 2005 til 2011. Det tilsvarer en realvekst på 17 prosent. Om lag halvparten av inntektsveksten har vært frie inntekter.
255. I fireårsperioden fra 2005 til 2009 økte sysselsettingen i kommunesektoren med om lag 59 000 personer. Veksten i avtalte årsverk i samme periode har

vært om lag 40 000. Sysselsettingsveksten har fortsatt også i inneværende år med en sesongjustert økning på vel 7000 personer fra 4. kvartal i fjor til 2. kvartal i år. Til sammenlikning økte sysselsettingen i foregående fireårsperiode (fra 2001 til 2005) med om lag 9 000 personer.

Åpenhet, offentlighet, ytringsfrihet og personvern

256. Satt ned en personvernkommissjon som la fram sin rapport i januar 2009.
257. Sammen med Datatilsynet gjennomført kampanjen www.dubestemmer.no for å styrke folks oppmerksomhet om personvern.
258. Bevilget midler til prosjekter i regi av Datatilsynet som skal øke informasjonssikkerheten og internkontrollen.
259. Etablert veiledningstjeneste som skal bistå publikum som opplever seg krenket av ytringer på nett.
260. Vedtatt forskrift som setter klare grenser for arbeidsgiveres adgang til ansattes e-post.
261. Gitt ut en veileder i utredning av personvernmessige konsekvenser av ulike tiltak.

Lokal vekstkraft

262. Lagt fram to stortingsmeldinger om distrikts- og regionalpolitikken, som varsler en styrking av arbeidet med lokal samfunnsutvikling for å bedre utnyttelsen av den lokale vekstkraften.
263. Styrket bevilgningene til de særskilte distrikts- og regionalpolitiske virkemidlene med 743 millioner kroner (om lag 56 prosent) fra 2005 til 2011, inkludert forslaget til statsbudsjett for 2011.
264. Gjeninnført differensiert arbeidsgiveravgift i Distrikts-Norge. Sammen med ordningen med kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift utgjør dette en distriktpolitisk innsats på om lag 13 milliarder kroner i 2011.
265. Innført kompensasjonsordning for områdene som ikke fikk gjeninnført differensiert arbeidsgiveravgift eller som fikk gjeninnført ordningen med en høyere sats enn før 2004. Bevilgningen har økt fra 575 millioner kroner i 2007 til 696 millioner i 2011.
266. Det distriktpolitiske virkeområdet har blitt utvidet med 24 nye kommuner. Norge er det eneste EØS-landet som har fått en slik utvidelse.

267. Opprettet NyVekst, en støtteordning for små, nyetablerte vekstforetak i det distriktpolitiske virkeområdet.
268. Gjeninnført kommunale næringsfond og styrket bevilgningen fra 100 millioner kroner i 2006 til 225 millioner kroner i 2011.
269. Gjennomført prosjektet Førstelinje for utvikling av næringsliv i kommunene (FUNK) i regi av Innovasjon Norge.
270. Gjennomført et småsamfunnsprogram på 141,5 millioner kroner fra 2005-2009 for å utvikle attraktive småsamfunn.
271. Styrket og videreført MERKUR-programmet for å sikre et grunnleggende tjenestetilbud i mindre bygder. En ny ordning med investeringsstøtte for de minste distriktsbutikkene er under etablering.
272. Økt satsing på kulturbasert næringsutvikling, blant annet gjennom en handlingsplan for kultur og næring med 25 konkrete tiltak.
273. Økt bevilgningene til entreprenørskap blant unge fra 13 millioner i 2008 til 32 millioner i 2011.
274. Bevilget totalt 78,7 millioner kroner i 2010 og 2011 til Bolyst, et program som skal gjøre distriktskommuner mer attraktive for bosetting.
275. Iverksatt satsingen "Lokal samfunnsutvikling i kommunene" (LUK) som skal gi kommunene bedre vilkår for å gjennomføre utviklingstiltak lokalt, samt styrke fylkeskommunen som regional utviklingsaktør. Bevilgningen har økt fra 30 millioner kroner til i 2010 til 47 millioner kroner i 2011.
276. Bevilget 25 millioner kroner Vanylven kommune, 25 millioner kroner til Meråker kommune, 30 millioner kroner til Høyanger kommune og 1,5 millioner kroner til Porsanger kommune i omstillingsmidler som følge av stort tap av arbeidsplasser.
277. Vedtatt at nye statlige virksomheter skal legges utenfor Oslo. Unntak fra dette skal begrunnes særskilt. Det er et mål at også nye funksjoner som etableres som egne enheter i tilknytning til eksisterende statlige virksomheter lokaliseres utenfor Oslo.
278. Satt ned eksternt utvalg som skal foreslå tiltak som skal sikre at kompetansesarbeidsplasser og nye statlige arbeidsplasser spres utover hele landet. Utvalget skal også vurdere tiltak for å sikre rekruttering til kompetansesarbeidsplasser i distriktene.

279. Gjennomført Storbyprosjektet om innovasjon i storbyene.
280. Lagt fram egen hovedstadsmelding, St.meld. nr. 31 (2006-2007).
281. Etablert Kompetansesenter for distriktsutvikling, Distriktssenteret, med avdelinger i Sogndal, Steinkjer og Alstahaug. Senteret er et forvaltningsorgan under Kommunal- og regionaldepartementet. Det skal støtte kommuner, regioner og andre som setter i verk tiltak for å skape lokal samfunnsutvikling og bolyst.

Kapittel 7: Et arbeidsliv med plass til alle

Arbeidsmarked

282. Regjeringen har brukt arbeidsmarkedstiltak aktivt for å få flere i arbeid, og tilpasset antallet tiltaksplasser til situasjonen i arbeidsmarkedet.
283. I forbindelse med finanskrisen fikk regjeringen i 2009 vedtatt regelendringer på for å bedre konkurransevilkårene til norske konjunkturutsatte bedrifter, og gjøre det lettere å holde på kompetanse i en periode med lavere etterspørsel etter arbeidskraft: Antall dager med bedriftens lønnsplikt (arbeidsgiverperiode) ble redusert fra ti til fem dager ved minst 40 prosent permittering, maksimal periode med dagpenger under permittering ble utvidet fra 30 til 52 uker, og kravet til arbeidstidsreduksjon for rett til dagpenger under permittering ble senket fra 50 til 40 prosent. Regjeringen viderefører regelverksendringene inntil videre i 2011.
284. I forbindelse med finanskrisen vedtok Regjeringen i 2009 også enkelte tidsavgrensede justeringer i reglene for støtte til bedriftsintern opplæring (BIO), der formålet er å hindre utstøting av arbeidstakere, ved å styrke kompetansen til ansatte i bedrifter med alvorlige omstillingsproblemer. Endringene gjelder fra 1. oktober 2009 til 1. januar 2012. Endringene innebar en oppmykning av inngangsvilkårene for bedriftsintern opplæring, hvor det ble åpnet for at tilskudd også kan gis til bedrifter som er rammet av en midlertidig markedssvikt på grunn av konjunkturmessige forhold. Forholdene skal være av særlig alvorlig karakter for arbeidsmarkedet. Endringene åpnet også for at det i særlige tilfeller kan godkjennes opplæringsprosjekter med varighet for hver enkelt deltaker på inntil 26 uker, mot tidligere 13 uker.

Arbeidstakerrettigheter og et godt arbeidsmiljø

285. Reglene om midlertidige ansettelser ble foreslått liberalisert av Bondevik II-regjeringen i Ot.prp.nr.49 (2004-2005). Stoltenberg II-regjeringen reverserte forslagene til endringer, slik at midlertidige ansettelser kun skal kunne inngås der det foreligger et midlertidig behov for arbeidskraft.

286. Ved tvist om et arbeidsforhold lovlig er brakt til opphør er utgangspunktet at arbeidstaker kan fortsette i stillingen så lenge forhandlinger pågår. Bestemmelsen ble av Bondevik II-regjeringen foreslått endret, slik at regelen skulle speilvendes dersom oppsigelsen ble kjent gyldig og ble påanket. Forslaget innebar at dersom arbeidstaker påanket en slik dom var det arbeidstaker som måtte be om rettens kjennelse til å fortsette i stillingen. Stoltenberg II-regjeringen reverserte forslagene til endringer.
287. Stoltenberg II-regjeringen reverserte forslagene til endringer i arbeidstidsbestemmelsene som Bondevik II-regjeringen hadde fått vedtatt. Arbeidstidsreglene om overtid, gjennomsnittsberegning av den alminnelige arbeidstiden, samt beredskapsvakt, passiv tjeneste og hjemmevakt, ble endret for å sikre at arbeidstakerne har en arbeidstid som ikke påfører dem og deres nærmeste familie unødige helsemessige og sosiale belastninger.
288. Utgangspunktet etter norsk rett er at ansettelsesforholdet hos overdragende arbeidsgiver opphører hvis arbeidstaker ikke velger å bli med over til den nye arbeidsgiveren. I særlige situasjoner har arbeidstaker valgrett dersom overføringen til ny arbeidsgiver fører til ikke uvesentlige negative endringer i arbeidstakerens situasjon. Bondevik II-regjeringen ønsket å fjerne denne valgretten. Stoltenberg II-regjeringen videreførte den ulovfestede valgretten.
289. Nye regler om varsling om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen ble innført i 2007.
290. Regjeringen har foreslått og fått vedtatt regler om rett til redusert arbeidstid for arbeidstakere som har fylt 62 år. Dette trådte i kraft 9. juli 2008.
291. Regjeringen har fått vedtatt nye regler om gradvis kompensasjon for ubekvem arbeidstid (aml. § 10-4 sjette ledd) Arbeidsmiljøloven fastsetter at arbeidstakere med skiftordninger og sammenliknbare turnusordninger har krav på kortere ukentlig arbeidstid. Det er belastningen ved selve arbeidstidsordningen som skal "sammenlignes", ikke hvor slitsomt arbeidet i seg selv er. Den nye ordningen trådte i kraft fra 1. januar 2010.
292. Fortrinnsrett for deltidsansatte til å få utvidet sin stilling ble innført fra 1. januar 2006. Regjeringen har i statsbudsjettet for 2011 foreslått 25 millioner kroner til en offensiv mot ufrivillig deltid og mer heltid.
293. Ny avtale om inkluderende arbeidsliv for perioden 2010-2013 trådte i kraft 1. mars.

294. Parts sammensatt offentlig utvalg om medvirkning og medbestemmelse i arbeidslivet avgav innstilling i mars 2010: NOU 2010: 1 *Medvirkning og medbestemmelse i arbeidslivet*.
295. Det er vedtatt nye regler i arbeidsmiljøloven om plikt for arbeidsgiver til å drøfte virksomhetens bruk av midlertidige ansettelse, endringene trådte i kraft 1. juli 2010.
296. Gjennomført et traineeprogram for personer med høy utdanning og nedsatt funksjonsevne og invitert til et nytt program høsten 2010.
297. Med hjemmel i diskrimineringslovens § 8 gjennomført et forsøk der 12 statlige virksomheter ble oppfordret til å ansette personer med nedsatt funksjonsevne dersom de var tilnærmet likt kvalifisert som den beste søkeren.
298. Styrket innsatsen for redusert sykefravær i staten.
299. Gjennomført et forsøk med redusert arbeidstid i staten med full lønnskompensasjon for seniorer i en rekke statlige virksomheter.
300. Gjennomført et lønnsoppgjør i staten i 2010 med sterke likelønnsføringer på alle lønnsbestandene i hovedtariffavtalen; generelle tillegg, sentrale justeringer og lokale forhandlinger. I alt fikk kvinnegruppene om lag 200 millioner kroner mer enn de tradisjonelt ville ha mottatt.
301. Avtalt med tariffpartene i offentlig sektor å videreføre reglene for offentlig tjenstepensjon (bruttoordningen) og AFP i offentlig sektor med enkelte tilpasninger.

Sosial dumping

302. Regjeringen har laget og satt i verk to handlingsplaner mot sosial dumping.
303. Regjeringen har styrket Arbeidstilsynets rolle og virkemidler.
304. Regjeringen har igangsatt arbeidet med treparts bransjeprogram i bransjer som er særlig utsatt for useriøsitet og sosial dumping. Renholdsbransjen er første bransje.
305. Regjeringen har gjennomført endringer i allmenngjøringsordningen som har bedret effektiviteten, herunder regler om solidaransvar.
306. Innført krav til lønns- og arbeidsvilkår i for alle som inngår tjenstekontrakter og bygge- og anleggskontrakter med det offentlige. Tiltaket er en viktig del av regjeringens handlingsplan mot sosial dumping.

Kapittel 8: Sosial rettferdighet

307. Kvalifiseringsprogram for utsatte grupper er innført, og er et landsomfattende tilbud fra 1. januar 2010. Ved utgangen av mai 2010 var det i underkant av 9 000 deltakere i programmet.
308. Tiltak i handlingsplan mot fattigdom er videreført og styrket, også i forslaget til statsbudsjett for 2011. De årlige bevilgningene til de særlige tiltakene mot fattigdom er i perioden 2006-2010 styrket med 3,9 milliarder kroner ut over det som lå i Bondevik II-regjeringens budsjettforslag for 2006. Regjeringen vil som en oppfølging av Fordelingsutvalgets innstilling (NOU 2009: 10) legge fram en stortingsmelding om fordelingspolitikken våren 2011.
309. Fylkesmannens tilsynsansvar er fra 1. januar 2010 utvidet til også å omfatte tilsyn med økonomisk stønad og kvalifiseringsprogram/kvalifiseringsstønad.
310. Som en del av regjeringens fattigdomssatsing ble bostøtten vesentlig styrket fra 1. juli 2009, jf. St.prp. nr. 11 (2008–2009) *Ei styrkt bustøtte*. Ordningen ble styrket både gjennom økte ytelser til dem som fikk støtte før omleggingen og ved at det ble åpnet for nye grupper av mottakere. Ved tildelingen i juni 2010 var gjennomsnittlig utbetalt bostøtte per husstand 8 prosent høyere enn samme måned året før, samtidig som 15 prosent flere husstander fikk støtte.
311. Regjeringen har i flere omganger styrket tilskudd til utleieboliger. I 2009 ga Husbanken tilskudd til 2441 utleieboliger, noe som mer enn en dobling fra året før. Regjeringen har også økt tilskuddsutmålingen i boligprosjekter der et opplegg for oppfølgingstjenester er ivaretatt. I tillegg til personer med oppfølgingsbehov, er bostedsløse og flyktninger prioriterte grupper.
312. For mange kommuner er økt boligsosial kompetanse nødvendig for at flere vanskeligstilte skal få en trygg bolig. Boligsosialt kompetansetilskudd forvaltes av Husbanken. Tilskuddet er styrket betraktelig i regjeringens periode, og i 2011 ligger tilsagnsrammen an til å bli 70 millioner kroner.
313. Regjeringen har et mål om at flere skal få mulighet til å etablere seg i egen eid bolig. Startlån har førsteprioritet innenfor Husbankens låneramme. Flere kommuner bruker startlån aktivt, og antall husstander som har mottatt startlån har økt år for år. I 2009 fikk rekordmange startlån (7 868 husstander). Det ligger an til en ytterligere økning i 2010.
314. Innsatsen mot bostedsløshet er styrket og har førsteprioritet innenfor Husbankens virksomhet. Husbanken samarbeider med andre statlige etater som kan bidra i kampen mot bostedsløshet, og det gjøres en målrettet innsats mot kommuner der problemet er betydelig.

315. I perioden 2007-2010 er det fra statens side årlig bevilget 43 millioner kroner, samlet sum over fire år på 172 millioner kroner, til områdeløft innenfor regjeringens og statens felles innsats for å bedre levekårene i Groruddalen. Innsatsen foreslås videreført i 2011, i tillegg til at 3 millioner kroner øremerkes områdeløft i Bergen og Drammen kommune.
316. Det er gjennomført endringer i burettslagslova mv. (Innst. 326 L (2009-2010), jf. Prop. 115 L (2009-2010)) for å forebygge problemer med lavinnskuddsborettslag. Ett av tiltakene er innføring av en øvre grense for borettslagets fellesgjeld på stiftelsestidspunktet på 75 prosent.
317. Det er gjennomført endringer i husleieloven (Innst. O. nr. 27 (2008-2009) jf. Ot.prp. nr. 74 (2007-2008)) som blant annet skal sikre at leiere forstår at de ikke kan si opp en tidsbestemt leieavtale uten særskilt hjemmel i leieavtalen og sterkere leieboervern for de mest svakstilte leietakerne.
318. Regjeringen har satt ned et offentlig utvalg som skal drøfte og gi tilrådninger om hvordan sentrale oppgaver i den sosiale boligpolitikken skal møtes i årene framover. Utvalget skal levere sin innstilling 15. juni 2011.
319. Iverksatt ny plan- og bygningslov (byggesaksdelen) med tilhørende forskrifter 1. juli 2010, jf. Ot.prp. nr. 45 (2007-2008) Om lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) (byggesaksdelen)
320. Gjennomført Byggekostnadsprogrammet, et 5-årig samarbeidsprogram med i bygge, anleggs- og eiendomsnæringen for å redusere byggekostnadene og øke produktiviteten i næringen

Folketrygd og pensjon

321. Gjennomfører pensjonsreformen for å trygge folketrygden og styrke muligheten for å kombinere arbeid og pensjon. Regjeringen har fulgt opp Stortingets pensjonsforlik fra 2005 og 2007, og ved lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon) er det vedtatt nye regler for opptjening og beregning av alderspensjon i folketrygden. Viktige endringer trer i kraft fra 2011, herunder fleksibel alderspensjon i folketrygden fra 62 år, og muligheter for å kombinere arbeid og pensjon uten avkorting.
322. Gjennom trygdeoppgjørene har regjeringen og partene vært enige om et særskilt løft for minstepensjonistene. Vi har nå gjennomført en opptrapping av folketrygdens minstepensjoner og folketrygdens minstepensjon for enslige utgjør nå 2G fra 1. mai 2010. Minstepensjonen for en enslig har fra 2005 til 2010 økt med over 42 000 kroner til over 151 000 kroner, eller nær 39 prosent. Enslige minstepensjonister har hatt en realvekst i minstepensjonen på 24,2 prosent i denne perioden.

323. Tilpasning av offentlige tjenestepensjoner som følge av lønnsoppgjøret 2009 er fulgt opp, og Stortinget vedtok lovendringene for offentlig tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i juni 2010, jf. Innst. 360 L (2009–2010), lovvedtak 85-86 (2009-2010). Lovene skal gjelde fullt ut for årskull til og med 1953, og vil bli fulgt opp med tilpasninger for nye årskull.
324. Lovverket for private tjenestepensjonsordninger skal tilpasses nye regler om opptjening og fleksibelt uttak i folketrygden. Banklovkommisjonen avga 5. mai 2010 en rapport med forslag til kortsiktige tilpasninger, og denne vil bli fulgt opp med lovforslag i høst med sikte på at tilpasningene kan tre i kraft fra 1. januar 2011.

Arbeids og velferdsforvaltningen

325. 457 NAV-kontor er etablert i samarbeid mellom Arbeids- og velferdsetaten og kommunene.
326. Fylkesvise forvaltningsenheter og fem spesialenheter for pensjon er etablert for å bedre forvaltningen av folketrygdytelse og for å frigjøre tid og ressurser i NAV-kontorene til individuell veiledning og oppfølging.
327. Nytt IKT-system for pensjon er utviklet for både å håndtere gammelt og nytt pensjonsregelverk.
328. Innført brukermedvirkning både på systemnivå og individnivå. På systemnivå gjennom brukerråd på hvert enkelt NAV-kontor og ved sentralt brukerråd med Arbeids- og velferdsdirektoratet. På individnivå gjennom brukernes deltakelse i utarbeidelse av arbeidsevnevurdering og ulike oppfølgingsplaner (individuell plan, aktivitetsplan m.v.).
329. Styrket driftsbevilgningen til Arbeids- og velferdsetaten for å håndtere økt ledighet og for å redusere saksbehandlingstidene etter at de økte i reformperioden. Nivået på driftsbevilgningen til Arbeids- og velferdsetaten er i hovedsak videreført i 2011-budsjettet.

Kapittel 9: Helse og omsorg

Gode helsetilbud til alle

330. Lagt fram stortingsmelding om Samhandlingsreformen, som ble behandlet i Stortinget 27. april 2010. Reformen er en retningsform hvor startskuddet går 1. januar 2012. Det ble bevilget 95 millioner kroner i 2009, 369 millioner kroner i 2010 til samhandling. For 2011 er det foreslått å øke satsningen til 580 millioner kroner. Midlene skal brukes til å etablere kommunesamarbeid og

etablere lokalmedisinske sentre, til forskning på samhandling i tjenesten, utvikle og modernisere IKT-løsninger i helsesektoren og utvikle bedre systemer for kvalitet.

331. Økt budsjettet til pasientbehandling med 9,1 milliarder kroner siden 2005. De regionale helseforetakene har gått fra et samlet årsresultat på minus 1,4 milliarder kroner i 2005 til pluss 300 millioner kroner i 2009.
332. Innført en ny inntektsfordelingsmodell mellom de fire regionale helseforetakene gjennom inntektsvekst, etter Magnussenutvalget og den tidligere skjevfordelingsdebatten.
333. Etablert nye byggeprosjekter, blant annet St. Olavs hospital i Trondheim, Akershus universitetssykehus, sykehuset i Østfold, nytt senter for barn, unge og psykosomatisk medisin ved Haukeland universitetssjukehus og en ny barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling (BUPA) i Stavanger.
334. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2011 å utvide tilbudet om nyfødtscreening fra 2 til 23 tilstander. Det er i tillegg bevilget midler til pilotprosjekt for screening av tykk- og endetarmskreft.
335. Opptappingsplanen for psykisk helse (1999-2008) er gjennomført.
336. Måltallene om 4 770 nye årsverk i kommunene knyttet til psykisk helsearbeid og målet om 3 400 nye boliger, ble i hovedsak nådd ved utgangen av 2008.
337. Desentralisering av tjenestene har vært en av de sentrale målsetningene i opptappingsplanen for psykisk helse. Vi har etablert 75 distriktpsykiatriske sentre (DPS) som nå dekker alle landets kommuner. Utviklingen av ambulante team ved alle DPS har skutt fart, slik at det nå er over 50 akutt-team i landet.
338. Ventetidsgarantien for barn og unge med psykiske og/eller rusrelaterte lidelser under 23 år er innført fra 2009.
339. Det er etablert fem regionale ressursentre for vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging.
340. Økt antall årsverk i skolehelse- og helsestasjonstjenesten fra 3 146 i 2005, til 3 510 i 2009.
341. Regionale odontologiske kompetansesentre er etablert i Nord-, Sør- og Midt-Norge, og sentre i Øst- og Vest-Norge er under planlegging.

342. Regjeringen vil prøve ut ny spesialitet i klinisk odontologi. Første fire tannleger starter utdanningen i 2011 ved Universitetet i Tromsø.
343. Nytt personidentifiserbart register ble en realitet da Norsk pasientregisterforskrift trådte i kraft fra 15. april 2009.
344. Det ble vedtatt opprettet et register over hjerte- og karlidelser våren 2010 med hjemmel i helseregisterloven. Mangelfull kunnskap om utbredelsen av, og om sykkelighet knyttet til hjerte- og karsykdommer, som er den største gruppen av folkesykdommer i Norge.
345. Innført automatisk frikort 1. juni 2010. Nå kommer frikortet automatisk i posten innen tre uker etter at frikortgrensen er passert.
346. Innføring av sunnhetsmerkingen "Nøkkelhullet" på sunn mat i 2009.
347. Innført forbud i 2008 mot å plassere tobakksvarer synlig i butikkhyllene.
348. Vaksine mot livmorhalskreft ble innført i barnevaksinasjonsprogrammet for jenter i 7. klassetrinn fra og med skoleåret 2009-2010.
349. Nasjonal strategi for det tobakksforebyggende arbeidet ble lagt fram i mai 2006.
350. I 2007 ble det lagt frem en Handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen.
351. Handlingsplan for barns miljø og helse ble lagt fram i juni 2007.
352. Nasjonal strategi for forebygging av HIV-infeksjon ble lagt fram i 2009.
353. I 2009 ble Nasjonal strategi for forebygging av ulykker som medfører personskade lagt frem.
354. I 2007 ble det lagt frem en stortingsmelding om Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller.
355. Ny lov om fylkeskommuners oppgaver på folkehelseområdet ble lagt frem april 2009.
356. Tverrdepartemental handlingsplan mot kjønnslemlestelse – bidrag til en plan fra flere departementer – lagt fram i februar 2008.

Trygghet og valgfrihet i omsorgen

357. I budsjettet for 2011 er det varslet at regjeringen vil fremme forslag om en egen verdighetsgaranti, dels nedfelt i lovverket, dels gjennom en egen forskrift om en verdig eldreomsorg. saken vil bli drøftet nærmere i høringsnotat til ny lov om kommunale helse- og omsorgstjenester.
358. For perioden 2004-2009 viser tall fra SSB at antall årsverk i pleie og omsorg økt med om lag 14 800. Om lag 80 prosent av årsverksveksten besto av personell med helse- og sosialutdanning.
359. Alle landets kommuner har i løpet av 2007 fastsatt en lokal norm for legedekning på sykehjem. Antallet legeårsverk i sykehjem har økt med til sammen 30 prosent fra 2005 til 2009.
360. Regjeringen har styrket satsingen på sykehjemsplasser og heldøgns omsorgsplasser gjennom å opprette et investeringstilskudd i 2008 med ramme på 12 000 enheter i perioden 2008-2015. Siden oppstart av investeringstilskuddet i 2008 og fram til utgangen av august 2010 har Husbanken gitt tilsagn om tilskudd til totalt 3 469 enheter. Det er i samme periode sendt inn foreløpige søknader fra kommunene på om lag 8 000 enheter. I forslag til statsbudsjett for 2011 foreslås det en tilsagnsramme på 2 000 enheter.
361. I perioden 2007-2009 har nærmere 9 400 personer mottatt tilskudd til grunnutdanning eller etter- og videreutdanning de tre første årene av planperioden for kompetanseløftet 2015.
362. I 2009 ble det etablert et tilskudd til fagskoleutdanning innenfor helse- og sosialfag.
363. I 2008 ble målet om å få undervisningssykehjem i alle landets fylker oppnådd.
364. I 2009 ble det etablert undervisningshjemmetjenester i alle landets fylker.
365. Regjeringen la høsten 2007 fram en egen demensplan - "Den Gode dagen". Planen har tre hovedsaker: bygge flere tilpassede boliger, øke dagaktivitetstilbudet og sikre økt kunnskap og kompetanse. Over 100 modellkommuner har etablert pårørendeskoler, utviklet modeller for utredning og diagnostisering eller utviklet dagtilbud. Mer enn 8000 ansatte i over 250 kommuner har startet demensopplæring gjennom opplæringsprogrammet Demensomsorgens ABC.
366. Regjeringen har styrket omsorgsforskning med til sammen 34 millioner kroner i perioden 2006-2010. Det er opprettet fem regionale sentre for

omsorgsforskning i tilknytning til høyskoler som utdanner helse- og sosialpersonell.

367. Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemning (NAKU) er opprettet (2007). Ivaretar nasjonale fagutviklings- og formidlingsoppgaver.
368. Det er fra 1. juli 2010 gitt en rett til permisjon i inntil 10 dager i året for å kunne yte pleie og omsorg til nære familiemedlemmer over 18 år.
369. Et offentlig utvalg er oppnevnt 25. juni 2010 for å se på ytelser til pårørende med særlig tunge omsorgsoppgaver.
370. Nedsatt et utvalg som skal utrede spørsmål knyttet til utstøting og sykefravær i helse- og omsorgssektoren, som skal avgi rapport innen utgangen av 2010.

Innsats mot rusavhengighet

371. Styrket rusfeltet med 1,02 milliard kroner i løpet av Opptrappingsplanen for rusfeltet, sammenliknet med 2005. Regjeringen foreslår å styrke Opptrappingsplanen for rusfeltet med 100 millioner kroner i forslag til statsbudsjett for 2011.
372. Endret forskriften for legemiddel assistert rehabilitering (LAR), slik at rusavhengige skal vurderes for behandling etter skjønn i stedet for alder.
373. Helsepersonell skal fra 1. januar 2010 bidra med oppfølging og informasjon til barn av psykisk syke, rusmiddelavhengige eller alvorlig somatisk syke eller skadde pasienter.
374. Til og med 2010 er det etablert i alt 11 rusmestringsenheter i norske fengsler, og to nye rusmestringsenheter planlegges etablert i 2011.
375. Etablert rusakutt i Oslo og Bergen som åpnet høsten 2010.
376. Høsten 2010 ble det i Helse Midt-Norge etablert to Rusakuttenheter – en i Trondheim og en i Ålesund - med til sammen 8 plasser.
377. I 2006 fikk alle rusavhengige under kommunal rusomsorg rett til gratis tannhelsehjelp i fylkeskommunen. I 2007 fikk rusavhengige under LAR de samme rettighetene.

Kapittel 10: Barn, utdanning og forskning

Barn og familie

378. Fedrekvoten er økt fra 5 til 10 uker fra 2005-2009. I budsjettet for 2011 foreslås det at fedrekvoten utvides med 2 uker, til 12 uker, fra 1. juli 2011. Siden 2005 har fedrekvoten dermed økt fra 5 til 12 uker.
379. Den totale stønadperioden for foreldrepermisjonen er forlenget med 3 uker fra 2005-2009. I statsbudsjettet for 2011 foreslås det at den totale stønadperioden utvides med 1 uke. Den totale stønadperioden er dermed forlenget med 4 uker, og samlet permisjonstid blir 47 eller 57 uker avhengig av om foreldrene velger 100 eller 80 prosent lønnsdekning.
380. Foreslått at fedre med egen opptjening fra 1. juli 2011 gis rett til foreldrepenger i et uketall tilsvarende fedrekvoten i tilfeller der mor mottar uførepensjon.
381. Sikret flere fedre rett til fedrekvote fra 1. juli 2010. Endringen omfatter familier der begge foreldre har opptjent rett til foreldrepenger, men der mor har hatt mindre enn halv stilling. Om lag 1 500 flere fedre har fått rett til fedrekvote.
382. Gjennomført forbedringer i foreldrepengeordningen, med virkning fra 1. juli 2009. Deriblant forlenget den maksimale stønadperioden når bare far har opptjent rett til foreldrepenger og åpnet for at far kan ta ut foreldrepenger på selvstendig grunnlag når mor etter fødselen deltar på introduksjonsprogram for nyankomne flyktninger eller kvalifiseringsprogram for personer med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne.
383. Gjennomført at arbeidsavklaringspenger gir opptjening til foreldrepenger fra 1. mars 2010.

Styrket innsats for utsatte barn og unge

384. Gjennomført endringer i barneloven. Loven tydeliggjør at all form for vold mot barn er forbudt, definisjonen av vanlig samvær er utvidet, og det er innført en varslingsplikt dersom en av foreldrene skal flytte.
385. Gjennomført høring av NOU 2009: 5 *Farskap og annen morskap*, og utarbeidet en lovproposisjon våren 2009.
386. Innført utvidet barnetrygd til forsørgere som blir alene om omsorgen for barn fordi ektefellen/samboeren kommer i fengsel.

387. Gjennomført en høring av NOU 2009: 21 *Adopsjon – til barnets beste* der det foretas en fullstendig gjennomgang av adopsjonsfeltet og det gis forslag til forbedringer.
388. Sendt på høring forslag om å innføre en ordning med stans av offentlig ytelse og barnebidrag ved internasjonal barne bortføring.
389. Til styrking av barnevernet er det blant annet foreslått å innføre en øremerket tilskuddsordning til kommunene på 240 millioner kroner for 2011.
390. Tilrettelagt for at kompetansen i barnevernet kan styrkes gjennom et kunnskaps- og kompetanseprogram (2007-2011) rettet mot det kommunale barnevernet. Satt i verk kompetansehevende tiltak om barnevernets håndtering av kjønnslemlestelse og tvangsgifte, barn som er utsatt for menneskehandel, ivaretagelse av biologiske foreldre, barn som lever med vold i familien, fattigdom i barnefamilier og det utvikles et opplæringsprogram for samtaler med barn.
391. Følger opp Befringutvalgets innstilling NOU 2009: 8 *Kompetanseutvikling i barnevernet*.
392. Etablert en Barnesakkyndigkommisjon, som gjennomgår alle sakkyndige rapporter bestilt av barneverntjenesten, fylkesnemndene, domstoler og private parter. Hensikten er å bedre barn og foreldres rettsikkerhet.
393. Opprettet en egen tvisteløsningsnemnd for å avklare ansvarsforhold i kompliserte saker som gjelder hjelp til barn og unge. Dette er et samarbeid med KS.
394. Endringer i adopsjonsloven om åpen adopsjon er vedtatt. Dette innebærer at det vil være begrenset adgang til kontakt mellom barnet og biologiske foreldre etter adopsjon. Det er foreslått en praksisendring for bruk av adopsjon som barneverntiltak, ved at flere barn som trenger det får muligheten til å bli adoptert av sine fosterforeldre.
395. Sikret bedre samordnet og helhetlig tjenestetilbud ved at det blant annet er inngått rammeavtaler mellom regionale helseforetak og regional barne-, ungdoms- og familieetat. Styrket samarbeidet mellom barnevern og barnehage gjennom felles opplæring, informasjon og veiledning av ansatte i barnevernet og barnehager.
396. Lagt fram en lovproposisjon med flere endringer i barnevernloven våren 2009, blant annet et tydeligere oppfølgingsansvar for igangsatte hjelpetiltak, herunder forslag om at "Senter for foreldre og barn" får tilsyn og skal godkjennes før de settes i drift.

397. Lansert en reviderte kommunikasjonsstrategi "Et åpent barnevern" (2008-2010) der det legges vekt på at barnevernet på alle nivåer skal være mer åpne, slik at tjenestens viktige samfunnsoppgave blir bedre kjent i media og allmennhet.
398. Utarbeidet høringsnotat om utvidet bruk av politiattest i barnevernssaker.

Et godt barnehagetilbud til alle barn

399. Senket prisen kraftig på barnehager. Innført maksimalpris på 2 330 kroner per måned, som reelt sett har gitt 960 kroner lavere pris siden 2005.
400. Nådd målet om full barnehagedekning og innført lovfestet rett til barnehageplass fra 2009. Om lag 58 500 barnehageplasser er etablert siden 2005.
401. Lagt fram stortingsmelding om kvalitet i barnehagen St.meld. nr. 41 (2008-2009).
402. Startet arbeidet med å sikre økonomisk likebehandling mellom offentlige og private barnehager. Første trinn i opptrappingsplanen ble iverksatt 1. august 2010 da minimumstilskuddet til ikke-kommunale barnehager ble økt fra 85 til 88 prosent av det de kommunale barnehagene i gjennomsnitt mottar i offentlig finansiering. Regjeringen har i budsjettet for 2011 foreslått å bevilge 92,5 millioner kroner til å øke minimumstilskuddet videre fra 88 til 91 prosent fra 1. august 2011.
403. Sendt på høring regler for nytt finansieringssystem for ikke-kommunale barnehager i en rammefinansiert sektor.

Lære mer, trives og mestre

404. Lagt til rette for en styrket fellesskole gjennom styrket kommuneøkonomi.
405. Gjennomført Kunnskapsløftet på alle trinn fra høsten 2009, med fokus på blant annet grunnleggende ferdigheter, tidlig innsats, kvalitets- og kompetanseutvikling.
406. Kompensert kommunene med om lag 1,2 milliarder kroner i forbindelse med innføringen av Kunnskapsløftet og utskifting av læremidler i grunnskolen som følge av innføring av nye læreplaner, dette gjennom økte rammeoverføringer i perioden fra 2006 til og med 2009.
407. Bevilget nærmere 1,8 milliarder kroner i kompetanseutvikling i perioden 2005-2007. Det er satset betydelig på etter- og videreutdanning av lærere (375

millioner kroner årlig fra og med 2006). Målsetningen er at det varige systemet for videreutdanning av lærere vil være fullt utbygd i 2011.

408. Økt antallet undervisningstimer i kjernefagene norsk, matematikk og engelsk med til sammen 5 timer på barnetrinnet fra høsten 2008. I tillegg er det innført to timer fysisk aktivitet fra høsten 2009 og ytterligere én undervisningstime fra høsten 2010.
409. Innført tilbud om gratis leksehjelp for alle elever på 1.-4. trinn fra og med høsten 2010.
410. Gjennomført en betydelig satsing på tidlig innsats gjennom lovfestet plikt til forsterket opplæring i lesing og regning for 1.-4. trinn. Fra 2010 er det lagt inn totalt en milliard kroner i kommunenes rammetilskudd til dette tiltaket.
411. Innført ny rentekompensasjonsordning for rehabilitering og investering i skole- og svømmeanlegg. Medregnet budsjettet for 2011 er 7 milliarder kroner i investeringsramme fasert inn, noe som er godt i rute i forhold til målsetningen om 15 milliarder kroner innen utgangen av 2016.
412. Innført gratis frukt og grønt for ungdomsskoler og kombinerte skoler, i tillegg til abonnementsordning for rene barneskoler.
413. Regjeringen har fulgt opp arbeidet med Manifest mot mobbing også for perioden 2009-2010. Dette manifestet forplikter regjeringen sammen med viktige nasjonale parter til å forbygge og arbeide mot mobbing blant barn og unge. Vi er nå inne i den fjerde manifestperioden. Manifestet inneholder en rekke tiltak, blant annet satsningen Bedre læringsmiljø, tilsyn med skolens psykososiale miljø i 2010 og 2011 og diverse informasjonsmateriell. Etter nyttår vil det inngås en ny manifestavtale mellom regjeringen og partene.
414. Stanset privatiseringen av skolen gjennom ny privatskolelov og forlik med Kristelig Folkeparti. Gjennom midlertidige lovendringer stoppet vi en vekst på rundt 22 000 elevskoler i privatskolene i 2006. Den nye privatskoleloven som ble iverksatt høsten 2007 lovfester krav om at nye privatskoler må drive sin virksomhet på et særskilt grunnlag, for eksempel som religiøst eller pedagogisk alternativ. Ny finansieringsmodell for private grunnskoler er innført fra og med 2011.
415. Bevilget 40 millioner kroner fra Kulturløftet II i stimuleringstilskudd til kulturskoler/kulturskoleaktivitet i skolen.
416. Forsterket arbeidet med å gjøre kunst og kultur til en del av skolehverdagen gjennom strategiplanen "Skapende læring" og opprettelse av et nytt Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen. Styrket satsingen på realfag gjennom

strategiplanen ”Et felles løft for realfagene” (2006–2009) og den nye planen ”Realfag for framtida (2010–2014).

Frafallet skal bekjempes

417. Igangsatt Ny GIV, en nasjonal dugnad for gjennomføring i videregående opplæring. Det ble bevilget om lag 230 millioner kroner i 2010 og det er foreslått å bruke over 400 millioner kroner i 2011 til målrettede tiltak for økt gjennomføring.
418. Innført gratis læremidler på alle trinn i videregående skole.
419. Satsset på mer relevant og praksisnær fag- og yrkesopplæring, bl.a. gjennom økt tilskudd til lærebedrifter, tett dialog med partene i arbeidslivet for å skaffe flere læreplaner, og gjennomgang av læreplanene i fellesfagene med sikte på at kompetansemålene i størst mulig grad skal egnes seg for yrkesretting.
420. Utvidet retten til videregående opplæring for voksne til å gjelde alle voksne over 25 år fra og med 2008.

Livslang læring

421. Styrket fagskoleutdanning med over 30,4 millioner kroner i perioden 2005-11.
422. Etablert Nasjonalt fagskoleråd. Rådet startet sitt arbeid våren 2010.
423. Fremmet en lovproposisjon om endring av fagskoleloven høsten 2010 (Prop. 161 L (2009–2010)). Hovedinnholdet er en forskriftsfesting av et fremtidig nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Dette er under arbeid.
424. Startet arbeidet med å etablere et nasjonalt verktøy for fagskolestatistikk fra 2011.
425. Seksdoblet bevilgningene til Program for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA). Siden oppstarten i 2006 er det gitt støtte til 600 prosjekter, og over 11 000 personer har deltatt.

Lik rett til høyere utdanning

426. Opprettet om lag 7 000 nye studieplaner innen blant annet lærerutdanning, helse- og sosialfag, teknologi og realfag. Med videreføring og opptak til nye kull betyr det en økning på om lag 19 200 flere studieplaner i 2015.
427. Har økt bevilgningene til universiteter og høyskoler nominelt fra om lag 18,3 milliarder kroner i 2005 til om lag 25 milliarder kroner i 2011.

428. Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) har en nøkkelrolle når det gjelder å gi samfunnet tillit til høyere utdanning. Regjeringen har gjennom lov- og forskriftsendringer gitt NOKUT utvidet oppdrag og ansvarsområder innen tilsyn, utvikling og analyse, samt et større ansvar for fagskoleutdanning.
429. Etablert en ny grunnskolelærerutdanning fra høsten 2010 på bakgrunn av en evaluering av allmennlærerutdanningen. Den nye utdanningen har bedre relevant praksisopplæring, bedre sammenheng mellom praksisopplæring og teori og bedre tilpasset opplæring i grunnleggende ferdigheter. Målene følges opp gjennom nasjonalt kvalitetskrav til praksisopplæringen og gjennom oppfølging av nye lærere det første året. I tillegg sikres bedre fordypning, gjennom ny organisering av fagene og mer tid for studentene til faglig fordypning.
430. Etablert en offentlig finansiert trafikkkflygerutdanning ved Universitetet i Tromsø. Dette er et ledd i regjeringens nordområdesatsing.
431. Bevilget 50 millioner kroner til prosesser innenfor universitets- og høyskolesektoren som kan føre til samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon i 2010. Dette videreføres i 2011. Bakgrunnen er at det i de siste årene vært oppmerksomhet rundt behovet for mer profilerte og robuste fagmiljø i universitets- og høyskolesektoren.
432. Gitt tilsagn om totalt 4 225 studentboliger fra 2006-10, herav 1 592 i 2009 og 983 i 2010. Det foreslås en videreføring av nivået på antall nye tilsagn i 2011.
433. Ferdigstilt en rekke store byggeprosjekter ved universiteter og høyskoler, inkludert bygg for Informatikk II ved Universitetet i Oslo, nytt bygg for Samisk høyskole, byggetrinn II ved Kunsthøyskolen i Oslo, ny universitetsklinikk ved NTNU, og nytt bygg ved Høyskolen i Vestfold i perioden 2005 til 2011.
434. Flere store prosjekter under bygging, inkludert nytt odontologisk fakultet ved Universitetet i Bergen, nytt bygg for sykepleieutdanning ved Høyskolen i Oslo, nytt sentralbygg ved Høyskolen i Sogn og Fjordane, bygg for samlokalisering av Høyskolen i Bergen, og rehabilitering av sentrumsbygningene ved Universitetet i Oslo.
435. Foreslått i statsbudsjettet for 2011 å utvide støtteperioden fra ti til tolv måneder for studenter med nedsatt funksjonsevne samt et ekstra månedlig stipend.
436. Foreslått i statsbudsjettet for 2011 at studenter som er forsinket utover ett år på grunn av nedsatt funksjonsevne i studiesituasjonen skal få basisstøtten som

stipend (2011). Utvidet i 2009 definisjonen av studenter med nedsatt funksjonsevne ved at man fjernet vilkår om støtte fra folketrygden.

437. Utvidet foreldrestipend for studenter fra 42 til 44 uker (2009).

Forskning

438. Lagt fram en ny forskningsmelding St.meld. nr. 30 (2008-2009) Klima for forskning. Meldingen fikk tilslutning i stortinget, jf. Innst. S. nr. 354 (2008-2009). Gjennom denne meldingen vrir regjeringen oppmerksomheten mot resultatene og effektene av forskningen og bort fra en ensidig vekt på ressursinnsatsen.
439. Med forslag til statsbudsjett for 2011 økt den offentlige finansieringen av forskning med reelt 4,5 milliarder kroner i perioden 2005-2011 (inkludert skattefunn). Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig realvekst på 3,7 prosent.
440. Med forslag til statsbudsjett for 2011 hevet nivået på den offentlige forskningsfinansieringen til 24,3 milliarder i 2011 (0,94 prosent av anslått BNP).
441. Økt kapitalen i Fondet for forskning fra 36 milliarder kroner til 80 milliarder kroner (med 2011-budsjettet), altså en kapitaløkning på 44 milliarder kroner. Dette har gitt en økt fondsavkastning på omlag 1,35 milliarder kroner. Den økte fondskapitalen som er foreslått i 2011 vil gi om lag 100 millioner kroner i økt avkastning i 2012.
442. Økt bevilgningene til forskningsinfrastruktur med om lag 280 millioner kroner gjennom en øremerking av deler av avkastningen fra Fondet for forskning og nyskaping.
443. Fått på plass et nasjonalt vegkart for forskningsinfrastruktur for å sikre planer for norske investeringer i storskala infrastruktur.
444. Opprettet regionale forskningsfond med en kapital på 6 milliarder kroner, noe som gir en årlig avkastning på 219 millioner kroner.
445. Gått inn i EUs sjuende rammeprogram for forskning der norske deltakere gjør det særlig bra innenfor kategorien energi og miljø.
446. Gått inn i det europeiske instituttet for innovasjon og teknologi (EIT).
447. Økt innsatsen på den åpne konkurransearenaen for fremragende forskning gjennom Norges forskningsråd med 60 millioner kroner i 2011-budsjettet.

448. Økt bevilgningene til polarforskning gjennom storsatsingen Det internasjonale polaråret (IPY) med en samlet bevilgning på over 320 millioner kroner. Regjeringen følger opp IPY gjennom midler til et nytt polarforskningsprogram som skal ha en årlig ramme på minst 45 millioner kroner fra 2011.
449. Bevilget midler til i underkant av 1 000 nye stipendiat- og post doc stillinger ved universiteter og høyskoler i perioden 2006-11.
450. Økt satsen for tildeling av nye stipendiatstillinger i tråd med anbefalinger fra Universitets- og høyskolerådet.
451. Videreført midler til Kvinner i Forskning (KIF-komiteen) som arbeider med å øke andelen kvinner i vitenskapelige stillinger.
452. Gitt ut likestillingspris for å sette fokus på institusjonenes arbeid med likestilling i academia.
453. Iverksatt en ordning som gir økonomisk bonus ved ansettelse av kvinner i førstestillinger innen matematikk, naturfagene og teknologi.

Kapittel 11: Fornyning og utvikling av offentlig sektor

454. Lansert en fornyingsstrategi i oktober 2007, som gir hovedretningen i regjeringens arbeid med fornying i offentlig sektor.
455. Arrangert en innbyggerkonferanse i mars 2007 der vanlige innbyggere fra hele landet var samlet for å komme med sine synspunkter og innspill til hva som skal gjøre offentlig sektor bedre.
456. Lagt fram stortingsmelding om forvaltningspolitikk (St.meld. nr. 19 (2008-2009) Ei forvaltning for demokrati og fellesskap), som trekker opp grunnleggende verdier for forvaltningen (demokrati, rettssikkerhet, faglig integritet og effektivitet) og prinsipper for organisering av statsforvaltningen.
457. Lansert prosjektet Klart språk i staten som retter oppmerksomheten mot å skrive enkelt og klart så folk forstår og igangsatt et større arbeid for å forenkle språket i skjemaer fra det offentlige, bl.a. med bistand fra Språkrådet.
458. Satt i gang et prosjekt for forenkling og samordning av skjemaer, regelverk m.m. rettet mot næringslivet for å gjøre det mindre kostnadskrevenende for private virksomheter å følge offentlige lover og regler.

459. Opprettet i 2008 Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) som skal bistå statsforvaltningen i utvikling av kvalitet, effektivitet, brukerretting, åpenhet og medvirkning.
460. Gjennomført en stor nasjonal innbyggerundersøkelse om offentlige tjenester. De første resultatene ble presentert i januar 2010. Høsten 2010 kartlegges brukernes synspunkter på vel 20 ulike kommunale og statlige tjenester.
461. Etablert StatRes i samarbeid med Statistisk sentralbyrå. StatRes gir enkel oversikt over statlig ressursbruk og relevante indikatorer for aktivitet, tjenesteproduksjon og andre resultatmål.
462. Tildelt 60 millioner kroner til digital fornying i kommunene i 2009.
463. Forenklet offentlige tjenester gjennom nye elektroniske tjenester og selvbetjeningsløsninger i flere statlige virksomheter, for eksempel elektronisk og ferdigutfylt selvangivelse og elektronisk søknad om lån fra Statens lånekasse for utdanning.
464. Lansert MinSide, som en felles inngang til offentlige elektroniske tjenester som gir innbyggerne muligheten til å sende inn søknader, skjema og registreringer elektronisk til det offentlige. MinSide gir også oversikt over informasjon som er registrert om deg i ulike offentlige registre. MinSide ble tildelt prisen eGovernment Award i Lisboa i 2007.
465. Videreutviklet Altinn, som er næringslivets portal for tjenester fra det offentlige til næringslivet. Altinn får stadig flere tjenester og brukere.
466. Utviklet ID-porten, som er en felles offentlig infrastruktur for elektronisk ID.
467. Lansert MinID versjon 2 som brukes av blant andre Skattedirektoratet, Lånekassa, Samordna opptak og NAV som innlogging til sine elektroniske publikumstjenester. MinID hadde i 2009 en vekst i antall brukere på 198 prosent, mens tallet på autentiseringer økte med 258 prosent til 5,5 millioner. Det er nå over to millioner innbyggere som bruker MinID.
468. Startet arbeidet for i løpet av 2010 å etablere markedsbaserte eID-er på høyeste sikkerhetsnivå, som gjør at innbyggerne kan bruke privat eID for innlogging til offentlige tjenester.
469. Startet arbeidet for å etablere en nasjonal eID på høyeste sikkerhetsnivå, som skal kunne brukes til innlogging mot elektroniske tjenester i det offentlige og til elektronisk signering. Den elektroniske ID-en skal komme på det nasjonale ID-kortet, som skal utstedes av politiet.

470. Lansert Regjeringen.no som regjeringens nye nettportal. I 2009 ble det satt av 5 millioner kroner til å øke kvaliteten på lyd og bilde på nettstedet.
471. Lansert en felles nettbasert publiseringstjeneste for postjournaler fra statlige virksomheter – Offentlig elektronisk postjournal (OEP) – hvor alle kan søke på tvers alle virksomhetene etter brev og notater som føres i offentlig journal og be om innsyn.
472. Startet et pilotprosjekt for innføring av elektroniske resepter for riktigere utskriving av resepter og for å effektivisere oppgjørsordningen i NAV.
473. Støttet etableringen og driften av nasjonalt kompetansesenter for fri programvare. Hensikten er å fremme offentlig sektors bruk av fri programvare og stimulere til innovasjon og nyskaping i IKT-næringen.
474. Lagt fram den første helhetlige stortingsmeldingen om IKT-politikk, St.meld. nr. 17 (2006-2007), *Eit informasjonssamfunn for alle*.
475. Etablert felles offentlige arkitekturprinsipper for offentlige IKT-løsninger for å fremme samordning av IKT-utviklingen og økt bruk av fellesløsninger i statlig sektor.
476. Utviklet Prosjektveiviseren og et selvdeklarerings skjema som er et elektronisk veiledningsopplegg for bedre planlegging, gjennomføring og samordning av IT-prosjekter i staten.
477. Besluttet at statlig forvaltning og helseforetakene fra 1. juli 2011 skal kunne ta i mot elektronisk faktura på felles standard.
478. Gitt ut nye Nasjonale retningslinjer for informasjonssikkerhet 2007 - 2010.
479. Økt bevilgningene til Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) for å styrke arbeidet med forebyggende IT- sikkerhet.
480. Etablert retningslinjer for nettnøytralitet for å bevare internett som en åpen og ikke-diskriminerende plattform for alle typer kommunikasjon og distribusjon av innhold. (Post- og teletilsynet i samarbeid med nettilbydere.)
481. Etablert data.norge.no som skal gjøre det lettere å viderebruke offentlige data i nye tjenester for innbyggere og næringsliv.
482. Vedtatt referansekatalogen om bruk av IT-standarder i forvaltningen, og sendt en revidert revisjon og forslag til oppdatert forskrift på høring. Planlagt ikrafttredelse er 1. januar 2011.

483. Ga i 2010 tilskudd til utvikling av brukerskap innhold og tjenester på nett gjennom tilskuddsordningen "Nettskap".

Kapittel 12: Norge som miljønasjon

Klima

484. Regjeringen la i juni 2007 fram St. meld. nr. 34 (2006-2007) Norsk klimapolitikk, og presenterte der ambisiøse mål for norsk klimapolitikk. Etter klimaforliket på Stortinget i 2008, er det bred enighet om følgende mål:
- Norge skal være karbonnøytralt i 2030, under forutsetning av et globalt avtaleverk. Det innebærer at Norge skal sørge for utslippsreduksjoner tilsvarende norske utslipp i 2030.
 - Norge skal fram til 2020 påta seg en forpliktelse om å kutte de globale utslippene av klimagasser tilsvarende 30 prosent av Norges utslipp i 1990. Dette målet kan skjerpes slik at de tilsvarer kutt i utslippene på 40 prosent innen 2020 i forhold til 1990-nivå, dersom det kan bidra til enighet om en ambisiøs klimaavtale der de store utslippslandene påtar seg konkrete utslippsforpliktelser.
 - Partene i klimaforliket fastslo at det er realistisk å ha et mål om å redusere utslippene i Norge med 15 – 17 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i forhold til referansebanen slik den er presentert i nasjonalbudsjettet for 2007, når skog er inkludert. Dette innebærer i tilfelle at om lag to tredjedeler av Norges totale utslippsreduksjon tas nasjonalt.
 - Norge skal skjerpe sin Kyoto-forpliktelse med ti prosentpoeng til ni prosent under 1990-nivå.
485. I 2005 ble det innført et kvotesystem for klimagasser. I perioden 2008-2012 er omtrent 40 prosent av de norske utslippene dekket av kvotesystemet, og systemet er linket til EUs kvotesystem. Om lag 70 prosent av de nasjonale utslippene er nå underlagt kvoteplikt eller CO₂-avgift. Petroleumssektoren er fortsatt underlagt CO₂-avgift, selv om sektoren nå er inkludert i kvotesystemet.
486. Regjeringen har fastsatt et krav om at det f.o.m. 1. april 2009 skal være minst 2,5 prosent biodrivstoff totalt som andel av total mengde drivstoff til veitrafikken. Det ble samtidig innført et første rapporteringskrav for biodrivstoff, som senere er blitt supplert med en avtale om frivillig rapportering med drivstoffbransjen. Omsetningskravet for biodrivstoff ble økt til 3,5 prosent fra april 2010.
487. Støtte til utvikling av alternative drivstoff (som hydrogen og biodrivstoff) og miljøvennlig teknologi har siden 2005 blitt kanalisert gjennom RENERGI-programmet som administreres av Norges Forskningsråd. I 2009 ble det

bevilget 48,6 millioner kroner over Samferdselsdepartementets budsjett til RENERGI. Det er åpnet fire fyllestasjoner for hydrogen (Stavanger, Porsgrunn, Drammen og Oslo)

488. I 2009 etablerte regjeringen et tre-årig prøveprosjekt – Transnova. Transnova skal disponere 50 millioner kroner årlig og gi tilskudd til tiltak som kan redusere klimagassutslippene fra transportsektoren gjennom utvikling og uttesting av nye miljøvennlige teknologier. I tillegg til de 50 millioner kroner som er bevilget til Transnova i statsbudsjettet for 2009, er det i forbindelse med regjeringens krisepakke bevilget 50 millioner kroner gjennom Transnova til en støtteordning for utbygging av ladestasjoner for elbiler og plug-in hybridbiler.
489. Regjeringen styrket NOx-reduksjonsprogrammet i statsbudsjettet for 2007, og satte av 50 millioner kroner i statsbudsjettene for 2007-2009. Som følge av avtalen signert 14. mai 2008 mellom myndighetene og 14 næringslivsorganisasjoner om tiltak for å redusere NOx-utslipp, ble denne ordningen avvirket. Avtalen mellom myndighetene og næringslivsorganisasjonene innebærer at bedrifter som slutter seg til avtalen slipper NOx-avgift og i stedet betaler inn til NOx-fondet. Utslippsreduksjonene som kan godskrives forpliktelsene i avtalen ble i 2008 i underkant av 8 000 tonn NOx. Effekten av tiltakene fra 1. kvartal 2008 til utløp av 1. kvartal 2009 viser at forpliktelsen vil bli oppfylt med god margin.
490. Regjeringen har nedsatt et offentlig utvalg som skal utrede samfunnets klimasårbarhet og behovet for tilpasning til klimaendringene. Utvalget skal gi en samlet oversikt over utfordringene for blant annet helse og sikkerhet, næringsliv og naturmiljøet. Utvalget skal legge fram sin innstilling innen 1. november 2010.
491. Lanserte i mars 2009 nettportalen ”klimatilpasning Norge” med informasjon, veiledning og gode eksempler fra praktisk tilpasningsarbeid på Regjeringens nettsider. Krav om utarbeiding av risiko- og sårbarhetsanalyser ved utarbeiding av planer er innarbeidet i plan- og bygningsloven.
492. Endret planloven slik at klimahensynet kan ivaretas som ledd i statlig og kommunal planlegging.
493. Etablert Regjeringens klima- og skogprosjektet, og vil bevilge inntil 3 milliarder kroner årlig til arbeid for å redusere avskoging i utviklingsland.
494. St.meld. nr. 34 (2006-2007) Norsk klimapolitikk angir klimahandlingsplaner og utslippsmål for sektoren ”primærnæringer og avfall” hvor fiskeri inngår. Fiskerisektoren oppnådde allerede i 2006 en reduksjon på 67 000 tonn CO₂ som er mer enn det som var anslått potensial. Dette ble oppnådd gjennom bl.a.

oppfølging av Miljøavtalen for NO_x, endring av regelverk for lasteromsbegrensninger og gjennom strukturordningene.

495. Regjeringen innførte skjerpede energikrav i teknisk forskrift til plan- og bygningsloven 1. februar 2007. Kravene medførte reduksjon i energibehov med 25 prosent og omlegging til mer bruk av fornybar energi til oppvarming.
496. Regjeringen la høsten 2009 fram "Bygg for framtida – miljøhandlingsplan for bolig- og byggsektoren 2009-2012".
497. Senteret ICE (Ice, Climate & Ecosystems) ved Norsk Polarinstitutt ble åpnet i 2009. ICE er en integrert del av Norsk Polarinstitutt. Senteret skal utvikles til et nasjonalt kompetansesenter for is- og klimaforskning og miljøovervåking av polarområdene. Det blir i 2010 og 2011 bevilget 24 millioner til ICE.
498. "Fram – Nordområdesenter for klima og miljøforskning" ble åpnet i september 2010. Det nye senteret er et nettverk for tverrfaglig forskningssamarbeid mellom 16 institusjoner. Det er bevilget 20 millioner kroner til senteret i 2011, i tillegg til 17 millioner som videreføres fra 2010.

Naturmangfold og friluftsliv

499. Andelen verneområder i fastlands-Norge har fra 1. januar 2005 økt fra 12,1 prosent til 16 prosent per 14. september 2010, nå totalt 33 nasjonalparker (29 i 2008, 32 i 2009). Vi har nå totalt 2 697 verneområder som dekker et areal på 51 659 km².
500. Vern av Trillemarka – Rollagsfjell i 2008. Naturreservatet dekker 147km², og er det største verneområde hvor vern av skog er utgangspunktet. Området inneholder store naturverdier, bl.a. nasjonalt viktige områder med eldre, nærmest upåvirket naturskog, en rekke truede og sårbare arter og kjerneområder med bl.a. bekkekløfter og sørboreal blandingsskog. Det er etablert næringsfond på 30 millioner kroner til kommuner som er berørt av vernet.
501. 76 skogområder er siden 2005 vernet som følge av ordningen med frivillig skogvern.
502. Et femårig verdiskapingsprogram for naturarven ble etablert i 2009. Hovedmålet med programmet er å bidra til at verneområder og andre verdifulle naturområder blir en viktig ressurs for lokalsamfunnet. 15 prosjekt fordelt over hele landet deltar i programmet.
503. Ny modell for lokal forvaltning av verneområder er vedtatt og under etablering. Verneområdestyrer med representanter fra kommuner,

fylkeskommuner og Sametinget i områder med samiske interesser er under etablering. 131 kommuner med verneområder knyttet til nasjonalparkplanen har vært invitert til å delta i slike styrer, og de fleste har ønsket å delta. Det første nasjonalparkstyret ble opprettet i juni 2010 for nasjonalparkene Sjunkehatten, Rago, Junkerdalen og Saltfjellet-Svartsisen. Nordland nasjonalparksenter på Storjord er pekt ut som det første forvaltningsknutepunktet etter ny modell. Etter planen skal halvparten av de ca 35 styrene være etablert i løpet av 2010. Nasjonalparkstyrene vil ansette nasjonalparkforvaltere.

504. Naturmangfoldloven trådte i kraft i juli 2009. Naturmangfoldloven er den mest omfattende og viktigste lov for forvaltning av norsk natur noensinne. Den gir mål, prinsipper og konkrete regler for bærekraftig bruk og vern av all natur, og skal praktiseres av alle sektorer og forvaltningsnivåer.
505. Markaloven trådte i kraft 1. september 2009. Den sikrer landets viktigste friluftsområde med betydning for over 1 million mennesker. Den nye plan- og bygningsloven gir bedre mulighet til å bevare andre ”bymarker”
506. Økt satsing på å bevare villaksen.
 - Nasjonale laksefjorder og laksevasdrag etablert.
 - Midler til gyrobekjempelse økt betydelig (fra 23,5 millioner kroner til 61 millioner kroner i 2010). Revidert myndighetenes handlingsplan for bekjempelse av lakseparasitten Gyrodactylus salaris.
 - Strengere reguleringer i fiske etter laks i sjø og elv innført.
 - Opprettholdt en stabil og forutsigbar innsats på kalking i tråd med kalkingsplanen for perioden 2004 – 2010.
507. Sjøfuglprogrammet SEAPOP utvidet til å omfatte alle norske havområder. Dette programmet omfatter kartlegging og overvåking av sjøfugl, og skal gi bedre grunnlag for å ta beslutninger som gjelder forholdet mellom sjøfugl og menneskeskapt aktivitet i marine områder og kystsonen, bl.a. i petroleumsvirksomheten. Programmet ble satt i gang i full skala i 2008, bl.a. som følge av stadig flere bekymringsmeldinger om tilstanden til sjøfugl. Arbeidet med nasjonal handlingsplan for truet sjøfugl satt i gang.
508. Opprettelse av 10 nasjonale villreinområder, opprettelse av 2 villreinsentre.
509. Rovviltforvaltning – stortingsforliket fulgt opp
 - Nasjonale bestandsmål nådd for gaupe, jerv og kongeørn.
 - Økte bevilgninger til forebyggende og konfliktdempende tiltak.
 - Økt satsing på bestandsregistrering.
 - Opprettelse av regionale rovviltnemnder.

510. Norsk rødliste for truede og sårbare arter ble revidert i 2006. Ny revisjon og ny liste er planlagt høsten 2010.
511. Norsk artsprosjekt etablert i 2009 etter modell av det svenske artsprosjektet. Denne satsingen skal sikre langsiktig kartlegging og kunnskapsoppbygging om arter i norsk natur, med fokus på arter vi har lite eller ingen kunnskap om. Å gjøre kunnskapen tilgjengelig for alle, bla på internett, er et viktig fokus. Arbeidet vil skje i nært samarbeid med det svenske artsprosjektet.
512. Marine forvaltningsplaner – grunnmur i ny havmiljøpolitikk. Lagt fram helhetlige forvaltningsplaner for Barentshavet – Lofoten og Norskehavet. Arbeid med forvaltningsplan for Nordsjøen. Forvaltningsplanen Barentshavet – Lofoten skal oppdateres våren 2011. Faglig grunnlag for oppdateringen lagt fram april 2010.
513. Bekjemping av fremmede organismer
- Tverrsektoriell nasjonal strategi og tiltak mot fremmede skadelige arter lagt fram av 10 departementer i 2007.
 - Norsk svarteliste for fremmede skadelige arter kom i 2007.
 - Utkast til forskrifter for innførsel og utsetting av fremmede organismer med hjemmel i naturmangfoldloven er utarbeidet og har vært på høring.
 - Forskrift om håndtering av ballastvann.
514. Ingen genmodifiserte organismer er godkjent etter genteknologiloven etter 2005. Regjeringen arbeider for å sikre at Norge opprettholder retten til å fatte selvstendige vedtak angående godkjenning av genmodifiserte organismer.
515. Sikring av friluftsområder og tilrettelegging for friluftsliv styrket
- 58 nye friluftslivsområder i 2007, 61 i 2008 og 64 i 2009.
 - Overtakelse av forsvarseiendommer og eiendom på Huk
 - Skjærgårdspark i Listerregionen opprettet.
 - Styrket fokus på allemannsretten – endringer i friluftsloven på høring.
 - Nasjonal handlingsplan for friluftsliv under utarbeiding.
516. En felles norsk-russisk database for oppdatering og presentasjon av miljødata fra Barentshavet er etablert.
517. I 2008 vedtok regjeringen å utvide Bjørnøya naturreservat fra 4 til 12 nautiske mil fra land. 65 prosent av landområdene og 87 prosent av territorialfarvannet på Svalbard er nå fredet som nasjonalparker og naturreservater.

Forbruk og forurensning

518. Regjeringen la i desember 2006 fram en stortingsmelding med tiltak for å redusere utslippene av miljøgifter. Dette er fulgt opp gjennom konkrete

reguleringer og internasjonalt arbeid for å stanse bruk og utslipp av miljøgifter.

519. Det er bygget et permanent deponi i Gulen i Sogn for lavradioaktivt avfall (scale) fra olje- og gassindustrien, som er godkjent av Statens strålevern.
520. Miljøverndepartementet og Statens Stråleverns arbeid med radioaktiv forurensning fra norske kilder er betydelig styrket fra 2009. Strålevernet har styrket kartleggingen av ulike avfallsstrømmer og kilder til radioaktiv forurensning og styrket overvåkingen av radioaktive stoffer i miljøet.

Kulturminner

521. Fondskapitalen i Norsk kulturminnefond er økt til 1,4 millioner kroner i tråd med Stortingets vedtak.
522. Tilskuddsordning etablert på Miljøverndepartementets budsjett, til dekning av utgifter til utgraving av automatisk fredede kulturminner som blir urimelig tyngende for tiltakshaveren i forbindelse med mindre, private tiltak.
523. Tilskuddsposten til fartøyvern økt fra 14 millioner kroner i 2005 til 42 millioner kroner i 2010. Ny nasjonal fartøyvernplan blir lagt fram i 2010.
524. Avhending av fyreiendommer ble stoppet høsten 2006. Kystverket er nå bedt om å leie ut fyreiendommer som det ikke er tjenstlig behov for med siktemål å få disse åpnet for allmennheten.
525. Lagt frem St.meld. nr. 26 (2006-2007) Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand – en operasjonalisering av kulturminnemeldingen, St.meld. nr. 16 (2005-2005), bl.a. de 10 bevaringsprogrammene.
526. Prosjektet Statens kulturhistoriske eiendommer ferdigstilt i 2009, er det største bevaringsprosjektet som til nå er gjennomført. 12 departement arbeider med å vurdere sine kulturhistoriske verdier og utarbeider landsverneplaner. Riksantikvaren freder et utvalg bygninger fra landsverneplanene.
527. To ny kulturmiljøfredninger: Sogndalstrand i Rogaland (2005) og Birkelunden i Oslo, som er det første byområdet som er fredet (2006).

Kapittel 13: Energipolitikk

528. Økt bevilgningene til forskning og utvikling innen fornybare energikilder og karbonfangst og -lagring med totalt 600 millioner kroner i perioden 2008-2010, jf. Klimaforliket.

529. Styrket den øvrige klimaforskningen med 50 millioner kroner i 2010, bl.a. til etablering av et nytt klimaforskningscenter i Bergen.

Mer fornybar energi

530. Regjeringen har lagt stor vekt på å øke tilgangen av fornybar energi. I perioden 2006-2009 er det satt i drift nye vann- og vindkraftverk med en årlig produksjonskapasitet tilsvarende om lag 3,5 TWh. Til sammenligning ble det i perioden 2002-2005 satt i drift nye vann- og vindkraftanlegg tilsvarende rundt 2,4 TWh. Økningen i produksjonen av fornybar kraft har i årene 2006-2009 vært større i Norge enn de andre nordiske landene til sammen.
531. NVEs konsesjonsbehandlingskapasitet er doblet fra 2005. Fra 2006 og fram til i dag er det gitt endelig konsesjon til 392 vannkraftprosjekter som vil gi en årlig produksjon på om lag 3,4 TWh. Fra 2006 og fram til i dag er det gitt endelig konsesjon til 12 vindkraftprosjekter som vil gi en årlig produksjon på om lag 2,6 TWh. Fra 2006 og fram til i dag er det gitt konsesjon til 79 fjernvarmeprosjekter med en forventet årlig produksjon på om lag 1,5 TWh.
532. Det er skjedd en betydelig energieffektivisering i perioden. Den stasjonære energibruken har vært om lag på samme nivå de siste fire årene til tross for en kraftig økonomisk vekst. Stasjonært energibruk delt på BNP for Fastlands-Norge var om lag 15 prosent lavere i 2009 enn i 2005.
533. Regjeringen la i juni 2009 fram Ot.prp. nr. 107 (2008-2009) Om lov om fornybar energiproduksjon til havs (havenergilova).
534. Regjeringen har sikret offentlig eierskap til vannkraften gjennom forslaget til endringer i industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven til erstatning for den provisoriske anordningen om offentlig eierskap til vannkraftressursene av 10. august 2007. Lovforslaget ble fremmet ved Ot.prp. nr. 61 (2008-2009) og behandlet av Stortinget ved Innst. O. nr. 78 (2007-2008), jf. Besl. O. nr. 115 (2007-2008).
535. Regjeringen har vedtatt nye regler om adgangen til utleie av vannkraftproduksjon innenfor rammen konsolideringsmodellen for offentlig eierskap til vannkraftressursene. Lovforslaget ble fremmet ved Ot.prp. nr. 66 (2008-2009) og behandlet ved Innst. O. nr. 105 (2008-2009) og Besl. O. nr. 108 (2008-2009). Ny forskrift om utleie av vannkraftproduksjon ble vedtatt 25. juni 2010 og de nye reglene om utleie trådte i kraft 1. juli 2010.

Satsing på nett, sikker energiforsyning og skredforebygging

536. Det er gjennomført omfattende utbygginger og utbedringer av overføringsforbindelser, både innenlands og til utlandet, etter at investeringene var på et lavt nivå gjennom flere år. Statnetts investeringer i tiltak i nettet har vært mer enn dobbelt så høye for årene 2006-2009 som for 2002-2005.
537. Regjeringens styrker innsatsen knyttet til innenlands energiforsyning. De samlede bevilgningene til NVE utenom flom- og skredforebygging er økt fra om lag 300 millioner kroner i 2005 til om lag 600 millioner kroner i 2011. De samlede overføringer til Energifondet er økt fra om lag 700 millioner kroner i 2005 til om lag 1850 millioner kroner i 2011.
538. Satsingen på energiomleggingstiltak i regi av Enova har gitt gode resultater. I perioden 2006 til og med 2009 er det gitt støtte til prosjekter med forventet energiresultat på 8,3 TWh/år. Dette er fordelt på:
Vindkraft.....	503 GWh/år
Fornybar varme	3 039 GWh/år
Energieffektivisering i industri	3 135 GWh/år
Energieffektivisering i bygg	1 250 GWh/år
Nye teknologier	56 GWh/år
539. Fra og med 1. januar 2009 fikk NVE ansvaret for de statlige forvaltningsoppgavene knyttet til forebygging av skredulykker. Den statlige innsatsen på dette feltet er dermed samlet og styrket.
540. NorNed-kabelen, en 700 MW overføringsforbindelse mellom Norge og Nederland, ble satt i drift i mai 2008. Den norske andelen av kabelens investeringskostnader var på om lag 2,3 milliarder kroner.
541. Kraftlinjen mellom Skåreheia og Holen forsterker kraftnettet på Sørlandet og ble satt i drift i 2009. Linjen hadde en investeringskostnad på om lag 940 millioner kroner.
542. Kraftlinjen mellom Nea i Sør-Trøndelag og Järpstrømmen i Sverige er viktig for forsyningen i Midt-Norge, og ble satt i drift i 2009. Investeringskostnaden for tiltakene på norsk side var på om lag 350 millioner kroner.
543. Det årlige tilskuddet til utjevning av nettleien ble doblet fra 2009, fra 30 millioner kroner til 60 millioner kroner. Dette bidrar til å redusere nettleien for kundene til de selskapene i landet med høyest gjennomsnittskostnader ved overføring av strøm.

544. Regjeringen har i perioden gitt NVE til sammen 66 millioner kroner i direkte tilskudd for å sikre strømforsyning av øyene Træna, Værøy og Røst i Nordland.
545. I april 2009 la regjeringen frem Ot.prp. nr. 62 – Om lov om endringer i energiloven, etter en bred evaluering av energiloven av 1. januar 1991.
546. Det ble innført tilknytningsplikt for produksjon for nettselskapene. Dersom et samfunnsmessig rasjonelt produksjonsprosjekt krever nettinvesteringer, plikter nettselskapet å utrede, omsøke og eventuelt bygge nett uten ugrunnet opphold, slik at det så snart som mulig blir driftsmessig forsvarlig å tilknytte produksjonsprosjektet.
547. Samtidig ble nettselskapenes plikt til å tilknytte forbruk på alle nettnivå lovfestet. Ved etablering av store nye forbruksenheter, skal etablering vurderes på et bredt grunnlag, inkludert forholdet til kraftsystemet.
548. Ot.prp. nr. 62 inneholdt også en ny strategi for kraftledninger, med økt bruk av avbøtende tiltak som trasévalg, kamuflasje, landskapstilpasset ledningsdesign, hensyn til fugl og kabling.

Petroleumsforvaltning og CO₂-håndtering

549. For å sikre et mangfold av aktører og høy leteaktivitet på norsk sokkel, har regjeringen ført en aktiv konsesjonspolitikkk med årlige tildelinger i forhåndsdefinerte områder (TFO). Regjeringen har også videreført tildelinger i de ordinære konsesjonsrundene for utforskning av nye områder. I forbindelse med 19. konsesjonsrunde ble det i mars 2006 tildelt 13 nye utvinningstillatelser til 17 selskaper. 20. konsesjonsrunde ble utlyst i juni 2008. Tildeling ble gjennomført i mai 2009, med tildelinger i 21 utvinningstillatelser.
550. Regjeringen har fortsatt sitt fokus på å sikre sterkt statlig eierskap til petroleumsressursene gjennom Statens direkte økonomiske engasjement (SDØE). Ved tildeling av TFO 2009 ble det forbeholdt SDØE-andeler i ti utvinningstillatelser på vegne av staten.
551. Følgende planer for utbygging/anlegg og drift ble godkjent i Stortinget i regjeringsperioden: St.prp. nr. 64 (2006-2007) Utbygging av Gjøa, Vega og Vega sør, St.prp. nr. 76 (2006-2007) Utbygging og drift av Valhall videreutvikling, St.prp. nr. 30 (2005-2006) Utbygging, anlegg og drift av Tyrihans, St.prp. nr. 5 (2007-2008) Utbygging, anlegg og drift av Skarv og St.prp. nr. 64 (2008-2009) Utbygging og drift av Goliatfeltet. I tillegg har regjeringen godkjent følgende planer for utbygging/anlegg og drift: Alve, Gaupe, Gudrun, KEP 2010, Marulk, Morvin, Oselvar, Rev, Troll P-12, Troll B gassinjeksjon, Trym, Vilje, Volund, Tordis IOR, Yme og Yttergryta.

552. Ot.prp. nr. 48 (2008-2009) om endringer i petroleumsloven ble fremlagt og godkjent i Stortinget 27. mars 2009. Lovendringene trådte i kraft 1. juli 2009 og omfatter blant annet § 5-3 tidligere rettighetshavers subsidiaire ansvar for disponeringsforpliktelser, § 4-8 andres bruk av innretninger i forbindelse med behandling, transport og lagring av CO₂ og § 10-18 sporing av seismikkfartøy.
553. Staten inngikk i oktober 2006 en gjennomføringsavtale med Statoil om samarbeid om håndtering av CO₂ på Mongstad. Gassnova SF ble opprettet i 2007 for å ivareta statens engasjement i CO₂-håndteringsprosjektene. Det ble i juni 2007 inngått en avtale med industrielle deltakere om å samarbeide om planlegging og forberedelser av teknologisenteret for CO₂-fangst på Mongstad (TCM). Statens partsforhold i avtalen ble i oktober 2007 overført til Gassnova. Regjeringen fremmet i januar 2009 St.prp. nr. 38 (2008-2009) om investering i teknologisenter for CO₂-håndtering på Mongstad, og Stortinget vedtok 7. mai 2009 å gi Olje- og energidepartementet fullmakt til å investere i TCM. Testsenteret på Mongstad er under utbygging og 50 prosent ferdig. En Steg 2-avtale for fullskala CO₂-rensing på Mongstad skal inngås i to trinn. Det første trinnet regulerer organiseringen av det pågående planleggings- og prosjekteringsarbeidet frem til investeringsbeslutning.
554. Studie av mulig integrasjon mellom gasskraftverk med CO₂-fangst og gassterminalen på Kårstø vil omtales i Prop. 1 S (2010-2011).
555. Støtten til internasjonalisering av olje- og gassnæringen er videreført. Støtten over statsbudsjettet økte med om lag 9 prosent i perioden 1995-2011.
556. I perioden 2005 til 2009 har totalomsetningen til leverandørindustrien økt fra 102 milliarder kroner til 247 milliarder kroner, en omsetningsvekst på 142 prosent. Omsetningen internasjonalt mer enn doblet seg i perioden, noe som viser at leverandørindustrien også er konkurransedyktig utenfor norsk sokkel. Anslått vekst i sysselsatte i norsk leverandørindustri er på om lag 45 prosent i perioden 2005-2008. Økende aktivitet nordover langs norskekysten har gitt økt sysselsetting også i de nordligst fylkene.
557. Det er innført et felles regelverk for petroleumsvirksomheten på både sokkel og lignende virksomhet på land.

Kapittel 14: Kulturpolitikk

558. Regjeringen er i rute med målet om at 1 prosent av statsbudsjettet skal gå til kultur innen 2014. Siden 2005 er bevilgningene til kultur økt med 2,7 milliarder kroner. Med budsjettforslaget for 2011 er økningen 3,3 milliarder kroner.

Scenekunst

559. Scenekunstformål har samlet fått en økning på 690,7 millioner kroner i løpet av årene 2006-2011. Budsjettforslaget for 2011 innebærer en økning på 106,3 millioner kroner totalt til scenekunstformål.
560. Tilskuddsordning for dans ble innført fra 2006. Dansens Hus åpnet i 2008.
561. Basisfinansiering for frie scenekunstgrupper innført fra 2007.
562. Den Norske Opera og Ballett flyttet inn i nytt operahus i Bjørvika i 2008, og driftsbudsjettet er styrket med 250 millioner kroner.
563. Oppfølging av St.meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene*:
- Budsjettmessig styrking av scenekunstinstitusjoner innenfor opera, dans og teater over hele landet
 - tilskuddsordninger for dans og annen fri scenekunst er styrket
 - det er lagt ytterligere til rette for visning og formidling av ferdige produksjoner
 - satsingen på dans er også utvidet med tilskuddsmidler til å utvikle profesjonelle dansmiljøer rundt omkring i landet
 - satsingen inkluderer også frivillig teatervirksomhet. En rekke enkeltinstitusjoner over hele landet er styrket fra 2011 for å ivareta økte kostnader til husleie og andre faste kostnader og for å styrke den kunstneriske virksomheten
 - fri dansekunst er prioritert ved at tilskuddsordningen for basisfinansiering av frie scenekunstgrupper er styrket
 - tilskudd til regionale dansemiljøer og programmerende scener er også styrket fra 2011.
564. Norsk kulturråd: Blant annet på bakgrunn av Løkenutvalgets rapport *Forenklet, samordnet og uavhengig*, juni 2008 ble reglene for oppnevning og sammensetning av Norsk kulturråd endret i 2009, jf. St. prp. nr. 65 (2008-2009). Norsk kulturråd er etter dette et kunst- og kulturfaglig organ der alle medlemmer oppnevnes av Kongen. Fra 2011 legges det også opp til å klargjøre ansvarsdelingen mellom det politiske nivået Regjeringen og Stortinget på den ene siden og Norsk kulturråd som kollegialt organ på den andre siden. Det er redegjort nærmere for denne ansvarsdelingen som blant annet innebærer at Norsk kulturråd fra 2011 får økt beslutningsmyndighet.

Musikk

565. Musikkformål har samlet fått en økning på 462,7 millioner kroner i løpet av årene 2006–2011. I 2009 og 2010 ble det gitt en økning på henholdsvis 119,6

og 91 millioner kroner til musikkformål. Budsjettforslaget for 2011 innebærer en økning på 58,7 millioner kroner.

566. Kulturdepartementet har arbeidet med oppfølgingen av St. meld. nr. 21 (2007–2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk*. Det rytmiske feltet er blitt vesentlig styrket i perioden. Det er blant annet fra 2009 opprettet tre sjangerovergripende ordninger for rytmisk musikk: tilskuddsordning for musikere, tilskuddsordning for arrangører og tilskuddsordning for utstyr. Videre har departementet arbeidet med den framtidige organiseringen av arbeidet for å styrke profileringen av norsk musikk i utlandet.
567. Hele orkesterfeltet er styrket i perioden, blant annet med treårige opptrappingsplaner for Trondheim Symfoniorkester og Stavanger Symfoniorkester som ble fullført i 2009.
568. Musikkmiljøene i Nord-Norge og tilbudet til publikum er betydelig styrket gjennom Nordnorsk Opera og Symfoniorkester AS, som ble etablert i juni 2009. Selskapet skal produsere og formidle opera og symfonisk musikk og det legges opp til omfattende turneer i landsdelen. Det er foreslått ytterligere styrking av institusjonen i 2011.
569. De tre institusjonene Agder Teater, Kristiansand Symfoniorkester og Opera Sør flytter inn i nytt felles teater- og konserthus fra 1. september 2011 og har etablert en ny felles organisasjonsmodell Kilden TKS IKS. For 2011 økes det samlede tilskuddet til de tre institusjonene med 10,9 millioner kroner.
570. Difi leverte i august 2009 på oppdrag fra Kulturdepartementet rapporten *Nye tider – nye takter*. Som et ledd i oppfølgingen av rapporten omdisponeres for 2011 3 millioner fra Rikskonsertene til tilskuddsordningen for arrangører under Norsk kulturfond. Ansvar for programmeringen av offentlige konserter blir dermed i større grad desentralisert, ved at midlene kanaliseres direkte til konsertarrangører.

Billedkunst

571. Visuell kunst har samlet fått en økning på 163,8 millioner kroner i perioden 2006-2011. Den største institusjonen innenfor fagområdet, Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design, vil i 2011 ha en budsjetttramme på 252,4 millioner kroner. Museet har i perioden 2006-2011 hatt en økning på 82,8 millioner kroner. Budsjettforslaget for 2011 innebærer en økning på 16,2 millioner kroner totalt til visuell kunst.
572. arkitektur.nå, regjeringens plandokument for den norske arkitekturpolitikken, ble lagt fram i 2009. I budsjettet for 2010 ble det lagt inn 4,5 millioner kroner til oppfølging av dokumentet.

Kunstnerpolitikk

573. Undersøkelsen om kunstneres levekår ble lagt fram i 2008. Som en oppfølging av rapporten har det siden 2009 blitt opprettet 35 nye arbeidsstipender for kunstnere. I 2009 ble stipendets størrelse økt fra 176 000 kroner til 186 000 kroner. I budsjettforslaget for 2011 er det foreslått opprettet 10 nye arbeidsstipender og stipendets størrelse foreslått økt til 190 000 kroner.

Kultur for barn og unge

574. Den kulturelle skolesekken St.meld. nr. 8 (2007-2008) Kulturell skulesekk for framtida omhandler videreføringen av ordningen. På bakgrunn av meldingen har skolesekken blitt utvidet til videregående skole. Med utvidelsen av ordningen vil skolesekken komme ca. 800 000 elever i grunnskolen og videregående skole til gode.
575. Kulturkort for ungdom: Ordningen er på plass som prøveordning i 10 fylker. Formålet er å få ungdom til å benytte seg oftere av kulturtilbudene og å rekruttere nye publikummere. I 2009 ble ordningen evaluert, og evalueringsrapporten konkluderer med at ordningen bør videreføres. Evalueringen ble sendt på høring, og høringsuttalelsene viser at de fleste av fylkeskommunene er positive til en videreføring av kulturkortet, og at ordningen videreføres i dagens rammer.
576. Antall elever i kulturskolen har økt fra 105 383 i 2006 til 109 414 i 2009. Antallet elevplasser er økt fra 116 456 til 122 833 i samme periode.
577. Kunnskapsdepartementet oppnevnte i 2009 et utvalg som blant annet skulle se nærmere på de utfordringene og mulighetene som ligger i et styrket samarbeid mellom kulturskolen, grunnskolen og SFO. Rapporten til Kulturskoleutvalget ble lagt frem i september 2010 og følges opp i Kunnskapsdepartementet.

Den kulturelle spaserstokken

578. Den kulturelle spaserstokken, som handler om kulturtilbud for eldre, ble innført i 2007. Ordningen administreres av Kulturdepartementet. Bevilgningen er delt mellom Helse- og omsorgsdepartementets budsjett og Kulturdepartementets budsjett. Bevilgningene er økt fra 10 millioner kroner i 2007 til 28 millioner kroner i 2010. I 2007 var det 67 kommuner som fikk tilskudd, mens det i 2010 er 275 kommuner som har fått tilskudd.

Mangfold

- 579. Gjennomføringen av markeringsåret for kulturelt mangfold i 2008 hadde som langsiktig mål å sikre at stimulering av kulturelt mangfold blir et markant og gjennomgående trekk ved norsk kulturpolitikk.
- 580. En undersøkelse av innvandreres kultur- og mediebruk ble lagt fram i 2009, og et følgeforskningsprosjekt som belyser planleggingen, gjennomføringen og kortsiktige effekter av markeringsåret for kulturelt mangfold ble ferdigstilt i 2010.
- 581. Flere personer med minoritetsbakgrunn og fagkompetanse har fått plass i styrer i kulturinstitusjoner. Prosjektet Styrende Mangfold, som startet sitt arbeid under Mangfoldsåret, fortsetter sitt arbeid med å skolere / kvalifisere flere potensielle styrekandidater.

Litteraturfeltet

- 582. Bokavtalen om fastpris er evaluert og rapporten forelå 15. mai 2009.
- 583. Forslag til endring i forskrift om unntak fra konkurranseloven § 10 for samarbeid ved omsetning av bøker er på høring, med frist 15. oktober 2010. Forslaget legger til rette for et videre samarbeid i bokbransjen om fastpris på bøker.
- 584. Regjeringen har styrket flere av støtterordningene for litteratur ved Norsk kulturråd med til sammen 42,3 millioner kroner i perioden 2005-2010. Det ble opprettet en egen innkjøpsordning for sakprosa i 2006, som etter en treåring prøveordning ble gjort permanent i 2009.
- 585. Ibsen-året AS hadde ansvaret for å gjennomføre hundreårsmarkeringen i 2006 av Henrik Ibsens død. Det ble i perioden 1998-2006 bevilget i alt vel 42 millioner kroner til markeringen.
- 586. Regjeringen har støttet opptrappingen av ordbokprosjektet Norsk Ordbok 2014. I perioden 2006-2011 er tilskuddet økt med 6,5 millioner kroner. I tillegg har tilskuddet til Det Norske Akademis store ordbok økt med 3 millioner kroner.
- 587. Bevilgningen til Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB) er økt med nær 11 millioner kroner siden 2005. NLB spiller en viktig rolle for å sikre blinde, svaksynte og andre lesehemmede god tilgang til litteratur- og informasjonstjenester. I samme perioden har tilskuddet til Leser søker bok økt med 2,4 millioner kroner. Leser søker bok arbeider for å bedre vilkårene

for litteratur til mennesker som av ulike årsaker har vansker med å lese en vanlig tekst.

588. Den internasjonale Ibsenprisen ble etablert ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2007. Prisen er på 2,5 millioner kroner og skal honorere en enkeltperson eller virksomhet som har gjort en særlig innsats i Ibsens ånd. Prisen ble delt ut for tredje gang i 2010.
589. Bevilgningen til kultur under Sametinget er økt med over 35 millioner kroner i perioden 2006-2011. Økningen skal bidra til at Sametinget kan føre en aktiv kulturpolitikk.

Bibliotek

590. Departementet la frem St.meld. nr. 23 (2008-2009) *Bibliotek* 17. april 2009. Formålet med meldingen er å utforme en nasjonal bibliotekpolitikk for å utvikle robuste og omstillingsdyktige bibliotek, som kan tilby brukerne bedre bibliotektenester.
591. Meld. St. 20 (2009-2010) *Omorganisering av ABM-utvikling* ble lagt frem for Stortinget 11. juni 2010, som en oppfølging av at det i bibliotekmeldingen ble tatt til orde for at man ville vurdere den mest hensiktsmessige plasseringen av bibliotekoppgaver på statlig nivå.
592. Ansvar for nasjonale bibliotekoppgaver ble 1. juli 2010 samlet ved Nasjonalbiblioteket, med unntak av arbeidet med konsortieavtaler som legges til et organ under Kunnskapsdepartementet per 1. januar 2011.
593. Nasjonalbibliotekets driftsbudsjett har blitt styrket med til sammen 80,7 millioner kroner i perioden 2005-2010, særlig til digitaliseringsformål.
594. Nasjonalbiblioteket overtok fra 2008 ansvaret for Filmarkivet, som tidligere ble forvaltet av Norsk filminstitutt.
595. Nasjonalbiblioteket har hatt ansvaret for gjennomføringen av den nasjonale feiringen av 150-årsjubileet for Knut Hamsuns fødsel i 2009 og Bjørnson-markering i 2010.
596. Bibliotekteneste i fengsler inngår i arbeidet med rehabiliteringen av domfelte, og soningsfanger låner i gjennomsnitt langt flere bøker enn befolkningen for øvrig. Feltet har fått en økning på til sammen 15,1 millioner kroner i perioden 2005-2010. I løpet av 2010 vil målet om full dekning nås.

Språk

597. Fra 2005 er bevilgningen til Språkrådet økt med ca. 12 millioner kroner. Økningen vil sette Språkrådet i stand til å drive et mer aktivt og utadrettet arbeid for å styrke det norske språkets status og bruk i alle deler av samfunnet i tråd med de mål og prinsipper som er skissert i regjeringens språkmelding. Språkrådet skal også fungere som nasjonalt samordningsorgan for utvikling og tilgjengeliggjøring av norsk fagterminologi. I tillegg får institusjonen nå et nærmere definert ansvar for andre språk enn norsk. En del av bevilgningsøkningen i perioden er gått til å bygge opp en egen språktjeneste som skal bidra til et klarere og bedre forvaltningsspråk og en jevnere bruksfordeling mellom nynorsk og bokmål i staten.
598. Det største enkelttiltaket som ble varslet i språkmeldingen, var oppbyggingen av en norsk språkbank, dvs. en teknologisk infrastruktur i form av digitaliserte språkressurser til bruk i så vel kommersiell produktutvikling som ikke-kommersiell språkforskning. Ansvaret for dette tiltaket er lagt til Nasjonalbiblioteket, som for dette formål fikk økt sin driftsbevilgning fra og med 2010 med 8 millioner kroner. Til oppfølging av mindre tiltak i språkmeldingen er budsjettet økt med i alt 3,0 millioner kroner, herunder 0,5 millioner kroner til styrking av nynorsk journalistikk, det såkalte Vinjefondet.

Museum

599. Det er gjennomført en omfattende strukturreform på museumsområdet ved at en rekke mindre og mellomstore museer er konsolidert til større og mer bærekraftige enheter. Det nasjonale museumsnettverket omfatter nå 70 institusjoner, og disse omfatter i alt mer enn 300 tidligere frittstående enheter.
600. Museumsreformen er en kvalitetsreform der fokus de siste årene har vært på strukturelle forbedringer, men der fokus nå dreies mer i retning av å heve den faglige kvaliteten.
601. St.meld. nr. 49 (2008-2009) Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying ble framlagt 21. august 2009. Stortinget sluttet seg i all hovedsak til innholdet i denne meldingen, jf. Innst. 161 S (2009-2010).
602. Rockheim – nasjonalt senter for pop og rock – som åpnet i Trondheim 19. august 2010 er en viktig nyskaping innenfor museumsformidling med moderne interaktiv teknologi som basis.
603. Aulestad i Gausdal har gjennomgått omfattende restaurering i forkant av Bjørnson-året 2010. Anlegget, som forvaltes av Maihaugen, har nå et mye større potensial for formidling og aktivitet.

604. Hamsun-senteret på Hamarøy i Nordland er ferdigstilt og åpnet for publikum.
605. I 2009 ble 70 millioner kroner fra tiltaksmidlene for å bedre sysselsettingen fordelt til museumsprosjekter i hele landet; 31 museer ble tilgodesett med midler til bygningsmessig vedlikehold, istandsetting, rehabilitering og nybygg.
606. Et byggeprosjekt ved Norsk Bergverksmuseum er under forberedelse.
607. Aust-Agder kulturhistoriske senter forbereder et større nybygg. Det legges til grunn at staten de nærmeste årene skal medvirke med 86,8 millioner kroner til realiseringen av dette prosjektet.
608. UNESCO-konvensjonen om vern av immateriell kulturarv ble ratifisert av Norge 17. januar 2007.

Presse

609. I 2009 oppnevnte regjeringen et offentlig utvalg (Mediestøtteutvalget) som fikk i oppdrag å foreta en helhetlig vurdering av bruk av økonomiske virkemidler på medieområdet, inkludert pressestøtten og momsfrirket for aviser. Utvalget skal avgi sin utredning innen årsskiftet 2010/2011.

Film

610. Tilskuddene til film er økt med 176,5 millioner siden 2005.
611. Målet om 25 norske kinofilmer hvert år er nådd.
612. Markedsandelen for norsk film er økt fra 12 prosent i 2005 til 21 prosent i 2009.
613. Filmproduksjon i regionene er styrket med 32 millioner siden 2005.

Kringkasting

614. NRK-plakaten ble innført og forankret i Stortinget i 2008. Plakaten gir et samlet uttrykk for NRKs samfunnsoppdrag. Plakaten er fra 2009 i sin helhet integrert i NRKs vedtekter.
615. Det digitale bakkenettet for fjernsyn ble lansert i perioden 2007-2009, og det analoge bakkenettet ble avvirket. Det digitale bakkenettet er NRKs primærplattform for distribusjon av fjernsyn. Digitaliseringen sørget for at alle husstander i hele landet fikk tilgang til alle NRKs fjernsynskanaler, og i tillegg også NRKs radiokanaler.

Pengespill

616. Staten fikk i 2007 medhold både i EFTA-domstolen og i Høyesterett for at Stortingets vedtak i 2003 om forbud mot gevinstautomater ikke var i strid med EØS-avtalen. Automatforbudet ble gjennomført fra 1. juli 2007.
617. Ny handlingsplan mot spillproblemer ble vedtatt i mai 2009 for å videreføre arbeidet med ny og strengere lovgivning mot pengespill.
618. Ny tippenøkkel fra 2009 Spilleoverskuddet skal fordeles med 45,5 prosent til idrettsformål, 36,5 prosent til kulturformål og 18 prosent til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner som hadde inntekter fra gevinstautomater i 2001, utenom idrettsorganisasjoner. Ved fordelingen av 2010 ble det fordelt 1,558 milliarder kroner til idrettsformål, 1,25 milliarder kroner til kulturformål og 0,61 milliarder kroner til samfunnsnyttig og humanitære organisasjoner.
619. Grasrotordningen innført fra 1. mars 2009. Alle som deltar i selskapet pengespill kan selv kan bestemme at 5 prosent av spilleinnsatsen skal fordeles direkte til et lokalt lag eller forening som de vil støtte. I 2009 ga ordningen ca 212 millioner kroner direkte til lokale lag og organisasjoner.
620. Norsk Tipping utplassert i løpet av 2009 spillterminaler som kun kan brukes av spillere over 18 år med eget spillekort. I terminalspillsystemet er det lagt inn begrensinger på maksimalt tap per person pr dag og måned for å forebygge spilleavhengighet og overforbruk av spill.
621. Forbud som pålegger banker og betalingsinstitusjoner å stanse betaling fra norske betalingskort til pengespilloperatører som ikke har tillatelse til å tilby sine pengespilltjenester i Norge innført fra 1. juni 2010. Målet med forbudet er å begrense den omsetningen av ukontrollerte pengespill via internett fra nettstedet uten norsk tillatelse.

Sikre mer lik tilgang til kultur- og idrettsarrangement

622. Forbud mot å selge billetter til kultur- og idrettsarrangementer til en høyere pris enn pålydende vedtatt i 2007. Målet med forbudet er å sikre mer lik tilgang til de mest populære idretts- og kulturarrangementer, ved å redusere prisene ved videresalg av billetter.

Frivillighet

623. I St.meld. nr. 39 (2006-2007) *Frivillighet for alle* la regjeringen fram en bred gjennomgang av forholdet mellom staten og frivillig sektor samt utforming av en ny frivillighetspolitikk. Denne skisserer strukturer og rammevilkår som vil inngå i forenklingsarbeidet overfor frivillig sektor. Det ble etablert et

frivillighetsregister 1. januar 2010 og arbeidet med forenklingstiltak vil bli ytterligere fulgt opp.

624. Innført merverdiavgiftskompensasjonsordning for frivillig sektor 1. januar 2010. Regjeringen er i rute med den årlige opptrappingen av momskompensasjonen for frivillige organisasjoner med 1 milliard kroner innen 2014. De første 200 millioner kroner ble bevilget i 2010. Dette følges opp med forslag om ytterligere 200 millioner kroner i forslag til statsbudsjettet for 2011.
625. FRIFOND er en tilskuddsordning som skal stimulere barn og unges aktivitet og deltakelse lokalt. FRIFOND har fått en økning siden 2005 på 45,7 millioner kroner.
626. Det er opprettet 101 nye Frivillighetssentraler siden 2005.
627. "Virtuelt senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor" ble etablert i 2008. Det har fått en økning på omtrent 6,5 millioner kroner siden oppstart fra Kulturdepartementet. Også Arbeidsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet bidrar med midler til dette forskningsprogrammet.

Kultur og næring

628. Nærings- og handelsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Kultur- og kirkedepartementet utarbeidet en handlingsplan for kultur og næring i 2007. Under Kulturdepartementets budsjett er det gitt en økning til kultur og næringsprosjekter på 5,8 millioner kroner.

Kultursamarbeid i Nordområdene

629. Norge og Russland undertegnet i januar 2009 en avtale som skal sikre en felles innsats for kulturelt samarbeid på tvers av grensene. Samarbeidet er delt inn i treårige samarbeidsprogram som angir områder som vies særlig oppmerksomhet. Det er gitt en økning til kultursamarbeid i nordområdene på omtrent 9 millioner kroner i perioden.

Friluftsliv og idrett

630. Tildelt 250 millioner kroner til idrettsanlegg fra tiltakspakke for arbeid i 2009.
631. Bevilget 50 millioner kroner til innføring av ny momskompensasjonsordning ved bygging av idrettsanlegg i 2010. Foreslått bevilget 60 millioner kroner til formålet i 2011.

- 632. Videreført ordningen med tilskudd til lokale lag og foreninger.
- 633. Videreutviklet tilskuddsordningen til inkludering i idrettslag (tidligere idrettens storbyprosjekt).
- 634. Økt tilskuddet fra spillemidlene til friluftslivstiltak for barn og ungdom.
- 635. Løftet frem Forsvarets rolle som kulturbærer, kulturforvalter og kulturformidler. Regjeringen har derfor lagt frem St.meld. nr. 33 (2008-2009) "Kultur å forsvare". Bevilgningene til Forsvarets Musikk er økt med over 20 prosent siden den tiltrådte og til vedlikehold av nasjonale festningsverk er det totalt bevilget med 628 millioner 2011-kroner siden 2006 til ordinært og ekstraordinært vedlikehold.

Kapittel 15: Et inkluderende Norge

Likestilling mellom kjønnene

- 636. Gjennomført endringer i arbeidsmiljøloven og likestillingsloven som innebærer at adgangen til å forskjellsbehandle på grunnlag av seksuell orientering og kjønn i trossamfunn er blitt innskjerpet.
- 637. Styrket graviditetsvernet gjennom forbud i likestillingsloven om å spørre om graviditet, adopsjon og familieplanlegging i en ansettelsesprosess.
- 638. Likelønnskommisjonens innstilling NOU 2008: 6 *Kjønn og Lønn* har vært på bred høring. Regjering vil legge fram en stortingsmelding om likelønn høsten 2010.
- 639. Inkorporert FNs kvinnediskrimineringskonvensjon i menneskerettsloven.
- 640. Nedsatt et offentlig utvalg for å utrede norsk likestillingspolitikk med utgangspunkt i livsløp, etnisitet og klasse. Hege Skjeie leder utvalget. Utvalget har frist til 1.august 2012.
- 641. Opprettet et kvinnepanel bestående av 31 kvinner. Målsettingen med panelet er å få innspill, engasjere og sette dagsorden i forhold til dagens likestillingspolitiske utfordringer. Kvinnepanelet, ledet av Loveleen Brenna, leverte sin rapport høsten 2010.
- 642. Opprettet en komité som skal planlegge feiring av alminnelig stemmerett i år 2013. Komiteen ledes av Kirsti Kolle Grøndahl.
- 643. Lagt fram en stortingsmelding om menn, likestilling og mansroller som trakk opp perspektivet for å inkludere gutter og menn i det framtidige

likestillingsarbeidet. Denne inneholder 70 tiltakspunkter. For å bidra til offentlig debatt og innspill til stortingsmeldingen, ble det satt ned et mannspanel, som avleverte en rapport våren 2008.

644. Fulgt opp og oppfylt kravet om 40 prosent kvinneandel i ASA-styrer. Fra 1. januar 2004 ble reglene om styresammensetning i ASA-selskaper endret. Blant styremedlemmene i disse selskapene skal det være et minimumsantall av hvert kjønn, tilnærmet 40 prosent. Reglene skulle tre i kraft dersom den ønskede kjønnsbalansen ikke ble oppnådd frivillig i løpet av 2005. Det skjedde ikke, og reglene om kjønnskvotering ble derfor iverksatt fra 1. januar 2006.
645. Fra 1. januar 2009 innført en aktivitets- og rapporteringsplikt i diskrimineringsloven (etnisitet, religion mv.) og i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (nedsatt funksjonsevne). Det vil si at arbeidsgivere, offentlige myndigheter og arbeidslivets organisasjoner er pålagt å jobbe aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering.
646. Lagt fram en ny handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering for perioden 2009-2012.
647. Fremmet forslag og fått vedtatt en bestemmelse i den nye diskriminerings- og tilgjengelighetsloven om at all IKT rettet mot allmennheten skal utformes universelt. For ny IKT vil dette gjelde fra 1. juli 2011 og for eksisterende IKT vil dette gjelde fra 1. januar 2021. Forskrift vil bli utarbeidet.

Urfolk og nasjonale minoriteter

648. Finnmarkslovens bestemmelser om Finnmarkseiendommen, med overtakelse av grunnarealene fra Statskog SF, trådte i kraft 1. juli 2006.
649. Opprettet Finnmarkskommisjonen i mars 2008, med sekretariat i Tana, som skal kartlegge eksisterende bruks- og eierrettigheter som samer og andre har opparbeidet seg i Finnmark.
650. Lagt fram St. meld nr. 28 (2007-2008) Samepolitikken, som legger vekt på samiske mangfold, samiske språk, samiskspråklig informasjon og den praktiske integreringen av samiske hensyn i politikkutforming, forvaltning og tjenesteyting.
651. Lagt frem Handlingsplan for samiske språk i 2009. Handlingsplanen inneholder 66 ulike tiltak. Målet er å få flere aktive samiske språkbrukere, med særlig fokus på nord-, lule- og sørsamisk. Planen rulleres årlig, første gang høsten 2010. Over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett er det bevilget 23 millioner kroner til oppfølgingen av handlingsplanen i perioden 2009-2011.

652. Bevilgningen til kultur under Sametinget er økt med over 35 millioner kroner i perioden 2006-2011. Økningen skal bidra til at Sametinget kan føre en aktiv kulturpolitikk.
653. Tre nye kommuner, Tysfjord, Snåsa og Lavangen, er innlemmet i forvaltningsområdet for samiske språk siden 2006. Tospråklighetstilskuddet til kommuner og fylkeskommuner som forvaltes av Sametinget er økt med 14 millioner kroner siden 2006.
654. Økt bevilgninger til samiske formål fra 2005-2011 med 233,6 millioner kroner til ca. 828,8 millioner kroner. Økt bevilgningen til Sametinget fra 2005-2011 med ca. 120,8 millioner kroner, til ca. 360 millioner kroner. Tallene er inklusive Samefolkets fond.
655. Utarbeidet veiledere for konsultasjoner med Sametinget og eventuelle andre øvrige samiske interesser (2005). Det gjennomføres årlig ca. 30 konsultasjoner med Sametinget. I de fleste sakene oppnås det enighet.
656. Bidratt til prosjektet Divvun, som har utviklet samiske språkverktøy i form av elektronisk stavekontroll, korrekturprogram og pedagogisk programvare for ulike samiske språk. For å sikre nord-, lule- og sørsamisk som levende bruksspråk foreslås det 4,7 millioner kroner i 2011 til etableringen av en drifts- og utviklingsorganisasjon rundt *Divvun*.
657. Etablert en fast oversettingstjeneste for samiske språk på www.regjeringen.no.
658. Lansert samisk versjon av Minside.
659. Regjeringen har bidratt til realiseringen av flere samiske kulturbygg. Østsamisk museum i Neiden står ferdig med et tilskudd på 42 millioner kroner og Senter for nordlige folk (tidligere Ája Samisk Senter) i Kåfjord skal etter planen åpnes for publikum neste år (tilskuddsramme 22 millioner kroner). Nye lokaler for Saemien Sijte i Snåsa er under prosjektering, og det arbeides med nye lokaler for en avdeling for samisk billedkunst ved RiddoDuottarMuseat i Karasjok. Samisk vitenskapsbygg i Kautokeino ble offisielt åpnet november 2009 og er i full drift.
660. Festivalen Riddu Riđđu har fått knutepunktstatus for musikk fra 2009 og får statlig tilskudd på 1,55 millioner kroner.
661. Lagt til rette for to samiske dagsaviser, som utkommer på henholdsvis samisk (Ávvir) og norsk (Ságat), gjennom å øke bevilgningen til samiske aviser med ca. 8 millioner kroner.

662. Gjort urfolksdimensjonen til ett av sju satsingsområder i regjeringens nordområdesatsing *Nye byggesteiner i nord*. Jevnlig tatt opp urfolksspørsmål i det bilaterale samarbeidet med Russland og Canada, og innenfor regionale samarbeidsordninger som Barentssamarbeidet og Arktisk råd.
663. Fastsatt ny valgordning for sametingsvalget med større og færre valgkretser som forenkler avviklingen av sametingsvalget. Målet er økt valgdeltakelse, samt større legitimitet og status for Sametinget.
664. Bidratt til at Statistisk sentralbyrå siden 2006 har utgitt *Samisk statistikk* annethvert år og til at Samisk høgskole siden 2008 har utgitt den årlige publikasjonen *Samiske tall forteller - kommentert samisk statistikk*. Gjennom dette er kunnskapsgrunnlaget om utviklingstrekk i det samiske samfunnet vesentlig styrket.
665. Erstattet det samiske forskningsprogrammet med et nytt program Samisk forskning II fra 2007, som er utvidet fra fem til ti år.
666. Sendt på høring Samerettsutvalgets NOU 2007: 13 *Den nye sameretten*, som inneholder en rekke forslag om ny lovgivning og endringer i eksisterende lover om samers rett til disponering og bruk av land og vann i samiske bruksområder utenfor Finnmark. Regjeringen jobber med oppfølging og vil konsultere Sametinget i saken.
667. Kystfiskeutvalget for Finnmark har utredet samer og andres rett til fiske i havet utenfor Finnmark (NOU 2008:5 *Retten til fiske i havet utenfor Finnmark*). Det pågår nå konsultasjoner med sametinget etter avsluttet offentlig høring.
668. Satt ned et utvalg som la fram enstemmige forslag som skal gi rettighetshavere og lokalbefolkning størst mulig innflytelse over fiskeforvaltningen i Tanavassdraget. Rapporten ble sendt på høring med frist 31.mars 2010. Konsultasjoner med Sametinget om oppfølgingen av rapporten gjennomføres høsten 2010. Forskrift om lokal forvaltning av fisk og fiske i Tanavassdraget fremmes før jul med sikte på ikrafttreden 1. januar 2011.
669. Gitt Sametinget rett til å fremme innsigelse etter plan- og bygningsloven dersom en plan får ”vesentlig betydning for samisk kultur eller næringsutøvelse”.
670. Sammen med Sametinget fastsatt nærmere retningslinjer for konsultasjoner i saker om utarbeidelse av verneplaner.
671. Lagt fram forslag til ny naturmangfoldlov hvor Sametinget er konsultert i spørsmål som berører samiske interesser. Sametinget sluttet seg til

lovforslaget. Loven trådte i kraft 1. juli 2009, med unntak for lovkapittel IV om fremmede organismer.

672. Bidratt til at Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Sametinget i mars 2009 undertegnet en samarbeidsavtale om konsultasjoner i konsesjonssaker ved bl.a. vind- og vannkraftutbygging i samiske områder.
673. Etablert Verdiskapingsprogram for næringskombinasjoner og reiseliv med 6,5 millioner kroner i 2008 og styrket Sametingets budsjett med ytterligere 2 millioner kroner i 2009. Programmet skal fremme levedyktige virksomheter og bidra til en bærekraftig utvikling i samiske samfunn. Programmet forvaltes av Sametinget.
674. Lagt fram Handlingsplan for å bedre levekårene for rom der de viktigste tiltakene er å gjøre allerede etablerte offentlige ordninger innen utdanning, sysselsetting, helse og bolig, mer tilgjengelig for rom.
675. Gitt støtte til oppbygging og utvikling av de nasjonale minoritetenes organisasjoner.
676. Gitt støtte til oppstarten av Storfjord språksenter i 2009. Språksenteret jobber med kvensk, finsk og samisk språk.

Kapittel 16: Mer trygghet – mindre kriminalitet

Politi og påtalemyndighet

677. Økt politibudsjettet fra 8,2 til 11,6 milliarder kroner i 2010. En økning på om lag 2,85 milliarder kroner nominelt for perioden 2006-2010. I 2011 økes politibudsjettet ytterligere, med 547 millioner kroner.
678. Fått på plass en arbeidstidsavtale for politiet som sikrer økt politikraft, større tilstedeværelse og økt trygghet gjennom anslagsvis 230 nye politiårsverk - ved at 9 000 ansatte jobber én time ekstra i uka.
679. Utdannet flere politifolk. Det rekordhøye opptaket på 720 studenter ved Politihøgskolen i 2010 opprettholdes neste år. En tredobling av opptakene under Bondevik II-regjeringen.
680. Økt politibemanningen. Per 1. mars er det 1 637 flere årsverk i politi- og lensmannsetaten enn da regjeringen tiltrådte høsten 2005. Kartlagt bemanning og kompetanse i politiet gjennom Politidirektoratets rapport "Politiet mot 2020".

681. Opprettet 460 nye sivile stillinger i politiet, noe som har frigjort politiutdannet personell til operativt arbeid. Dette er nesten halvparten av de 1000 sivile stillingene Politidirektoratet anbefaler i rapporten "Politiet mot 2020".
682. Sørgt for at det finnes midler til å ansette de nyutdannede politistudentene. I budsjettforslaget for 2011 foreslår regjeringen å sette av 45,7 millioner kroner til dette – som tilsvarer 108 årsverk.
683. Gjennomført målrettet innsats mot den åpenlyse narkotikasomsetningen i Oslo, Hordaland, Rogaland og Sør-Trøndelag politidistrikter, noe som også har ført til at flere er pågrepet og kriminelle asylsøkere har fått sin asylsøknad raskt avgjort for deretter å bli uttransportert.
684. Etablert en egen innsatsstyrke til bekjempelsen av mobil vinningskriminalitet. Denne innsatsen har allerede oppnådd svært gode resultater flere steder i landet.
685. Igangsatt en resultatreform i politiet, for å sikre en mer effektiv og målrettet utnyttelse av tilgjengelige ressurser. Arbeidet med resultatreformen vil pågå frem til 2013.
686. Bedret forebyggingen, blant annet ved å lansere den kriminalitetsforebyggende handlingsplanen "Gode krefter", fordi et nært og sterkt politi krever at politiet forebygger bedre og i samarbeid med andre aktører.
687. Styrket samarbeidet mellom kommunene og politiet ved å opprette og videreutvikle lokale politiråd.
688. Styrket innsatsen mot gjengkriminalitet. Gjengprosjektet i Oslo-området har bistått og vært involvert i om lag 200 saker som kan klassifiseres som gjengrelaterte.
689. Prioritert kampen mot økonomisk kriminalitet. Innsatsen styrkes videre med 10 stillinger i 2011.
690. Tatt miljø- og kulturminnekriminalitet på alvor ved å styrke med flere årsverk til dette arbeidet i 2010.
691. Investert i verneutstyr til politiet for å møte dagens trusselbilde og beskyttelsesbehov.
692. Fått på plass en ny våpenforskrift som innebærer strengere kontroll med skytevåpen i privat eie, noe som gir økt sikkerhet og mer trygghet.

693. Sørger for en ny våpenlovgivning som tilpasses dagens samfunnssituasjon og fremtidig utfordringer. Et regjeringsoppnevnt utvalg jobber med å modernisere lovverket og skal legge stor vekt på forebyggende og trygghetsskapende tiltak.
694. Bedret kontrollen med private vaktelskaper og hevet nivået på vektertjenester gjennom endringer i vaktvirksomhetsloven.
695. Avviklet forsøk med privat fangetransport, gjennomgått lovverket rundt private vaktelskaper og gitt tydelige signaler om at maktutøvelse er og skal være et politiansvar.
696. Vedtatt en egen forskrift for Politiets utlendingsinternat på Trandum som gir tydelige og presise regler om rettigheter og fastsetter klare rammer for politiets kontroll- og maktbruk.
697. Fått på plass et tettere samarbeid mellom PST og E-tjenesten for å være bedre rustet til å møte trusselen fra internasjonal terrorisme.
698. Styrket PST og sørget for at tjenesten er i stand til å håndtere stadig større utfordringer når det gjelder omfang og kompleksitet på oppdragene.
699. Vedtatt et nytt straffebud mot oppfordring, rekruttering og opplæring til terrorhandlinger i straffeloven. Det har gjort det mulig for Norge å ratifisere og sette i kraft Europarådets konvensjon om forebygging av terrorisme.
700. Starter neste år opp arbeidet med å etablere en nasjonal kunnskapsportal på internett med informasjon om radikaliserings- og voldelig ekstremisme.

Kriminalomsorg

701. Økt bevilgningen til Kriminalomsorgen med nesten 1,9 milliarder kroner.
702. Fjernet soningskøen og styrket innholdet i soningen.
703. Etablert 649 nye fengselsplasser, 251 av dem i toppmoderne Halden fengsel.
704. Etablert utdannings- og bibliotekstilbud i alle fengsler. Det er nå etablert opplæring i alle de 51 fengslene regjeringen har sagt det skal være opplæring i. I tillegg er det oppfølgingsklasser ti steder i landet.
705. Økt opptaket både til fengselsutdanningen for å styrke straffesakskjeden.
706. Innført en tilbakeføringsgaranti for innsatte.

707. Etablert rusmestringsenheter og flere behandlingsplasser i institusjon å gi rusbehandling og bedre rehabilitering til innsatte som var rusavhengige ved innsettelse i fengsel.
708. Økt bruk av soning i institusjon for innsatte med blant annet rusmiddelproblemer, lettere psykiske problemer, atferdsforstyrrelser og tilpasningsproblemer.
709. Igangsatt en prøveordning i Oslo og Bergen som innebærer at enkelte rusmisbrukere dømmes til å gjennomgå et rehabiliteringsprogram som vilkår for betinget dom.
710. Styrket bemanning ved friomsorgskontorene, det har ført til at køen av samfunnsstraffdommer er avviklet.
711. Fått på plass rask igangsettelse av soning – for domfelte medfører ordningen at flere kan sone på et egnet tidspunkt samtidig som ledig kapasitet i fengslene fylles.
712. Innført prøveordning for soning med elektronisk kontroll tilsvarende 150 fengselsplasser.
713. Gjort det straffbart å ikke møte til soning, slik at fengslene enklere kan planlegge kapasitetsutnyttelsen.
714. Sørget for at innsatte foreldre får mer kvalitetstid med egne barn, blant annet ved å etablere egne besøkshus.
715. Styrket vedlikeholdet og forvaltningen av fengselsbyggene.
716. Økt bruk av samfunnsstraff.

Hurtig, rettssikker straffesakskjede

717. Opprettet oppfølgingsteam for unge lovbrøyttere i Oslo, Kristiansand, Trondheim og Stavanger.
718. Lagt til rette for styrket og mer samordnet rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid i kommunene.
719. Vedtatt en ny straffelov som er bedre tilpasset tiden vi lever i, og som bl.a. gir kvinner og barn forsterket strafferettslig vern.
720. Gjennomført en omfattende DNA-reform som har ført til en kraftig økning i antall hverdagskriminalitetssaker som politiet sender inn for DNA-analyse.

721. Fått på plass nye lovbestemmelser om terror og krigsforbrytelser som gjør at de groveste handlingene kan straffes med fengsel inntil 30 år og foreldes aldri.
722. Lagt frem ny politiregisterlov som sikrer at behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten skjer i samsvar med de strenge krav til personvern.
723. Lagt til rette for økt bruk av konfliktråd både i sivile saker og straffesaker.
724. Investert i videokonferanseutstyr i domstolene i for å gjøre straffesaksbehandlingen mer effektiv og domstolene mer tilgjengelige.

Omsorg for ofre

725. Sørgt for en betydelig skjerping av straffenivåene i alvorlige voldssaker og for seksuallovbrudd.
726. Styrket ofrenes stilling i straffesaker, blant annet ved å utvide retten til bistandsadvokat og lovfeste retten til kontaktperson i politiet.
727. Har doblet voldsoffererstatningen, fra 20 ganger folketrygdens grunnbeløp til 40 ganger grunnbeløpet.
728. Sendt på høring et forslag til endring av bestemmelsene om klagebehandlingen i voldsoffererstatningssaker for å gjøre saksbehandlingen av krav om voldsoffererstatning mer effektiv.
729. Opprettet Barnehus i Bergen, Hamar, Kristiansand, Trondheim, Tromsø og Oslo for å gi et mer helhetlig og bedre samordnet tilbud til barn som har vært utsatt for overgrep. Nytt barnehus åpner i Stavanger i november.
730. Har skjerpet strafferammen for vold i nære relasjoner fra to til tre års fengsel.
731. Starter neste år opp et forskningsprosjekt for å vurdere de samfunnsmessige kostnadene knyttet til vold i nære relasjoner.
732. Ansatt familievoldskoordinatorer i full stilling i alle politidistrikt for å styrke innsatsen mot vold i nære relasjoner.
733. Etablert egne team for etterforskning av vold og seksuelle overgrep i de største politidistriktene.
734. Fulgt opp forslagene til voldtektsutvalget, blant annet ved å etablere et eget etterforskingsmiljø på Kripos som skal jobbe med denne typen kriminalitet.

735. Lagt frem et lovforslag om såkalt omvendt voldsalarm som innebærer at overgriper må bære byrden av egne handlinger.
736. Etablert gratis støttetelefon for kriminalitetsofre, 800 40 008.
737. Etablert landsdekkende behandlingstilbud til voldsutøvere, for å forebygge volden før den finner sted.
738. Utvide varslingsplikten, slik at fornærmede og etterlatte informeres bedre om blant annet løslatelse og gjennomføring av straff utenfor fengsel.
739. Gitt tilbud til samtlige krisesentre og Dixisentre i landet om deltakelse i en ordning med gratis juridisk bistand i tilknytning til sentrene, og flere av sentrene har i dag etablert ordningen.
740. Oppfordret alle landets ordførere til å utarbeide lokale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner, og å prioritere et tverretattlig samarbeid for å forebygge denne typen overgrep.
741. Gjort hatkriminalitet til en skjerpende omstendighet i straffeutmålingen for ethvert lovbrudd som er forårsaket av slike forhold. Forslaget er vedtatt, men ikke trådt i kraft.
742. Skjerpet og utvidet avvergingsplikten, noe som innebærer at man har en plikt til å kontakte politiet eller på annen måte forsøke å avverge en alvorlig straffbar handling hvis man holder det som mest sannsynlig at det vil bli begått.
743. Fått på plass nytt straffebud mot "grooming", for å beskytte barn mot overgrep planlagt via internett.
744. Intensivert innsatsen mot internettrelaterte overgrep av barn ved å etablere Kripos' "politistasjon" på nett.
745. Lagt fram handlingsplanen "Stopp menneskehandel" for perioden 2006-2009 med 37 tiltak for å bekjempe alle former for menneskehandel nasjonalt og internasjonalt.
746. Videreført arbeidet mot menneskehandel i opprinnelsesland for ofre og gjennom styrking av regelverk i FN. Menneskehandel er prioritert under det norske formannskapet i Østersjørådet og innenfor ny EØS-finansieringsordning. I tillegg har vi innledet et samarbeid med Den arabiske liga for å styrke deres regelverk mot menneskehandel og støtte opplæring av ansatte i politi, domstol og påtalemyndighet i utvalgte land innenfor ligaen.

- 747. Satt i verk flere tiltak for å forhindre at barn forsvinner fra asylmottak.
- 748. Økt strafferammen for kjønnslemlestelse og lagt frem en handlingsplan mot denne typen kriminalitet. Det er også innført en rett til gratis juridisk bistand til å vurdere anmeldelse av saker om kjønnslemlestelse.
- 749. Kriminalisert kjøp av seksuelle tjenester.
- 750. Utarbeidet nettportalen barnebortføring.no for å forbedre informasjonen omkring barnebortføringer.
- 751. Utarbeidet ny lov om kommunale krisesentertilbud som trådte i kraft 1. januar 2010. Lovens formål er å sikre at kvinner, menn og barn som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner får et godt og helhetlig krisesentertilbud.

Sivilrettslige tiltak

- 752. Redusert gebyrer ved tvangsinndrivelse av misligholdt gjeld. Samlet betyr dette en nedgang i gebyrinntektene for staten på over 230 millioner. Reduksjonen er et viktig tiltak for å redusere fattigdom.
- 753. Redusert skyldnerens ansvar for inkassokostnader og redusert inkassosatsene med mellom 20 og 50 prosent, avhengig av størrelsen på kravet.
- 754. Gjennomgått dagens rettshjelpordning, og lagt frem St.meld. nr. 26 (2008-2009) Om offentlig rettshjelp - rett hjelp. Meldingen drøfter etableringen av en ny førstelinjetjeneste der alle, uavhengig av inntekt, kan få inntil én times gratis juridisk bistand hos advokat eller rettshjelper uavhengig av sakstype.
- 755. Foreslått en ny vergemålslov som skal gi sårbare grupper økt rettssikkerhet.
- 756. Satt i gang pilotprosjekt i Rogaland og Buskerud der alle, uavhengig av inntekt, kan få inntil én times gratis juridisk bistand hos advokat eller rettshjelper uavhengig av sakstype.
- 757. Styrket rettigheter til samboere med felles barn og gitt dem et arverettslig vern som er unikt i europeisk sammenheng.
- 758. Fått på plass en ny tvistelov som vil gi en mer effektiv sivil rettspleie med raskere, billigere og enklere tvisteløsning.
- 759. Gjort det enklere å etablere nye samvirkeforetak.
- 760. Fremsatt forslag til og satt i kraft ny lov om varemerker.

761. Vedtatt endringer i allmennaksjeloven som gir eierne i allmennaksjeselskaper et redskap for å hindre at det utvikler seg en grådighetskultur knyttet til bonuser, opsjoner, aksjeprogrammer og andre incentiver.

Samfunnssikkerhet og beredskap

762. Sørget for døgnkontinuerlig tilstedevakt ved helikopterbasene på fastlandet og derved hevet kvaliteten på tjenesten og redusert responstiden betydelig over hele landet.
763. Etablert et eget prosjekt for anskaffelse av nye redningshelikoptre som skal erstatte dagens Sea King-flåte.
764. Doblet tilskuddet, økt refusjonssatsene og tegnet yrkesskadeforsikring for de frivillige i redningstjenesten.
765. Etablert Nytt avlytningssikkert nødnett for politi- og beredskapsstatene som hittil er tatt i bruk av seks politidistrikt rundt Oslofjorden.
766. Tar sikte på at det innføres ett felles nødnummer (112) og at det etableres felles nødsentraler for brannvesen, helsetjeneste og politi.
767. Fått vedtatt et forbud mot raketter med styrepinner, for å redusere skader på helse og materielle verdier.
768. Styrket lokalt tilsyn med elektriske anlegg og installasjoner for å sikre liv, helse og materielle verdier.
769. Styrket brann- og eksplosjonsvernlovens regler knyttet til sikring mot at farlige stoffer kommer på avveie.
770. Fulgt opp tiltak i stortingsmeldingen om brannsikkerhet. Blant annet gjennomgås dagens ordninger for informasjon, tilsyn og kontroll i boliger.
771. Videreført ordningen med et stort brannhelikopter i fast beredskap fra 15. april til 15. august.
772. Styrket det forebyggende arbeidet mot skogbrann i samarbeid med kommunene, lokale/regionale skogfaglige myndigheter, skogeierne og fylkesmannsembetene.
773. Lovfestet kommunal beredskapsplikt for at kommunene skal vurdere samfunnssikkerhet i et mer helhetlig perspektiv.

Internasjonalt justissamarbeid

774. Satt vold i nære relasjoner på den internasjonale dagsorden gjennom deltakelse i globalt nettverk mot vold mot kvinner i regi av FNs generalsekretær Ban Ki Moon.
775. Inngått en rekke justispolitiske samarbeidsavtaler med EU for å sikre at norsk politi og påtalemyndighet kan benytte viktig EU-regelverk for kriminalitetsbekjempelse.
776. Deltatt aktivt for å fullføre det omfattende arbeidet med neste generasjons Schengen-informasjonssystem (SIS II), herunder også regelverk, noe som er et avgjørende virkemiddel for deltakelse i Schengen, både når det gjelder politisamarbeid og ytre grensekontroll.
777. Sørget for at lokale politidistrikter, grenseoverganger og flyplasser nå har direkte tilgang til å søke nasjonale og internasjonale registre fra sine tjenestesteder.
778. Inngått en avtale om forsterket politisamarbeid med Europa, det såkalte Prüm-regelverket, som innebærer at norsk politi får mulighet til å søke i EU-land registre i etterforskningen av kriminalsaker.
779. Inngått en avtale med EU om overlevering av lovbrystere. Avtalen bygger på prinsippene i den europeiske arrestordre og forenkler prosedyrene for utlevering.
780. Blitt enig om styrket nordisk samarbeid mot overgrep på internett.
781. Tatt felles nordisk initiativ mot vinningskriminalitet og for økt soningsoverføring.
782. Inngått avtale om nordisk arrestordre som gir et mer effektivt system for strafforfølgning over landegrensene.
783. Sluttet seg til Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk.
784. Innhentet Stortingets samtykke til ratifikasjon av Europarådets menneskehandelkonvensjon.
785. Ratifisert FN-konvensjonene mot narkotika, grenseoverskridende organisert kriminalitet med tilleggsprotokollene om menneskehandel, menneskesmugling og våpen, og korrupsjon.

786. Bidratt med 2,4 millioner kroner til Interpols bildedatabase for misbrukte barn. Databasen gjør det enklere å ta overgriperne, samtidig som man kan identifisere ofre for overgrep og hindre distribusjon av bilder og videoer.
787. Inngått justissamarbeid mellom Norge og Russland innen kriminalomsorg og bekjempelsen av narkokriminalitet.
788. Undertegnet en avtale om gjensidig politisamarbeid mellom Norge og Romania. Avtalen gir grunnlag for at landenes politistyrker kan samarbeide for å forebygge og oppklare kriminalitet.
789. Undertegnet og ratifisert Europarådets konvensjon om tilgang til offentlig informasjon.

Svalbard

790. Lagt frem en stortingsmelding om Svalbard hvor målene i Svalbardpolitikken videreføres.
791. Bevarer Svalbards særegne villmarksnatur og videreutvikler øygruppen som plattform for klimaforskning. Regjeringen har igangsatt arbeidet med å utarbeide forvaltningsplaner og nødvendige forskriftsendringer for alle de store verneområdene på Svalbard.
792. Innført forbud mot bruk av tungolje for skip innenfor de store naturreservatene på Øst- Svalbard og de store nasjonalparkene på Vest-Svalbard.
793. Miljøovervåkingen på Svalbard er styrket med 4,5 millioner kroner. I budsjettet for 2011 er miljøovervåkingen foreslått styrket med ytterligere 2 millioner kroner.
794. Innført nytt skattesystem som bidrar til å tilrettelegge for et robust familiesamfunn i Longyearbyen.
795. Bidratt til etablering av et nytt reservekraftverk i Longyearbyen gjennom en bevilgning på 20 millioner kroner i 2007.
796. Økt Svalbardbudsjettet med 10 millioner kroner i 2010, bl.a. for å rehabilitere sysselmannens representasjonsbolig, styrke feltinspektørtjenesten samt politi- og beredskapsarbeidet på øygruppen.

Kapittel 17: Innvandring og integrering

Arbeidsinnvandring

797. I 2008 la Regjeringen frem en stortingsmelding om arbeidsinnvandring (nr. 18 (2007-2008)). I oppfølgingen av denne ble det utformet en ny utlendingslov, som trådte i kraft fra 1. januar 2010. Den nye utlendingsloven gjør det enklere for arbeidsgivere å ansette arbeidstakere fra land utenfor EØS-området. Det er bl.a. innført en ordning med tidlig arbeidsstart, som innebærer at faglærte utlendinger kan starte å arbeide når de har levert en fullstendig søknad om oppholdstillatelse. Endringene har også gjort kortere saksbehandlingstid mulig.

Flyktning- og asylpolitikk

798. Styrket saksbehandlingsskapasiteten betydelig i UDI og UNE i 2008-2010. Likevel har antall ubehandlede saker økt i virksomhetene som følge av økningen i antall asylsøkere. I budsjettforslaget for 2011 legges det opp til at antall ubehandlede saker skal reduseres både i UDI og UNE.
799. Har i perioden 2007-2010 bevilget 169 millioner kroner til utvikling og innføring av nye elektroniske løsninger i utlendingsforvaltningen (EFFEKT-programmet). Foreslår å bevilge 192,6 millioner kroner i 2011.
800. Har igangsatt et arbeid for å vurdere hvordan den innledende asylsaksbehandlingen kan effektiviseres, herunder hvordan PU og UDIs oppgaver kan samordnes i større grad. Formålet er å få en mer effektiv håndtering av den innledende asylsaksbehandlingen og bedre utnyttelse av etatenes kjernekompetanser.
801. Stimulert flest mulig til å reise tilbake til hjemlandet frivillig, gjennom ulike incentivordninger. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen i 2011 knyttet til arbeidet med frivillig, assistert retur og tilbakevending med 42,7 millioner kroner, noe som gir rom for i overkant av 1 700 frivillige returer i 2011.
802. Er i gang med å bygge opp et Nasjonalt ID-senter (NID) som vil bli etablert i 2010, og som vil bidra til en mer effektiv klarlegging av identitet, noe som vil gi raskere og flere uttransporteringer samt dempe presset på mottaksapparatet.
803. Styrket Politiets arbeid på utlendingsområdet. I budsjettet for 2011 foreslår regjeringen å styrke arbeidet med tvangsmessig retur av personer uten lovlig opphold med i overkant av 100 millioner kroner. Samtidig foreslås måltallet for tvangsmessige uttransporteringer økt fra 3 700 i saldert budsjett 2010 til i overkant av 4 600 i 2011.

804. Gjennomført en rekke tiltak på asylområdet for å redusere antall personer uten behov for beskyttelse som kommer til landet. 6 304 personer har søkt asyl i Norge så langt i år (pr 1. september), noe som er nesten en halvering i forhold til samme tidspunkt i 2009.
805. Oppnevnt et utvalg som vurderer organiseringen av og tilbudet til personer som søker asyl i Norge. Rapport skal avgis innen 1.6.2011.
806. Økt kvoten for overføringsflyktninger fra 1000 til 1200 fra 2007.
807. Oppnevnt et utvalg for å vurdere organiseringen av klagesaksbehandlingen på utlendingsfeltet. Rapport skal avgis innen 1.12.10 (delrapport ble avgitt våren-10, og er på høring).
808. Innført et krav om at personer som selv er flyktninger, har opphold på humanitært grunnlag eller har opphold på grunn av familieinnvandring, må ha fire års arbeid eller utdanning i Norge før det kan gis oppholdstillatelse for familieetablering.
809. Innført regler om meldeplikt og bestemt oppholdssted for utlending som utgjør en trussel mot grunnleggende nasjonale interesser.
810. Fått på plass en ny utlendingslov- og forskrift som blant annet innfører et nytt flyktningbegrep og strammet inn adgangen til familieinnvandring.
811. Inngått en trepartsavtale med Afghanistan og UNHCR som sikrer fortsatt samarbeid ved returer til Afghanistan. Dette er et viktig ledd i arbeidet for å etablere omsorgssentre for mindreårige asylsøkere i Afghanistan.

Inkludering

812. Utarbeidet en handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen.
813. Nedsatt et Inkluderingsutvalg som skal løfte fram utfordringer og muligheter i et flerkulturelt Norge, og med bakgrunn i dette foreslå tiltak i inkluderings- og integreringspolitikken. Utvalget som ledes av Osmund Kaldheim har frist til å levere sin innstilling våren 2011.
814. Styrket arbeidet med språkopplæring, kvalifisering og arbeid, blant annet gjennomført arbeidet med en kartlegging av barrierer for godkjenning av yrkeskvalifikasjoner for personer med yrkesutdanning fra utlandet, utredet igangsetting av et kvalifiseringsprogram etter samme modell som introduksjonsprogrammet, men uten introduksjonsstønning, til personer som

ikke omfattes av introduksjonsprogrammet. Kvinner fra ikke-vestlige land vil være hovedmålgruppe.

815. Kvalitetshevet norskundervisningen, og styrket norskundervisningen i små og mellomstore kommuner.
816. Startet arbeidet med lovproposisjon om utvidet rett og plikt til norskopplæring fra 300 timer til 600 timer. Tilsvarende om forslaget om å innføre en plikt for kommunene å føre internkontroll med norskopplæringen og introduksjonsordningen.
817. Gjeninnført norskundervisning til asylsøkere.
818. Foreslått midler til utvikling av obligatoriske avsluttende prøver i norsk for voksne innvandrere.
819. Foreslått utvidelse av personkretsen for hvem som har rett og plikt til introduksjonsprogram.
820. Hatt et forslag om krav om bestått statsborgerprøve for å få norsk statsborgerskap ute på høring.
821. Endringer i introduksjonsloven og statsborgerloven er sendt på høring.
822. Foreslått å styrke arbeidet med å legge til rette for innvandrere som entreprenører.
823. Utarbeidet en ny handlingsplan mot etnisk diskriminering.
824. Lagt fram handlingsplan mot tvangsekteskap 2008-2011. Tiltakene rettes både inn mot forebygging og beskyttelse av dem som utsettes for slike overgrep. Handlingsplanen har et særlig fokus på skolens rolle, utenriksstasjonene, behovet for trygge bosteder og en styrket offentlig samhandling og kompetanse.
825. Lagt fram en handlingsplan mot kjønnslemlestelse 2008 - 2011. Handlingsplanen omfatter 41 tiltak.
826. Videreført kravet til alle statlige virksomheter om å kalle inn kvalifiserte søkere med innvandrerbakgrunn til intervju.
827. Satt ned Østbergutvalget som har foretatt en bred gjennomgang av språkopplæringen for minoritetsspråklige barn, og leverte sin innstilling juni 2010 (NOU 2010: 7).

- 828. Prosjektene "Språkløftet" og "Utviklingsprosjektet" (flere ressurser til grunnskoler og videregående skoler med mer enn 25 prosent minoritetsspråklige elever) har pågått siden 2007 og skal avsluttes i 2011.
- 829. Læreplanene i grunnleggende norsk og morsmål for språklige minoriteter ble innført høsten 2007.

Stimulere til økt bosetting i kommunene

- 830. Bidratt til å stimulere til økt bosetting, herunder økt bosetting av enslige, mindreårige flyktninger under 18 år.
- 831. Bedret rammevilkårene for kommuner som bosetter funksjonshemmede innvandrere.
- 832. Foreslått å styrke Husbankens boligstilskudd for ytterligere å øke tilgangen på utleieboliger til flyktninger.
- 833. Foreslått å etablere et forprosjekt for nye IKT-løsninger for et effektivt bosettings- og tilskuddsforvaltningssystem.
- 834. Styrket arbeidet med integrering blant annet gjennom forslag om å øke integreringstilskuddet til kommunene for enslige, voksne flyktninger og gi integreringstilskudd også for barn som er født inntil 6 måneder etter at mor er bosatt i en kommune.
- 835. Gjeninnført integreringstilskudd for familiegjennforente.

Kapittel 18: Kirke-, religions- og livssynspolitikk

- 836. Inngått et bredt forlik i Stortinget om forholdet mellom stat og kirke.
- 837. Gjennomført demokratireformen i Den norske kirke med utprøving av nye valgordninger ved kirkevalgene i 2009.
- 838. Trappet opp bevilgningen til kirkens trosopplæring til 170 millioner kroner i 2010.
- 839. Gjennomført prostereformen som innebærer en ny organisering av prestedtjenesten.
- 840. Foreslått midler til opprettelse av et tolvte bispeembete i Trondheim.

841. Den samlede investeringsramme for statlig rentekompensasjon til istandsetting av kirkebygg er utvidet fra 500 millioner kroner i 2005 til 2,5 milliarder kroner i 2010. I 2007 ble det også etablert en tilskuddsordning for kirker, finansiert av Opplysningsvesenets fond. Kultur- og kirke departementet vedtok i 2009 at fondet skulle fritas fra oppgaven.

KAPITTEL 2: INTERNASJONAL POLITIKK

Hovedlinjene i norsk utenrikspolitikk ligger fast, herunder sterk oppslutning om FN og folkeretten, medlemskapet i NATO, EØS-avtalen og at Norge ikke er medlem av EU. Regjeringen vil arbeide for å styrke det nordiske samarbeidet.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Norsk utenrikspolitikk skal ivareta norske interesser og verdier i en verden i rask forandring. En moderne utenrikspolitikk som skal ivareta norske interesser må både ha fokus på nærområdene og på de store internasjonale utfordringene, som klima, internasjonal terrorisme, fred og forsoning og kampen mot fattigdom. Denne Regjeringen satser på begge deler. Vi fortsetter satsingen i nord og opprettholder vårt rekordhøye bistandsbudsjett på over 1 prosent av BNI.

Regjeringen vil:

- *basere vår nordområdepolitikk på regjeringens nordområdestrategi og "Nye byggesteiner i Nord". Vi vil sikre norsk suverenitetshevdelse, bidra til god ressurs- og miljøforvaltning, lavspenning og sikre full gjennomføring av havretten. Regjeringen legger til grunn at nordområdesatsingen også skal legge vekt på næringsutvikling på land*

I mars 2009 ble "Nye byggesteiner i nord" fremlagt. Den inneholder en rekke konkrete satsinger som over 10-15 år skal bidra til konkretisering og oppfølging av regjeringens nordområdesatsing. Regjeringen har videreført nordområdesatsingen basert på regjeringens nordområdestrategi.

Regjeringen foreslår en økning på 168 millioner kroner til satsingen på nordområdene i 2011-budsjettet. Totalt vil regjeringen bruke om lag 1,2 milliarder kroner til nordområdetiltak i 2011.

Nordområdesatsingene de siste årene har blant annet bestått av: bevilgning til rådighet for Nordnorsk Reiseliv AS til profilering og markedsføring av landsdelen i utlandet, midler til markedsføring av Nord-Norge som reisemål gjennom Innovasjon Norge, midler til Svalbard Reiseliv AS, Forskningsløft i nord, ARKTEK (utviklingsprosjekt for underleverandører) og støtte til unge entreprenører. Mulighetene for utvinning av metaller og industrimineraler i de tre nordligste fylkene er også synliggjort gjennom geologisk oversiktskartlegging.

Regjeringen utvikler nå et helhetlig overvåkings- og varslingssystem for nordområdene (BarentsWatch), det satses på utvikling av mineralbasert næringsvirksomhet og på marin bioprospektering. I tillegg etableres en værradar i Øst-Finnmark og et nytt polarforskningsprogram i Norges forskningsråd. Det internasjonale samarbeidet om

ressursforvaltning er styrket, bl.a. gjennom videreutvikling av samarbeidet med Russland i Den blandede kommisjon.

Regjeringen har hatt et sterkt og tydelig engasjement i de regionale samarbeidsorganene i nord, herunder Barentssekretariatet, Nordlig Dimensjon og Arktisk Råd og ENPI Kolarctic (EUS naboskapsprogram med Russland). Vi har bidratt til å styrke Arktisk råds relevans gjennom igangsatte forhandlinger i Arktisk råd om en avtale om søk og redning, igangsatt arbeidet med bindende regler for skipsfart i polare strøk, og sikret oppfølging av viktig klimarelatert forskningssamarbeid

Regjeringen har videre bidratt til stabilitet og sikkerhet i nordområdene og arbeidet for å sikre full gjennomføring av havretten: Oppfølging av Ilulissat-erklæringen om at Havretten gjelder i Polhavet og at kyststatene skal samarbeide om felles saker, bekreftelse av erklæringen på kyststatsmøtet i Ottawa, styrket utadrettet kommunikasjon på alle nivåer om at havretten gjelder i Polhavet og at det ikke er noe kamp om ressursene i Arktis.

Evnen til myndighetsutøvelse til havs øker gjennom innfasing av nye fartøy og nytt materiell. Økt kapasitet og aktivitet i Kystvakt og Sjøforsvar i 2011 prioriteres til nordområdene.

Samarbeidet med Russland i nord er gjort enklere gjennom at vi har fått på plass forenkling av visumordninger og grensekryssing gjennom bilateral visumavtale, lettelse i visumpraksis for søkere bosatt i Murmansk og Arkhangelsk og ordning for midlertidig arbeidstillatelse for russere fra Barentsregionen. Avtale om grenseboerbevis forventes undertegnet i løpet av 2010.

Det er inngått et bredt spekter av bilaterale samarbeidsavtaler med Russland, bl.a. innen justissektoren, kultur, miljøvern, forskning og utdanning. Utvidet energidialog på grunnlag av MoU om energieffektivisering og bruk av fornybare energikilder.

Norsk- russiske kulturforum er opprettet, med representantene fra lokale norske og russiske myndigheter i Barentsregionen, større regionale festivaler og kulturinstitusjoner. Støtten til det sivile samfunn i Russland er videreført gjennom bistand til samarbeidsprosjekter mellom norske og russiske frivillige organisasjoner, sosiale bevegelser, media institusjoner og andre interesseorganisasjoner.

Det økonomiske samarbeidet med Russland er styrket gjennom en tettere dialog i Norsk-russisk økonomisk kommisjon og prosjektbistand for å styrke muligheter for norske bedrifters markedsføring og etablering i det russiske markedet, herunder gjennom samarbeid med INTSOK i anledning mulighetene den fremtidige utbyggingen av Stockmann-feltet åpner for.

Det er oppnådd enighet med Russland om en avtale som trekker grensen mellom våre kontinentalsokler og soner i Barentshavet og Polhavet. Avtalen etablerer klare grenser

og forutsigbarhet for virksomhet og bidrar til å gjennomføre havretten i dette området.

- *følge opp stortingsmeldingen om Svalbard*

Regjeringen la våren 2009 frem en ny stortingsmelding om Svalbard - St.meld. nr. 22 (2008-2009).

Vi ønsker å bevare et stabilt og robust norsk familiesamfunn i Longyearbyen på Svalbard for å sikre norsk nærvær i nordområdene gjennom styrking av Longyearbyen lokalstyre og Sysselmannen.

Lokalstyret er de to siste årene budsjettmessig styrket for å håndtere utfordringene som befolkningsøkningen i Longyearbyen har gitt, særlig innenfor barnehage- og skolesektoren. Regjeringen har endret rutinene for prisjustering av Svalbardbudsjettet slik at hele budsjettet nå blir prisjustert, og Svalbardbudsjettet er styrket på en rekke departementers ansvarsområder. Sysselmannens driftsbudsjett er styrket for å videreføre feltinspektørtjenesten, styrke politi- og beredskapsarbeidet, dekke økte utgifter til transport, og å tydeliggjøre Sysselmannens rolle som regjeringens øverste representant på Svalbard. Regjeringen har avsatt i alt 3,4 millioner kroner til reparasjon og rehabilitering av Sysselmannsboligen for å sikre gode representasjonslokaler i en tid der Svalbard og nordområdene får økt oppmerksomhet. I regjeringensperiode er det bevilget 20 millioner kroner til bygging av nytt reservekraftverk i Longyearbyen for å sikre kraftforsyningen.

Regjeringen har videre reversert skatteendringene som kom som en følge av budsjettforslaget fra regjeringen Bondevik II for 2005-2006. Skattesatsen på lønnsinntekt er nå 8 prosent mens det for særskilt høye inntekter skal trekkes 22 prosent skatt. Skattesatsen for alminnelig inntekt på Svalbard (selskaps- og næringskatt) er satt til 16 prosent.

- *arbeide for ett NATO som har fokus både på alliansens kjerneoppgaver og internasjonalt medansvar for fred og sikkerhet. Vi vil engasjere oss aktivt i alliansens arbeid med et nytt strategisk konsept: Vi vil ta initiativ til en diskusjon i NATO om hvordan alliansen kan bidra til å realisere målet om en verden uten atomvåpen gjennom forpliktelser som omfatter alle land. Spørsmålet om atomvåpnenes rolle i alliansen vil være en viktig del av dette arbeidet*

Regjeringen har aktivt spilt inn forslag i NATOs arbeid med nytt strategisk konsept, som vektlegger fokus på alliansens kjerneoppgaver og viktigheten av NATOs synlighet i sine nærområder.

Norge tok sammen med Tyskland initiativ til å sette nedrustningsspørsmål på agendaen i NATO. Dette har resultert i økt vektlegging av nedrustning som del av sikkerhetspolitikken i NATO.

Norge har i 2010 sammen med flere andre land bidratt til at spørsmålet om NATOs atomvåpenpolitikk er satt på dagsordenen i arbeidet med et nytt strategisk konsept for NATO. Dette er viktig for å redusere kjernevåpenenes rolle i internasjonal politikk. Sammen med Polen har Norge også tatt initiativ til å se på hvordan de korttrekkende atomvåpnene i Europa, amerikanske og russiske, kan reduseres og elimineres.

- *styrke det nordiske samarbeidet om utenriks- og sikkerhetspolitikken*

Regjeringen har vært en pådriver i arbeidet med å styrke det nordiske samarbeidet om utenriks- og sikkerhetspolitikken. Thorvald Stoltenbergs rapport om styrket nordisk utenriks- og sikkerhetspolitisk samarbeid fra 2008 følges opp.

Nordisk forsvarssamarbeid (NORDEFKO) er omorganisert og effektivisert. Det er tatt nye initiativer innenfor understøttelse av operasjoner, kapabilitetssamarbeid og personellområdet, herunder erfaringsutveksling på veteranoppfølging. I tillegg prioriteres samarbeid om kapasitetsbygging i Afrika.

Samarbeidet mellom de nordiske utenriktjenestene er styrket.

Det er tatt initiativ for å styrke samarbeidet om havovervåking, felles nordisk innsats innen sivil og militær krisehåndtering og samarbeid om datasikkerhet.

- *søke nye internasjonale allianser gjennom økt samarbeid med nye fremvoksende stater som får økt betydning*

Global sårbarhet og sikkerhet på helseområdet er i økende grad vevd sammen med tradisjonelle sikkerhetsutfordringer. Regjeringen har sammen med Brasil, Frankrike, Indonesia, Senegal, Sør-Afrika og Thailand tatt et initiativ som løfter fram folkehelseperspektiv i internasjonale relasjoner og forhandlinger. Helse dimensjonen ved konflikt og fredsbyggingsbestrebelse, menneskerettigheter, humanitær innsats, kriseberedskap og forhandlinger om tjenestehandel er eksempler som skaper muligheter for nye arenaer og allianser i utenrikspolitikken på tvers av andre skillelinjer. Initiativet har bidratt til å sette global helse og utenrikspolitikk på dagsordenen i Hovedforsamlingen i FNs generalforsamling. Fagmiljø, utenriksministere og diplomater fra en rekke land har vist interesse for å delta i dialog. Arbeidet gir uformelle bidrag til pågående forhandlinger og gjøres i nært samarbeid med WHO og med løpende kontakt til Generalsekretærens kontor i New York.

- *føre en aktiv Europa-politikk, jobbe målrettet for å ivareta norske interesser i forhold til EU*

Regjeringen har bidratt til en oppdatert europapolitikk på grunnlag av St.meld. nr. 23 (2005-2006) Om gjennomføring av europapolitikken, St.meld. nr. 15 (2008-2009) Interesser, ansvar og muligheter. Hovedlinjer i norsk utenrikspolitikk og Regjeringens politiske plattform er fulgt opp gjennom ulike initiativ, herunder bl.a. regjeringsseminar

om konsekvenser av Lisboa-traktaten, sammenslåing av arbeidsprogrammet for EU-/EØS-saker og studietur for statssekretærer og politiske rådgivere til Brussel.

Utenriksdepartementet har arrangert ulike fora, bl.a. nasjonalt europaforum om erfaringene med EØS-avtalen og europakonferansen om EU og finanskrisen. Tilrettelagt for møter med EU-formannskapsland og EUs institusjoner, inkludert presidenten for Det europeiske råd Herman van Rompuy og høyrepresentant for utenriks- og sikkerhetspolitikken Catherine Ashton.

Det er etablert et informasjonsløft om EØS og Norges forhold til Europa hvor en rekke tiltak knyttet til kunnskap, åpenhet og dialog om europaspørsmål rettes mot næringsliv, forvaltning, barn og unge, presse, organisasjoner og mottakergrupper i EU.

Regjeringen har videreutviklet EØS-notatbasen som et redskap for utarbeiding av norske posisjoner på et tidlig stadium.

Det er gjennomført endringer i EØS/EFTA-strukturen for å oppdatere, tilpasse og effektivisere arbeidet på underkomité- og arbeidsgruppenivå.

Nye avtaler for EØS-midler for perioden 2009-2014 ble undertegnet i 2010 med en budsjetttramme på omlag 14 milliarder kroner. Bidraget går til økonomisk og sosial utjevning i 15 mottakerland i EU.

Tjenstedirektivet ble gjennomført i norsk rett fra 28. desember 2009 da lov om tjenestevirksomhet med forskrift trådte i kraft. Regjeringen følger opp området ved å delta i prosessen med gjensidig evaluering av gjennomføringen av direktivet.

Regjeringen har gitt innspill til EUs arbeid med en ny vekst og sysselsettingsstrategi (Europa 2020) i form av brev fra statsminister Stoltenberg til presidenten for Det europeiske Råd van Rompuy 19. mars 2010 og brev fra statsråd Giske til Europakommisjonen 22. januar 2010. Statsråd Giske har også gitt et innspill til Europakommisjonens arbeid med ny strategi for det indre marked (Single Market Act) i brev av 2. september 2010.

I 2011 viderefører Norge deltakelsen i Nordic Battle Group, med 150 soldater som står på beredskap i første halvår. Samarbeidsavtalen med EDA (det europeiske forsvarsbyrået), som ble inngått i 2006 videreføres.

- *nedsette et forskningsbasert, bredt sammensatt offentlig utvalg som skal foreta en grundig og bredest mulig gjennomgang av EØS-avtalen og konsekvensene av avtalen på alle samfunnsområder*

Utenriksdepartementet har oppnevnt et utvalg som skal gjennomgå EØS-avtalen. Det skal også se på erfaringene med Schengen-avtalen og andre norske samarbeidsordninger med EU, for å få belyst bredden i Norges forhold til EU. Det er

videre etablert en referansegruppe med bred deltakelse fra arbeidsliv, næringsliv, organisasjoner og politiske partier, som vil være et konsultasjons- og diskusjonsforum gjennom hele prosessen. Utvalgets rapport skal ferdigstilles innen utgangen av 2011.

- *bygge videre på Schengen-samarbeidet*

Regjeringens politikk bygger på Schengen-samarbeidet. Regjeringen har ivaretatt justis- og innenrikspolitiske forpliktelser, inkludert igangsettelse av registrering og publisering av Schengen-rettsakter i Traktatregisteret.

- *ikke søke om norsk EU-medlemskap*

Regjeringens politikk legger til grunn at Norge ikke er medlem av EU.

- *støtte opp om en FN-ledet verdensorden, arbeide for reform av FN og FNs sikkerhetsråd*

Norge har et internasjonalt lederskap i FN-reformarbeidet. Oppfølgingen av anbefalingene fra FNs reformpanel, som statsminister Jens Stoltenberg var med og ledet, står sentralt. Norge spiller en pådriver rolle for reformprosessen, med særlig vekt på likestilling, miljø, rettigheter og gjennomføring av "Ett FN".

Gjennom "Ett FN" på landnivå har FN allerede i betydelig grad endret måten å jobbe på, noe som har ført til at FN er mer effektiv, mer relevant og at mottakerlandene får et sterkere nasjonalt eierskap. Norge støtter dette arbeidet gjennom forhandlinger i Generalforsamlingen og gjennom arbeidet i de ulike FN-organisasjonenes styre. Norge har bidratt til finansiering gjennom en sentral finansieringsmekanisme for "Ett FN" og direkte på landnivå. For å sikre FN langsiktige bidrag har Norge selv innført forutsigbare, flerårige bidrag til sentrale FN-organisasjoner.

Norge spilte en aktiv rolle for å få opprettet den nye likestillingsenheten UN Women. Enheten skal sørge for bedre koordinering og gjennomføring av det internasjonale likestillingsarbeidet, og er en viktig del i oppfølgingen av anbefalingene fra FNs reformpanel.

Norge støtter FNs reformarbeid på det humanitære området. Regjeringen har i 2009 lagt fram en stortingsmelding for norsk humanitær politikk, basert på en femårig strategi som ble lagt fram i 2008. Norge er en betydelig bidragsyter til humanitær bistand i konfliktområder og etter naturkatastrofer, og arbeider aktivt for å styrke FNs sentrale rolle i dette arbeidet. En betydelig del av midlene til humanitær bistand og menneskerettigheter kanaliseres gjennom FNs humanitære organisasjoner og Røde Kors. Samtidig arbeider Norge aktivt for å styrke samarbeidet mellom FN og frivillige organisasjoner, hvor FNs kontor for koordinering av humanitær bistand (OCHA) spiller en sentral rolle. Norge er blant de største bidragsytere til FNs nødhjelpsfond. Norge har prioritert arbeidet for beskyttelse av kvinner og barn mot seksuelle overgrep og styrket FNs og andre humanitære aktørers kjønns sensitivitet i humanitært arbeid.

St.meld. nr. 9 (2007- 2008) om Norsk politikk for forebygging av humanitære katastrofer har bidratt til styrket forebygging og økt lokal deltakelse i humanitære kriser. Vi har vært en pådriver i arbeidet med humanitær nedrustning. Foruten en avgjørende norsk innsats for å få på plass et forbud mot klaseammunisjon, har Norge arbeidet aktivt for implementering av Minekonvensjonen.

Norge støtter tiltak for å styrke FNs evne til å forebygge væpnet konflikt, blant annet gjennom konkret økonomisk og praktisk støtte til FNs kontor for fredsmekling (Mediation Support Unit). Økt fokus vil være rettet mot en styrking av kvinners deltakelse og perspektiver i fredsprosesser i tråd med regjeringens handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet.

Gjennom ledervervet i FNs fredsbyggingskommisjon har Norge bidratt både til fredsbygging i Burundi og til å konsolidere en viktig FN reform som vil gjøre verdensorganisasjonen bedre i stand til å håndtere den viktige overgangen fra konflikt til varig fred.

Regjeringen har bidratt til å styrke FNs fredsbevarende arbeid gjennom styrkebidrag (feltsykehus og brønnborerlag) til FN-operasjonen i Tsjad (avsluttet mai 2010). Regjeringen vurderer også muligheten for å kunne stille ytterligere styrkebidrag til FN-ledede operasjoner.

FNs ressurser utnyttes i større grad gjennom bedre integrering av militære, politiske, humanitære og utviklingsmessige kapasiteter og mer helhetlig planlegging og gjennomføring av fredsoperasjoner. Dette øker sjansene for varig stabilisering av skjøre fredsprosesser. Regjeringen vil derfor fortsette å bidra til å videreutvikle den flerdimensjonale, helhetlige og integrerte tilnærmingen til FNs fredsoperative aktivitet. Som oppfølging av Oslokonferansen i 2005 om FNs flerdimensjonale og integrerte operasjoner har Norge arrangert en serie seminarer på fire kontinenter for å innhente erfaring fra ledende aktører i felt omkring aktuelle problemstillinger knyttet til samordning av det sikkerhetsmessige element, det humanitære engasjement og det langsiktige utviklingspolitiske bidrag i fredsoperasjoner. Seminarrekken ble gjennomført i nært samarbeid med FN-hovedkvarteret. En rapport med konkrete anbefalinger ble overlevert FNs ledelse i oktober 2008. Norge har i oppfølgingen av dette arbeidet lagt vekt på en integrert tilnærming i de årlige drøftingene av fredsoperasjoner i New York, og har arbeidet for økte ressurser til FN for å kunne gjennomføre slik integrert planlegging og gjennomføring.

Regjeringen ønsker å bidra til mer norsk personell i viktige stillinger i FN sentralt og i operasjonene. Dette har blant annet ført til at Norge fra 2006-2009 innehadde den nest høyeste militære stillingen i FN-hovedkvarteret, Deputy Military Adviser. Norge har dessuten lederstillingen i FNs observatørmisjon UNTSO, som overvåker våpenhvileavtalen mellom Israel og Egypt, Jordan, Libanon og Syria.

- *opprettholde vårt sterke sivile engasjement i Afghanistan. Vi vil bidra til å bygge afghansk kapasitet til egen sikkerhet og utvikling, samt styrke FNs koordinerende rolle.*

Vi vil opprettholde det militære engasjementet i Afghanistan. I nær dialog med våre allierte, og i lys av utviklingen i Afghanistan kan det bli aktuelt med en gradvis nedtrapping av vårt militære engasjement

Regjeringen har videreført det militære engasjementet i Afghanistan på samme nivå for 2010 og inn i 2011, men hvor norsk militær innsats har tilstrekkelig fleksibilitet til å tilpasse seg det pågående arbeidet for overføring av ansvar til afghanske sikkerhetsstyrker, samt ses i sammenheng med den øvrige allierte innsatsen i området.

Norske styrker vil på sikt innta en mer støttende rolle, samtidig som vi bidrar til opplæring og kapasitetsbygging for det afghanske forsvaret. På tross av en forverret sikkerhetssituasjon i 2010, øker den afghanske hærens antall og evne til å operere i Faryab.

Regjeringen har de siste årene økt vårt sivile bidrag til 750 millioner kroner i året til bl.a. helsestasjoner, skoler og infrastruktur. Dette har vi gjort, sammen med våre allierte, i erkjennelse av at utvikling krever koordinert militær og sivilinnsats.

- *arbeide for en verden fri for kjernevåpen og andre masseødeleggelsesvåpen gjennom forpliktende avtaler som omfatter alle land. Vi vil mobilisere for å redusere atomvåpenenes rolle gjennom å arbeide for en vellykket tilsynskonferanse i 2010. Dersom denne mislykkes vil vi vurdere en egen konvensjon mot atomvåpen*

Norge har bidratt til å utvikle og styrke normer om at kjernefysisk nedrustning er et felles ansvar, og ikke en sak for kjernevåpenstatene alene.

Norge har arbeidet for at humanitære perspektiver må stå sentralt i arbeidet for kjernefysisk nedrustning og at sivilsamfunnet må stå sentralt også i arbeidet for en kjernevåpenfri verden. Norge har gitt økonomisk støtte til en lang rekke initiativer i denne retning, og slik bidratt til å styrke denne utviklingen.

Vi bidro aktivt til å sikre et vellykket utfall av Tilsynskonferansen for Ikke-spredningsavtalen (NPT) i mai 2010, som bekreftet kjernevåpenstatenes nedrustningsforpliktelser og viste til målet om et folkerettslig bindende forbud, og som refererte til at humanitærretten gjelder også for kjernevåpen.

Norge har bidratt sterkt til å styrke International Atomic Energy Agency (IAEA)s evne til å kontrollere medlemsstatenes sivile kjernefysiske programmer. Vi har støttet økonomisk planen om en IAEA-kontrollert brenselsbank og bidratt til IAEA's fond for kjernefysiske sikkerhet og trygghet.

- *styrke Norges politiske bidrag til fredsbygging og utvikling i sårbare stater og til beskyttelse av sivile og respekt for de humanitære prinsippene i væpnet konflikt*

Gjennom deltakelse i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) bidrar Norge til fredsbygging og utvikling i sårbare stater, til beskyttelse av sivile og respekt for de humanitære prinsippene i væpnet konflikt, samt til fremme av menneskerettigheter og demokrati. Det er et nært samarbeid med OSSEs institusjoner, deriblant OSSEs høykommissær for nasjonale minoriteter (HCNM), Knut Vollebæk og OSSEs kontor for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR). Både HCNM og ODIHR legger i sitt arbeid stor vekt på å samarbeide med frivillige organisasjoner.

Gjennom årlig prosjektstøtte på ca. 330 millioner kroner til ODA-godkjente OSSE-land har regjeringen bidratt til å styrke samarbeidet med landene i Eurasia. Samarbeidet omfatter viktige områder som institusjonsbygging, styrking av demokratiske krefter og det sivile samfunn i landene, energieffektivisering, miljøtiltak, utdanning/forskning og kamp mot korrupsjon. I mars 2009 opprettet Norge ambassade i Kasakhstan.

Etter krigen i Georgia i 2008 har Norge så langt bidratt med noe over 110 millioner kroner til gjenoppbygging og humanitær bistand til internt fordrevne.

Gjennom deltakelse i Europarådet bidrar Norge til styrking av menneskerettigheter og demokrati i organisasjonens medlemsland

Vi har økt norsk politideltakelse i FNs operasjoner i Afrika. Mer enn 20 norske politirådgivere deltar i Liberia og Sudan.

Norge har gitt vesentlige bidrag til FNs arbeid med å bistå medlemslandene i det langsiktige arbeidet for å forebygge terrorisme.

Norge har en ledende rolle internasjonalt i arbeidet med å få slutt på de somaliske sjørøvernes angrep mot internasjonal skipsfart. Den langsiktige innsatsen for å stabilisere Somalia er viktigst, men krevende. På kortere sikt er gode resultater oppnådd med norsk militær innsats i beskyttelsen av sivil skipsfart, oppbygging av anti-sjørøver kapasiteter i regionen og preventive tiltak som skipsfarten selv iverksetter.

Norge har i samarbeid med bl.a. Frankrike, tatt initiativ til en internasjonal prosess med sikte på å øke krigførende parters respekt for humanitærrettens regler om beskyttelse av sivile. Målsettingen er å bidra til å styrke beskyttelsen av sivile gjennom en innskjerping i hvordan de allerede gjeldene reglene fortolkes og gjennomføres. Prosessen vil ha en bred regional forankring. Gjennom løpende samarbeid med humanitære organisasjoner har Norge bidratt til at de humanitære prinsippene fremmes i konfliktsituasjoner. Norge har vært og vil fortsatt være en aktiv pådriver for å styrke FNs mandat og gjennomføringsevne med sikte på å gi sivile økt beskyttelse.

- *følge opp minekonvensjonen, konvensjonen om klaseammunisjon og styrke innsatsen mot væpnet vold, blant annet ved å bidra til en internasjonal regulering av den ukontrollerte spredningen av våpen og ammunisjon. Vi vil arbeide for en sterkere regulering av handel med, og besittelse av håndvåpen*

Norge har i 2010 hatt presidentskapet for Minekonvensjonen og blant annet bidratt til økt fokus på internasjonalt samarbeid og bistand samt assistanse til ofre.

Norge tok initiativ til en konvensjon som forbyr klaseammunisjon. Konvensjonen ble undertegnet i Oslo i 2008 og trådte i kraft våren 2010. Regjeringen har arbeidet for full implementering av Konvensjonen om klasevåpen, samt destruert siste rest av egne lagre sommeren 2010. Norge har også hatt en aktiv og ledende rolle i forberedelsene til det første statspartsmøtet for Konvensjonen om klaseammunisjon i Laos i november 2010.

Innenfor området væpnet vold nådde man enighet om Oslo-forpliktelsene på en konferanse i mai som bidro til å sette ytterligere fokus på sammenhengen mellom væpnet vold og utvikling. Norge var en aktiv pådriver i første forhandlingsrunde om en internasjonal våpenhandelsavtale i juli, og fortsatte oppfølgingen av arbeidet med å hindre ulovlig handel med og ukontrollert spredning av håndvåpen og ammunisjon.

Regjeringen har utviklet den årlige meldingen til Stortinget om eksport av forsvarsmateriell, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid, som er lagt fram siden 1996. Vi har lagt vekt på stadig større åpenhet: mer detaljert informasjon om hva slags materiell som er eksportert i det foregående år, om avslag på søknader om eksportlisens, formidling av forsvarsmateriell mellom to tredjeland, overføring av produksjonsrettigheter og om utførsel av humanitært mineryddingsutstyr. Meldingen er et viktig bidrag i bestrebelsene for at andre land også bør utvise større åpenhet om sin våpeneksport.

Eksportkontrollregelverket er styrket på flere områder. EUs atferdskodeks for våpeneksport ble i 2009 tatt inn i Utenriksdepartementets retningslinjer for behandlingen av søknader om eksport av forsvarsmateriell. Vi har utstrakt samarbeid med nærstående land og i EU-fora om eksportkontrollspørsmål med sikte på å koordinere innsatsen i arbeidet for å fremme høye internasjonale eksportkontrollstandarder.

Norge ledet det multilaterale eksportkontrollregimet for kjernefysiske varer og teknologi (Nuclear Suppliers Group) i 2005-2006. I denne perioden ble de 45 medlemslandene enige om viktige tiltak for å hindre spredning av kjernevåpen.

- *styrke arbeidet for arbeidstakeres rettigheter internasjonalt*

Regjeringen har etablert en sjupunkts strategi for anstendig arbeidsliv med det formål å styrke innsatsen for arbeidstakerrettigheter globalt. Oppfølging og konkretisering av

strategien foregår i et samarbeid mellom flere departementer, særlig Nærings- og handelsdepartementet, Utenriksdepartementet, Miljøverndepartementet og Arbeidsdepartementet.

Det er tett dialog med arbeidslivets parter i den norske ILO-komiteen. Det arbeides med et nytt mandat for ILO-komiteen med henblikk på å styrke det norske ILO-arbeidet og arbeidslivets parters rolle i dette.

Strategien skal blant annet styrke oppfølgingen av ILOs "Decent Work-agenda". Norge undertegnet derfor i september 2008 en avtale med ILO om 100 millioner kroner i støtte over to år (2008-2009) til arbeidet for anstendige arbeidsvilkår. I tillegg ble det våren 2009 og i desember 2009 bevilget 30 millioner kroner til ILOs aktiviteter på arbeidstilsyn og kvinner - og likestilling i Brasil, Angola, Kina, Sør-Afrika og India.

Norge vil inngå ny toårig programsamarbeidsavtale med ILO i løpet av 2010. Vi har styrket kontakten med sivilt samfunn, blant annet gjennom egne kontaktmøter som inkluderer partene i næringslivet.

Det er en viktig målsetning for Norge å bedre samarbeidet og samordningen mellom ILO og WTO. Men også samordningen mellom ILO og andre deler av det multilaterale systemet, noe som ble tydeliggjort gjennom en felles ILO og IMF konferanse som ble arrangert i Oslo i september 2010.

1 prosent av den norske ordningen går til et fond på 8 millioner euro. Midlene går til prosjekter driftet av arbeidslivets parter i mottakerlandene og Norge.

Regjeringens arbeid med å få referanser til arbeidstakerrettigheter inn i EFTAs handelsavtaler har resultert i en ny plattform for EFTAs forhandlingsutgangspunkt som inkluderer forpliktende bestemmelse om arbeidstakerrettigheter.

Norge har inngått et samarbeid/gitt støtte til Initiativ for etisk handel (IEH) for å utarbeide en veileder rettet mot små og mellomstore bedrifter i hvordan de kan fremme plikter og rettigheter i utviklingsland. Veilederen vil ferdigstilles i løpet av 2010.

Forsvarsdepartementet har iverksatt retningslinjer for etisk handel – som følge av dette skal etatene stille krav om etisk adferd til sine leverandører og underleverandører spesielt hva angår forholdet til sine arbeidstakere.

- *aktivt utnytte vårt medlemskap i FNs menneskerettighetsråd, styrke støtten til menneskerettighetsforsvarere og arbeide mot dødsstraff og tortur, fremme ytringsfriheten og bekjempe alle former for diskriminering*

Norge er medlem av menneskerettighetsrådet (MR-rådet) i perioden 2009-2012. Fra høsten 2009 og frem til sommeren 2010 er Norge Vestgruppens representant i MR-rådets byrå og dermed visepresident for MR-rådet.

Norge har i hele perioden hatt lederskap på resolusjoner om henholdsvis Menneskerettighetsforkjempere, næringslivets menneskerettighetsansvar og internt fordrevne.

Fra norsk side har man deltatt aktivt i Rådets arbeid med ytringsfrihet, religionsfrihet samt arbeidet mot rasisme. Norge er også blant initiativtakerne til å styrke arbeidet for å sikre kvinner likebehandling for loven. Regjeringen har bidratt til å styrke MR-rådets behandling av landsituasjoner, både ved selv å delta aktivt i landhøringene (UPR) og ved å ta opp særlig alvorlige situasjoner som Iran, Afghanistan, Burma og Sudan. I juni 2010 kritiserte Norge på vegne av 50 land menneskerettighetssituasjonen i Iran i Menneskerettighetsrådet.

Norge ble 2. desember 2009 hørt under i en landhøring. Norges rapport og høringen fikk anerkjennelse både internasjonalt og internasjonalt. Åpen prosess, involvering av sivilt samfunn i prosessen og inkludering av Sametinget i Norges delegasjon vakte positiv oppmerksomhet.

I perioden 2005-2010 har Norge, flere ganger sammen med EU, protestert overfor enkeltland i konkrete saker der dødsstraff har vært brukt mot barn eller psykisk syke, der dødsstraff er utført på en spesielt grusom måte eller der man anser at det kan ha funnet sted andre brudd på internasjonal rett i forbindelse med bruk av dødsstraff. Slike protester er i denne perioden blant annet blitt fremført overfor Iran, Saudi Arabia, USA og Sudan. Norge deltar i en kjernegruppe av støtteland under 3.komite i FNs generalforsamling. Norges syn på dødsstraff er videre også blitt løftet frem i menneskerettighetsdialogene Norge har med Kina, Indonesia og Vietnam.

På samme måte har Norge i perioden også vært en sterk støttespiller i arbeidet mot tortur, både i internasjonale fora og gjennom økonomisk støtte til sentrale organisasjoner på feltet. Forbudet mot tortur blir også løftet frem, bl.a. i menneskerettighetsdialogen med Kina.

Utenriksdepartementet har sørget for utarbeiding, distribusjon av og opplæring i bruk av en veileder i arbeidet for Norges innsats for menneskerettighetsforkjempere. I første omgang kun for ambassadene, men fra høsten 2010 i en ny og utvidet versjon som gjelder for hele utenriktjenesten.

Den Globale intermediadiologen sprang ut av menneskerettighetsdialogen mellom Indonesia og Norge. Den første intermediadiologen fant sted på Bali 1.-2. september 2006 og bakteppet for intermediakonferansen var karikaturstriden. Den andre dialogen fant sted i Oslo 4.-5. juni 2007. Den tredje dialogen fant sted 6.-8. mai 2008 i Indonesia. Temaet for Den globale intermediadiologen er ytringsfrihet og medienes ansvar i en globalisert verden. Hensikten er å skape forståelse og toleranse på tvers av kulturelle og religiøse skillelinjer.

Ytringsfrihetsinitiativet ble lansert våren 2009 som en oppfølging bl.a. Den globale intermediadiialogen. Det støttes opp om medier i konfliktområder og der demokratiet er på vikende front. Fokus er rettet spesielt mot å styrke mediene rettslig og faglig, bidra til tilgjengelighet og å styrke lover som fremmer ytringsfrihet og sikkerheten til journalister.

Norge har vært en aktiv forkjemper for seksuelle minoriteter, både i MR-rådet, FNs Generalforsamling og bilateralt. Menneskerettighetsarbeid inkluderer også rettigheter til lesbiske, homofile, bifile og transpersoner – LHBT. Det er utarbeidet en veiledning for utenriksstasjonenes arbeid for seksuelle minoriteter og det gis jevnlig opplæring for egne ansatte i dette arbeidet.

- *aktivt fremme kampen for likestilling og kvinners rettigheter, med utgangspunkt i sikkerhetsrådsresolusjonene 1325, 1820, 1882 og 1888*

Regjeringens handlingsplan for oppfølging av FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet ble lagt fram i 2006. En strategi for videre oppfølging av handlingsplanen vil bli presentert i forbindelse med 10-års markeringen av resolusjon 1325.

I 2009 var innsatsen i økende grad rettet mot Kongo og omfanget av seksualisert vold som finner sted i det krigsherjete Øst-Kongo. Norge har blant annet bidratt med ekspertise og personell til FNs stabiliseringsstyrke (MONUSCO). Norge er en betydelig støttespiller for UN Action, en organisasjon som koordinerer arbeidet mot seksuell vold i konflikt i 14 FN-organisasjoner. Det er også en sterk dialog med FNs nye spesialrepresentant mot seksualisert vold i konflikt, Margot Wallström. Hun har hittil benyttet UN Actions budsjettmidler, men vil på sikt ha særskilte tiltak i tråd med Sikkerhetsrådets resolusjon 1888, som vil få støtte fra norsk side.

Et eget prosjekt i Utenriksdepartementet ble etablert i desember 2009 for å styrke innsatsen og sikre bedre resultater i arbeidet med resolusjon 1325. Oppfølging av prosjektmandatet med vekt på politikkutvikling og resultatfokus i samarbeid med særlig UN Action og USA har vært prioritert. Området kvinner, fred og sikkerhet er løftet internt i Norge og norsk profil er tydeligere internasjonalt.

Regjeringen har bidratt til økt fokus på sikkerhetsrådsresolusjon 1325 i NATO ved at resolusjonen nå er integrert i NATOs militære retningslinjer. En handlingsplan med anbefaling om videre oppfølging av sikkerhetsrådsresolusjon 1325 vil bli lagt fram på NATOs toppmøte i Lisboa i november i år.

Regjeringen har avgitt den 8. rapport om oppfølging av FNs kvinnekommisjonens konvensjon til FNs kvinnekommité.

Det er etablert kompetansemiljø på Forsvarets høyskole som leder igangsatt arbeid med å styrke kompetansen og evnen til å operasjonalisere resolusjonenes målsettinger i felt.

- *bidra til at utviklingsland kan utvikle fiskeriforvaltning og -kontroll som et ledd i global innsats mot overfiske*

Norge har videreført støtten til Nansen-programmet som siden 1975 har foretatt kartlegging og fremmet bærekraftig utnyttelse av fiskeriressurser langs Afrikas kyst. Også støtte til forvaltning av fiskeriressurser bilateralt, regionalt og multilateralt, bl.a. gjennom FNs mat- og jordbruksorganisasjon (FAO).

- *opprettholde og videreutvikle et strengt regelverk for norsk våpeneksport. Regjeringen har som mål å innføre sluttbrukererklæring fra alle land, og arbeide for at dette blir norm i NATO. Vi vil arbeide for at merking og sporingsmekanismer for norske våpen og ammunisjon utbedres, og jobbe for tilsvarende systemer internasjonalt*

Med sikte på målet om sluttbrukererklæring på eksportkontrollområdet, har man kartlagt NATO-lands praksis og muligheten for å få fastsatt en norm i NATO. I 2010 er det gjennomført møter på statssekretærnivå med norske bedrifter om deres merkings- og sporingsystemer.

- *styrke samarbeidet med frivillige organisasjoner, forskningsmiljøer og andre som jobber med fred og konfliktløsning*

Samarbeidet med frivillige organisasjoner, forskningsmiljøer og andre som jobber for fred og forsoning er systematisert og styrket. Et norsk ressurscenter for fredsbygging er opprettet. Senteret skal styrke det norske ressurs- og kompetansemiljøet innen fredsbygging og statsbygging, og støtte opp under FNs kapasitet på området.

Vi har opprettet et forum for fred og forsoning for å bidra til å etablere en norsk kompetansebase for konfliktløsning. For å styrke kunnskapen om religionens rolle i konflikter og i internasjonal politikk drifter vi et forum for religion og utenrikspolitikk. Begge foraene har deltakelse fra eksterne fagmiljøer.

I tillegg har regjeringen arbeidet med:

- *hjelp til nordmenn i utlandet*

Utenriksdepartementet arbeider løpende med ytterligere forbedringer i arbeidet med bistand til nordmenn i utlandet. Den 15. april ble utenriksdepartementets operative senter (OPS) åpnet. Senteret er i drift 24 timer 7 dager i uken, og håndterer alle henvendelser som rettes til utenriksstasjonene utenfor stasjonenes ordinære åpningstid. OPS vil også overvåke det internasjonale situasjonsbildet hele døgnet, slik at utenriktjenesten enda raskere kan fange opp og reagere på små og store kriser.

Utviklingspolitikk og menneskerettigheter

Regjeringen vil:

- *at bevilgningene til utviklingssamarbeid skal holdes over 1 prosent av BNI. Samtidig skal vi fokusere på bistandens kvalitet*

Siden 2005 er bistandsbevilgningene økt med over 9 milliarder kroner, til 27 milliarder kroner.

Norge er ett av knapt en håndfull land som har nådd målet om 1 prosent av BNI til bistand. De aller fleste rike land i vesten strever med å nå til forpliktelse på 0,7 prosent. I foreslått budsjett for 2011 vil bistanden ligge på 1,02 prosent av BNI. Norge vil derfor fortsette å være en av verdens desidert største givere. Norge opprettholder et meget høyt nivå på bistandsbudsjettet i en tid der flere rike land velger å kutte dramatisk som en følge av finanskrisen.

- *arbeide for at utviklingsland får større politisk handlingsrom i utforming av nasjonale utviklingsstrategier, og styrke fattige lands kapasitet og mulighet til å fremme sine interesser i IMF, Verdensbanken og WTO. Vi vil videreføre innsatsen for at Verdensbanken og IMF demokratiseres. Utviklingsland må gis langt større innflytelse blant annet ved at stemmeretten ikke utelukkende knyttes til innskutt kapital*

Norge har finansiert utviklingslandenes kjøp av andeler i Verdensbankens fond for de fattigste landene IDA for å sikre disse landene større innflytelse. Videre har en fra norsk side bidratt til å styrke utviklingslandenes kapasitet til å gjøre sine egne sosiale og økonomiske konsekvensanalyser av politikkenringer. Det har også skjedd en overføring av 3 prosent av stemmene til utviklingsland og mellominntektsland i Verdensbanken og Afrika har fått en tredje styrerepresentant i Verdensbankens styre.

Det globale initiativet for handelsrettet utviklingssamarbeid skal styrke utviklingslandenes eksportevne og forhandlingsposisjon i WTO og andre fora. Norge har bidratt gjennom FN-systemet og Verdensbanken, særlig for de minst utviklede landene og for å styrke likestillingsperspektivet.

- *arbeide for å ivareta Norge og Nordens posisjon i Verdensbanken og IMF og bidra til at de nordiske lands interesser blir ivaretatt i de nye globale samarbeidsorganene som er under utvikling*

Den nordisk/baltiske plassen i Verdensbankens styre er foreløpig sikret. En har fra norsk side arbeidet aktivt opp mot G-20 ikke minst ved å være en pådriver for å sikre de nordiske lands interesser.

- *at volum av norsk bistand til Verdensbanken skal gjøres avhengig av bankens resultat i reform- og demokratiseringsprosesser. Utviklingsprogrammer og nødhjelpstiltak i regi*

av FN-organer skal prioriteres. Norsk multilateral bistand skal ikke gå til programmer som pålegger mottakerne liberalisering eller privatisering av offentlig virksomhet

Verdensbanken har gjennomført en rekke interne reformer for å gjøre banken med fleksibel og tilpasset nye utfordringer. Det skal være en mer åpen og kompetitiv prosess ved utvelgelse av ny president, og banken skal i større grad tilpasses utviklingslandenes behov. Utviklingslandene og mellominntektslandene har økt sin stemmeandel i Verdensbanken. Volumet til FN med hensyn til utviklingsprogrammer og nødhjelpstiltak ligger betydelig over volumet til Verdensbanken. Regjeringen vil fortsette å følge reform- og demokratiprosessene nøye.

Det er en forutsetning når det gis støtte at denne ikke skal være betinget av pålegg om privatisering og liberalisering. Norge har en høy profil i sitt arbeid mot dette i Verdensbanken og IMF. Når påstander om dette fremsettes i programland, blir spørsmålet tatt opp med mottakerland og gjeldende finansinstitusjon. På bakgrunn av slike undersøkelser er det foreløpig ikke funnet grunnlag for å trekke norsk støtte.

- *sikre åpenhet om Norges rolle i Verdensbanken og IMF*

Regjeringen fører en politikk for å sikre åpenhet om Norges rolle. Det er praksis med å ha jevnlig konsultasjoner med det sivile samfunn om norske politikk overfor Verdensbanken og IMF. Videre har Verdensbanken endret sin politikk i forhold til offentliggjøring av dokumenter og hovedregelen er nå full offentlighet med en del unntak.

- *prioritere kvinners rett til helse, utdanning og politisk deltakelse, og kamp mot overgrep mot kvinner. Regjeringen vil arbeide internasjonalt for å sikre kvinners reproduktive helse, for å avkriminalisere abort og styrke det internasjonale arbeidet mot trafficking*

”Jentemilliarden” 2009-2010 innebar en økning i støtten til FNs barnefond Unicef til 500 millioner kroner per år til FN-organisasjonens arbeid for jenters utdanning, samt utdanning for barn i stater rammet av konflikt. Samme høye nivå videreføres i forslag til statsbudsjett for 2011. I tillegg gir Norge sterk støtte både substansielt og finansielt til FN-initiativet for jenters utdanning UNGEI. UNGEI er et globalt partnerskap med bred deltagelse fra FN-systemet, nasjonale myndigheter, giverland, NGOer, sivilt samfunn og private aktører.

Rettighets- og likestillingsperspektiv står sentralt i statsministerens mødre- og barnehelseinitiativ. Norge har sammen med andre land bistått FNs generalsekretær i utarbeidelsen av en global strategi for barne- og kvinnehelse. Norge har vært en pådriver for å sette trygg abort på dagsordenen i denne og andre sammenhenger, bl.a. i forkant av G8-møte i Canada sommeren 2010.

Seksuell og reproduktiv helse og likestilling var hovedtema på et internasjonalt ekspertmøte i Oslo, der Norge var initiativtakere og arrangører i samarbeid med de

øvrige nordiske land. Møtet resulterte i et sett anbefalinger som bl.a. oppfordrer Norge og de øvrige nordiske land til å fortsette sin pådriverrolle i forhold til kontroversielle tema som trygg abort og rettigheter for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner.

Norge har aktivt fremmet likestilling som en driver for økonomisk og sosial utvikling. Blant annet fikk barn- likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakken stor og positiv oppmerksomhet for dette under FNs kvinnekommisjons årlige møte i mars 2010. Norge ga også en frivillig presentasjon under ECOSOC-møtet i juli 2010 med samme hovedbudskap.

Handlingsplanen for kvinners rettigheter og likestilling i utviklingssamarbeidet videreføres 2010-2013. I den nye fasen legges det større vekt på systematisk iverksetting, dokumentasjon og resultater på landnivå. Det gjennomføres konkrete tiltak for å støtte integrering av likestilling i bl.a. energisektoren og innen skogsatsing og klimatilpasning.

Regjeringen tar et krafttak i 2011 for å styrke kvinners roller og innflytelse i forvaltningen av sårbare naturressurser, aktørskap i klimatilpasning og skogbevarende tiltak samt beredskap for klimaendring og naturkatastrofer gjennom å avsette inntil 100 millioner kroner over kvinne- og likestillingsbevilgningen til klimatilpasning.

- *ta et spesielt ansvar for tusenårsmålene 4 og 5 om barnedødelighet og mødrehelse*

Norge har ved statsministerens engasjement gitt vesentlige bidrag til at 2010 er blitt et avgjørende år for tusenårs mål 4 og 5. Det lanseres høsten 2010 en samkjørt strategi i regi av FNs Generalsekretær som er et avgjørende grunnlag for effektiv oppfølging i årene som kommer. Politisk og finansiell mobilisering samkjørt med markant resultatfokus og innovasjon utgjør grunnlaget for å få til den raske framgangen som trengs for å oppnå helsetusenårsmålene. I dette inngår også videreføringen av innsatsen innen hiv og aids samt forsterket fokus på helsesystemer.

Arbeidet med den globale helsepersonellkrisen er forsterket gjennom norsk styremedlemskap i WHO og gjennom styreverv i den globale helsearbeideralliansen GHWA. Norge var sterkt medvirkende til at WHO's helseforsamling i mai 2010 vedtok retningslinjer for internasjonal rekruttering av helsepersonell. Vi deltar i kapasitetsbygging gjennom samarbeidstiltak med norske institusjoner, og samarbeider med Verdensbanken om hvordan land kan bedre kartlegge og ta tak i problemområdene knyttet til etterspørsel, tilgang og effektiv bruk av helsearbeidere i hvert land.

Som ledd i arbeidet for å fremme tusenårs mål 4 og 5 tok Norge initiativ til å opprette et eget flergiverfond i Verdensbanken for å fremme resultatbasert finansiering for å forbedre barne- og mødrehelsen i utviklingsland. I tillegg til Norge støttes fondet av britene.

- *bistå parter i konflikt med å finne veier til fred, forsoning og utvikling. Vi vil videreutvikle Norges engasjement og bidrag til fred i Midtøsten*

Regjeringen har økt fokus på tilretteleggervirksomhet og bidrag til konflikthåndtering i freds- og forsoningsarbeidet.

Regjeringen har økt fokus på å dokumentere konkrete resultater av innsatsen, og samle kunnskap om norske erfaringer. Den uavhengige evalueringen av den norske fredsinnnsatsen i Sri Lanka er et eksempel på dette.

- *arbeide for internasjonale gjeldsslettemekanismer for behandling av illegitim gjeld, et bindende internasjonalt regelverk for ansvarlig långivning og gjennomføre en norsk gjeldsrevisjon. Kostnadene for bilateral gjeldslette skal ikke belastes bistandsbudsjettet, og det skal ikke stilles betingelser om privatisering*

Utkast til internasjonale retningslinjer er utarbeidet og diskutert. Utkastet laget etter innspill fra eksperter, land og sivilsamfunnet og diskutert på en FN-konferanse i Kina med norsk politisk deltakelse.

Arbeidet med å gjennomføre en norsk gjeldsrevisjon er i gang. En skisse som beskriver formål, alternativer, hensyn og konsekvenser er diskutert med Nærings- og handelsdepartementet, Garantiinstituttet for eksportkreditt og Finansdepartementet.

Praksis hvor gjeldslette gis i tillegg til ordinær gavebistand er videreført.

Kostnadene for bilateral gjeldslette belastes ikke bistandsbudsjettet, og det stilles ikke betingelser om privatisering.

- *arbeide for en sterk og rettferdig klimaavtale, utvikle skogsatsingen og satse på ny teknologi. Bidra til å mobilisere midler til klimatilpasning i fattige land*

Regjeringen arbeider for en ambisiøs global klimaavtale med bredest mulig deltakelse.

Norge var vertskap for Klima- og skogkonferansen i Oslo i mai 2010 hvor det ble enighet om et rammeverk for raskt å komme i gang med reduksjon av klimagasser fra avskogning og skogforringelse i utviklingsland. Konferansen bidro til at det for første gang er blitt enighet på tvers av tradisjonelle grupper av land, giverland og tropiske skogland. Partnerskapet vil trolig bygge opp under og styrke forhandlingsprosessen under FNs klimakonvensjon.

I 2010 har skogsatsingen ekspandert geografisk ved at man har inngått forhandlinger med store skogland som Indonesia og Guyana med sikte på et langvarig samarbeid.

Regjeringen er blitt største bidragsyter til et nytt fond i Verdensbanken for kapasitetsbygging på karbonfangst og lagring (CCS) i u-land og har med det bidratt til

at en viktig multilateral finansieringsinstitusjon har begynt å arbeide aktivt for karbonfangst og lagring i mange utviklingsland.

Regjeringen har avsatt penger til karbonfangst og lagring på et mellomstort kullkraftverk i Kina i det som er et samarbeidsprosjekt mellom Kina og EU-kommisjonen, og Norge vil med kunne bidra til realisering av karbonfangst og lagring i et sentralt utslippsland.

Statsministerens innsats i FNs generalsekretærs høynivågruppe et viktig ledd i arbeidet for å mobilisere midler til blant annet klimatilpasning.

Regjeringens øker satsing på klimatilpasning i fattige land på drøyt 300 millioner kroner i forslaget til budsjett for 2011.

- *styrke fattige lands evne til å mobilisere egne ressurser til beste for befolkningen, gjennom olje for utvikling-programmet, skatte- og avgiftsreform, kapitalkontroll og åpenhet om inntekter fra naturressurser. Utviklingspolitikken skal i større grad vektlegge arbeidet med å styrke rettferdig fordeling i fattige land. Vi vil også bistå fattige land i å fastsette deres kontinentalsokkels yttergrenser i tråd med havrettskonvensjonens bestemmelser*

Som en oppfølging av Kapitalfluktutvalgets rapport «Skatteparadis og utvikling» (NOU 2009: 19), vil Regjeringen i budsjettet for 2011 øke satsingen på skatteområdet gjennom støtte til nettverket av afrikanske skattemyndigheter (African Tax Administration Forum). I noen utvalgte land vil Norge støtte skatteadministrasjon med sikte på å styrke kompetansen for skattlegging av internasjonale selskaper og utvinningsvirksomhet. Regjeringen vil opprette et nasjonalt forskningsprogram for å styrke kompetansen om internasjonale skattespørsmål, kapitalflukt og skatt og utvikling i Norge.

Regjeringen har gjennom Olje for Utvikling-programmet (OfU) bidratt til at ressursrike utviklingsland kan forvalte sine ressurser slik at det kommer fellesskapet til gode. Samarbeidet vil i 2011 videreføres i de ni hovedlandene og om lag 15 landene med begrenset samarbeid. Det er også igangsatt regionale prosjekter i Øst- og Vest-Afrika.

Norge bistår også en rekke afrikanske land i å fastsette deres kontinentalsokkels yttergrenser i tråd med havrettskonvensjonens bestemmelser, med særlig fokus på Vest-Afrika og Somalia. En rekke samarbeidspartnere er trukket inn i arbeidet (GRID-Arendal, Kartverket, Oljedirektoratet, Havforskningsinstituttet og ambassadene), som førte til signering av en avtale mellom Norge og seks vestafrikanske land i New York 21. september i år om teknisk og finansielt samarbeid knyttet til fastsettelsen av yttergrensen for kontinentalsokkelen utover 200 nautiske mil. Avtalen vil kunne hjelpe landene til å få råderett over bl.a. egen olje og gass.

- *bidra til å bygge velfungerende stater ved å støtte opp under demokratiske krefter og et sterkt sivilt samfunn blant annet gjennom støtte til kvinneorganisasjoner, fagbevegelser og sosiale bevegelser*

Det sivile samfunn og deres organisasjoner representerer en viktig kanal for norsk utviklingsbistand. Forankringen deres på grasrota både i Norge og i samarbeidslandene gir disse aktørene en unik mulighet til å nå ut til lokale målgrupper med kompetansebyggende og andre utviklingsfremmende tiltak. Et aktivt sivilt samfunn bidrar til en åpen samfunnsdebatt og til at myndighetene kan holdes ansvarlige for sine handlinger. Uten et sivilt samfunn er det vanskelig å opprettholde et minimum av rettigheter og beskyttelse av sivile. Organisasjonene oppmuntres til innsats på områder der de har særlige forutsetninger for å gjøre en forskjell. Norske og internasjonale frivillige organisasjoner bidrar bl.a. med å bygge nettverk mellom viktige aktører i nord og sør og til kapasitetsutvikling gjennom samarbeid med partnere blant uavhengige medier, menneskerettighetsforkjempere, kulturmiljøer, miljøbevegelser, bondeorganisasjoner, organisasjoner som kjemper mot korrupsjon og andre.

- *styrke samarbeidet med norsk næringsliv for å bidra til økte investeringer i fattige land, og stille klare krav til at ILOs kjernekonvensjoner respekteres og at investeringene bidrar positivt til utvikling. Norge skal være ledende i arbeidet for globale standarder for næringslivets samfunnsansvar*

Dette er konkretisert i punkt 5 i regjeringens sjupunktsstrategi for anstendig arbeidsliv, og er blant annet fulgt opp med St.meld. nr. 10 (2008-2009) om Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi.

Regjeringen legger stor vekt på å bidra til utvikling av bærekraftig næringsvirksomhet i utviklingslandene, gjennom støtte til reformer for å bedre rammebetingelsene for næringsvirksomhet i samarbeidsland, gjennom bistand til utbygging av ren energi og annen grunnleggende infrastruktur, gjennom tiltak for å styrke utviklingslandenes handelskompetanse og eksport, og gjennom tiltak for å stimulere privat kapital til direkte investeringer i utviklingsland.

Gjennom Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland, Norfund, stiller Norge til rådighet lån og egenkapital til nyopprettede eller ekspanderende selskaper i utviklingsland. De siste årene har Norfund investert 1-1,3 milliarder kroner årlig, konsentrert om sektorene fornybar energi, mikrokreditt og lokale finansinstitusjoner, samt kapital til små- og mellomstore bedrifter. Regjeringen vil gjennom tilskudd til fondets grunnkapital i 2011 øke Norfunds investeringskapasitet, særlig til investeringer i produksjon av ren energi.

Som ledd i oppfølgingen av Nærings- og handelsdepartementets St.meld. nr. 10 (2008-2009) er det nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe som skal utrede eventuelt behov for innføring av et tilleggskrav for de største regnskapspliktige foretakene om at

de skal opplyse om hvilke etiske retningslinjer eller standarder for samfunnsansvar de følger og hva selskapet har gjort for å følge opp sitt samfunnsansvar.

Det er igangsatt arbeid med en ny stortingsmelding om statlig eierskap, hvor det blant annet skal foretas en vurdering av om staten kan videreutvikle sine forventninger innenfor fagfeltet samfunnsansvar og hvordan staten bør arbeide med dette i eieroppfølgingen av selskapene.

- *arbeide for å innføre globale skatter som begrenser de negative virkningene av globaliseringen og skaper omfordelingsmekanismer på globalt nivå. Regjeringen vil arbeide for nye globale finansieringskilder som kan medvirke til omfordeling og styrking av globale fellesgoder for eksempel gjennom flyavgift, karbonskatt, skatt på våpenhandel og avgift på valutatransaksjoner*

Norge er blant de mest aktive land som er engasjert i innovativ finansiering, med innsatser på både global helse og for internasjonal avgift på finanstransaksjoner. Innsats på helseområdet har pågått i flere år og resultert i betydelige tilleggsmidler utover vanlig bistand til bl.a. utvikling, innkjøp og distribusjon av vaksiner mot hiv-aids, malaria og tuberkulose. Debatten om innføring av en skatt eller avgift på finanstransaksjoner har skutt fart med finanskrisen og Norge er blant de land som er positive.

- *jobbe for bedre kontroll med finansstrømmene, bekjempelse av skatteparadis og ulovlige internasjonale pengetransaksjoner*

På dette området har Norge vært svært aktiv i flere år, bl.a. gjennom opprettelse og finansiering av Task Force on Financial Integrity and Economic Development, et internasjonalt initiativ for å fremme åpenhet tverrdepartementalt samarbeid og utvalg, og oppfølging av forslag fremsatt i NOU 2009: 19 *Skatteparadis og Utvikling*.

I tillegg kommer en lang rekke andre enkeltinnsatser;

- Opprettelse av Dialogprosjektet for å skape nasjonal debatt om disse problemstillingene
- Direkte støtte til ulike prosjekter på forskning, anti-hvitvasking, oppsporing og tilbakeføring av stjålne midler gjennom bl.a. Verdensbanken, Det internasjonale pengefondet (IMF), FNs organisasjon mot narkotika og kriminalitet (UNODC)
- Engasjement gjennom OECDs arbeid med skatt og utvikling, samt bilaterale, skatterelaterte prosjekter
- Støtte til normativt arbeid på internasjonal skattepraksis gjennom FNs skatteekspertkomité
- Samarbeid med FNs økonomiske kommisjon for Afrika, Den afrikanske union og Afrikabanken om å begrense ulovlig kapitalflyt fra Afrika

- *lede an i det internasjonale arbeidet for å innfri alle barns rett til utdanning, og løfte arbeidet med barns rettigheter internasjonalt*

Regjeringen viderefører satsingen på tusenårsmål 2, utdanning. I tråd med den internasjonale arbeidsdelingen har Regjeringen valgt å kanalisere en større del av utdanningsstøtten gjennom multilaterale institusjoner som UNICEF og Verdensbanken. Jenters utdanning er høyt prioritert i alle de norske satsingene. Den største utfordringen er nå å sikre et godt utdanningstilbud og få de barna som fortsatt faller utenfor, inn i skolen. Det vil derfor fortsatt være et fokus på marginaliserte grupper av barn og støtte til utdanning i sårbare stater og land i konflikt som Afghanistan, Det palestinske området og Sudan, både gjennom frivillige organisasjoner og flergiverfond.

Regjeringen har rapportert til FN på Barnekonvensjonen i 2010.

Regjeringen har sendt ut høringsnotat om adgang til midlertidig plassering uten samtykke på institusjon for beskyttelse og omsorg av barn som kan være ofre for menneskehandel.

- *ha nulltoleranse for korrupsjon, og bidra til å styrke fattige lands egen evne til å implementere det internasjonale regelverket mot korrupsjon i nasjonalt lovverk*

De fleste av våre samarbeidsland har svakt utviklede styresett, og mange av dem er preget av korrupsjon. Regjeringen praktiserer selv nulltoleranse for korrupsjon og har opprettet en egen kontrollenhet som håndterer mistanke om misbruk av bistandsmidler eller avdekking av korrupsjon. I tillegg avsetter Norad betydelige ressurser til arbeidet mot korrupsjon i norsk bistandsforvaltning. Samtidig bidrar Norge sammen med internasjonale partnere til å bygge institusjoner, f.eks. på skatteområdet, som skal fremme åpenhet og rettssikkerhet. Bekjempelse av skatteparadiser og motarbeidelse av hemmelighold er et viktig tiltak overfor ulovlig kapitalflyt og den globale skyggeøkonomien. Gjennom bl.a. Olje for Utvikling-programmet (OfU) og Kontinentalsokkelinitiativet bidrar Norge til å bygge opp kompetanse om forvaltning av ressurser, samt styrket sivilsamfunnskapasitet på området.

- *være en pådriver for å gjennomføre ILOs decent work agenda*

Regjeringen er en pådriver for å gjennomføre ILOs decent work agenda. Regjeringen har lagt fram en sjupunkts strategi for anstendig arbeidsliv. Norge undertegnet i september 2008 en avtale med ILO om 100 millioner kroner i støtte over to år til arbeidet for anstendig arbeidsliv. I tillegg er det inngått samarbeid med ILO for 30 millioner kroner om aktiviteter på arbeidstilsyn og kvinner- og likestilling i Brasil, Angola, Kina, Sør-Afrika og India. Norge vil inngå ny toårig programsamarbeidsavtale med ILO i løpet av 2010. Vi har styrket kontakten med sivilt samfunn, blant annet gjennom egne kontaktmøter som inkluderer partene i næringslivet. Decent Work konferansen i Oslo 2008 ble fulgt opp med et symposium ledet av Utenriksministeren i Geneve i forbindelse med ILOs arbeidskonferanse i juni 2009 der både ILOs og WTOs

generaldirektører deltok. Styrking av ILO og bedre sammenheng mellom arbeidet i ILO og WTO, er viktige målsettinger. Det samme er arbeidet for økt sammenheng mellom ILO og andre deler av det multilaterale systemet, noe som ble tydeliggjort gjennom en felles ILO og IMF konferanse som ble arrangert i Oslo i september 2010 med Statsministeren som vert.

Forsvar og sikkerhet

Langtidsplanen for Forsvaret for perioden 2009-2012 ligger til grunn for regjeringens politikk. I plattformen for regjeringen har vi varslet at vi vil vurdere ytterligere enheter og funksjoner som kan lokaliseres til operative enheter ute i landet for å få styrket kompetansemiljøene i Forsvaret ytterligere. Generalinspektøren for Heimevernet med tilhørende stabsfunksjoner er besluttet flyttet til Terningmoen på Elverum, sjefen for Forsvarets informasjonsinfrastruktur med tilhørende stabsfunksjoner er besluttet flyttet til Jørstadmoen ved Lillehammer, og sjef for Kystvakten med tilhørende stabsfunksjoner er besluttet samlet på Sortland.

Regjeringen vil videreutvikle et moderne og alliansetilpasset forsvar basert på verneplikt. Sesjonsordningen er forbedret. Etter en gjennomført todeling, er sesjonen effektivisert med internettløsninger og hevet i kvalitet med pilotprosjekt i Hamarområdet i 2010, og i resten av landet 2011.

Forsvarets tilstedeværelse i nordområdene gjennom alle tre forsvarsgrenene skal økes, som en del av nordområdestrategien. Regjeringen har modernisert Kystvakten med moderne fartøyer som løser hele oppgavespekteret fra suverenitetshevdelse til myndighetsutøvelse (gjennom bl.a. fiskerioppsyn og miljøberedskap). Marinens tilstedeværelse er styrket i 2009-2011. Innfasingen av nye fregatter og Skjold klasse fartøyer gir en svært moderne og styrket marine med betydelig operativ slagkraft og bedret evne til tilstedeværelse i nord. Beredskap langs kysten og Forsvarets rolle i forhold til miljøovervåking og maritimt redningsarbeid skal prioriteres høyt.

Norge har deltatt med ett fartøy i den EU-ledede operasjonen Atalanta for å beskytte FN-forsyninger og internasjonal skipstrafikk i Aden-bukta. Regjeringen har prioritert deltakelse i FNs operasjon i Tsjad, og arbeider videre med å se på muligheten for et felles nordisk styrkebidrag til FN-operasjoner.

Regjeringen vil:

- *sikre at Norge har et moderne forsvar med hær, sjøforsvar, luftforsvar og heimevern som gir relevant evne i hele krisespekteret. En forutsetning for dette er jevnlig trening av soldater og befal. Langtidsplanen skal følges opp*

Regjeringen følger opp langtidsplanen for Forsvaret 2009-2012. Økte bevilgninger og intern ressursfrigjøring har bidratt til økte kapasiteter som styrker operativ evne innefor alle forsvarsgrenene. Trening trappes gradvis opp.

- *følge opp i St. prp. nr. 36 (2008-2009) Nye kampfly til Forsvaret, og Innst. S. nr. 299 (2008-2009)*

Regjeringen følger opp som planlagt, korrigert for endringer i det amerikanskledede prosjektets utviklingsfase.

- *følge opp St. meld. nr. 38 (2006-2007) Forsvaret og industrien – strategiske partnere. Strategi for de næringspolitiske aspekter ved Forsvarets anskaffelser*

Tiltakene i stortingsmeldingen er i hovedsak implementert, herunder for eksempel tidlig dialog, møteplasser, styrket gjenkjøp og etablering av samarbeidsprosjekter. Under industriprogrammet for kampflyprosjektet er det høsten 2010 kontraktfestede avtaler for norsk industri på ca. 2,2 milliarder kroner.

- *styrke det nordiske forsvarssamarbeidet, også når det gjelder internasjonale operasjoner*

Et omorganisert og forsterket nordisk forsvarssamarbeid er etablert. Norge har søkt økt samordning mellom nordiske bidrag i Afghanistan, samt nordiske bidrag til afghanske utdanningsinstitusjoner for afghanske sikkerhetsstyrker. Det er initiert forsterket nordisk veteransamarbeid.

- *arbeide for å øke kvinneandelen i Forsvaret. Sesjon for kvinner skal iverksettes fra 2010*

Sesjonsplikt for kvinner er iverksatt fra januar 2010. Kvinneandelen i Forsvaret er økt fra 8,3 prosent i 2008 til 8,6 prosent i 2009. Regjeringen har intensivert arbeidet med å følge opp tiltak for økt kvinnerekruttering i henhold til St.meld. nr. 36 (2006-2007).

- *styrke oppfølgingen av våre veteraner fra utenlandstjeneste i tråd med St. meld. nr. 34 (2008-2009)*

Regjeringen har styrket oppfølgingen av veteranene. Følgende tiltak er iverksatt siste år: forskningsprosjekter, samarbeid med NAV, etablert interdepartemental arbeidsgruppe i arbeidet med handlingsplan, iverksatt et eget arbeid for å kartlegge skader og belastninger blant veteraner fra Gulfkrigen, mer aktiv anerkjennelse for personell fra utenlandsoperasjoner, for eksempel ved medaljeparader på Akershus festning, mer fokus på økt åpenhet overfor media for å vise hva tjenesten består i og hvilken virkelighet soldatene møter, økt tilskudd til veteranorganisasjoner for bl.a. å drifte "lavterskel" tilbud for veteraner, etablert prøveprosjekt for samhandling mellom Forsvaret og en forsvarskommune. Inngått en avtale med Helse- og

omsorgsdepartementet om at Statens helsetilsyn skal ha tilsyn med sanitetstjenesten for soldater i utenlandsoperasjoner.

- *styrke personell- og familiepolitikken i Forsvaret*

Forsvaret har styrket familiepolitikken bl.a. gjennom økt familietillegg, tilsetting av familiekoordinatorer, familieweb og rutinemessige familiedager. En dansk barnebok, med formål å gi informasjon til barn med pårørende i utlandstjeneste, er oversatt til norsk og blir brukt av familier i forbindelse med utenlandsoperasjoner.

- *videreføre samarbeidet med EU på det forsvars- og sikkerhetspolitiske feltet*

Videreført deltakelse i EUs Nordic Battle Group. Igangsatt et arbeid med å identifisere nye kontaktpunkter med EUs institusjoner i lys av Lisboa-traktatens endringer i EUs struktur.

- *fortsette arbeidet med å styrke Hæren, samt etablere en hærreserve*

Regjeringen har fortsatt styrkingen av hæren i antall årsverk, totalt 1100 nye årsverk siden 2005. Tilført hæren nytt artillerisystem, leveransen planlegges startet i 2011. Konseptet for hærreserven er under implementering. Full effekt av hærreserven forventes i 2012/2013.

- *styrke Kystvakten, i tråd med langtidsplanen, for å få flere kystvaktfartøy, økt seiling, samt å kunne medvirke i forbindelse med miljøkriser*

Kystvakten blir i 2011 styrket med et fjortende fartøy. Kystvaktens budsjett er økt gjennom flere år, og mer moderne fartøyer fører til mer effektiv oppgaveløsning og økt evne til suverenitetshevdelse, myndighetsutøvelse og miljøberedskap. Aktiviteten til de havgående fartøyene prioriteres.

- *i størst mulig grad samle IKT-ressursene i Forsvaret i tråd med langtidsplanen og Innst S nr 318 (2007-2008), og vil vurdere om ytterligere IKT-relatert driftsvirksomhet kan lokaliseres til Jørstadmoen*

Sjefen for Forsvarets informasjonsstruktur med tilhørende stabsfunksjoner er i 2010 besluttet lokalisert til Jørstadmoen for å styrke Forsvarets systemutviklingsmiljø ved Jørstadmoen og komme nærmere relevante kunnskapsmiljøer.

Handel

Regjeringen vil:

- *arbeide for at det ferdigforhandles en ny WTO-avtale som sikrer norske interesser og gir fattige land bedre adgang til verdenshandelen. Vi vil bidra til en balansert ny WTO-avtale som gir utviklingsland bedre markedsadgang og handlingsrom til å føre en nasjonal politikk tilpasset utviklingsnivå og forutsetninger*

Disse prinsippene ligger til grunn for norske posisjoner i WTO-forhandlingene.

- *prioritere arbeidet med å forhandle frem handelsavtaler som trygger verdiskaping i Norge og ivaretar hensyn til velferd, miljø og arbeidstakerrettigheter. Vi vil i forhandlingene om bilaterale handelsavtaler med Russland, Kina, India og Ukraina utrede behovet for og utforming av bestemmelser om investeringsbeskyttelse med hvert enkelt av disse landene*

Regjeringen har besluttet at det nye kapittel om bærekraftig utvikling med forpliktende bestemmelser om miljø og arbeidstakerrettigheter, som ble presentert på EFTAs ministermøte i juni 2010, også skal legges til grunn i Norges bilaterale handelsavtaler, både i pågående og framtidige forhandlinger.

Norge arbeider for at hensynet til miljø og klima ivaretas innenfor rammen av det eksisterende forhandlingsmandatet i WTO. Norge vil arbeide for at målsettingen om anstendig arbeid blir en del av mandatet i en fremtidig forhandlingsrunde.

Norge har i løpet av den siste femårsperioden inngått bilaterale handelsavtaler gjennom EFTA med Sør-Korea, SACU (tollunionen for det sørlige Afrika bestående av Sør-Afrika, Botswana, Lesotho, Namibia og Swaziland), Egypt, og Canada. EFTA har undertegnet handelsavtaler med Albania, Colombia, Gulf Cooperation Council (Bahrain, De forente Arabiske Emirater, Kuwait, Oman, Qatar og Saudi-Arabia), Serbia, Peru og Ukraina.

Vi har forhandlet fram vesentlig bedret markedsadgang til EU for sild og reker, som kompensasjon for redusert markedsadgang til land som har gått inn i EU.

De landene regjeringen prioriterer høyest for handelsavtaler er Kina, India og Russland. Det er god fremgang i forhandlingene med India (gjennom EFTA) og Kina (bilateralt). Norge forhandler i tillegg gjennom EFTA for tiden med Hong Kong. EFTA forbereder forhandlinger med Russland/Kasakhstan/Hviterussland, Indonesia, Malaysia, Montenegro og Bosnia-Hercegovina. Arbeidet med en forstudie mellom EFTA og Vietnam er påbegynt.

Enkelte bestemmelser om investeringsbeskyttelse er inkludert i den nylig inngåtte avtalen med Ukraina. Det er også lagt fram forslag om dette i forhandlingene med India.

- *arbeide i WTO for å fjerne eksportstøtte på landbruksvarer*

Regjeringen har sluttet seg til målsettingen om at all eksportstøtte skal fjernes innen utgangen av 2013 ved en ny WTO-avtale. Dette er vedtatt av WTOs medlemsland.

- *prioritere det pågående arbeidet i EFTA om utvikling av bestemmelser om miljø og arbeidstakerrettigheter i framtidige handelsavtaler*

EFTA-landene har blitt enige om et kapittel om bærekraftig utvikling med forpliktende bestemmelser om miljø og arbeidstakerrettigheter som et felles utgangspunkt for EFTA i pågående og framtidige forhandlinger om handelsavtaler. Kapitlet inneholder blant annet bestemmelser som viser til ILOs åtte kjernekonvensjoner og sentrale multilaterale miljøavtaler, samt bestemmelser om at partene ikke skal senke sine standarder for å tiltrekke seg handel og investeringer. Kapitlet forplikter partene til å fremme handel med varer, tjenester og investeringer som er miljøvennlige og bidrar til en bærekraftig utvikling. Denne teksten, som EFTAs handelsministere har anbefalt, blir presentert som et utgangspunkt for motpartene i pågående og framtidige avtaleforhandlinger. De samme bestemmelsene skal presenteres der Norge er i bilaterale forhandlinger om handelsavtaler. Kapitlet ble for første gang presentert for Hong Kong i de pågående avtaleforhandlingene mellom EFTA og Hong Kong.

- *at man i WTO-forhandlingene anerkjenner retten til produksjon av mat for egen befolkning*

Hensynet til matsikkerhet er innarbeidet både i WTOs landbruksavtale og i mandatet for Doha-runden. Regjeringen har sikret viktige norske landbruksvarer gunstigere behandling med lave tollkutt.

- *ivareta norske interesser innenfor fisk og landbruk i de pågående WTO-forhandlingene*

Disse prinsippene ligger til grunn for norske posisjoner.

- *legge vekt på åpenhet om hvilke anmodninger Norge sender til andre land i GATS-forhandlingene, og så langt som mulig innenfor WTO-regelverket gi offentligheten innsyn i de anmodninger Norge mottar*

Offentligheten er gitt innsyn i krav og tilbud i forhandlingene bl.a. på regjeringens internetsider

- *forsvare prinsippet om at WTO-regelverket og internasjonale miljøavtaler er likestilt, sidestilt og gjensidig støttende*

Dette prinsippet ligger til grunn for norske posisjoner.

- *ikke stille krav til MUL-land om liberalisering av tjenestesektoren i GATS-forhandlingene, og at offentlige tjenester ikke må liberaliseres. Det skal ikke stilles krav overfor øvrige u-land som berører viktige offentlige tjenester innen utdanning, strøm- og vannforsyning*

Slike krav ble trukket rett etter at Regjeringen tiltrådte i 2005, og ligger til grunn for regjeringens politikk.

- *styrke arbeidet for arbeidstakers rettigheter internasjonalt og jobbe for at WTO inntar klare mål for anstendig arbeid, sysselsetting og klima*

Se omtale av regjeringens sjupunksstrategi for anstendig arbeidsliv på side 99.

Det er en viktig målsetting for Norge å bedre samarbeidet og samordningen mellom ILO og WTO. Norge arbeider for at hensynet til miljø og klima ivaretas innenfor rammen av det eksisterende forhandlingsmandat i WTO. I påvente av utviklingen i klimaforhandlingene, fokuseres det i WTO-forhandlingene på liberalisering av klimarelaterte varer og tjenester. Norge vil arbeide for at målsettingen om anstendig arbeid blir en del av mandatet i en fremtidig forhandlingsrunde.

- *arbeide internasjonalt for en gjennomgang av effekten av tidligere WTO-runder før forhandlingene utvides til nye områder*

Den pågående forhandlingsrunden i WTO (Doha-runden) skjer på bakgrunn av et mandat som er vedtatt med konsensus av WTOs medlemsland i 2001. Det er ikke en aktuell problemstilling å utvide de pågående forhandlingene til nye områder.

KAPITTEL 3: DEN ØKONOMISKE POLITIKKEN

Målene for den økonomiske politikken skal være arbeid til alle, en bærekraftig utvikling, økt verdiskaping, en mer rettferdig fordeling og styrking av velferdsordningene.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Regjeringer følger handlingsregelen for ansvarlig økonomisk politikk. Handlingsregelen innebærer at vi bør bruke mindre enn 4 prosent av avkastningen i Statens pensjonsfond – Utland (4-prosentbanen) i gode tider og mer i nedgangstider.

Finanskrisen innebar en betydelig fare for at også norsk økonomi skulle rammes av den kraftigste nedgangskonjunkturen på flere tiår. Vi valgte derfor å bruke mye penger for å dempe virkningen av finanskrisen i 2009 og 2010. Tiltaksproposisjonen i januar 2009 økte oljepengebruken med 27,5 milliarder kroner, og Revidert nasjonalbudsjett i mai 2009 økte oljepengebruken med ytterligere 9,4 milliarder kroner. I tillegg ble bruken av oljepenger også økt i statsbudsjettet for 2010 med 14,6 milliarder kroner. Disse tiltakene gjorde at bruken av oljeinntekter kom opp på et svært høyt nivå og langt over 4-prosentbanen, men det gjorde også at vi kom godt ut av finanskrisa, med blant annet Europas laveste arbeidsledighet.

Etter hvert som veksten nå tar seg opp og utsiktene bedres, må vi vende tilbake til 4-prosentbanen. Dette har Regjeringen nå kommet godt i gang med. I budsjettet for 2011 er avstanden til 4-prosentbanen redusert ned til 7,5 milliarder kroner. Dette viser at Regjeringen følger handlingsregelen, med at vi bruker mer i dårlige tider og mindre i gode tider.

Regjeringen vil:

- styrke arbeidet for å hindre svart økonomi og skatteunndragelser både nasjonalt og internasjonalt, herunder følge opp forslag fra Skatteunndragelsesutvalget

Regjeringen prioriterer arbeidet mot svart økonomi og skatteunndragelser høyt. Regjeringen opprettet i 2007 et skatteunndragelsesutvalg som avga sin utredning NOU 2009: 4 *Tiltak mot skatteunndragelser* 24.februar 2009. Flere av forslagene ble fulgt opp med lovendringer allerede høsten 2010.

I Prop. 1 LS (2010-2011) Skatter og avgifter 2011 er det gitt en nærmere redegjørelse for departementets arbeid med flere av disse sakene.

Utover oppfølgingen av forslagene fra Skatteunndragelsesutvalget, har Finansdepartementet i 2010 også arbeidet med andre saker relatert til innsatsen mot svart økonomi og skatteunndragelser. I statsbudsjettet for 2011 (Prop. 1 LS (2010-

2011)) fremmes forslag om at skattemyndighetene kan kreve at arbeidstakere som skal ha id-kort etter reglene i arbeidsmiljøloven, framviser id-kortene under skattekontroller.

I løpet av sommeren og høsten 2009 ble det i enkelte EU-land rapportert om mulige tilfeller av merverdiavgiftssvindel gjennom kjøp og salg av klimakvoter. Videre avdekket skatteetaten i 2009/2010 flere store sakskomplekser med merverdiavgiftssvindel knyttet til omsetning av CO2-kvoter i Norge. Flere EU-land reagerte på risikoen for svindel ved å gjennomføre endringer i merverdiavgiftssystemet for å forhindre problemet. For å motvirke muligheten for at denne typen svindel skulle flytte seg til Norge etter hvert som flere og flere EU-land endret regelverket, ble det i begynnelsen av 2010 foreslått å endre reglene for oppkreving av merverdiavgift ved omsetning av klimakvoter. For å bedre muligheten for å avdekke merverdiavgiftssvindel på dette området, ble det i tillegg fastsatt forskriftsbestemmelser til merverdiavgiftsloven § 16-15 om opplysningsplikt om ikke-navngitte tredjeparter som har kjøpt eller solgt klimakvoter.

- *følge opp regjeringens forslag for momskompensasjon for frivillig sektor*

Regjeringen er i rute med den årlige opptrappingen av momskompensasjonen for frivillige organisasjoner med 1 milliard kroner innen 2014. De første 200 millioner kroner ble bevilget i 2010. Dette følges opp med forslag om ytterligere 200 millioner kroner i statsbudsjettet for 2011.

- *arbeide internasjonalt mot skattekonkurransen*

Regjeringen har kommet langt med arbeidet mot skattekonkurransen mellom land. Gjennom nordisk skatteparadisprosjekt har Norge nå undertegnet skatteinformasjonsavtaler med 23 av de 38 land på OECDs skatteparadisliste. Ytterligere tre blir undertegnet i høst og målet er å inngå slike avtaler med alle 38. Vi har også inngått avtaler om tilgang til bankopplysninger, eierskapsopplysninger mv med Belgia, Luxembourg, Singapore, Sveits og Østerrike, og andre avtaler er under arbeid. Norske skattemyndigheter melder at innsynsavtalene har begynt å virke, og at de tror avtalene vil bli effektive verktøy i kampen mot skatteunndragelse over landegrensene.

- *øke fagforeningsfradraget*

Regjeringen lovet å doble fagforeningsfradraget i løpet av første stortingsperiode (2005-2009). Det er gjennomført. Grensen for fradragberettiget beløp har økt fra 1800 kroner til 3600 kroner, med 450 kroner i økning hvert år. Med virkning fra og med inntektsåret 2010 har beløpsgrensene også blitt justert i tråd med anslått prisvekst fra 3600 kroner til 3660 kroner.

- *legge fram en ny handlingsplan mot økonomisk kriminalitet*

Justis- og politidepartementet og Finansdepartementet arbeider med en ny handlingsplan mot økonomisk kriminalitet.

- *fortsette omleggingen av bilavgiftene for å stimulere til valg av mer miljøvennlige biler*

Regjeringen har lagt om bilavgiftene i mer miljøvennlig retning. I 2007 ble engangsavgiften for førstegangsregistrering av kjøretøy i Norge lagt om ved at CO₂-utslipp som hovedregel erstattet slagvolum som avgiftsgrunnlag. For å framskynde nedgangen i CO₂-utslippene fra førstegangsregistrerte kjøretøy ble CO₂-komponenten styrket både i 2009 og 2010. CO₂-utslippene fra nye kjøretøy er redusert fra et nivå på 177 g/km i 2006 til 141 g/km i perioden januar-august 2010.

Regjeringen fortsetter omleggingen av engangsavgiften ved at det i 2011-budsjettet foreslås å redusere alle innslagspunktene i CO₂-komponenten med 5 prosent i tillegg til at det innføres et nytt og høyere fradrag i engangsavgiften for personbiler med utslipp under 50 g/km.

- *forsere arbeidet med å sette en pris på forurensning*

Regjeringen har styrket avgiftene som virkemiddel for å bedre miljøet. Samlet har miljø- og energirelaterte avgifter økt med drøyt 1,8 milliarder kroner fra 2005 til 2011.

For å motvirke at gass konkurrerer ut mer miljøvennlige alternativer ble det innført en CO₂-avgift på innenlands bruk av naturgass og LPG til oppvarming av bygg mv. og landbasert transport fra 1. september 2010.

Som en konsekvens av at forbudet mot deponering av biologisk nedbrytbart avfall fra 1. juli 2009 reduserer metangassutslippet fra deponi, ble sluttbehandlingsavgiften på avfall til deponi redusert fra 1. januar 2010 slik at avgiften bedre avspeiler miljøkostnadene ved avfallsdeponering.

Fra 1. januar 2010 ble det innført veibruksavgift på biodiesel, med halv sats på 1,78 kroner per liter.

I tillegg til el-avgiften betaler husholdninger og deler av næringslivet et påslag på nettatariffen på 1 øre per kWh. For å sikre en avgiftsmessig likebehandling av fyringsolje og elektrisitet, har Regjeringen i 2011-budsjettet foreslått å øke grunnavgiften på fyringsolje tilsvarende påslaget på nettatariffen.

- *ha en grundig evaluering av skattereformen av 2006, med særlig blick på fordelingsvirkningene samt verdiskaping*

Finansdepartementet arbeider med å evaluere skattereformen av 2006. Ved evalueringen vurderes aksjonærmodellen, fritaksmetoden og beskatningen av

selvstendig næringsdrivende, samt reformens fordelingsvirkninger, administrative kostnader og tilpasningsproblemene som preget det gamle skattesystemet. Departementet har i dette arbeidet hatt tett samarbeid med ulike miljøer, gjennom eksterne oppdrag, seminarer og møter. Rapportene fra de eksterne utrederne vil bli ferdigstilt i løpet av høsten 2010.

- *sikre videreføring av differensiert arbeidsgiveravgift også etter 2014*

Differensiert arbeidsgiveravgift er godkjent av ESA med basis i Europakommisjonens og ESAs retningslinjer for regionalstøtte. Disse retningslinjene utløper 31. desember 2013, i likhet med ESAs godkjenning av den norske ordningen. En videreføring av differensiert arbeidsgiveravgift forutsetter at retningslinjene som vedtas for perioden etter 2013, viderefører en åpning for slik støtte, og at ESA, med basis i disse, på nytt godkjenner ordningens utforming. Forut for Kommisjonens vedtak av nye retningslinjer vil det være en lengre revisjonsprosess hvor medlemsstatene og EFTA-landene tas med på råd. For å sikre fortsatt åpning for differensiert arbeidsgiveravgift vil Regjeringen delta aktivt i denne prosessen. Det er ventet at første utkast fra kommisjonen til retningslinjer for regionalstøtte kommer i 2011.

- *oppretholde formuesskatten, men arbeide med endringer som bidrar til mer rettferdig fordeling og bedre rammebetingelser for norsk næringsliv*

Formuesskatten er forbedret over flere år ved å øke bunnfradraget og utvide grunnlagene, som igjen har ført til bedre fordeling.

Blant annet er aksjerabatten og 80-prosentregelen fjernet. 80-prosentregelen ga nedsatt skatt for skattytere med høy skattepliktig formue relativt til alminnelig inntekt. Ligningsverdiene av boliger/fritidsboliger ble samlet økt med 66 prosent fra 2005 til 2009. Ligningsverdiene av næringseiendom ble økt med 51 prosent fra 2005 til 2008. I 2009 ble det innført et nytt og mer treffsikkert verdsettingssystem for utleid næringseiendom som medførte at gjennomsnittlig ligningsverdi som andel av markedsverdi ble oppjustert fra 25 til 40 prosent, altså en økning på 60 prosent i gjennomsnitt. Samme år (2009) ble ligningsverdiene av ikke-utleid næringseiendom økt med 60 prosent.

Samtidig er bunnfradraget økt fra 151 000 kroner i 2005 til 700 000 kroner (1,4 millioner kroner for ektepar) i 2010. Andelen av skattyterne som betaler formuesskatt, har derfor blitt redusert fra 33 prosent i 2005 til anslagsvis 17 prosent i 2010. Dette betyr at antallet som betaler formuesskatt er redusert fra ca. 1,18 millioner 2005, til vel 620 000 personer i 2010.

I 2010 innføres et nytt, enklere og mer rettferdig verdsettingssystem for bolig i formuesskatten. Det har vært en systematisk skjevhet i det tidligere systemet med ligningsverdier av bolig. Dyre boliger i sentrale strøk har hatt i gjennomsnitt vesentlig lavere ligningsverdier som andel av markedsverdi enn rimelige boliger i distriktene.

Dette nye systemet vil gi en omfordeling fra by til land, fra vest til øst i Oslo og fra høyinntekts- til lavinntektsgrupper. Med dette nye systemet vil om lag 615 000 personer få redusert formueskatt, mens 155 000 vil få økt formueskatt. Samlet gir endringene en skattelette på 760 millioner kroner.

For øvrig foreslås det ingen endringer i formueskatten i 2011-budsjettet.

- *holde de samlede skattene og avgiftene på samme nivå som i dag*

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2011 viderefører nivået på samlede skatter og avgifter. Regjeringen brakte i løpet av 2006 og 2007 skattenivået tilbake til 2004-nivå, og har deretter videreført samlede skatter og avgifter på dette nivået. Det har gitt rom for å styrke velferdsordningene med i overkant av 14 milliarder kroner mer årlig, sammenliknet med regjeringen Bondevik sitt budsjettforslag i 2006.

- *i forbindelse med evalueringen av skattereformen vurdere de skattemessige rammevilkårene for enkeltpersonsforetak sammenliknet med aksjeselskap*

Dette arbeides det med i forbindelse med evalueringen av skattereformen.

KAPITTEL 4: NÆRINGSPOLITIKK

Regjeringen vil føre en næringspolitikk som legger til rette for et nyskapende, kunnskapsbasert og miljøvennlig næringsliv. Strategiske nasjonale satsinger skal bidra til å gjøre Norge til et miljøpolitisk foregangsland og skape arbeidsplasser i hele landet. Vi vil satse videre på de områdene der vi har spesielle forutsetninger for å være gode, som energi og miljø, reiseliv, marin- og maritim sektor, blant annet gjennom satsing på forskning og utvikling.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Regjeringen vil:

- *bidra til gode og konkurransedyktige rammebetingelser for norske bedrifter*

Regjeringen fører en politikk for å sikre gode og konkurransedyktige rammebetingelser for norske bedrifter. Dette har også hatt fokus i regjeringens arbeid med tiltak for å dempe effektene av den internasjonale finanskrisen.

Fortsatt tilbud om offentlig støttet finansiering til eksportindustrien ble i november 2008 sikret ved at Eksportfinans ble gitt anledning til å låne av staten. Samlet lånebeløp ble estimert til 50 milliarder kroner i 2009 og 2010.

I verftspakken våren 2010 ble det åpnet for å redusere kravet til norsk andel i prosjekter fra 50 til 30 prosent for fastrentelån fra 108-ordningen under Eksportfinans og åpnet for å gi garantier og lån som i betydelig grad fremmer nasjonal interesse. Det innebærer at også andre forhold enn konkrete leveranser fra Norge kan vektlegges i vurderingen av om et prosjekt kvalifiserer for å få lån og garantier.

Rammen for GIEKs alminnelige garantiordning er økt fra 40 milliarder kroner i 2005 til 120 milliarder kroner i 2011, og rammen for GIEKs U-landsordning er økt fra 1,5 til 3,15 milliarder kroner.

- *gjennomføre forenklinger for næringslivet, spesielt rettet mot små og mellomstore bedrifter, herunder se på endringer i blant annet regnskapsloven og aksjeloven*

Regjeringen har etablert et strategisk råd for små og mellomstore bedrifter som gir regjeringen innspill til arbeidet med en strategi for små og mellomstore bedrifter.

Det er satt i gang en énpersonsutredning med sikte på forenklinger i aksjeloven særlig for de minste bedriftene. Utrederen har frist til 1. desember 2010.

Det blir fremmet et lovforslag om forenklinger i underskriftskravene i foretaks- og enhetsregisterloven.

Regjeringens store satsing på videreutvikling av Altinn er i rute.

- *legge til rette for langsiktig krafttilgang for industrien på konkurransedyktige vilkår, blant annet gjennom en garantiordning for langsiktige kraftkontrakter, etablering av innkjøpskonsortium, økt tilgang på fornybar kraft og offentlig støtte til energigjenvinning i industrien*

Regjeringen har lagt til rette for langsiktig krafttilgang i industrien gjennom etablering av en ny støtteordning for bedrifter i et innkjøpskonsortium for kraft og gjennom en ny garantiordning for kraftintensiv industris kjøp av kraft. Støtteordningen for bedrifter som går sammen i innkjøpskonsortier for kraft er allerede på plass og forvaltes av Innovasjon Norge. Det er bevilget 40 millioner kroner til ordningen i 2010-budsjettet.

I Prop. 1 S (2009-2010) varslet regjeringen at det skal etableres en ny statlig garantiordning for kraftintensiv industris kjøp av kraft på langsiktige vilkår. Ordningen skal forvaltes av GIEK og er gitt en ramme på 20 milliarder kroner. Ordningen skal bidra til å gjøre det lettere for industrien å inngå langsiktige kraftkontrakter og bidra til investeringer og trygge arbeidsplasser i norsk industri. Garantiordningen skal omfatte virksomheter innenfor trelast og trevare, treforedling, kjemiske produkter og metaller. Regjeringen har arbeidet med den detaljerte utformingen av garantiordningen. 14. september 2010 meddelte regjeringen at en nødvendig lovendring i forbindelse med garantiordningen skal sendes på høring. Ordningen er notifisert til EFTAs overvåkningsorgan ESA. Det har vært god kontakt med ESA i forkant av notifiseringen.

Med regjeringens budsjettforslag for 2011 vil Enova disponere om lag 1,85 milliarder kroner i 2011 til fornybar energi og energieffektivisering gjennom Energifondet. Inntektene til Energifondet er anslått å øke med om lag 75 millioner kroner i 2011 i forhold til oppdatert anslag for 2010. Over statsbudsjettet foreslås det bevilget totalt 976 millioner kroner til energieffektivisering og fornybar energi. I tillegg vil Enova disponere inntekter fra påslaget på nettatariffen for uttak av kraft i distribusjonsnettet på om lag 760 millioner kroner og renteinntekter på Energifondet på om lag 114 millioner kroner.

Industri er et prioritert område innen Enovas virksomhet. Bedrifter innen treforedlingsindustrien får også fritak for el-avgift mot deltakelse i et program for energieffektivisering.

- *videreføre rederiskatteordningen som ble vedtatt i 2007*

Skattefritaket for nye skipsfartsinntekter, som ble innført i 2007, er videreført. Reglene om behandling av latente skatteforpliktelsener fra før 2007 er lagt om, etter at Høyesterett i en dom av 12. februar 2010 kom til at reglene som ble vedtatt i 2007 var i strid med Grunnloven. De nye reglene innebærer blant annet at rederiene kan velge en frivillig oppgjørsordning for de latente skatteforpliktelsene.

- *arbeide aktivt i IMO for strengere regelverk for sikkerhet og miljø i skipsfarten*

Skipsfart foregår i stor grad i internasjonale markeder. Derfor er det avgjørende med internasjonal regulering av krav til skip og mannskap uavhengig av hvilke land de kommer fra. Gjennom arbeid i FNs sjøfartsorganisasjon IMO utvikles internasjonalt regelverk for sikkerhets- og miljøhensyn i skipsfart. Internasjonalt regelverk for sjøfolks rettigheter utarbeides gjennom FNs internasjonale arbeidsorganisasjon ILO.

Som en av verdens største maritime nasjoner, er det i Norges interesse å arbeide for høy sikkerhet og helhetlig miljøregelverk. Regjeringen ønsker derfor å være en pådriver i det internasjonale regelverk i IMO. Gode forhold for sjøfolk er svært viktig og Norge ratifiserte i 2009, som første europeiske land, den nye ILO rammekonvensjonen for sjøfolk, Maritime Labour Convention 2006.

Det er oppnådd enighet i IMO om en ny konvensjon om gjenvinning av skip som Norge har vært pådriver for. Det arbeides i IMO for å etablere et klimaregime for skipsfarten.

- *videreføre nettolønnsordningen for sjøfolk*

Nettolønnsordningen for sjøfolk er videreført. Ordningen ble vinteren 2009-2010 evaluert av konsultentselskapet Econ Pöyry. Hovedkonklusjonen er at ordningen bidrar til å opprettholde sysselsettingen av norske sjøfolk, og at den er godt organisert og forvaltet. Videre har ordningen en begrenset, men positiv, effekt på øvrige deler av den maritime klynge. Imidlertid vurderes ordningen å være samfunnsøkonomisk ulønnsom på lang sikt. Rapporten er forelagt berørte parter for kommentarer, som tas med i departementets videre arbeid.

- *følge opp den maritime strategien*

Regjeringen har styrket bevilgningene med til sammen 300 millioner kroner i 2008, 2009 og 2010 til maritim forskning, innovasjon og kompetanse. Tiltakene har bidratt til å styrke hele den maritime klyngen, fra verft og utstyrsleverandører til skipsfart og maritime tjenester og vil være ledende for norsk maritim politikk i tiden fremover.

- *videreutvikle den nasjonale reiselivsstrategien bygget på nærhet til natur og norsk kultur som ivaretar satsingen på grønt reiseliv og reiselivsnæringen som distriktsnæring*

Arbeidet med videreutvikling av reiselivsstrategien er igangsatt. Arbeidet gjøres i nært samarbeid med reiselivsnæringen. Prosjektet reiseliv i nord i regi av Innovasjon Norge skal styrke innovasjon, konkurransekraft og lønnsomhet for reiselivsnæringen i de tre nordligste fylkene. Forskningsløft i Nord, i regi av Forskningsrådet, gir støtte til prosjektet "Verdiskaping for turister, reiselivsnæringen og destinasjoner".

- *styrke kunnskapen om Norge som reisemål og forsterke arbeidet med merkevarebygging og markedsføring av Norge som reisemål i inn- og utland*

Satsingen på reiseliv over statsbudsjettet er doblet siden 2005. Nærings- og handelsdepartementet fortsetter satsingen på reiselivsnæringen. 2010-bevilgningen på 250 millioner kroner til Innovasjon Norge og 2,1 millioner kroner til Svalbard Reiseliv videreføres i 2011. Midlene brukes blant annet til merkevarebygging og markedsføring av Norge som reisemål i inn- og utland.

- *øke satsingen på næringsrettet forskning og videreføre Skattefunn-ordningen*

Bevilgningene til næringsrettet forskning (Norges forskningsråd, romvirksomhet og Innovasjon Norges forsknings- og utviklingskontrakter) er i statsbudsjettet for 2011 foreslått videreført på samlet sett samme nivå som i 2010. Dette nivået er 250 millioner kroner, eller 13 prosent, høyere enn saldert budsjett for 2009.

Regjeringens strategi for marin bioprospektering fremlagt i 2009, er fulgt opp gjennom økte avsetninger i 2010 og foreslått ytterligere styrket over Nærings- og handelsdepartementets budsjettforslag for 2011.

Regjeringen har stimulert til styrket samhandling mellom næringslivet og universitets- og høyskolesektoren – for å fremme forskning i næringslivet har næringsPhD-ordningen blitt styrket i 2010 og videreføres på et høyt nivå i 2011. Videre er det utlyst nye sentre for forskningsdrevet innovasjon.

Skattefunn er videreført og styrket. I forbindelse med regjeringens tiltakspakke (St.prp. nr. 37 (2008-2009)) ble beløpsgrensen for skattefradraget fra 4 til 5,5 millioner kroner for egenutført FoU og fra 8 til 11 millioner kroner ved kjøp av FoU. I budsjettet for 2011 foreslås å øke taket for timelønn i ordningen fra 500 til 530 kroner.

Programmet for kommersialisering av forskningsresultater – FORNY – ble i 2009 evaluert. På bakgrunn av bl.a. evalueringen og anbefaling fra Norges Forskningsråd, igangsetter regjeringen et revidert og forbedret FORNY-program med virkning fra 2011.

- *satse på utvikling og bruk av miljøteknologi gjennom tilskudd og tiltak for å redusere utslipp gjennom miljøavgifter og avtaler med industrien*

Regjeringen legger i budsjettet for 2011 frem et forslag om en styrket satsing på kommersialisering av miljøteknologi på 500 millioner kroner. Programmet skal utnytte og supplere eksisterende virkemidler.

For 2011 forelås satsingen å utgjøre 167 millioner kroner. Av dette foreslås 117 millioner kroner bevilget til den allerede etablerte ordningen for miljøteknologi under Innovasjon Norge, 10 millioner kroner foreslås bevilget til etablering av et senter for

forskningsdrevet innovasjon for miljøteknologi. Denne satsingen kommer i tillegg til videreføringen av 140 millioner kroner til ovennevnte ordning for miljøteknologi som ble etablert i 2010.

Det er besluttet å videreføre Nox-avtalen til 2017 på bakgrunn av forhandlinger med organisasjonene.

Det er inngått en avtale med Norsk Industri med fokus på energi- og klimaeffektive varer og tjenester i medlemsbedriftene.

- *legge til rette for nye bærekraftige arbeidsplasser i tjenesteytende næringer*

Regjeringen har fulgt opp tjenesteytende næringer ved opprettelse av et møteforum med sentrale representanter fra tjenestenæringene og utarbeidelse av kunnskapsstatus på feltet.

- *opprettholde de statlige eierandelene i viktige statlige selskaper, deriblant Telenor, Norsk Hydro, DnBNor og Statoil. Statkraft SF, Statnett og Statskog skal fortsatt være heleide statlige selskaper*

Regjeringen har ført en politikk for å opprettholde de statlige eierandelene i disse selskapene, samtidig som vi viser fleksibilitet når det er hensiktsmessig ut fra blant annet hensynet til selskapenes industrielle utvikling.

Regjeringen har gjennom å delta i emisjon bidratt til å styrke kapital situasjonen for DnBNOR, samt til å opprettholde statens eierandel i selskapet.

Gjennom å støtte Hydros kjøp av Vale og deltakelse i emisjonen har staten bidratt til å styrke selskapets internasjonale satsing. Regjeringen har også fått fullmakt av Stortinget til å kjøpe seg opp mot 40 prosent eierandel i Hydro etter at transaksjonen reduserer den statlige eierandelen.

- *arbeide for å fremme norsk eksport av fisk og fiskeprodukter samt andre eksportinteresser i de pågående WTO-forhandlingene*

Regjeringen har i WTO - forhandlingene gitt høy prioritert til arbeidet for å oppnå størst mulig reduksjon av særlig industrilandenenes tollsatser for industrivarer, inkludert fisk og fiskeprodukter.

- *at utslipp fra kraftintensiv industri skal reguleres innenfor EUs kvotesystem*

Regjeringen er nå i forhandlinger med EU-kommisjonen om innføring av det reviderte kvotedirektivet for perioden 2013-2020 i Norge. Det reviderte kvotedirektivet vil i all hovedsak dekke klimagassutslippene fra kraftintensiv industri.

- *det samlede virkemiddelapparatet rettet mot norsk næringsliv skal gjennomgås for å vurdere hvordan det i større grad enn i dag kan bidra til utvikling av miljøteknologi, fornybar energi og mer miljøvennlig produksjon*

Regjeringen har varslet at den vil legge fram sin strategi for miljøteknologi i løpet av 2010. I Revidert nasjonalbudsjett varslet regjeringen at den vil etablere et program for miljøteknologi, som skal støtte prosjekter med stort potensial for gode løsninger. Programmet vil ha en samlet ramme på 500 millioner kroner for årene 2011-2013. Dette følges opp i forslag til statsbudsjett for 2011.

For å styrke kunnskapsgrunnlaget om det statlige næringspolitiske virkemiddelapparatet har regjeringen fått gjennomført eksterne evalueringer av både Innovasjon Norge og SIVA.

En variert landbruks- og matproduksjon over hele landet

Regjeringen vil:

- *videreutvikle inntekts- og velferdspolitikken i landbruket fra forrige periode*

Jordbruksoppgjøret 2010 videreutvikler inntekts- og velferdspolitikken fra forrige regjeringsperiode. Årets avtale sikrer jordbruket muligheter for en god inntektsutvikling minst på linje med andre grupper. Jordbruksoppgjørene har gitt grunnlag for et inntektsløft på om lag 56 prosent (vel 86 000 kroner) per årsverk fra 2006 til 2010. Dette er høyere enn gjennomsnittet for andre grupper, og det største inntektsløftet siden opptrappingen på 1970-tallet.

- *gjennomgå landbruks- og matpolitikken i en egen stortingsmelding*

Regjeringen vil legge frem en melding til Stortinget om landbruks- og matpolitikken i 2011.

- *videreføre jordbruksforhandlingene og markedsordningene. Samvirkets rolle som markedsregulator og avtaker av norske råvarer fra hele landet skal sikres*

Regjeringen har videreført jordbruksforhandlingene og markedsordningene. Gjennom jordbruksoppgjøret i 2010 ble frakttilskuddtilskuddsordningen for kjøtt forbedret med 60 millioner kroner og frakttilskuddtilskuddsordningen for korn moderat forbedret.

- *sikre et landbruk med en variert bruksstruktur over hele landet gjennom en klar distriktsprofil, og videreføre styrking av det grasbaserte husdyrholdet*

Jordbruksavtalen 2010 har klare prioriteringer av de grasbaserte produksjonene melk, storfekjøtt og sauehold. Samtidig styrkes fraktordningene for å legge til rette for likeverdige inntektsmuligheter uavhengig av geografi.

Det grasbaserte husdyrholdet dominerer distriktene. Også denne avtalen innebærer sterkere målretting av virkemidlene mot distriktene ved å bidra til å styrke jordbruket i næringssvake områder og et aktivt jordbruk over hele landet.

Et viktig element i prioriteringen av melkeproduksjonen er at Regjeringen har åpnet opp for en overgang til prosenttoll for flytende melk og fløte. Dette gir sterkere importvern og større trygghet på hjemmemarkedet.

Regjeringen har hevet den øvre rammen for tillegg for boverdi ved prisvurderingen knyttet til konsesjonsbehandling av landbrukseiendommer med bolighus fra 500.000 kroner til 1,5 millioner kroner. Endringene legger til rette for at flere eiendommer kan komme på salg og bidra til å styrke bosettingen i distriktene.

Regjeringen har gitt nye retningslinjer for praktisering av delingsbestemmelsen i jordloven som innebærer lettere adgang til å selge jordbruksareal som tilleggsjord, fradele våningshus og fradele og selge kårbolig.

- *sikre et sterkt importvern som en viktig forutsetning for opprettholdelse av landbruksproduksjonen og en innovativ og offensiv norsk næringsmiddelindustri i hele landet. Norge skal arbeide internasjonalt for et internasjonalt rammeverk (EØS/WTO) som sikrer dette. Ved en eventuell ny WTO-avtale skal regjeringen ta i bruk alle de virkemidler avtalen gir til å sikre norsk landbruksproduksjon og norsk næringsmiddelindustri. Ved en slik avtale må det gis kompensasjon for tap av inntekt. Eventuell videreutvikling av våre avtaler med EU må utformes på en gjensidig fordelaktig basis innenfor partenes respektive landbrukspolitikk*

WTO-forhandlingene er preget av stillstand siden desember 2008. Regjeringen mener at forhandlingsutkastet fra desember 2008 gir grunnlag for et tilfredsstillende forhandlingsresultat for norsk landbruk og norsk næringsmiddelindustri. Utkastet til ny landbruksavtale med EU oppfyller kravet om en gjensidig fordelaktig avtale innenfor partenes respektive landbrukspolitikk.

- *gjøre landbruket til en del av klimaløsningen ved å følge opp St.meld. nr. 39 (2008-2009). Vurdere virkemidler for å utvikle biogassanlegg og industrielle verdikjeder for bioenergi med basis i landbrukets ressurser står her sentralt*

St.meld. nr. 39 (2008-2009) Klimautfordringene - landbruk en del av løsningen følges opp gjennom en rekke tiltak med grunnlag i statsbudsjettet og jordbruksforhandlingene.

Landbruks- og matdepartementets Bioenergiprogram, som ble etablert i 2006, er videreført.

Med grunnlag i budsjetttiltak i 2009 er det etablert en ordning med tilskudd til produksjon av energiflis. Ordningen er sentral for utvikling av verdikjeden knyttet til uttak skogsråstoff til energiflisproduksjon, og er godt mottatt i næringen.

Videre tiltak knyttet til biogass vurderes med bakgrunn i St.meld. nr. 39 (2008-2009) Klimautfordringene - landbruk en del av løsningen og utredningen "Klimakur 2020".

- *følge opp høringsnotatet om jordvernpolitikken, deriblant vurdere en hjemmel for varig vern av dyrket jord*

Regjeringen har hatt forslag om hjemmel for varig vern av dyrket mark i jordloven på høring. Oppfølgingen vil bli omtalt i ny melding om landbruks- og matpolitikken.

- *stå fast på det unntaket som vi fikk i EØS-avtalen om at det er norske myndigheter som avgjør hvilke genmodifiserte produkter som kan utsettes, markedsføres og selges i Norge. Vi skal videreføre en restriktiv holdning*

Ingen genmodifiserte organismer er godkjent etter genteknologiloven i perioden fra 2005. Regjeringen har for tiden til vurdering to genmodifiserte maislinjer og en rapslinje. Norske myndigheter har etterlyst tilleggsinformasjon fra søkerne for å belyse vurderingskriteriene bærekraft, samfunnsnytte og etikk, men har ikke mottatt tilfredsstillende informasjon. EUs direktiv om utsetting av genmodifiserte organismer (GMO) i miljøet (direktiv 2001/18/EF) ble i 2007 innlemmet i EØS-avtalen med en tilpasningstekst som ivaretar norsk genteknologilovs krav (dvs. samfunnsnytte, etikk og bærekraft i tillegg til helse og miljø) og som tilsvarende tilpasningsteksten til det gamle utsetningsdirektivet (90/220/EØF).

Når det gjelder GMO som reguleres av EU's mat- og fôrforordning, har det vært arbeidet for å sikre at Norge opprettholder retten til å fatte selvstendige vedtak i spørsmål om godkjenning av genmodifiserte organismer i mat og fôr. Det har i dette arbeidet vært viktig å sikre at Norge kan bruke tilleggshensynene (etikk, bærekraft og samfunnsnytte) i genteknologiloven ved vurdering av levende GMO. Forslag til tilpasning til GMO mat- og forforordningen (forordning 1829/2003/EF) drøftes mellom

departementene og det har vært et møte med EU-Kommisjonen. Saken er ikke avklart ennå.

- *øke landbruksbistanden for å styrke global matsikkerhet*

I forslag til statsbudsjett for 2011 legger Regjeringen opp til en økning på landbruksfeltet, med spesiell vekt på klimarobust landbruk. Denne satsingen er en del av satsningen på klimatilpasning og matsikkerhet. Norge er en sentral aktør i utviklingen av klimarobust landbruk (conservation agriculture (CA)) i Afrika, i samarbeid med lokale bønder og privat sektor. Yara har påtatt seg rollen som en internasjonal pådriver for at privat sektor skal bidra til bla. gjennom Green Revolution for Africa Forum og World Economic Forum. Norge samarbeider med Yara og AGRA (Gates Foundation) om denne satsningen, der CA inngår som en viktig komponent. Samlet sett er dette et betydelig bidrag til å klimasikre afrikansk landbruk – og Norge er antagelig den største og mest tydelige investoren på dette viktige området i sørlige og østlige Afrika. Vi ser trolig starten på en betydelig omlegging av det afrikanske landbruket med basis i disse tidlige norske investeringene.

- *sikre en livskraftig reindriftsnæring i balanse med beiteressursene, og som medvirker til å opprettholde samisk egenart. Vi vil evaluere reindriftsforvaltningen*

Reindriftsavtalen som ble inngått for 2010 innebærer økonomiske tiltak i reindriftsnæringen på 101 millioner kroner.

Det er avsatt midler til å gjennomføre en intern evalueringsprosess og en omdømmeevaluering av reindriftsforvaltningen. Dette arbeidet følges opp i stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikken.

- *at det skal være et mål at 15 prosent av matproduksjonen og matforbruket i 2020 skal være økologisk*

Gjennom jordbruksavtalen i 2010 er tilskuddene lagt til rette for å stimulere utvikling i hele verdikjeden fra produksjon til marked. Manglende produksjon av norsk matkorn anses som en flakehals og er spesielt prioritert.

- *stimulere til økt satsing innenfor vare- og tjenesteproduksjon, matspesialiteter, grønt reiseliv, utmarks næringer og ”inn på tunet”*

Regjeringen har satt i gang et treårig prosjekt rettet mot kommunene knyttet til Inn på turet, samt et arbeid med en nasjonal strategi for Inn på tunet. Det er avsatt midler over jordbruksavtalen til utviklingsprosjekter.

Regjeringen har gjennom jordbruksavtalen opprettet et utviklingsprogram for matspesialiteter fra norsk landbruk.

I tillegg er det satt i gang et treårig program som skal fremme grønt reiseliv, mat og opplevelse langs utvalgte turistveier.

- *sikre grunnutdanning og videreutdanning i landbruket og øke konkurranse og innovasjonsaktiviteten i hele verdikjeden for mat og andre landbruksbaserte næringer gjennom økt satsing på kunnskap og forskning*

Regjeringen har igangsatt en gjennomgang av Landbruks- og matdepartementets underliggende virksomheter med tanke på rolledeling.

Ansvar for fagskolene innen landbruket er overført til fylkeskommunene fra 2010.

Regjeringen har i 2009 og 2010 bevilget 50 millioner kroner til forskning på fornybar energi- og lagring av karbon i jord- og skog.

I 2010 bevilget regjeringen 3 millioner kroner til den brede klimaforskningen.

Regjeringen styrker den næringsrettede forskningen med 8 millioner kroner i forslaget til statsbudsjett for 2011.

Fiskeri- og havbrukspolitikk

Regjeringen vil:

- *sikre en bærekraftig forvaltning av de marine ressursene*

Det gjennomføres årlige forhandlinger om det totalkvantum som kan fiskes og om fordelingen med andre land.

Det er innført nasjonale reguleringstiltak for å bygge opp og styrke enkelte fiskebestander, herunder en strengere kysttorskforvaltning.

- *sikre god ressurskontroll i fiskeriene og bekjempe ulovlig, uregulert og urapportert fiske, blant annet gjennom Kystvaktens nærvær og flyovervåkning*

Økt innsats fra norske og russiske myndigheter har gjort at ulovlig, uregulert og urapportert fiske av torsk er redusert fra over 100.000 tonn til at det i 2009 ikke ble avdekket noe slikt fiske av torsk.

Slepebåtkapasiteten i nord er styrket og dette bidrar til at Kystvakten kan sette inn større ressurser til ressurskontroll i Barentshavet.

Ressurskontrollen og arbeidet for bekjempelse av det ulovlige fisket er styrket gjennom økning i Fiskeridirektoratets budsjetter og opprettelsen av Fiskeriforvaltningens

analysenettverk (FFA). FFA skal sikre et tettere samarbeid mellom ulike etater og bidra med oppdaterte, tverrsektorielle analyser innenfor saksområdet UUU-fiske.

- *arbeide for et internasjonalt forbud mot utkast av fisk*

Det ble etter et norsk initiativ i november 2009 vedtatt et utkastforbud i Den nordøst-atlantiske fiskerikommisjon (NEAFC).

Norge har tatt initiativ til og bidratt med ressurser i en prosess i FNs mat- og jordbruksorganisasjon (FAO) for å utvikle internasjonale retningslinjer for å redusere bifangst og utkast. For å unngå utkast av fisk har vi etablert et system for lukking av områder i Nordsjøen.

- *sikre en desentralisert mottaksstruktur gjennom avsetning til føringsordninger og mottaksstasjoner der det ikke er andre alternativer for levering*

Støtten til føringstilskudd til fartøy og fiskeindustri er styrket og det er etablert en ordning med tilskudd til mottaksstasjoner.

- *opprettholde deltakerloven og råfiskloven*

Deltakerlov og råfiskloven er oppdrettholdt.

- *ha fokus på at verdiskapingen innen sjømatnæringen kan økes gjennom bedre samhandling i hele verdikjeden*

Fiskeri og kystdepartementet har etablert samarbeid for arbeid i sjømatnæringen, hvor representanter for næringens organisasjoner og andre medlemmer skal gi råd til fiskeri- og kystministeren om regjeringens visjon "Norge - verdens fremste sjømatnasjon".

Det er gjennomført en innovasjonsanalyse av sjømatnæringen som ble levert Fiskeri- og kystdepartementet i august 2010.

Regjeringen har videreført det marine verdiskapingsprogrammet.

- *styrke den marine forskningen*

I 2010 er marin forskning styrket med 30 millioner kroner over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett. I forslag til statsbudsjett for 2011 er forskningsbevilgningene på tilnærmet samme nivå.

Det er bevilget midler til videre prosjektering av eventuell bygging av nytt isgående forskningsfartøy.

Det er igangsatt en evaluering av Havforskningsinstituttet.

- *styrke kunnskapen om hvilke effekter klimaendringer vil ha på havets økosystemer og det kystbaserte næringslivet*

Havforskningsinstituttet innarbeider effekter av havforsuring i sitt overvåkingsprogram, og er aktivt med i Framsenteret i Tromsø som har havforsuring, effekter av klimaendringer og fjord- og kystøkologi i nord som viktige forskningsområder.

- *forebygge arealkonflikter og legge til rette for sameksistens mellom de ulike aktørene som benytter kystsonen*

Regjeringen har opprettet et utvalg som skal fremme forslag til en ny og overordnet arealstruktur, og legge til for sameksistens mellom de ulike aktørene som benytter kystsonen.

Regjeringen har lagt fram helhetlige forvaltningsplaner for Lofoten Barentshavet og Norskehavet. Forvaltningsplan for Nordsjøen/Skagerrak skal legges frem 2013.

- *styrke den nasjonale satsingen på fangstbasert havbruk og oppdrett av nye arter*

Fiskeri- og kystdepartementet finansierer senter for levendelagring av fisk som har som formål å bidra til at forbrukerne og bearbeidingsindustrien får bedre tilgang på ferskt råstoff av god kvalitet gjennom hele året.

Torsk i oppdrett er prioritert innenfor marint verdiskapingsprogram, og gjennom videreføring av avlsprogrammet ved Nofima i Tromsø.

- *følge opp regjeringens strategi for marin bioprospektering*

Regjeringens strategi for marin bioprospektering fremlagt i 2009 er fulgt opp gjennom økte avsetninger over Fiskeri- og kystdepartementets og Nærings- og handelsdepartementets budsjett i 2010 og foreslått ytterligere styrket over Nærings- og handelsdepartementets budsjettforslag for 2011. Marbank som nasjonal biobank er styrket.

- *ikke tillate torskeoppdrett i gyteområde for villtorsk*

Fiskeri- og kystdepartementet har forskriftsfestet at det ikke skal tillates torskeoppdrett i gyteområder for villtorsk.

Forbrukerpolitikk

Regjeringen vil:

- *gjennomgå boligkjøpernes rettigheter ved kjøp av ny og brukt bolig, jf. blant annet NOU 2009: 6*

I Prop. 130 L (2009-2010) er det foreslått en skjerping av garantireglene etter bustadoppføringslova, og det er foreslått en regulering av avtaler om videresalg av kontraktsposisjoner til boliger i boligprosjekter før ferdigstilling. Videre arbeides det med oppfølging av NOU 2009: 6 der formålet er å øke bruken av tilstandsrapporter ved salg av bolig i forbrukerforhold.

- *arbeide for å sikre forbrukernes rettigheter ved kjøp av håndverkertjenester*

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil igangsette et arbeid med samordning og fellesløsninger for offentlige markedsportaler rettet mot forbrukerne.

- *bidra til å videreutvikle nøytrale informasjonskanaler for pris og kvalitet, for eksempel gjennom flere prisportaler*

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Fornyings-, administrasjons- og inkluderingsdepartementet har igangsatt et arbeid med sikte på samordning og fellesløsninger for offentlige markedsportaler rettet mot forbrukerne.

- *videreutvikle finansportalen som den sentrale forbrukerveiledningen innenfor finansielle tjenester og produkter*

Finansportalen, som ble lansert i en første versjon i januar 2008, er videreutviklet med en rekke nye tjenester. Portalen driftes av Forbrukerrådet.

- *foreta en helhetlig gjennomgang av forbrukervernet innen finansområdet og særlig styrke tilsyn og kontroll med produktutvikling og markedsføring av finansielle produkter overfor forbrukerne*

Det er vedtatt omfattende endringer i finansavtaleloven i forbindelse med gjennomføringen av betalingstjenestedirektivet og forbrukerkredittdirektivet i norsk rett (jf. Ot.prp. nr. 94 (2008-2009) og Prop. 65 L (2009-2010)).

- *gjennomføre en utredning om styrkeforholdene i verdikjeden for mat som skal bidra til åpenhet om innsyn, samt sikre forbrukerinteressene og en tilfredsstillende samfunnsmessig kontroll*

Regjeringen har nedsatt et utvalg som skal utrede styrkeforholdene i hele verdikjeden for mat, vurdere utviklingen og foreslå tiltak som ivaretar forbruksinteresser med tanke på pris, vareutvalg, kvalitet og tilgjengelighet. Effektiv ressursbruk er et overordnet formål for utredningen. Utvalget skal også belyse mulighetene for åpenhet og innsyn i hele matvarekjeden for å sikre tilfredsstillende samfunnsmessig kontroll.

- *oppretholde dagens forbud mot politisk reklame på TV*

Den Europeiske Menneskerettighetsdomstolens dom i sak om politisk reklame er fulgt opp ved en presisering av NRK-plakaten, slik at alle samtlige partier over en viss størrelse normalt skal omtales i den redaksjonelle valgdekning. I tillegg har departementet inngått avtale med Frikanalen. Tiltakene bidrar til at forbudet mot politisk reklame i fjernsyn kan opprettholdes.

KAPITTEL 5: SAMFERDSEL

Regjeringen vil sikre gode kommunikasjoner i hele landet og øke satsingen på samferdsel slik at tiltakene i Nasjonal transportplan blir gjennomført og målene nådd. Derfor gjennomfører vi et taktskifte i samferdselspolitikken. Vi vil ruste opp infrastrukturen for å gjøre hverdagen enklere for folk, for å bedre miljøet, gjøre samfunnet mer inkluderende og tilgjengelig for alle og for å styrke næringslivets konkurransekraft.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Regjeringen er i rute med å følge opp løftene i Nasjonal transportplan 2010-2019 om å bevilge 100 milliarder kroner eller 45 prosent mer til transportinfrastrukturen i hele planperioden enn lagt til grunn i forrige planperiode.

Veger, jernbane og fergetransport

Regjeringen vil:

- *gjennomføre et løft for transport og kommunikasjon ved å følge opp Nasjonal transportplan (2010-2019) i de årlige budsjetter, herunder følge opp den store satsingen på vedlikehold og nyinvesteringer på vegnettet*

Kompensert for den overføring som fra 1/1 2010 fant sted når det gjelder ansvar for om lag 2/3-deler av riksvegnettet til fylkeskommunene, har bevilgningene til riksvegnettet reelt økt med om lag 6,8 milliarder kroner (om lag 44 prosent, justert for prisvekst i perioden) i perioden 2005-2011.

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2011 å bevilge 15,1 milliarder kroner til vegformål. Det er en økning på 1 milliard.

For 2011 foreslår regjeringen å bevilge om lag 5 milliarder kroner til drift og vedlikehold av riksvegnettet. Dette er en økning på 880 millioner kroner, eller 21,1 prosent i forhold til saldert budsjett for 2010. På vedlikeholdssiden innebærer forslaget en økning på 60 prosent i forhold til saldert budsjett for 2010.

For nyinvesteringer foreslås det til sammen bevilget 5498 millioner kroner i 2011. I tillegg kommer bevilgninger til E18 Bjørvika, E16 over Filefjell og E6 vest for Alta som alle er egne poster på statsbudsjettet, med forslag til bevilgning på i overkant av 370 millioner kroner. Forslaget innebærer at snaut 45 prosent av rammen i handlingsprogrammet for perioden 2010-2013 vil være fulgt opp etter to år.

For budsjettåret 2010 ble det etablert en ordning hvor fylkeskommunene kan få refundert sine kapitalkostnader knyttet til investeringer i vegnettet. Ordningen kompenserer slike utgifter for en årlig investeringsramme på 2 milliarder kroner. For å dekke disse kostnadene ble det for budsjettåret bevilget 28 millioner kroner over Samferdselsdepartementets budsjett. I budsjettforslaget for 2011 ligger det inne en bevilgning på 103,8 millioner kroner til dette formålet.

- *styrke fylkeskommunenes frie inntekter blant annet for å øke fylkeskommunenes muligheter til å utvikle tiltak på samferdselsområdet*

Fylkene fikk for budsjettåret 2010 en økning i rammeoverføringen på 1 milliard kroner i direkte tilknytning til overføringen av betydelige deler av det tidligere statlige vegnettet.

- *øke satsingen på rassikringstiltak i tråd med Nasjonal transportplan*

Det er for 2011 foreslått 1051 millioner kroner til rassikringstiltak, noe som tilsvarer den årlige rammen til rassikring i Nasjonal transportplan. Dette forslaget innebærer en økning på 201 millioner kroner i forhold til saldert budsjett for 2010.

- *styrke kontrollvirksomheten og sikkerhetsarbeidet på vegene*

Nullvisjonen for antall drepte i trafikken er styrende for regjeringens politikk. Den langsiktige trenden viser ulykkesnedgang for antall drepte og hardt skadde. I 2009 omkom 212 personer i vegtrafikkulykker og antall hardt skadde var 751. Dette er laveste tall siden 1954, samtidig som trafikkveksten har vært svært stor.

Det er gjennomført en opptrapping av trafikksikkerhetsrettede trafikant- og kjøretøystiltak og innsatsen vil øke ytterligere i tråd med Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet 2010-2013. Målrettet utekontroll, bilbeltekontroll og kontroll av bremses på tunge kjøretøy vil stå sentralt for å redusere antallet drepte og hardt skadde i vegtrafikken.

Lovforslag om endringer i vegtrafikkloven om kjøring under påvirkning av andre rusmidler enn alkohol fremmes høsten 2010.

Prikkbelastningsordningen vil bli strammet inn.

Den offensive satsingen på drift og vedlikehold vil også innebære styrket trafikksikkerhet, i form av midtrekkverk og midtmarkering, strakstiltak etter trafikksikkerhetsinspeksjoner, mindre kryssutbedringer, utbedring av sideterreng og veglys. Fra 2006 til 2010 er det bygget 69 km midtrekkverk. Det legges opp til 250 nye km med midtrekkverk og 500 km med andre midtfeltstiltak langs vegnettet de neste ti årene.

- *innføre en ordning med fraktutjamning på drivstoff*

Regjeringen satte av 20 millioner kroner i Prop. 1 S (2009-2010) til å innføre en ordning med fraktutjamning på drivstoff. Ordningen er foreløpig ikke iverksatt fordi det arbeides med praktiske og EØS-rettslige konsekvenser. Regjeringen vil komme tilbake til saken.

- *øke frekvens og kapasitet på riksvegferjer, og legge til rette for at det samme kan skje på fylkesvegferjer*

Regjeringen har siden 2005 gradvis økt rabattsatsen på sone- og verdikort med riksvegferjer fra 40 til 50 prosent. Kommunal- og regionaldepartementet har satt i gang prøveprosjekt med gratis ferjer på to fylkeskommunale samband og tar sikte på at forsøket går over tre år fra og med 2010.

- *øke andelen gassferjer*

Regjeringen har stilt krav om gassdrift i fem ferjesamband, og inngått avtale om ekstra gassferje over Boknafjorden. Til sammen er det gjort vedtak som fører til at 17 gassferjer er eller vil komme i drift de nærmeste årene.

- *styrke satsingen på jernbanen gjennom en økt satsing på vedlikehold og nyinvesteringer i tråd med Nasjonal transportplan og gjennom et økt statlig kjøp av togtjenester*

Regjeringen foreslår 11,5 milliarder kroner til jernbaneformål for 2011. Dette er en økning på 13,4 prosent fra saldert budsjett 2010.

Budsjettforslaget for 2011 innebærer en betydelig satsing på å forbedre driftstabiliteten i jernbanenettet og innebærer derfor en sterkere prioritering av drift og vedlikehold enn investeringer i linjen i forhold til Nasjonal transportplan 2010–2019.

Med bevilgninger i 2010 (inkl. RNB) og forslag til budsjett for 2011 for drift, vedlikehold og investeringer, er oppfølgingen av den totale planrammen for perioden 2010-2013 på 48 prosent.

Budsjettforslaget for 2011 er basert på en jevn opptrapping av bevilgningsnivået for perioden 2011-2013, med lik årlig økning i perioden 2011-2013.

Viktige investeringsprosjekter som er gjennomført eller igangsatt (inkluderer ikke investeringer primært rettet mot godstrafikk):

- Dobbeltsporet Sandvika-Asker (åpnet 2005)
- Dobbeltspor Stavanger-Sandnes (åpnet høsten 2009)
- Nytt radiokommunikasjonssystem (GSM-R) innført på hele det norske jernbanenettet i 2007

- Ny Lysaker stasjon ferdigbygget og tatt i bruk i 2009
- Bygging av dobbeltspor Lysaker-Sandvika er i gang og vil være ferdigstilt i 2011
- Bygging av dobbeltspor Barkåker-Tønsberg er i gang og vil være ferdigstilt i 2011
- Bygging av dobbeltspor Gevingåsen tunnel er i gang og vil være ferdigstilt i 2011
- Bygging av dobbeltspor Holm-Nykirke tunnel er i gang og vil være ferdigstilt i 2015/2016
- Store prosjekter under planlegging: Dobbeltspor Oslo-Ski og dobbeltspor Eidsvoll-Hamar

Kjøp av persontransport med tog (omfattes ikke av Nasjonal transportplan)

I rammeavtalen mellom Samferdselsdepartementet og NSB for 2006-2010 ligger inne en betydelig økning av togtilbudet på Jærbanen og økning av setekapasiteten i Oslo-området.

Bevilgningen til kjøp i 2010 utgjør ca. 1,7 milliarder kroner, mens den for 2011 foreslås økt til om lag 2,2 milliarder kroner. Togtilbudet øker ikke fra 2010 til 2011.

Kostnadsøkningen skyldes fall i trafikkinntekter, økning av kostnader som følge av høyere personalkostnader og langt høyere avvikskostnader på grunn av dårlig jernbaneinfrastruktur.

- *tilrettelegge for at mer gods kan flyttes fra veg til bane*

Jernbaneverket har laget en offensiv godsstrategi som ligger til grunn for NTP 2010-2019. Det legges opp til en dobling av kapasiteten til å frakte gods på jernbanen innen 2020.

Ny godsterminal i Stavanger-området, Ganddal godsterminal, ble ferdigstilt og tatt i bruk 2008.

Kapasiteten på Alnabru godsterminal er økt med over 20 prosent gjennom en rekke utbygningstiltak.

Brattøra godsterminal i Trondheim er ombygget.

Bodø godsterminal er under ombygging for å øke kapasiteten og bedre logistikkflyten. Utbygging av fjernstyring på Nordlansbanen mellom Grong og Bodø for å øke kapasiteten for fremføring av godstog.

Strekningen Grong-Eiterstraumen er ferdigstilt.

Strekningen Eiterstraumen-Bodø er under utbygging.

Nytt kryssingsspor (Straumsnes) og ny strømforsyning på Ofotbanen er bygget og gir vesentlig større kapasitet på banestrekningen.

Det er bygget en ny strømformerstasjon på Sørlandsbanen som er nødvendig for å øke kapasiteten på strekningen.

Forlenging og bygging av en rekke nye kryssingsspor (som Ualand og Nodeland på Sørlandsbanen, Jensrud på Gjøvikbanen og Vålåsjø på Dovrebanen).

Oppgradering av tømmerterminalene på Formofoss, Koppang og Vestmo gir bedring av sikkerheten ved terminalene og gir økt effektivitet på terminalene.

Etablering av ny fjernstyring på Bergensbanen gir økt kapasitet på banestrekningen. En støtteordning for utbygging av private sidespor og godsterminaler er godkjent av ESA. Ordningen vil ventelig trå i kraft høsten 2010 og forvaltes av Jernbaneverket.

- *legge fram et beslutningsgrunnlag om høyhastighetsbane som har bygging som siktemål - utredningene vil vise om det er mulig å nå dette siktemålet*

Samferdselsdepartementet ga 19. februar 2010 Jernbaneverket et mandat for videre utredning av høyhastighetsjernbane i Norge. Jernbaneverket skal gi råd om langsiktige strategier for langdistanse persontogtransport. Jernbaneverket skal levere utredningen innen 1. februar 2012.

Kollektivtransport

Regjeringen vil:

- *i de store byene bidra til at det i større grad benyttes kollektive transportmidler og sykkel til arbeidsreiser*

Se omtale av belønningsordningen for bedre kollektivtransport samt satsing på sammenhengende sykkelnett i punktene under.

- *doble midlene til belønningsordningen for bedre kollektivtransport og mindre bilbruk i løpet av fireårsperioden - midlene er reservert byområder som inngår flerårige avtaler med staten om bruk av virkemidler som gir redusert biltrafikk*

Regjeringen har foreslått å bevilge 431 millioner kroner til Belønningsordningen i 2011. Forslaget tilsvarer nesten en firedobling sammenlignet med bevilgningen i saldert budsjett for 2005, og en økning på nær 30 prosent i forhold til i 2010.

- *følge opp målsetningen om et mer universelt utformet kollektivsystem*

Det tas sikte på etablering av forskrift for universell utforming av rullende materiell i løpet av 2010. Etatene skal i løpet av 2010 utvikle rutiner for inspeksjon av planlagte og ferdige anlegg i forhold til kravene i plan- og bygningsloven og teknisk forskrift.

- *legge til rette for nye ekspressbussruter og tilførselsruter*

Regjeringen har til vurdering hvordan dette punktet skal følges opp.

- *satse på utbygging av sammenhengende sykkelnett i byområder og tettsteder - samtidig må byggingen av gang- og sykkelveger prioriteres langs trafikkfarlige veger som også er skolevei*

For 2011 foreslår regjeringen å bevilge 230 millioner kroner over vegbudsjettet til tiltak for gående og syklende. Dette er en økning fra 153,3 millioner kroner i 2010. I tillegg til disse midlene er det lagt til grunn om lag 100 millioner kroner i ekstern finansiering. Midlene vil i hovedsak bli benyttet til å etablere sammenhengende sykkelnett i byer og tettsteder, samt utbygging av strekninger knyttet til skoleveger. I 2011 legges det opp til å tilrettelegge 56 kilometer veg for gående og syklende, en økning fra 32 kilometer i 2010.

- *legge til rette for å øke elev- og studentrabatten*

Regjeringen har til vurdering hvordan dette punktet skal følges opp.

Klima og miljø

Regjeringen vil:

- *styrke Transnova og etablere det som permanent organ for å redusere utslippene i transportsektoren*

Regjeringen har foreslått å bevilge 73,2 millioner kroner til Transnova-prosjektet i 2011. Dette er en økning på 21,6 millioner kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2010.

- *vedta en tiltaksplan for raskere innføring av kjøretøyer med lave eller ingen utslipp*

Regjeringen har lagt om bilavgiftene i mer miljøvennlig retning. Se omtale i kapittel 3.

- *fortsatt støtte utbyggingen av ladesteder for elbiler*

Transnova-prosjektet har ansvaret for å støtte utbygging av ladepunkter. I budsjettforslaget for 2011 er det foreslått å øke bevilgningen til Transnova med 21,6 millioner kroner. Det er gitt tilsagn om ca. 1900 ladepunkt.

- *være pådriver internasjonalt for innføring av et sertifiseringssystem for biodrivstoff*

Regjeringen har hatt en aktiv politikk overfor internasjonale prosesser om bærekraft og sertifiseringssystemer for biodrivstoff. Særlig knyttet til EU-prosessene med bærekraftskriterier som nå er nedfelt i fornybardirektivet og direktivet om drivstoffkvalitet.

- *sette bærekraftskrav til andre generasjons biodrivstoff, og fortsatt bidra til at slikt drivstoff kan produseres i Norge*

Det er fokus på miljøvennlig transport i bevilgning av FoU midler under blant annet Norges Forskningsråds RENERGI-program. Det er også bevilget 140 millioner kroner i 2010 til Innovasjon Norges satsing på miljøteknologi, hvorav 100 millioner kroner er satt av til pilot- og demonstrasjonsprosjekter for 2. generasjons biodrivstoff.

- *innlemme norsk luftfart i EUs kvotehandelssystem og arbeide for at internasjonal luftfart skal omfattes av neste internasjonale klimaavtale*

Norge slutter seg til EUs vedtak om at klimagassutslipp fra luftfart skal inn i kvotesystemet fra 2012. Dermed blir det satt en pris på utslipp fra alle flygninger til og fra flyplasser i Norge og EU. Det arbeides med implementeringen av relevant regelverk.

- *i tråd med føringene i Nasjonal transportplan føre en svært restriktiv linje i omdisponeringen av dyrket jord*

Dette følges opp i regjeringens gjeldende politikk. I alle konseptvalgutredninger som gjennomføres blir lagt sterk vekt på jordvern.

Den digitale allemannsretten

Regjeringen vil:

- *fortsatt bidra til å øke mobildekningen*

Regjeringen har bidratt til å øke mobildekningen gjennom markedsregulering og forvaltning av frekvensressurser og fremføringsveier. Regjeringen legger til rette for utbygging av et tredje mobilnett gjennom regulering og frekvenstildeling for å styrke konkurransen og derigjennom bidra til nyskapende og gode tjenester.

- *fortsette arbeidet for å tilrettelegge for bredbånd med tilstrekkelig kapasitet til å møte fremtidige behov innen skole, helse, næringsliv og husholdninger i hele landet*

Så godt som nådd målet om at hele landet skal ha tilgang til bredbånd. I august 2004 var den nasjonale bredbåndsdekningen ca. 81 prosent mens den nå er ca. 99,7 prosent.

Siden 2005 bevilget rundt 875 millioner kroner til bredbåndformål over hele landet.

Bestemt at deler av den såkalte digitale dividenden (ledige frekvenser etter overgang til digital kringkasting) skal være tilgjengelig for mobilt bredbånd.

Videreført en markedsbasert utbyggingsstrategi av bredere bredbånd og vil arbeide for at offentlig sektor som planmyndighet og grunneier legger til rette for videre utbygging f.eks. gjennom fremføring av fiberkabler i offentlig vei.

Regjeringen har avsatt viktige frekvensressurser til mobilt bredbånd og legger til rette for videre kommersiell utbygging av bredere bredbånd i det faste nettet gjennom markedsregulering, tilrettelegging og med offentlig støtte over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

- *Arbeiderpartiet vil implementere datalagringsdirektivet forutsatt at det i utredningen ikke framkommer klare negative konsekvenser for personvernet. Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil av personvernmessige hensyn gå mot implementering av EUs datalagringsdirektiv i norsk rett. SVs og SPs statsråder og stortingsrepresentanter stilles fritt i denne saken*

Datalagringsdirektivet ble sendt på offentlig høring i januar 2010. Høringsinnspillene er til vurdering.

Et godt flytilbud

Regjeringen vil:

- *opprettholde det regionale flyplassnettet med mindre det er oppslutning lokalt om å gjøre endringer ut fra innretningen av det totale transporttilbudet i området*

I St.meld. nr. 16 (2008-2009) Nasjonal transportplan 2010-2019 er en nedleggelse av Narvik lufthavn, Framnes, satt som en forutsetning for finansieringen av ny bru over Rombakfjorden. Dette er i tråd med lokalpolitiske vedtak i Narvik kommune. Byggingen av Hålogalandsbrua vil redusere reisetiden mellom Narvik og Harstad/Narvik lufthavn, Evenes. Dette vil sammen med en avvikling av Narvik lufthavn, Framnes, styrke trafikkgrunnlaget på Evenes, noe som kan gi grunnlag for flere ruter, høyere frekvens og lavere priser slik at det samlede transporttilbudet for regionen styrkes.

Det har ikke kommet andre regionale og lokale forslag til endringer i lufthavnstrukturen, selv om det flere steder er satt i gang vurderinger av utvidelser av eksisterende lufthavner eller etablering av nye. Regjeringen har i den forbindelse i retningslinje 1 for etatenes og Avinors arbeid med Nasjonal transportplan 2014-2023 bedt etatene og Avinor om å legge frem en oversikt over lokale initiativ der nedlegging

av en eller flere lufthavner, kombinert med utvikling av annen infrastruktur, vurderes å bidra til å gi området et bedre transporttilbud samlet sett.

- *videreføre ordningen med kjøp av ulønnsomme flyruter for å sikre et godt flyrutetilbud i hele landet. Regjeringen vil arbeide for større konkurranse om rutene, blant annet gjennom lengre anbudsperioder. I områder med spesielle avstandsutfordringer, særlig i Nord-Norge, vil regjeringen arbeide for å forbedre tilbudet*

Regjeringen har fortsatt å sikre drift av de regionale flyrutene gjennom kjøp av flyrutetjenester etter anbud til tross for en betydelig kostnadsvekst de siste årene. I anbud på regionale flyruter i Finnmark og Nord-Troms for perioden 1.4.2007-31.3.2010 ble maksimal billettpris redusert med 20 prosent. Den reduserte maksimaltaksten ble videreført i anbudet for perioden 1.4.2010-31.3.2013.

Anbudet på regionale ruteflyginger i Finnmark og Nord-Troms for perioden 1.4.2010-31.3.2013 ble dyrere en budsjettert. En tilleggsbevilgning på 26,7 millioner kroner ble vedtatt etter forslag fra regjeringen for å videreføre et godt flyrutetilbud i Finnmark og Nord-Troms, jf. Prop. 106 S (2009-2010).

- *sikre at utviklingen av flyplasser utenfor Avinor-systemet ikke svekker muligheten til å opprettholde et desentralisert flyplasstilbud over hele landet. Regjeringen vil vurdere tiltak for å sikre finansieringen av Avinors lufthavner*

Regjeringen vil i reguleringen av lufthavner utenfor Avinor ta hensyn til den viktige rollen Oslo lufthavn, Gardermoen, har i finansieringen av det desentraliserte lufthavnnettet i Norge.

Posttjenester i hele landet

Regjeringen vil:

- *legge fram forslag til ny postlov for å opprettholde et likeverdig tilbud av posttjenester i hele landet til lik pris*

Regjeringen arbeider med en ny postlov der enhetsporto for enkeltsendinger er et viktig prinsipp.

- *at enhetsportoen skal opprettholdes*

Regjeringen arbeider med en ny postlov der enhetsporto for enkeltsendinger er et viktig prinsipp.

- *utsette implementeringen av EUs tredje postdirektiv. Regjeringen vil innhente kunnskap og utrede konsekvenser av en eventuell implementering av direktivet*

Regjeringen har ennå ikke tatt stilling til implementering av EUs tredje postdirektiv. Det er gjennomført til sammen fem utredninger om konsekvensene av direktivet og eventuell bruk av reservasjonsretten.

Regjeringen har bevilget midler til å kompensere Posten Norge AS for å levere ulønnsomme bank- og posttjenester. Dette sikrer et likeverdig tilbud av posttjenester i hele landet.

Sjøvegen

Regjeringen vil:

- *følge opp planrammen og prioriteringene i Nasjonal transportplan 2010-2019 og med det øke bevilgningene til fiskerihavner og maritim infrastruktur*

I budsjettet for 2010 og forslag til budsjett 2011 er bevilgningene til:

- fiskerihavner og farleider styrket med nær 60 millioner kroner
- tilskudd til kommunale fiskerihavnetiltak styrket med 22,9 millioner kroner
- vedlikehold av navigasjonsinstallasjoner styrket med 14,5 millioner kroner.

Kystverkets fartøy skal fornyes, og første fartøy forventes levert 2011. Dette vil bidra til mer effektivt vedlikehold av navigasjonsinstallasjonene og styrket oljevernberedskap langs kysten.

Det forslås å øke bevilgningen til navigasjons- og meldingstjenester med 20 millioner kroner i 2011-budsjettet.

- *styrke overvåknings- og varslingsystemet for havområdene og beredskapen mot forurensning til sjøs*

I 2010 budsjettet ble bevilgningen til utskiftning av utstyr ved sjøtrafikksentralene økt med 25 millioner kroner. Bevilgningen foreslås økt med ytterligere 1,7 millioner kroner i forslag til budsjett for 2011.

- *arbeide med å etablere seilingsleder langs hele kysten og styrke den statlige slepebåtberedskapen*

Regjeringen har styrket sjøsikkerheten i nordområdene ved å etablere seilingsleder utenfor territorialfarvannet utenfor Finnmarkskysten.

Det utarbeidet forslag til tilsvarende tiltak utenfor kysten av Vestlandet og Sørlandet som er lagt frem for Den internasjonale maritime organisasjonen IMO.

Det er etablert en statlig slepebåtberedskap Nord-Norge og Sørlandet, og fra og med 2011 vil det bli etablert en slepebåtberedskap for Vestlandet.

- *fortsette arbeidet med å styrke oljevernberedskapen, slik at den utvikles i tråd med miljørisikoanalyser, utstyrsvurderinger og trafikkutviklingen langs kysten*

Kystverkets rapport fra 2006 om utskiftning av oljevernmateriell i statlige depot er oppfylt i 2010.

Kystverket er i ferd med å gjennomføre en miljørisiko- og beredskapsanalyse.

Regjeringen foreslår i 2011-budsjettet å øke bevilgningen til beredskap mot akutt forurensning med 25 millioner kroner.

- *utvikle havnene til effektive knutepunkt i godstrafikken*

Ny havne- og farvannslov trådte i kraft 1. januar 2010. Loven legger til rette for effektiv havnedrift, god fremkommelighet, trygg ferdsel og forsvarlig bruk av farvannet.

- *redusere gebyrene fra sjøtransporten for å stimulere til økt godstransport på sjø*

Havnesikkerhetsavgiften ble avvirket i 2010.

Kystavgiften ble redusert fra 34 til 30 prosent i 2010 og foreslås satt ned til 20 prosent i 2011.

- *opprettholde Hurtigruta*

Samferdselsdepartementet har lyst ut sjøtransportruten Bergen-Kirkenes på anbud med frist 30. september 2010.

KAPITTEL 6: FOLKESTYRE, LOKALSAMFUNN OG REGIONALPOLITIKK

Regjeringen vil at alle skal ha reell frihet til å bosette seg der de vil. Vi vil sikre likeverdige levekår og ta ressursene i hele landet i bruk.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Folkestyre

Regjeringen vil:

- *at endringer i kommunestrukturen skal være basert på frivillighet. Der det er lokal tilslutning til endring dekkes de faktiske kostnadene knyttet til sammenslåingsprosessen av staten*

Dette følges opp i regjeringens gjeldende politikk.

- *legge til rette for å styrke samhandlingen mellom kommunesektoren og frivillig sektor*

Mange kommuner har tradisjon for å jobbe tett opp mot frivillige krefter i lokalsamfunnet. Kommunene er viktige for frivillig sektor på flere måter, eksempelvis gjennom tildeling av ulike økonomiske støtteordninger, ved å stille bygg eller anlegg til disposisjon for lokalt foreningsliv, ved involvering i arbeid med kommunale planer eller gjennom ulike partnerskapsprosjekt. Frivillige organisasjoner kan på sin side bidra på viktige områder, for eksempel i arbeid med barn og unge, forebygging, integrering og på kulturfeltet. Videre er det mange enkeltpersoner som ønsker å bidra, for eksempel gjennom besøkstjenesten for eldre.

Regjeringen har iverksatt tiltak for å forenkle samhandlingen mellom det offentlige og frivillig sektor. Frivillighetsregisteret er etablert, og utvikles videre for å forenkle og avbyråkratisere samhandlingen mellom det offentlige og frivillig sektor. Kulturdepartementet arbeider videre med forenkling, og har satt av ressurser til dette.

- *gjennomføre forsøk med stemmerett ved lokalvalget i 2011 for ungdom som fyller 16 eller 17 år i valgåret*

Regjeringen har satt i gang et arbeid for å gjennomføre forsøk med stemmerett for ungdom ved lokalvalget i 2011. 20 kommuner er valgt ut, og alle landets fylker, bortsett fra Oslo, er representert. Longyearbyen lokalstyre vil også delta i forsøket. Det er gjennomført en konferanse med forsøkskommunene. Det er valgt et veletablert forskningsmiljø som skal evaluere forsøket.

Regjeringen har vedtatt at det skal nedsettes et offentlig utvalg som skal utrede unges makt og deltakelse.

- *legge til rette for økt deltakelse i politisk virksomhet og sørge for bred representasjon i offentlige utvalg, styrer og råd*

Regjeringen prøver i perioden 2007-2011 ut ulike tiltak som skal gi kjønnsbalanse i kommunestyrene, særlig i ledende verv i lokalpolitikken, gjennom satsingen "Utstillingsvindu for kvinner i lokalpolitikken". Det er satt i verk ulike tiltak i 22 kommuner. Konferanser med alle prosjektkommunene er blitt arrangert hvert år. Hele satsingen - hvilke resultater som blir oppnådd og hvilke tiltak som har størst effekt, blir evaluert av Rokkansenteret.

Regjeringen har sendt på høring forslag til tiltak for å styrke lokaldemokratiet og tydeliggjøre det politiske nivåets lederrolle i kommunene og fylkeskommunene. Forslagene gjelder bl.a. krav om 2/3 flertall for å endre antallet medlemmer i kommunestyret for at kommunestyret skal behandle delegasjonsreglementet en gang i hver valgperiode og at det som hovedregel skal ligge en politisk innstilling i bunn når kommunestyre eller andre folkevalgte organ behandler saker.

Regjeringen vil gjennomføre forsøk med elektronisk stemmegivning i 10 kommuner ved kommunestyrevalget 2011.

Ved stortings- og sametingsvalget 2009 ble OSSE for første gang invitert til å observere valget. I oppfølgingen av OSSEs evalueringsrapport har regjeringen i samarbeid med OSSE etablert en egen "norsk modell" for oppfølging av denne type observasjoner og evalueringer.

Det er undertegnet en samarbeidsavtale mellom Kommunal- og regionaldepartementet og det indiske departementet for regional- og distriktsutvikling, Panchayati Raj, om utveksling av erfaringer mellom de to landene for bl.a. å styrke lokaldemokratiet gjennom bedre rekruttering og representasjon av kvinner i lokalstyre og stell.

- *være positiv til at kommunene legger til rette for økt deltakelse fra innbyggerne i lokalpolitiske saker, herunder deltakende budsjettering*

Dette er en del av regjeringens gjeldende politikk.

Levende lokalsamfunn

Kommunesektoren skal i all hovedsak være rammefinansiert. I 2011 blir hoveddelen av de øremerkede tilskuddene til barnehagesektoren innlemmet i rammetilskuddet og fordelt gjennom inntektssystemet. Det innebærer en betydelig styrking av rammefinansieringen og en kraftig reduksjon i andelen av inntekter fra øremerkede

tilskudd. Etter innlemmingen anslås frie inntekter, inkludert kompensasjon for merverdiavgift, å utgjøre om lag 80 prosent av kommunesektorens inntekter, mens øremerkede tilskudd vil reduseres fra 12 til 4 prosent av samlede inntekter.

Regjeringen vil:

- *i samråd med kommunesektoren sikre en robust og bærekraftig kommuneøkonomi. De samlede ressursene skal brukes slik at tjenestetilbudet kan styrkes, kvaliteten forbedres og vedlikeholdet ivaretas. Alle nye statlige pålegg eller reformer fullfinansieres*

I perioden 2005-2010 har realveksten i kommunesektorens samlede inntekter vært om lag 41 milliarder kroner (2010-kroner) eller 15 prosent. Det tilsvarer en årlig realvekst på 2,8 prosent. Om lag halvparten av inntektsveksten har kommet som frie inntekter.

I statsbudsjettet 2011 legger regjeringen opp til en reell inntektsvekst på 5,7 milliarder kroner, hvorav 2,75 milliarder kroner er frie inntekter. Det vil legge til rette for videreføring av det høye nivået på kommunale tjenester. Realvekst i kommunesektorens inntekter 2005-2011 er med forslag til statsbudsjettet for 2011 på om lag 47 milliarder kroner (2011-kroner) eller 17 prosent.

Fra 2005 til 2009 har det blitt om lag 40 000 flere avtalte årsverk i kommunesektoren. Det tilsvarer en vekst på knapt 12 prosent.

Regjeringen har gjort endringer i inntektssystemet for kommunene fra og med 2009 og fra og med 2011. Ny kostnadsnøkkel i utgiftsutjevningen fra og med 2011 gir bedre utjevning av variasjoner i ufrivillige kostnader mellom kommuner, mens øvrige endringer i inntektssystemet gir en jevnere fordeling, større stabilitet og forutsigbarhet i kommunenes inntekter, og regionale utfordringer ivaretas på en bedre måte.

- *at samkommunemodellen skal utredes og vurderes lovfestet*

Forslag om å lovfeste samkommunemodellen er sendt på høring.

- *iverksette samhandlingsreformen for å sikre flere, bedre og tidligere helsetjenester der folk bor*

Se omtale av samhandlingsreformen i kapittel 9.

- *sikre kommunenes kapasitet og kompetanse for å håndtere de nye plan- og miljøoppgavene*

Det er gjennomført et større opplæringsopplegg for kommuner, fylkeskommuner og fylkesmannsembetene om plandelen av ny Plan- og bygningslov. Dette er gjort gjennom møter, seminarer, veiledning, nettverk der ulike tema er brakt opp og belyst gjennom eksempler.

Miljøverndepartementet har støttet et 5-årig samarbeidsprogram med KS – Livskraftige kommuner - der kommunene arbeider i læringsnettverk med andre kommuner om konkrete miljøtemaer. Over 200 kommuner har deltatt i programmet; nesten alle har arbeidet med klima og energi som et av temaene. Følgeevalueringen viser at samarbeid i læringsnettverk styrker kommunenes evne og vilje til å drive plan- og miljøarbeid.

Gjennom programmet Framtidens byer samarbeider Miljøverndepartementet med de 13 største byene om å redusere klimagassutslippene og gjøre byene miljøvennlige. Det vil bli lagt stor vekt på formidling og læring overfor andre kommuner fra dette arbeidet.

Det er etablert opplæringsteam i alle fylkene der fylkesmenn og fylkeskommunene deltar. Disse har som hovedoppgave å lære opp kommunene i ny plan- og bygningslov. I samarbeid med KS er det igangsatt etterutdanningskurs for kommunene i reguleringsplanarbeid. Det er også gitt støtte til noen høyskole- og universitetsmiljø for å utarbeide skreddersydde etterutdanningstilbud til kommunene.

Det er flere veiledere under utarbeiding, både generelle veiledere om reguleringsplan, kommuneplan, kommunal planstrategi, regional planstrategi og konsekvensutredning.

Det er nå igangsatt et prosjekt med en mer systematisk kartlegging av kommunenes basisoppgaver på plan- og miljøområdet. Denne skal danne grunnlag for konkretisering av tiltak utover allerede eksisterende tiltak.

- *at trepartssamarbeidet som er etablert i kvalitetskommuneprogrammet skal utvikles videre*

Gjennom Kvalitetskommuneprogrammet har regjeringen sammen med KS og de ansattes organisasjoner lagt til rette for et forpliktende samarbeid om kvalitetsutvikling og reduksjon av sykefraværet innen omsorg og oppvekst. Involvering av ansatte, særlig i førstelinje, folkevalgte og tillitsvalgte, har bidratt til gode prosesser og økt kvalitet i mange av deltagerkommunene.

Kvalitetskommuneprogrammet ble avsluttet første halvår 2010, men det er viktig at erfaringene fra Kvalitetskommuneprogrammet nyttiggjøres og videreutvikles. Kommunal- og regionaldepartementet vil i samarbeid med kommunesektoren og arbeidstakerorganisasjonene vurdere hvordan erfaringene og intensjonene i programmet kan videreføres. Spesielt viktig er betydningen av ledelse, politisk engasjement samt trepartssamarbeid for å lykkes i kvalitetsheving og redusert sykefravær.

Åpenhet, offentlighet, ytringsfrihet og personvern

Regjeringen vil:

- *verne om enkeltmenneskets rett til privatliv og til politisk organisering uten innsyn fra myndighetene*

Dette er en del av regjeringens gjeldende politikk.

- *beskytte ansattes og tillitsvalgtes rett til å uttale seg til offentligheten*

Nye regler om varsling om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen ble innført i 2007.

- *sikre personvernet gjennom å fortsatt styrke Datatilsynets arbeid*

Regjeringen har bevilget betydelige midler til kampanjen dubestemmer.no som har som mål å styrke barn og unges oppmerksomhet og kunnskap om personvern.

Inntatt egen bestemmelse i personopplysningsforskriften for å sikre arbeidstakere mot at arbeidsgiver skaffer seg unødig innsyn i arbeidstakers e-post.

I tillegg har regjeringen arbeidet med:

- *møteoffentlighet*

Regjeringen har fremmet lovforslag om skjerping og klargjøring av reglene om møteoffentlighet i folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner.

- *offentlig elektronisk postjournal*

Regjeringen har lansert Offentlig elektronisk postjournal som gir alle muligheter for innsyn i brev og dokumenter til og fra staten.

- *regjeringen.no*

Regjeringen har innført løsninger på nettstedet regjeringen.no som gjør det lettere å finne fram til saker som har vært på høring og lettere å abonnere på disse. EØS-saker er også lettere tilgjengelige.

Lokal vekstkraft

Regjeringen vil:

- *føre en offensiv politikk for å utvikle distriktenes ressurser, kvaliteter og muligheter*

Regjeringen har videreført styrkingen av bevilgningene til de særskilte distrikts- og regionalpolitiske virkemidlene. De har økt med 743 millioner kroner (om lag 56 prosent) fra 2005 til 2011, inkludert forslag til statsbudsjett for 2011.

Videreføring av differensiert arbeidsgiveravgift i Distrikts-Norge utgjør sammen med ordningen med kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift en distriktpolitisk innsats på om lag 13 milliarder kroner i 2011.

Regjeringen har styrket bevilgningen til kommunale næringsfond fra 100 millioner kroner i 2006 til 225 millioner kroner i 2011.

Regjeringen har bevilget til sammen 504 millioner kroner til bredbåndsutbygging i Distrikts-Norge i perioden 2007-2011.

Regjeringen har etablert Kompetansesenter for distriktsutvikling, Distriktsenteret. Det støtter kommuner, regioner og andre som setter i verk tiltak for å skape lokal samfunnsutvikling og bolyst.

Regjeringen har videreført regjeringsutvalget for distrikts- og regionalpolitikken som sikrer at distriktpolitiske hensyn ivaretas på mange temaområder.

- *gjennomføre et bolystprogram som skal øke attraktiviteten til steder som sliter med fraflytting*

32 millioner kroner ble lyst ut i 2010, og til sammen 35 prosjekter fikk støtte. Det er satt av 47 millioner kroner til Bolyst i forslag til statsbudsjett for 2011.

- *forsterke kompetansen i kommunene til å drive utviklingsarbeid*

Satsingen "Lokal samfunnsutvikling i kommunene" (LUK) er iverksatt. Budsjettet er på 30 millioner kroner i 2010 og i 2011. Satsingen skal gi bedre vilkår for å planlegge, mobilisere, samarbeide og gjennomføre utviklingstiltak lokalt.

- *styrke og videreutvikle fylkeskommunen som regional utviklingsaktør. Vi vil utvikle virkemidler for å sikre at også fylker med flere eller alle kommuner utenfor det distriktpolitiske virkeområdet skal ha grunnlag for å drive regionalt utviklingsarbeid i hele fylket*

Gjennom forvaltningsreformen, iverksatt 1.1.2010, fikk fylkeskommunene overført virkemidler som legger grunnlag for i sterkere grad å spille rollen som en sentral utviklingsaktør. Budsjettet for fylkeskommunene utenfor det distriktpolitiske virkeområdet er styrket og alle fylkeskommunene unntatt Oslo har takket ja til å delta i LUK-programmet (se ovenfor).

- *styrke fylkeskommunenes rolle i kommunale omstillingsprosesser*

Omstillingsmidlene er behovsvurdert. For tiden er det moderat etterspørsel etter statlige omstillingsmidler.

- *at det ved etablering av nye statlige virksomheter legges generelt til grunn at disse skal lokaliseres utenfor Oslo. Unntak fra dette skal begrunnes særskilt. Det er et mål at også nye funksjoner som etableres som egne enheter i tilknytning til eksisterende statlige virksomheter lokaliseres utenfor Oslo*

Regjeringen har fulgt opp målsetningen om utflytting av statlige arbeidsplasser. Siden 2005 er en del statlige arbeidsplasser flyttet ut fra Oslo, og flere er vedtatt flyttet ut.

- *at det skal foretas en ekstern gjennomgang for å fremme konkrete forslag til tiltak for å sikre at kompetansearbeidsplasser og nye statlige arbeidsplasser spres utover hele landet. Også tiltak for å sikre rekruttering til kompetanse-arbeidsplasser i distriktene skal vurderes*

Regjeringen har nedsatt et utvalg som går igjennom dette. Rapport vil foreligge i februar 2011.

- *føre en offensiv politikk for å utvikle byens kvaliteter og muligheter*

Regjeringen samarbeider med de store byene om programmet Framtidens byer i perioden 2008-2014 for å utvikle byområder med lavest mulig klimagassutslipp og godt bymiljø. Ett av hovedtemaene i satsingen er energibruk i bygg. Kommunal- og regionaldepartementet, Husbanken og Statens bygningstekniske etat er involvert i samarbeidet som Husbanken støtter med inntil fem millioner kroner i 2010 for å fremme gode forbildebygg. Husbanken støtter FutureBuilt (By- og boligutstillingen Oslo – Drammen) for å fremme forbildeprosjekter som gode eksempler på klimavennlig byutvikling og arkitektur.

- *følge opp satsingsområdene i Groruddalen og i Oslo Sør, og i andre byområder i Norge med tilsvarende utfordringer*

Regjeringen og Oslo kommune har en felles satsing i Groruddalen for å bidra til bærekraftig byutvikling, synlig miljøopprustning, bedre livskvalitet og samlet sett bedre levekår. Kommunal- og regionaldepartementet har årlig bevilget 43 millioner kroner til satsing på områdeløft for å bedre bomiljøer i levekårsutsatte områder. I budsjettet for 2011 har regjeringen foreslått at satsingen på områdeløft i Groruddalen videreføres på samme nivå i 2011. Det foreslås videre å utvide virkeområdet for tilskuddsposten med 3 millioner kroner i 2011. Utvidelsen forbeholdes områderettede tiltak i levekårsutsatte områder i Bergen.

KAPITTEL 7: ET ARBEIDSLIV MED Plass TIL ALLE

Arbeid til alle er et hovedmål for vår politikk. For den enkelte er arbeid en kilde til inntekt, økonomisk trygghet, selvrespekt og selvrealisering. Samtidig vil deltakelse i arbeidslivet bidra til å sikre velferdsstaten på kort og lang sikt, redusere sosiale forskjeller og hindre fattigdom. For innvandrere som kommer til Norge, er arbeidslivet den viktigste arena for integrering.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Arbeidsmarked

Regjeringen vil:

- *ha et høyt nivå på tiltaksplasser, tilpasset situasjonen på arbeidsmarkedet*

Arbeidsmarkedstiltakene er sentrale virkemidler i regjeringens satsing på å få flere i arbeid. Det er viktig å kunne tilby arbeidsrettet bistand til arbeidsledige og personer med nedsatt arbeidsevne som trenger dette for å komme raskere over i jobb.

Tiltaksnivået tilpasses situasjonen på arbeidsmarkedet. Finanskrisen i 2008 førte til økt arbeidsledighet. For å møte økningen i ledigheten, ble det i St.prp. nr. 37 (2008-2009) bevilget midler til 6 000 ekstra tiltaksplasser for helt ledige for 2009. Sammen med en bevilgning til ytterligere 1 000 nye tiltaksplasser i Revidert nasjonalbudsjett, økte tiltaksnivået med til sammen 7000 tiltaksplasser for helt ledige i gjennomsnitt for 2009. Det totale tiltaksnivået i 2009 ble derfor på 75 000 plasser. Det høye tiltaksnivået ble videreført i 2010.

Blant annet som følge av en mer stabil situasjon på arbeidsmarkedet, er det i statsbudsjettet for 2011 foreslått en bevilgning som under visse forutsetninger om tiltakenes priser og sammensetning, vil gi rom for om lag 71 200 plasser i gjennomsnitt i 2011. Utsatte grupper på arbeidsmarkedet skal fortsatt prioriteres ved inntak til arbeidsmarkedstiltak.

- *ha høy tiltaksinnsats for ledige med sammensatte behov*

Arbeidsmarkedstiltakene har til hensikt å bedre arbeidssøkerens muligheter til å komme i arbeid gjennom blant annet oppfølging, kvalifisering og arbeidserfaring, og bedring av arbeidsevnen. Tildeling av tiltak skjer på bakgrunn av en behovs- eller arbeidsevnevurdering. For å styrke den enkelte brukers rett til å få en vurdering av behovet for arbeidsrettet bistand, er det innført en rettighetsfesting av de sentrale elementene i oppfølgingen av den enkelte bruker, jf. NAV lovens § 14a, som ble innført 1. februar 2010.

Brukerne har ulike hindringer og bistandsbehov for å komme i arbeid. Dette gjør at tiltakene må være fleksible og tilpasses den enkeltes individuelle behov. Personer med sammensatte behov for å komme i arbeid, vil som regel ha nedsatt arbeidsevne. For å bidra til at personer med nedsatt arbeidsevne skal bedre sine sjanser for å komme i arbeid, har Regjeringen økt tiltaksnivået overfor denne gruppen. Tiltaksdeltakelsen for personer med nedsatt arbeidsevne er per august 2010 på om lag 58 000 deltakere.

En viktig del av NAV-reformen er at brukere med sammensatte behov skal få én kontaktperson som kan gi individuell veiledning og oppfølging med sikte på mer varig deltakelse i arbeidslivet. For å bedre tilbudet til personer med sammensatte behov i gråsonen mellom arbeid og helse ble tiltaket arbeidsrettet rehabilitering innført i 2009. Tiltaket skal bidra til å styrke den enkeltes arbeidsevne og bidra til mestring av helserelaterte og sosiale problemer som kan være til hinder for deltakelse i arbeidslivet.

Mange av tiltakene overfor personer med sammensatte problemer skjer i skjermede virksomheter. Det er oppnevnt et offentlig utvalg for å gjennomgå og vurdere hvilken plass skjermede virksomheter skal ha innenfor den samlede virkemiddelbruken overfor personer med nedsatt arbeidsevne. Utvalget skal ha sluttført sitt arbeid innen utgangen av 2011.

For å legge til rette for at flere personer med nedsatt funksjonsevne skal kunne få og beholde arbeid vil Regjeringen utarbeide en sysselsettingsstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne.

- *øke satsingen på tilrettelagt arbeid i ordinært arbeidsliv og skjermet sektor*

Regjeringen nedsatte 29. januar 2010 et offentlig utvalg som skal vurdere arbeidsmarkedstiltakene overfor personer med nedsatt arbeidsevne. Utvalgets skal gjennomgå og vurdere hvilken plass arbeidsmarkedsbedriftene og arbeidssamvirkebedriftene skal ha innenfor den samlede virkemiddelbruken over personer med nedsatt arbeidsevne. Arbeidet skal være sluttført ved utgangen av 2011.

- *bruke lønnstilskudd som alternativ til trygd for utsatte grupper*

Forslag om å sette i gang et forsøk med tidsubestemt lønnstilskudd (TULT) ble lagt frem for Stortinget i St.prp. nr. 1 (2006-2007). Per juni 2010 deltok 2 196 personer på ordningen.

Forsøksordningen er evaluert to ganger. Den første evalueringen ble gjennomført av AFI (Arbeidsforskningsinstituttet), og rapporten ble avgitt i oktober 2008. Den andre evalueringen ble gjennomført av Oxford Research AS i samarbeid med AFI og NIFU STEP. Endelig rapport ble avlevert i september 2010. TULT videreføres som en forsøksordning i 2011

- *arbeide for å begrense antall nye uføre, og få flere uføre tilbake i arbeid*

Regjeringen arbeider med tiltak for å begrense antall nye uføre og få flere uføre tilbake i arbeid. Regjeringen vil legge fram en lovproposisjon om ny uførepensjon. Regjeringen vil utarbeide en sysselsettingsstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne. Den bygger blant annet på delmål to i avtalen om et inkluderende arbeidsliv.

Strategien vil bli utarbeidet i et nært samarbeid med både partene i arbeidslivet og funksjonshemmedes organisasjoner. Arbeidet med planen starter høsten 2010 og fortsetter i 2011, med tanke på iverksettelse av tiltak fra 2012. Målgruppen for strategiplanen vil være personer med nedsatt funksjonsevne som av ulike grunner står utenfor arbeidslivet, men som ønsker arbeid.

- *videreføre ungdomsgarantien for alle under 25 år*

Garantien om tilbud om arbeidsmarkedstiltak for ungdom under 20 år videreføres også i 2011. Det samme gjelder oppfølgingsgarantien for unge arbeidssøkere i alderen 20-24 år, som skal motivere til aktiv jobbsøking og egenaktivitet for de som har vært ledige de siste tre månedene eller lenger. Tiltaksgarantien, som skal sikre tilbud om arbeidsmarkedstiltak for 20-24 åringer som har vært ledige i seks måneder eller mer, videreføres også i 2011.

Det legges opp til et økt fokus på gjennomføring og måloppnåelse under garantiordningene i 2011. Arbeidsdepartementet vil gjennomgå garantiene for ungdom med sikte på en bedre innretning og gjennomføring. Formålet er å få en bedre forståelse knyttet til gjennomføringen av garantiordningene, og hva som kan gjøres for å sikre en bedre måloppnåelse.

I 2011 legges det opp til en felles innsats i regi av Kunnskapsdepartementet og Arbeidsdepartementet rettet mot ungdom i alderen 16-19 år, som faller ut av videregående opplæring, og blir stående utenfor arbeid og utdanning. Satsingen innebærer at Kunnskapsdepartementet styrker innsatsen innenfor oppfølgingstjenesten, og at Arbeids- og velferdsetaten bistår oppfølgingstjenesten ved å tilby målgruppen hensiktsmessige arbeidsrettede virkemidler.

- *fortsette norsk praksis ved ILO-94 ved all kontraktsinngåelse i offentlig sektor*

ILO-94 er gjennomført i forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. ESA mener at forskriften er i strid med EØS-avtalen og har åpnet formell sak mot Norge. Arbeidsdepartementet har i samarbeid med Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet sendt på høring forslag til ny forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. I høringsforslaget foreslås det at forskriftens anvendelsesområde innskrenkes til de områder der sosial dumping erfaringsmessig kan være et problem. Dette gjelder bygge- og anleggskontrakter, og kontrakter innenfor tjenestesektorene

renhold, helse og omsorg, transport og hotell og restaurant. Høringsfrist er 30. september 2011.

Arbeidstakerrettigheter og et godt arbeidsmiljø

Regjeringen vil:

- *opprettholde arbeidstakernes rettigheter i sykelønnsordningen og videreutvikle avtalen om inkluderende arbeidsliv for å forebygge utstøting og fremme inkludering i arbeidslivet*

Regjeringen og partene i arbeidslivet ble 24. februar 2010 enige om å videreføre og videreutvikle samarbeidet om å øke inkluderingen og forebygge utstøting og frafall fra arbeidslivet i en ny avtale om inkluderende arbeidsliv (IA). I tillegg til ny IA-avtale ble det undertegnet en egen protokoll med en rekke tiltak for raskere og tettere oppfølging av sykmeldte som skal gjelde for hele arbeidslivet og bidra til å redusere sykefraværet. De tre delmålene på nasjonalt nivå fra tidligere IA-avtaler er videreført. Disse målene er:

- reduksjon i sykefraværet med 20 pst. i forhold til nivået i andre kvartal 2001. Dette innebærer at sykefraværet på nasjonalt nivå ikke skal overstige 5,6 prosent.
- økt sysselsetting av personer med redusert funksjonsevne. De konkrete målene fra tidligere tilleggsavtaler videreføres.
- yrkesaktivitet etter fylte 50 år forlenges med seks måneder. Med dette menes en økning sammenlignet med 2009 i gjennomsnittlig periode med yrkesaktivitet (for personer over 50 år).

Den nye IA-avtalen er blitt mer målrettet og stiller tydeligere krav til aktivitet og rapportering. Avtalen bygger på det man vet virker; tett oppfølging av den sykmeldte fra sykmelder, Arbeids- og velferdsetaten og arbeidsgiver, samt økt tilrettelegging for nærvær. I tillegg understrekes i større grad betydningen av forebyggende innsats og systematisk HMS-arbeid i virksomhetene.

Det er i den nye avtalen etablert et omfattende oppfølgingsarbeid i samarbeid med arbeidslivets parter. Det arbeides med forslag til nye regler i arbeidsmiljøloven og folketrygdloven for bedre og raskere oppfølging av sykmeldte, samt med tiltak som skal styrke sykmelders kompetanse og oppfølging.

På bakgrunn av Stoltenberg-utvalgets innstilling høsten 2006, ble ordningen tilskudd til kjøp av helse- og rehabiliteringstjenester (raskere tilbake) iverksatt. Det har i løpet av denne relativt korte tiden blitt bygget opp behandlingstilbud for sykemeldte over hele landet. Fra oppstarten i 2007 til utgangen av 2009 var om lag 60 000 sykemeldte blitt henvist til ulike helse- og rehabiliteringstjenester gjennom regionale helseforetak og Arbeids- og velferdsetaten. Ordningen videreføres i 2011.

- *arbeide for økt organisasjonsgrad og mer medbestemmelse i arbeidslivet*

Regjeringen satte i 2009 ned et partsammensatt offentlig utvalg om medvirkning og medbestemmelse i arbeidslivet, som avgav innstilling i mars 2010. Innstillingen har vært på høring med frist sommeren 2010.

- *styrke innsatsen mot ufrivillig deltid og for retten til heltid, og vurdere nye lovendringer for å få til dette*

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2011 å 25 millioner kroner til en offensiv mot ufrivillig deltid og mer heltid. Regjeringen bidrar gjennom dette til å finansiere ulike tiltak langs to hovedspor. For det første gjennom å gi støtte til prosjekter som tar for seg organisering av arbeidet i enkeltvirksomheter og forhold på den enkelte arbeidsplass gjennom for eksempel nye lokale pilotprosjekter og forsøksprosjekter, spredning av kunnskap og gode eksempler og utvikling av lokal kompetanse. For det andre vil regjeringen bidra til forsøk og piloter rettet mot etter- og videreutdanning av enkeltarbeidstakere for å styrke deres mulighet til å komme seg over fra deltid til heltid. Det tas sikte på at satsingen skal strekke seg over tre år.

Nye regler om gradvis kompensasjon for ubekvem arbeidstid (aml. § 10-4 sjette ledd) trådte i kraft 1. januar 2010. Skift-turnus-utvalget pekte på at disse reglene vil kunne gjøre det mer attraktivt for arbeidstakere med tredelt turnus i helse- og omsorgssektoren å jobbe i helgene. Dette vil igjen kunne redusere behovet for å ansette ekstra arbeidstakere for å dekke helgene og dermed kunne føre til at behovet for deltidsstillinger og den ufrivillige deltiden reduseres.

Med arbeidsmiljøloven i 2005 ble det innført en fortrinnsrett for deltidsansatte til å få sin stilling utvidet framfor at arbeidsgiver foretar ny ansettelse i virksomheten. Ordningen ble i 2008 vurdert av Skift/turnusutvalget (NOU 2008: 17). Deres konklusjon var at bestemmelsen hadde bidratt til økt stillingsprosent for mange deltidsansatte og at den er godt kjent. Utvalget anså det imidlertid mindre klart om omfanget av uønsket deltid samlet sett hadde blitt redusert som følge av loven. Arbeidsdepartementet vil foreta en ny gjennomgang av foreliggende praksis fra Tvisteløsningsnemnda etter arbeidsmiljøloven med sikte på å vurdere om reguleringen fungerer tilfredsstillende.

- *arbeide videre for å sikre at fast ansettelse er hovedregelen og begrense midlertidige ansettelser*

Regjeringen har foreslått og fått vedtatt nye regler i arbeidsmiljøloven om plikt for arbeidsgiver til å drøfte virksomhetens bruk av midlertidige ansettelser, som gir Arbeidstilsynet myndighet til å føre tilsyn med at drøftingsprosessen gjennomføres, og presiseres bestemmelser som gir rett til fast ansettelse etter fire år i midlertidig stilling, slik at fravær ikke skal komme til fradrag ved beregning av sammenhengende ansettelsestid. Endringene trådte i kraft 1. juli 2010.

- *skjerpe innsatsen for et godt arbeidsmiljø, blant annet ved å fortsette styrkingen av Arbeidstilsynet*

Arbeidstilsynet har fått ytterligere styrket sine ressurser.

- *arbeide videre med å kartlegge årsakene til sykemelding og uførhet*

I tilknytning til samarbeidet med partene i arbeidslivet om gjennomføring av IA-avtalen og andre tiltak for å redusere sykefraværet, er det etablert en parts sammensatt faggruppe som drøfter utviklingen i IA-målene, økonomiske og administrative konsekvenser av virkemiddelbruken på disse områdene og metodiske spørsmål i disse forbindelser.

Etter oppdrag fra regjeringen opprettet Norges forskningsråd i 2007 Program om årsaker til sykefravær og utstøting fra arbeidslivet. Programmet er en langsiktig satsing som skal gå over 10 år fram til 2016, og det er bevilget 312 millioner kroner til dette. Det overordnede målet for programmet er å:

- bidra til et mer helhetlig kunnskapsgrunnlag om årsaker til sykefravær, uførhet og utstøting fra arbeidslivet
- framskaffe forskningsbasert kunnskap om effektive virkemidler for å forebygge og redusere sykefravær og uførhet
- styrke forutsetningene for at undervisningsvirksomheten til relevante utdanninger blir mer forskningsbasert
- aldring og arbeid og Eldres forhold i arbeidslivet er også et prioritert forskningsområde for programmet

Som en del av IA-avtalen er det etablert en faggruppe mellom Arbeidsdepartementet og partene i arbeidslivet som skal drøfte utviklingen i IA-målene, økonomiske og administrative konsekvenser av virkemiddelbruken på disse områdene og metodiske spørsmål i disse forbindelser. Herunder skal faggruppa vurdere konsekvenser for tolkningen av utviklingen av konjunktursvingninger, utviklingen i samlet sysselsetting og endringer i sammensetningen av sysselsettingen som endringer i andelen seniorer og andelen kvinner.

- *gjennomgå reglene for yrkesskadeerstatning*

I dag er det to ordninger på yrkesskadeområdet; folketrygdlovens yrkesskaderegler, hvor Arbeids- og velferdsetaten treffer vedtak, og yrkesskadeforsikringsloven der arbeidsgivers forsikringsselskap avgjør krav om erstatning. Full erstatning ved yrkesskade forutsetter utbetaling under begge ordninger.

I 2001 ble Yrkesskadeurvalget nedsatt, bl.a. for å se på muligheten for å slå sammen ordningene. I NOU 2004: 3 *Arbeidsskadeforsikring* foreslo flertallet at dagens regelverk samles i en arbeidsskadeforsikringslov administrert av forsikringsnæringen. Som en

oppfølging av innstillingen og påfølgende høring, hadde Arbeidsdepartementet i 2007 på høring et nytt forslag om organiseringen av yrkesskadeområdet, som bl.a. innebærer at det opprettes en frittstående og uavhengig enhet i offentlig regi som skal avgjøre krav om erstatning ved yrkesskade. Forslaget ble nærmere utdypet og konkretisert, og sendt på ny høring i 2009.

Som yrkesskade regnes skade, sykdom eller dødsfall forårsaket av arbeidsulykke. I tillegg er det gitt forskrifter der visse sykdommer som på nærmere vilkår kan likestilles med yrkesskade, kalt yrkessykdomslisten. I NOU 2008: 11 *Yrkessykdommer* har et medisinsk ekspertutvalg foreslått endringer i dagens yrkessykdomsliste, bl.a. enkelte nye sykdommer. Innstillingen er hørt sammen med det utdypede forslaget til ny organisering av yrkesskadeområdet.

Arbeidsdepartementet arbeider nå med oppfølging av høringene. Arbeidstilsynet har iverksatt informasjonstiltak for å gi arbeidsgivere og arbeidstakere bedre informasjon om rettigheter og plikter etter yrkesskadeforsikringsordningen.

- *arbeide for at strukturendringer i næringslivet følges mest mulig effektivt opp med nødvendige lovendringer for å sikre arbeidstakernes rettigheter og andre viktige hensyn*

Det er innført flere tiltak som fanger opp utfordringer knyttet til en utvikling der oppdrag i større grad enn tidligere settes ut til underleverandører eller der arbeid utføres av innleide arbeidstakere.

Det er innført nye regler om påseplikt og solidaransvar for lønn og feriepenger etter allmenngjøringsforskrifter. Det innebærer at en oppdragstaker som velger å sette ut hele eller deler av et oppdrag til underleverandører, er ansvarlig for å påse at lønns- og arbeidsvilkårene for arbeidstakere som utfører arbeidet er i tråd med forskriftene, og kan bli ansvarlig for utbetaling av lønn og feriepenger til arbeidstakerne, dersom arbeidsgiver ikke betaler. Reglene skal bidra til å sikre at oppdragsgiver ikke indirekte kan profitere på at underleverandørens arbeidstakere ikke får betalt etter forskriftene fordi det fører til lavere kostnader, og at de i større grad følger opp underleverandørene. Dette vil føre til at underleverandørene overholder sine forpliktelser overfor arbeidstakerne, og at oppdragsgiverne i større grad velger seriøse underleverandører for å minimere risikoen for å komme i ansvar.

Det er også vedtatt regler om innsynsrett for tillitsvalgte hos oppdragsgiver, slik at de kan sjekke at lønns- og arbeidsvilkårene til arbeidstakere hos underleverandører er i overensstemmelse med forskrifter om allmenngjøring av tariffavtale. Innsynsretten gjelder for tillitsvalgte som representerer organisasjonen som er part i den allmenngjorte tariffavtalen.

Videre er det innført en registreringsordning for bemanningsforetak, forbud mot å bruke arbeidskraft fra uregistrerte virksomheter, samt gjort innstramminger i adgangen til inn- og utleie av arbeidskraft mellom produksjonsbedrifter fra 1. juli 2008.

Sosial dumping

Regjeringen vil:

- *gjennomføre handlingsplanene mot sosial dumping og vurdere ytterligere tiltak*

Tiltakene i handlingsplan 1 og de fleste tiltakene i handlingsplan 2 er gjennomført.

Tiltak i handlingsplan 2 som er under arbeid:

- Id-kort i renholdsbransjen: høring avsluttet juni 2010 som en del av en egen handlingsplan for renholdsbransjen, jf. punktet om treparts bransjeprogram
- Regionale verneombud i renholdsbransjen og hotell- og restaurantbransjen: saken er til behandling i departementet etter avsluttet høring.
- Bedre informasjon om rettigheter og plikter vedr. yrkesskadeforsikring: Arbeidstilsynet har iverksatt informasjonstiltak
- Informasjon og veiledning: det er i tillegg til Servisesenteret i Oslo etablert to nye servicesentra, i Stavanger og Kirkenes, for utenlandske arbeidstakere høsten 2009.
- Tiltak mot sosial dumping i landbruket: vedtak om allmenngjøring av tariffavtale i landbruket trådte i kraft 1. januar 2010. Arbeidstilsynet fokuserer på tilsyn i 2010.

Løpende aktiviteter:

- Arbeidstilsynet driver løpende informasjonsarbeid, særlig mot nye bransjer.
- Arbeidsdepartementet har iverksatt ekstern evaluering av effekten av tiltakene i handlingsplanene, som skal ferdigstilles 30. juni 2011.
- *styrke Arbeidstilsynets muligheter til kontroll og vurdere ytterligere sanksjonsmidler*

Fra 1. januar 2010 har Arbeidstilsynet fått tilsynskompetanse og kan benytte sine vanlige reaksjonsmidler knyttet til arbeidsmiljølovens regler om kontroll og overvåking i arbeidslivet.

- *sikre at allmenngjøring av tariffavtaler kan skje der det er behov, og følge opp og vurdere om innsynsretten er hensiktsmessig utformet*

Allmenngjøringsloven ble endret våren 2009 for å gjøre den mer effektiv. Det ble blant annet klargjort at den som begjærer allmenngjøring må dokumentere at det er grunn til å tro at vilkårene for allmenngjøring er oppfylt, mens Tariffnemnda skal undersøke om det virkelig er tilfellet. Endringen er gjort for å klargjøre at terskelen for å kreve allmenngjøring ikke er så høy som den tilsynelatende har vært, og vil bidra til at det i praksis kan bli enklere å fremme en begjæring om allmenngjøring.

Tiltakene i handlingsplan 1 og 2 mot sosial dumping, herunder innsynsretten, er for tiden under evaluering. Evalueringen gjennomføres av Fafø, og vil bli ferdigstilt i løpet av 2011.

- *følge opp lovbestemmelsene om solidaransvar i allmenngjøringsloven, jf. Ot.prp. nr. 88 (2008-2009)*

Lovbestemmelsene om solidaransvar trådte i kraft 1. januar 2010. Informasjonstiltak i forbindelse med dette er satt i verk fra Arbeidstilsynets side.

- *ytterligere styrke felleskontroller fra ulike offentlige myndigheter for å hindre sosial dumping, skatteunndragelser og andre straffbare forhold*

Det er etablert tre servicesentra som har styrket samhandlingen med politi, UDI og skattemyndighetene. Arbeidstilsynet har videreutviklet samarbeidet med andre etater, særlig nevnes brannetaten, kommunal plan- og bygningstjeneste og Kystvakten.

- *ta et krafttak i bransjer som er særlig utsatt for useriøsitet, sosial dumping og utstøtings- og arbeidsmiljøproblemer gjennom treparts bransjeprogrammer*

Det er tatt konkret initiativ overfor partene i arbeidslivet for å etablere treparts bransjeprogram. Det er besluttet å starte opp med bransjeprogram i renholdsbransjen. Regjeringen vil arbeide videre med bransjeprogram/handlingsplan i renholdsbransjen, og vurdere i hvilke andre bransjer det er aktuelt å etablere bransjeprogram.

- *bygge ut og gjennomføre strategien for anstendig arbeidsliv i andre land*

Se omtale av regjeringens sjupunksstrategi for anstendig arbeidsliv på side 99.

Arbeidsdepartementet deltar i den pågående menneskerettighetsdialogen med Kina, som Utenriksdepartementet er ansvarlig for. Et viktig tema i dialogen er arbeidstakerrettigheter og arbeidsstandarder.

EFTA-landene har blitt enige om et kapittel om bærekraftig utvikling med forpliktende bestemmelser om miljø og arbeidstakerrettigheter.

Arbeidsdepartementet avholdt i februar 2010 i samarbeid med den norske ILO-komiteen et seminar om handel og arbeidstakerrettigheter for å skape et faglig godt grunnlag for framtidige beslutninger om forholdet mellom handelspolitikken og styrking av arbeidstakerrettigheter.

Der er igangsatt arbeid med en ny stortingsmelding om statlig eierskap, hvor det bl.a. skal foretas en vurdering av om staten kan videreutvikle sine forventninger innenfor fagfeltet samfunnsansvar. Som ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 10 (2008-2009) *Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi* er det nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe som skal utrede evt. behov for innføring av et tilleggskrav for de største regnskapspliktige foretakene om at de skal opplyse om hvilke etiske retningslinjer eller

standarder for samfunnsansvar de følger og hva selskapet har gjort for å følge opp sitt samfunnsansvar.

Regjeringen har i 2009 i samarbeid med kinesiske myndigheter utviklet en Memorandum of Understanding (MoU) om samarbeid mellom norsk og kinesisk arbeidstilsyn. Avtalen ble underskrevet i Beijing høsten 2010.

KAPITTEL 8: SOSIAL RETTFERDIGHET

Rettferdig fordeling og utjamning er grunnleggende verdier for regjeringen. En sterk offentlig sektor har vært og er en forutsetning for utjevning og likeverdige vilkår for alle. For å redusere ulikheter i levekår vil regjeringen utjevne økonomiske og sosiale forskjeller og bekjempe fattigdom. Velferdssamfunnet bygger på universelle tilbud. Det er viktig for at marginalisering og ekskludering ikke skal gå i arv.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Regjeringen vil:

- *øke innsatsen mot fattigdom*

Handlingsplan mot fattigdom er fulgt opp med tiltak og styrking i de årlige statsbudsjettene. De årlige bevilgningene til de særlige tiltakene mot fattigdom er i perioden 2006-2010 styrket med 3,9 milliarder kroner ut over det som lå i Bondevik II-regjeringens budsjettforslag for 2006.

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2011 å styrke tiltak for rusmiddelavhengige, tiltak for økt fullføring i videregående opplæring, en styrking av program for basiskompetanse i arbeidslivet, bedre ordning for studenter med nedsatt funksjonsevne og endringer i reglene om bidragsforskott og gebyr ved fastsettelse og endring av bidrag. Den videre innsatsen mot fattigdom vil bli sett i sammenheng med oppfølging av Fordelingsutvalgets innstilling.

Regjeringen har utarbeidet et rundskriv om støtte til barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn. 23 større byer fikk tildelt til sammen 48 millioner kroner til ungdomstiltak og fattigdomstiltak rettet mot barn og unge.

- *forsterke en målrettet innsats for at flest mulig kan leve av arbeidsinntekt*

Regjeringen fører en politikk for arbeid til alle. NAV er et viktig redskap for å få utsatte grupper inn i arbeidsmarkedet. Regjeringen har gjennomført en målrettet innsats gjennom kvalifiseringsprogrammet (se omtale under).

- *i forbindelse med behandlingen av Fordelingsutvalgets innstilling legge fram for Stortinget tiltak for bedre fordeling og bekjempelse av fattigdom, spesielt legge fram tiltak som kan redusere fattigdom blant barn*

Regjeringen vil som en oppfølging av Fordelingsutvalgets innstilling (NOU 2009: 10) legge fram en stortingsmelding om fordelingspolitikken i 2011.

- *sikre at kommunene har et godt tilbud om økonomisk rådgivning*

Arbeids- og velferdsdirektoratet leder en nasjonal arbeidsgruppe som følger opp innsatsen for å øke kvalitet, kompetanse og tilgjengelighet til økonomisk rådgivning i kommunene. Det er blant annet (høsten 2009) etablert en landsdekkende økonomirådstelefon (800GJELD) som skal gjøre økonomisk rådgivning lettere tilgjengelig og bidra til at personer med økonomiske problemer kommer raskere i gang med å finne en løsning.

- *bruke kvalifiseringsprogrammet for å få flere over fra passiv sosialhjelp til deltakelse i arbeidslivet*

Som et ledd i å få flere i arbeid og bedre oppfølgingen av personer som er avhengige av økonomisk sosialhjelp over lengre tid innførte, regjeringen kvalifiseringsprogrammet fra 1. november 2007. Fra 1. januar 2008 til utgangen av mai 2010 var det registrert i overkant av 17 400 søknader om deltakelse og fattet i overkant av 13 700 vedtak om innvilgelse av program. Ved utgangen av mai 2010 deltok i underkant av 9 000 personer i kvalifiseringsprogram og mottok en tilhørende kvalifiseringsstønad.

Kvalifiseringsprogrammet er en lovpålagt oppgave for kommunene. Forvaltningen av programmet er lagt til NAV-kontoret hvor ordningen ble landsdekkende 1. januar 2010.

- *at alle brukere av sosialtjenestene må sikres individuell plan*

Individuell plan er en lovfestet rett etter lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen §§ 28 og 33. Individuell plan tilbys etter loven til personer som har behov for langvarige og koordinerte tjenester, og til alle som deltar i kvalifiseringsprogrammet. Individuell plan er et verktøy for å koordinere individuelle tjenester fra flere etater og kriteriene for rett til individuell plan er de samme i helse- og velferdslovene. Forskrift om individuell plan vil bli gitt i 2010. Her vil det bli presisert at tjenestemottakerens behov skal kartlegges i forbindelse med utarbeidelse av individuell plan. Dette skal sikre tjenestemottakeren et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset tjenestetilbud.

- *at barn i familier som lever på sosialstønad skal ha selvstendig rett til aktivitetsstøtte*

Regjeringen har til vurdering oppfølgingen av dette punktet.

- *sikre at flere får tilgang til bostøtte, gjennom oppfølging av St.prp. nr. 11 (2008-2009)
Ei styrkt bustøtte*

Som en del av regjeringens fattigdomssatsing ble bostøtten vesentlig styrket fra 1. juli 2009. Ordningen ble styrket både gjennom økte ytelser til dem som fikk støtte før omleggingen og ved at det ble åpnet for nye grupper av mottakere. Ved tildelingen i juni 2010 var gjennomsnittlig utbetalt bostøtte per husstand 8 prosent høyere enn

samme måned året før (2 194 kroner i gjennomsnitt), samtidig som 15 prosent flere husstander fikk støtte (125 142 mottakere). Størst økning har gruppen som verken mottar trygd eller har barn (+ 60 prosent), som var en viktig målgruppe for utvidelsen av ordningen.

Arbeids- og velferdsdirektoratet er i tildelingsbrevet for 2. halvår 2010 bedt om å bidra til Husbankens arbeid med å gjøre det nye regelverket for bostøtten godt kjent blant potensielle mottakere og ansatte ved lokale NAV-kontor.

- *videreutvikle samarbeidet med og øke støtten til brukerorganisasjoner og andre frivillige organisasjoner som gjør en stor innsats for velferdssamfunnet*

Bevilgningen over statsbudsjettets kap. 621.70 Frivillig arbeid er økt for å styrke og videreutvikle dialogen med frivillige organisasjoner og representanter for vanskeligstilte. Det ble i 2008 etablert et kontaktutvalg mellom regjeringen og representanter for sosialt og økonomisk vanskeligstilte. Kontaktutvalget har så langt hatt sju møter, herunder to møter i 1. halvår 2010. Det er etablert et samarbeidsforum for organisasjonene som deltar i kontaktutvalget. Det er etablert en tilskuddsordning for tilskudd til drift av organisasjoner som arbeider mot fattigdom og sosial eksklusjon og til prosjekter/aktiviteter i regi av frivillige organisasjoner. Formålet er å styrke mulighetene for egenorganisering, selvhjelpsaktiviteter, brukerrinnflytelse og interessepolitisk arbeid.

Folketrygd og pensjon

Regjeringen har fulgt opp Stortingets pensjonsforlik fra 2005 og 2007, og ved lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon) er det vedtatt nye regler for opptjening og beregning av alderspensjon i folketrygden.

Viktige endringer trer i kraft fra 2011, herunder fleksibel alderspensjon i folketrygden fra 62 år, og muligheter for å kombinere arbeid og pensjon uten avkorting.

Regjeringen og partene i trygdeoppgjøret har sammen blitt enige om opptrapping av folketrygdens minstepytelser. Dette er nå gjennomført, og folketrygdens minstepensjon for enslige utgjør 2G fra 1. mai 2010. Minstepensjonen for en enslig har fra 2005 til 2010 økt med over 42 000 kroner til over 151 000 kroner. Realveksten har vært på 24,2 prosent i denne perioden for enslige minstepensjonister.

Arbeidsdepartementet vil legge fram en lovproposisjon med forslag til ny uføreytelse i folketrygden og regler for alderspensjon til tidligere uførepensjonister.

Tilpasning av offentlige tjenstepensjoner som følge av lønnsoppgjøret 2009 er fulgt opp, og Stortinget vedtok lovendringene for offentlig tjenstepensjon og avtalefestet

pensjon (AFP) i offentlig sektor i juni 2010, jf. Innst. 360 L (2009-2010), lovvedtak 85-86 (2009-2010).

Lovene skal gjelde fullt ut for årskull til og med 1953, og vil bli fulgt opp med tilpasninger for nye årskull.

Lowverket for private tjenestepensjonsordninger skal tilpasses nye regler om opptjening og fleksibelt uttak i folketrygden. Banklovkommisjonen avga 5. mai 2010 en rapport med forslag til kortsiktige tilpasninger, og denne vil bli fulgt opp med lovforslag i høst med sikte på at tilpasningene kan tre i kraft fra 1. januar 2011.

Arbeidsdepartementet har bedt Norges forskningsråd sette i gang en forskningsbasert evaluering av pensjonsreformen fra 2011.

Arbeids og velferdsforvaltningen

Regjeringen vil:

- *videreutvikle NAV-kontorene ved bruk av brukerundersøkelser, universell utforming og reduksjon av køer*

Det har vært nedsatt en ekspertgruppe for å se på samhandling og arbeidsdeling mellom NAV-kontor og forvaltningsenheter. På bakgrunn av forslagene er Arbeidsdepartementet innstilt på:

- å drøfte med KS og Oslo kommune et forslag om å lovfeste at det skal være én leder med fullt faglig og administrativt ansvar ved NAV-kontorene.
- å invitere kommunesektoren og KS til et nærmere samarbeid om utvikling av NAV-kontoret. Elementer som bør inngå vil være de spørsmålene som er omtalt av ekspertgruppen knyttet til kommunal oppgavebredde, utvikling av et styringssystem for NAV-kontorene basert på felles mål- og resultatindikatorer, ett vs. to avtaleverk for ansatte i NAV-kontorene og opplegg for en forskningsbasert evaluering av kommunal oppgavebredde for NAV-kontoret.

Arbeids- og velferdsdirektoratet gjennomfører regelmessig brukerundersøkelser ved NAV-kontorene for å følge utviklingen i brukernes tilfredshet med hvordan tjenestene gis ved NAV-kontorene.

I Arbeids- og velferdsforvaltningsloven er det nedfelt at NAV-kontoret ”skal så langt det er mulig og rimelig utformes ut fra prinsippet om universell utforming”. Dette er lagt til grunn ved etableringen av NAV-kontorene.

Mange møtte opp på NAV-kontorene for å få refusjon for pasientreiser og for å få frikort. Ved at disse tjenestene er flyttet ut av NAV-kontorene, er køene i NAV-kontorene redusert, og kontorene kan i større grad konsentrere seg om oppfølging mot arbeid og aktivitet.

- *vurdere en ordning med Velferdsombud som skal dekke NAV, sosialtjenesten og helsetjenesten*

Regjeringen har til vurdering hvordan dette punktet skal følges opp.

Sosial boligpolitikk

Regjeringen vil:

- *arbeide for å avskaffe bostedsløshet ved å skaffe flere kommunalt disponerte utleieboliger, boliger med oppfølgingstjeneste og ikke-kommersielle utleieboliger*

Arbeidet mot bostedsløshet har høyest prioritet innenfor Husbankens virksomhet, og tiltak som kan bidra til å forebygge og bekjempe bostedsløshet har førsteprioritet innenfor Husbankens låne- og tilskuddsordninger. Husbanken arbeider strategisk mot de kommunene som har størst boligsosiale utfordringer, slik at flere som sliter skal få den hjelpen de trenger. I tillegg til kunnskapsinnhenting, kompetanseutvikling og erfaringsoverføring, er tilskudd til utleieboliger viktig i arbeidet. I boligprosjekt der det foreligger helhetlige oppfølgingstjenester, kan Husbanken gi økt tilskudd (opptil 40 prosent).

- *at de som kommer ut av rus- og psykiatri-institusjoner eller fengsel skal tilbys et egnet varig boligtilbud*

Det er lagt opp til økt samarbeid kommuner, kriminalomsorgen og Justis- og politidepartementet, og Husbanken og Helsedirektoratet har blant annet avholdt felles konferanse om utfordringer knyttet til bosetting etter opphold i institusjon. Dette er et eget innsatsområde i 2011.

- *gi flere leiere i kommunale boliger mulighet til å kjøpe boligen*

Flest mulig skal få mulighet til å eie sin egen bolig. I den grad det er hensiktsmessig gjelder dette også personer med svak økonomi eller andre vanskeligstilte på boligmarkedet. Leiere i kommunale boliger bør ha en mulighet til å komme seg videre i boligkarrieren. Ved hjelp av startlån, boligtilskudd og bostøtte kan et boligkjøp for enkelte være mulig. I stor grad vil den mest egnede boligen sannsynligvis finnes i det ordinære boligmarkedet. Utvalget som gjennomgår boligpolitikken skal blant annet se på boligbehov og utfordringer for unge i etableringsfasen og andre økonomisk vanskeligstilte, og subsidiebruken rettet inn mot den kommunale utleiesektoren.

- *vurdere en leieprisindeks som gjør det mulig for leietakere og utleiere å finne gjengs leiepris*

Regjeringen har vurdert spørsmålet om leieprisindeks. Statistisk sentralbyrå (SSB) har vurdert mulighetene for en utvidelse av dagens leiemarkedsundersøkelse. SSB konkluderte med at en slik utvidelse både vil bli svært kostbar og at det vil innebære store metodiske utfordringer. Anslagene i estimatene vil i følge SSB, være usikre og vil dermed ha lav nytteverdi for å fastsette gjengs leie i ulike delområder. På bakgrunn av dette, har regjeringen besluttet at en på nåværende tidspunkt ikke går videre med arbeidet med å utvide dagens leiemarkedsundersøkelse.

- *utvide ordningen med husleietvistutvalg til å omfatte flere byer*

Ordnningen er utvidet til Bergen utover Oslo og Akershus, og ble utvidet til Trondheim oktober 2010.

- *videreutvikle Startlån-ordningen slik at flere unge får mulighet til å eie egen bolig*

Kommunal- og regionaldepartementet har gjennomgått startlånsordningen. En viktig konklusjon var at låneordningen i hovedsak fungerer bra, og at det ikke er behov for systemendringer. ECON-rapport "God praksis med startlån" peker på ytterligere potensial for kommunene i å benytte ordningen. De mest hensiktsmessige tiltakene for økt måloppnåelse er bedre informasjon og kunnskap om ordningen. Startlån har høyest prioritet i Husbankens låneramme, og kommunene får de midlene de ber om.

- *gjøre nødvendige tilpasninger for å forebygge problemer med lavinnskuddsborettslag*

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i borettslagslova mv. (Innst. 326 L (2009-2010), jf. Prop. 115 L (2009-2010)), ble behandlet i Stortinget 10. juni. Lovendringen innebærer blant annet at kjøper sikres informasjon om totalpris ved kjøp av borettslagsbolig. Videre er det fastsatt en øvre grense på 75 prosent for borettslagets fellesgjeld på stiftelsestidspunktet, samt gitt nye regler til frivillig sikring mot tap av felleskostnader i borettslag. Tilhørende forskrifter vil bli ferdigstilt høsten 2010.

- *bidra gjennom boligtilskuddet til at flere funksjonshemmede og eldre kan bli boende lenger hjemme*

Boligtilskudd til tilpasning skal bidra til å gjøre boligen bedre egnet til å ivareta behovene til personer med nedsatt funksjonsevne. Ordningen er økonomisk behovsprøvd og det bevilges om lag 80 millioner kroner årlig. I tillegg til skjerpede heiskrav i plan- og bygningsloven, er Husbankens grunnlån, kompetansetilskudd og prosjekteringstilskudd til heis viktig for å nå denne målsetningen.

KAPITTEL 9: HELSE OG OMSORG

Gode helsetilbud til alle

Regjeringen vil ha en helsetjeneste som ligger i front både medisinsk og teknologisk. Regjeringen har som mål å redusere sosiale helseforskjeller. Alle skal ha et likeverdig tilbud av helsetjenester uavhengig av diagnose, bosted, personlig økonomi, kjønn, etnisk bakgrunn og den enkeltes livssituasjon. Når sykdom rammer skal folk oppleve at de får tilbud om behandling og pleie med kort ventetid og med størst mulig nærhet til brukeren.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Regjeringen vil:

- styrke sykehusenes økonomi, slik at flere pasienter behandles og ventetidene holdes lave

Regjeringen har siden 2005 økt bevilgningene til pasientbehandling med i alt 9,1 milliarder kroner. Fra vår side har dette vært en nødvendig og bevisst satsing. Både for dem som venter på behandling og for resten av samfunnet er det viktig at ventetiden frem til behandling blir så kort som mulig. Ingen er tjent med at folk ikke kan jobbe eller er avhengig av hjelp over lang tid. Budsjettet for 2010 la til rette for at sykehusene kunne øke pasientbehandlingen med 1,3 prosent fra 2009. Regjeringen foreslår en ytterligere økning i pasientbehandlingen med om lag 1,4 prosent i statsbudsjettet for 2011. Dette skal gjøre det mulig å fjerne fristbrudd og holde ventetidene nede. Det legges opp til en vekst i aktivitet innenfor poliklinisk virksomhet i offentlige helseforetak på om lag 4,5 prosent fra anslag for 2010 til 2011.

Vi behandler stadig flere, men ventetidene øker. Regjeringen gjør nå grep for å redusere ventetiden og øke kvaliteten. Vi kommer til å følge sykehusene tett fremover i dette arbeidet.

- gjennomføre samhandlingsreformen i tråd med St.meld. nr. 47 (2008-2009)

Samhandlingsreformen ble behandlet i Stortinget 27.april. Målene med samhandlingsreformen er:

- Økt livskvalitet og redusert press på helsevesenet gjennom satsing på helsefremmende og forebyggende arbeid
- Dempet vekst i bruk av sykehus tjenester ved at en større del av helsetjenestene ytes av kommunehelsetjenesten – forutsatt like god eller bedre kvalitet samt kostnadseffektivitet – til det beste for pasientene
- Mer helhetlige og koordinerte tjenester til brukere av helsetjenesten gjennom forpliktende samarbeidsavtaler og avtalte behandlingsforløp

Det ble bevilget 95 millioner kroner i 2009, der 40 millioner kroner gikk til utvikling av lokalmedisinske sentre og kommunesamarbeid og 55 millioner kroner gikk til utvikling av forpliktende samhandlingsmodeller mellom kommuner og helseforetak for å etablere helhetlige tilbud til mennesker med en alvorlig psykisk lidelse og rusproblemer.

380 millioner kroner ble bevilget i 2010 inkludert videreføringen av satsningen for 2009. Nye satsninger i 2010 var 247 millioner kroner til forebyggende helsetjenester og 34 millioner kroner til forskning og kompetanseutvikling. I tillegg ble tiltakene fra 2009 styrket med 4 millioner kroner. I rapporteringer på satsningen knyttet til forebyggende helsetjenester melder kommunene at midlene i stor grad har gått til en reell styrking av skolehelsetjenesten og helsestasjonene. For satsningen innen psykisk helse og rus er det etablert 16 ACT team, som er oppsøkende team som skal følge opp og gi behandling til mennesker med psykiske lidelser med tilleggsproblematikk, og 45 andre samarbeidsprosjekter over hele landet. For stimuleringsmidlene til lokalmedisinske sentre og kommunesamarbeid er det fordelt tilskudd til 115 prosjekter, som omfatter over 300 kommuner.

For 2011 er det foreslått å øke satsningen med ytterligere 200 millioner kroner. 110 millioner kroner er foreslått til å styrke ordningen med tilskuddsmidler til kommunene om å etablere kommunesamarbeid og etablere lokalmedisinske sentre, 35 millioner kroner til styrking av satsningen på forskning om samhandling i tjenesten 50 millioner kroner til å utvikle og modernisere IT løsninger i helsesektoren og 5 millioner kroner til å utvikle bedre systemer for kvalitet. Med videreføringen av tiltakene fra 2010 blir forslag til totalbevilgning knyttet til reformen på 580 millioner kroner i 2011.

Høsten 2010 vil det gjennomføres en bred høring i forbindelse med arbeidet med Ny nasjonal helse og omsorgsplan (2011-2014). Planen vil legge opp til en konkretisering av reformens virkemidler. Samtidig vil forslag til ny kommunal helse- og omsorgslov og ny kommunal folkehelselov sendes på høring. Lovforslagene skal tydeliggjøre kommunenes helhetlig ansvar for blant annet innbyggernes fysiske og psykiske helse, levekår med mer. Reformen er en retningsreform hvor startskuddet går 1. januar 2012.

- *at legetjenestene i kommunene skal styrkes*

Antallet legeårsverk i sykehjem har økt med til sammen 30 prosent fra 2005 til 2009.

- *at lokalmedisinske sentra skal videreutvikles for å sikre koordinerte helsetjenester i samarbeid mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten*

Det er i 2010 satt av 73 millioner kroner til samhandlingsprosjekter ulike steder i landet. I juni var 66,7 millioner kroner fordelt til 111 prosjekter fra nord til sør. Over 300 kommuner er involvert. Det arbeides videre med utvikling av lokalmedisinske sentra i oppfølgingen av samhandlingsreformen.

- *styrke fødselsomsorgen og bygge ut differensierte fødetilbud*

Regionale helseforetak samarbeider med berørte kommuner om å utarbeide flerårige regionale planer for svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg. Frist for levering er høsten 2010.

- *at regionale helseforetak iverksetter tiltak for å redusere ventetidene for behandling og diagnostikk. Ledig kapasitet i de offentlige sykehusene skal utnyttes. Avtaler mellom helseforetak og private kommersielle sykehus skal ikke ha et omfang som undergraver pasientgrunnlaget for de små sykehusene*

Det er stilt krav om at regionale helseforetakene fra 2011 skal rapportere månedlige ventetidsdata til Helse- og omsorgsdepartementet. Departementet har også bedt om at de regionale helseforetakene retter en særskilt oppmerksomhet på den polikliniske virksomheten for å redusere ventetidene til behandling. I løpet av 2010 skal det gjennomføres en informasjonskampanje om Fritt sykehusvalg. Informasjonskampanjen skal øke kunnskapen om hvilke rettigheter man har når man henvises til undersøkelse eller behandling i spesialisthelsetjenesten og bedre utnyttelse av den samlede kapasiteten i spesialisthelsetjenesten.

Det er stilt krav om at de private kommersielle sykehusene gis avtaler av en viss varighet slik at de får en større forutsigbarhet, innenfor det anskaffelsesregelverket tillater.

Det ble i 2010 iverksatt en toårig prøveordning med en utrykningsgruppe i Statens helsetilsyn som skal sikre en bedre og raskere oppfølging av alvorlige hendelser i spesialisthelsetjenesten. For at utrykningsgruppen raskt skal kunne vurdere oppfølging, er helseforetakene pålagt en varslingsplikt direkte til Statens helsetilsyn umiddelbart etter at hendelsen har skjedd. Det vil bidra til bedre pasientsikkerhet og kvalitet i helsetjenesten.

- *etablere sterkere nasjonal koordinering på e-helse området, tidsfrister for utviklingsmål og etablere en nasjonal kjernejournal for alle innbyggere. Informasjonssikkerhet skal prioriteres høyt slik at personvernet ikke utfordres*

Det ble i juni 2009 satt ned et utvalg ledet av Kåre Hagen for å utrede nye innovative løsninger for å møte framtidens omsorgsutfordringer. Utvalget skal levere sin endelige utredning og innstilling innen første halvår 2011.

Norsk Helsenett AS ble etablert av helse- og omsorgsdepartementet i 2009. Det er også etablert en nasjonal eHelsegruppe, som skal bidra til bedre samordning, koordinering og prioritering av IKT-tiltak i helse- og omsorgssektoren.

Den 1. juni 2010 ble ordningen med automatisk frikort innført. Før hadde den enkelte selv ansvar for å samle kvitteringer g søke om frikort hos NAV. Med den nye ordningen

kommer nå frikortet automatisk i posten innen tre uker etter at frikortgrensen er passert.

eResept er en ordning som innebærer at legen sender resepten elektronisk til et sentralt mottak (Reseptformidleren). eReseptløsningen har vært pilotert i Os kommune i Hordaland siden 4.mai 2010. Piloten har vært vellykket. I september ble tilsvarende pilot startet i Larvik. Så langt er tilbakemeldingene positive.

Helsedepartementet har satt i gang arbeid med forskrift om nasjonal kjernejournal. I mai 2010 ble forskrift om informasjonssikkerhet og tilgang til helseopplysninger sendt på høring med frist 10.september, og en ny utgave av "Norm for informasjonssikkerhet i helsesektoren" ble lansert i juni 2010.

- *sikre god organisering og tilgang på data fra nasjonale helse- og kvalitetsregistre, biobanker og de store befolkningsundersøkelsene for å styrke forskning og kunnskapsutvikling i helsetjenesten samtidig som personvern hensyn ivaretas*

For å styrke og samordne helseregisterfeltet er det foreslått en strategi for modernisering og samordning av sentrale helseregistre og medisinske kvalitetsregistre (2010-2010) "Gode helseregistre – bedre helse". I 2010 vedtok Stortinget å etablere et helseregister for hjerte- og karlidelser.

- *at Nasjonal helseplan skal videreutvikles til å bli et mer operativt redskap for prioriteringer innenfor de samlede helse- og omsorgstjenestene. Den skal sikre god politisk styring gjennom å være et strategisk styringsdokument for helsetjenesten. For å sikre en reell prioriteringsdebatt skal fylkeskommunene involveres i en høringsrunde*

Ny Nasjonal helse- og omsorgsplan 2011-2014 skal bli et strategisk styringsdokument for helsetjenesten. Ambisjonen er denne gangen å velge ut prioriterte innsatsområder med tydelige resultatmål. Nasjonal helse- og omsorgsplan vil fremmes som stortingsmelding våren 2011. Regjeringen gjennomfører en bred høring om grunnlaget for planen høsten 2010.

- *at foretaksmodellen innenfor spesialisthelsetjenesten videreføres*

Foretaksmodellen er videreført.

- *i forbindelse med det videre arbeidet med samhandlingsreformen og i lys av internasjonale og nasjonale erfaringer gjennomgå finansieringen av spesialisthelsetjenesten*

Helse- og omsorgsdepartementet har tildelt SINTEF Helse et oppdrag å gjennomgå finansieringsformene i spesialisthelsetjenesten i et utvalg om skattefinansierte helsesystemer (bl.a. nordiske land, England og Skottland). Rapport leveres høsten 2010.

- *bygge ut lavterskeltilbud som skolehelsetjenesten og helsestasjonene for å kunne behandle barn og ungdom på et tidlig tidspunkt*

Det er bevilget 230 millioner kroner i 2010 til forebyggende helsetjenester i form av frie inntekter til kommunene. Under denne regjeringen har antall årsverk i skolehelse- og helsestasjonstjenesten økt fra 3 146 i 2005, til 3 510 i 2009.

- *sikre at voksne får et lavterskeltilbud for å forebygge alvorlige psykiske lidelser*

Regjeringen styrker tilbudet til de psykisk syke gjennom økt satsing på spesialisthelsetjenesten og ved gjennomføring av samhandlingsreformen. Helsedirektoratets undersøkelser viser at 82 prosent av kommunene opprettholder eller styrker psykisk helsefeltet i 2010, mens 18 prosent reduserer innsatsen. Tallene er om lag på samme nivå som i 2009. De regionale helseforetakene har satt tydelig dagsorden på å fullføre omstillingen av psykisk helsevern.

Det er bevilget 50 millioner kroner i 2009 og 2010 til kommunene til ansettelse av psykologer.

Regjeringen oppnevnte i mai 2010 et utvalg som skal utrede regler om tvang innen psykisk helsevern.

- *styrke behandlingstilbudet til pasienter med spiseforstyrrelser, med særlig fokus på barn og unge*

Barn og unge skal fortsatt prioriteres. Om lag 51 500 pasienter ble behandlet i psykisk helsevern for barn og unge i 2009. Det er en økning på 4,2 prosent fra året før. Helsedirektoratet har kartlagt tilbudet til mennesker med spiseforstyrrelser. Ifølge kartleggingen som ble oversendt departementet i juni 2010, er tilgjengeligheten til tjenestetilbudene både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten gjennomgående god, mens kvaliteten på tilbudene er varierende. Målsettingen er at en revidering av nasjonale retningslinjer for spiseforstyrrelser som Helsedirektoratet igangsetter høsten 2010, skal bidra til en videre utvikling av tjenestetilbudet.

- *sikre tilgjengeligheten til tannhelsetjenester og følge opp stortingsmeldingen om framtidens tannhelsetjenester, St. meld. nr. 35 (2006-2007). Vi har som mål at det offentlige gradvis skal ta et større ansvar på tannhelsefeltet, og utrede ulike modeller med sikte på at det etableres et tak på hvor mye den enkelte selv skal dekke av utgifter til nødvendig tannbehandling. Vi vil innføre gratis tannhelsekontroll for eldre over 75 år*

Arbeidet er påbegynt. Det er igangsatt et arbeid med revisjon av lov om tannhelsetjenesten. Det er etablert regionale odontologiske kompetansesentre i Nord-, Sør- og Midt-Norge, og sentre i Øst- og Vest-Norge er under planlegging. Regjeringen

vil også prøve ut ny spesialitet i klinisk odontologi. De første fire tannlegene starter utdanningen i 2011 ved Universitetet i Tromsø. Vi skal øke utdanningskapasiteten av tannpleiere fra 57 til 95-100 opptaksplasser per år.

Regjeringen vil få utarbeidet materiale til bruk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten angående tannhelse hos barn og unge i minoritetsbefolkningen. Regjeringen vil sørge for en kartlegging overfor de som har ekstra høye utgifter til tannbehandling. Kartlegging gjennom levekårsundersøkelsen 2008 analyseres nærmere av SSB.

I 2006 fikk alle rusavhengige under kommunal rusomsorg rett til gratis tannhelsehjelp i fylkeskommunen. I 2007 fikk rusavhengige under LAR de samme rettighetene.

Trygghet og valgfrihet i omsorgen

Regjeringen vil:

- *følge opp Eldreforliket i Stortinget om Omsorgsplan 2015, blant annet ved å*
 - *styrke eldres rettigheter gjennom endringer i kommunehelsetjenesteloven og fastsetting av ny forskrift om en verdig eldreomsorg*

I budsjettet for 2011 er det varslet at regjeringen vil fremme forslag om en egen verdighetsgaranti, dels nedfelt i lovverket, dels gjennom en egen forskrift om en verdig eldreomsorg. Saken vil bli drøftet nærmere i høringsnotat til ny lov om kommunale helse- og omsorgstjenester.

- *ha som mål å etablere 12 000 årsverk i pleie- og omsorgstjenesten i perioden 2008-2015*

For perioden 2004–2009 viser tall fra SSB at antall årsverk økte med om lag 14 800. Om lag 80 prosent av årsverksveksten besto av personell med helse- og sosialutdanning. KOSTRA-tall fra Statistisk sentralbyrå viser at kommunene økte årsverksinnsatsen i omsorgstjenestene med om lag 1 800 årsverk i 2009. Det ble i desember 2009 oppnevnt et utvalg som skal utrede spørsmål knyttet til utstøting og sykefravær i helse- og omsorgssektoren. Utvalget ledes av Kolbjørn Almlid, og skal levere sin rapport innen utgangen av 2010.

- *sikre full sykehjemsdekning innen 2015 ved at alle som trenger sykehjemsplass eller omsorgsbolig skal få dette. Vi vil gi tilskudd til 12 000 sykehjemsplasser og heldøgns omsorgsplasser innen utgangen av 2015 for å sikre nok kapasitet, og utvide rammene ytterligere dersom søknadsinngangen fra kommunene tilsier det*

Regjeringen har som mål å gi tilsagn til bygging av 12.000 heldøgns omsorgsplasser i sykehjem og omsorgsboliger innen utgangen 2015.

Regjeringen ga en ramme på 1.000 plasser i 2008, og økte den til 2.500 plasser som et tiltak i forbindelse med finanskrisen i 2009, et nivå vi har beholdt for 2010. Husbanken rapporterer at det siden tilskuddets oppstart og fram til utgangen av august 2010 er mottatt foreløpige søknader fra kommunene med til sammen om lag 8 000 enheter. Det er gitt 3.125 tilsagn i 2008 og 2009. Regjeringen foreslår i 2011 en ramme på 2.000 heldøgns omsorgsplasser.

For å sikre at alle kommuner som har behov for å bygge flere heldøgns omsorgsplasser får mulighet til det, har Regjeringen endret investeringsordningen slik at fylkesmenneses prioriteringer for hvilke kommuner som skal få tilskudd avvikles.

- *gjennomføre Kompetanseløftet 2015 slik at lederutdanning og videre- og etterutdanningstilbudene utvides og at ufaglærte får tilbud om fagutdanning*

Kompetanseløftet 2015 videreføres. Årsverksveksten de siste årene har i hovedsak bestått av personell med helse- og sosialfaglig utdanning. Nærmere 9 400 personer har mottatt tilskudd til grunnutdanning eller etter- og videreutdanning de tre første årene av planperioden. Som en del av "eldreforliket" ble det satt som mål at det skulle utdannes 10 geriatere per år. I følge tall fra Den norske Legeforening ble det godkjent 14 nye geriatere i 2009, mot 5 i 2008.

- *innføre en lovfestet plikt for kommunene til å tilby dagtilbud for demente*

Regjeringen vil styrke innsatsen for demente gjennom oppfølgingen av Demensplan 2015. Regjeringen har som mål å innføre en lovfestet plikt til å tilby dagaktivitetstilbud til demente når tilbudet er bygget videre ut.

- *styrke kulturtilbudet for de eldre gjennom den kulturelle spaserstokken*

Den kulturelle spaserstokken ble i 2010 styrket med totalt 8 millioner kroner fra 2009 til 28 millioner kroner. Bevilgningen blir videreført i 2011.

- *styrke innsatsen til forsknings- og utviklingsarbeid innenfor pleie- og omsorgstjenesten*

Det er bevilget 14 millioner til omsorgsforskning i budsjettet for 2010, herunder 2 millioner til en fireårig evaluering av Omsorgsplan 2015. I 2011 skal det bevilges 10 millioner kroner til samhandlingsforskning. Dette skal bidra til økt kunnskap om organisatoriske tiltak og effekter av disse som kan bidra til bedre samhandling i tråd med reformens målsettinger.

- *innføre en rett til inntil 10 dager permisjon per år for å yte omsorg for nære pårørende*

Det er fra 1. juli 2010 innført en ny rett for arbeidstakere til inntil ti dagers permisjon uten lønn hvert kalenderår for å gi nødvendig omsorg til foreldre og ektefelle, samboer eller registrert partner. Retten til permisjon gis også ved nødvendig omsorg for funksjonshemmet eller kronisk sykt barn over 18 år som arbeidstakeren har hatt omsorgen for. Retten til permisjon og pleiepenger ved pleie av nære pårørende i terminalfasen ble også utvidet fra 20 til 60 dager.

- *gjennomgå ordningen for omsorgslønn*

Regjeringen har oppnevnt ”Offentlig utvalg om pårørendeomsorg som erstatter kommunale tjenester” som skal se nærmere på omsorgslønnsordningen for å bedre rettssikkerheten. Utvalget skal levere utredning i juni 2011. 25.juni 2010 ble det i tillegg oppnevnt et utvalg som skal se på ytelser til pårørende med særlig tunge omsorgsoppgaver.

Innsats mot rusavhengighet

Regjeringen vil:

- *evaluere og gjennomgå erfaringene fra Opptappingsplanen for rusfeltet som utløper i 2010. Vi vil følge opp enigheten i Stortinget om å styrke innsatsen ytterligere i årene fremover*

Regjeringen har vedtatt å forlenge Opptappingsplanen for rusfeltet med to år, altså ut 2012. Som del av Opptappingsplanen for rusfeltet er det i 2010 bevilget 323 millioner kroner til tilskudd til kommunalt rusarbeid, herav 59 millioner kroner som er en styrking i forhold til i 2009. Opptappingsplanen for rusfeltet blir styrket med 100 millioner kroner i 2011. Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2011 innebærer at bevilgningsnivået til rusfeltet er økt med kroner 1,02 milliarder (2011-kroner) gjennom planperioden, sammenliknet med 2005. Det skal legges fram en stortingsmelding om ruspolitikken i løpet av 2011. Stortingsmeldingen vil oppsummere erfaringer med dagens opptappingsplan og følge opp Stoltenberg-utvalgets rapport.

- *at rusavhengige skal få innfridd sine pasientrettigheter og sikres rett til behandling på riktig nivå og til rett tid ut fra en individuell vurdering*

Alle rusmiddelavhengige har etter rusreformen de samme pasientrettigheter som øvrige pasientgrupper i spesialisthelsetjenesten. Alle som blir henvist til vurdering for rett til nødvendig helsehjelp blir vurdert ut fra Helsedirektoratet sin veileder ”Vurdering av henvisninger til tverrfaglig spesialisert rusbehandling” IS-1505 som ble utgitt høsten 2008. Alle rusmiddelavhengige som henvises skal også vurderes om de har behov for andre tjenester innen spesialisthelsetjenesten – og da i særlig grad psykisk helsevern.

Forskriften for legemiddelassistert rehabilitering (LAR) (som trådte i kraft 1. januar 2010) legger opp til at LAR i større grad skal styrke pasientrettighetene til mennesker med rusmiddelavhengighet, ved at dagens rundskriv med innskrivnings- og utskrivningskriterier bortfaller. Innskrivning i LAR, og utskrivning, skal foretas på grunnlag av en individuell, faglig vurdering av den enkelte pasients tilstand og behov for helsehjelp, og ikke på grunnlag av alder.

- *vurdere etablering av rusakutt i de større byene*

Det er åpnet en rusakutt med 12 sengeplasser på Aker i Oslo 30. august 2010. En tilsvarende rusakutt ble åpnet i Bergen, i regi av Helse Bergen HF, høsten 2010. Høsten 2010 vil Helse Midt-Norge etablere to Rus-akuttenheter – en i Trondheim og en i Ålesund - med til sammen 8 plasser.

- *overvåke situasjonen med overdose- og rusrelaterte dødsfall og skaffe mer kunnskap om årsak til slike dødsfall med sikte på å forbedre overlevelsesprognosen for rusavhengige*

Både Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) og Senter for rus og avhengighetsforskning (Seraf) har arbeider på gang for å framskaffe mer kunnskap om overdoser. Tiltak som allerede er igangsatt som antatt vil kunne ha betydning for overdoser er blant annet: LAR, bedre oppfølgingsrutiner ved drop-out og etter endt behandling, satsing på rusakutter, styrking av kommunenes lavterskeltilbud og oppsøkende virksomhet m.m.

- *at personer med både rusavhengighet og psykiske problemer får et bedre og mer samordnet tilbud*

Alle rusmiddelavhengige skal ved henvisning til vurdering i spesialisthelsetjenesten også vurderes for sine eventuelle psykiske og/eller somatiske lidelser. Ved alle distriktpspsykiatriske sentra (DPS) skal det også være etablert tilbud til rusmiddelavhengige, enten som en integrert del innen det psykiske helsevesenet eller som en egen del av DPS ved en egen ruspoliklinikk.

- *gi bedre oppfølging til pårørende til rusavhengige, herunder støtte til pårørendesentre*

Helsepersonell skal fra 1. januar 2010 bidra med oppfølging og informasjon til barn av psykisk syke, rusmiddelavhengige eller alvorlig somatisk syke eller skadde pasienter. Spesialisthelsetjenesten skal også ha barneansvarlig personell.

- *ha flere rusmestringsenheter i fengslene, rusbehandling ved løslatelse og mer soning i institusjon (§12)*

Det er etablert flere nye rusmestringsenheter, og fra 2010 er det i alt 11 slike enheter i norske fengsler. To nye rusmestringsenheter planlegges etablert i 2011.

KAPITTEL 10: BARN, UTDANNING OG FORSKNING

Regjeringen har som en av sine viktigste prioriteringer å satse på utdanning og kunnskap. Gjennom sosial læring, utdanning, dannelselse og medvirkning skal barn og unge tilegne seg kunnskaper og ferdigheter, lære å få ansvar, vise omsorg, utvikle kritisk sans og selvtillit.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Barn og familie

Regjeringen vil:

- *målrette og styrke en ordning med kontantstøtte til ettåringer. Vesentlige endringer i kontantstøtteordningen vil bli varslet i god tid. Vi vil vurdere å øke engangsstøtten*

Kontantstøtten er videreført.

- *ha som mål å utvide fedrekvoten fra ti til 14 uker, og den samlede permisjonstiden til 48 uker, jf. St.meld. 8 (2008-2009)*

Foreslått i statsbudsjettet for 2011 at fedrekvoten skal utvides til 12 uker fra 1.juli 2011. Den samlede permisjonstiden blir 47 eller 57 uker avhengig av om foreldrene velger 100 eller 80 prosent lønnsdekning. Fedrekvoten er utvidet fra fem til 14 uker under denne regjeringen. Den samlede stønadperioden er utvidet med fire uker siden 2005.

- *utrede hvordan ordningen med den to uker lange omsorgspermisjonen for far ved fødsel eller omsorgsovertakelse kan gjøres bedre*

Regjeringen har utredet hvordan 2 ukers omsorgspermisjon for far ved fødsel kan bli bedre. Et høringsnotat om ulike modeller for rett til lønn under omsorgspermisjon ved fødsel og adopsjon og under ammeferie har vært på høring.

- *sikre flere fedre selvstendige opptjeningsrettigheter til fedrekvote*

Regjeringen har sikret flere fedre rett til fedrekvote. Dette gjelder tilfeller hvor både mor og far har opptjent rett til foreldrepenger, men mor har tjent opp rett i mindre enn halv stilling fra 1. juli 2010. Regjeringen har videre gjennomført at arbeidsavklaringspenger gir opptjening til foreldrepenger fra 1. mars 2010. I statsbudsjett for 2011 foreslår regjeringen at fedre med egen opptjeningsrett, fra 1.juli 2011, gis rett til foreldrepenger i et uketall tilsvarende fedrekvoten i tilfeller der mor mottar uførepensjon.

- *arbeide for å gjøre det enklere å adoptere barn*

Regjeringen har gjennomført en høring av NOU 2009: 21 *Adopsjon – til barnets beste*. Utredningen foretar en fullstendig gjennomgang av adopsjonsfeltet og kommer med forslag til forbedringer.

I tillegg har regjeringen arbeidet med:

- *endringer i barneloven*

Lovproposisjon om endringer i barneloven har blitt fremmet og vedtatt. Loven tydeliggjør at all form for vold mot barn er forbudt. Definisjonen av vanlig samvær er utvidet og det er innført en varslingsplikt dersom en av foreldrene skal flytte. Barneloven gir ingen føringer på hvor barnet skal bo etter fast samlivsbrudd, og det er åpnet for at domstolen kan idømme delt bosted. Lovendringene er trådt i kraft. Rundskriv og brosjyremateriell er ajourført.

Styrket innsats for utsatte barn og unge

Regjeringen vil:

- *samarbeide med KS om en plan for styrking av barnevernet i kommunene. Kompetansen skal bedres, og vi har som mål å øke antall ansatte*

Regjeringen har inngått samarbeidsavtale mellom staten og KS om *Videreutvikling av barnevernet*. Avtalen går ut 2011. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og KS evaluerer nå avtalen og diskuterer hvordan samarbeidet skal videreføres.

Regjeringen har foreslått i statsbudsjettet for 2011 å innføre en øremerket tilskuddsordning til kommunene på 240 millioner kroner til styrking av barnevernet. Tilskuddet skal primært gå til nye stillinger, men kommunene kan også søke om midler til enkelte andre tiltak som styrker barnevernet.

- *arbeide for at utsatte barn og unge og deres familier skal få bedre samordnet bistand fra ulike deler av hjelpeapparatet*

I 2010 startet evalueringen av Barnevernsreformen fra 2004. Evalueringen vil se på ansvarsdelingen og samhandlingen mellom kommunene og staten, institusjonstilbudet, faglig/økonomisk styring og oppgave- og finansieringsansvar.

Regjeringen har gjennomført en høring av NOU 2009: 22 *Det du gjør, gjør det helt av Flatø-utvalget*. Utvalget har drøftet og kommet med forslag til hvordan det kan bli en bedre samordning av tjenester til utsatte barn og unge. Høringsuttalelsene er nå til behandling.

Regjeringen har sendt ut høringsnotat om endring i rettighetsforskriften for barneverninstitusjoner.

Lovproposisjon om endringer i adopsjonsloven om åpen adopsjon er vedtatt. Dette innebærer at det vil være begrenset adgang til kontakt mellom barnet og biologiske foreldre etter adopsjon.

Regjeringen følger opp NOU 2009: 8 *Kompetanseutvikling i barnevernet*, Befring-utvalget. Dette utvalget har tatt for seg kvalifisering og utdanning til arbeid i barnevernet.

- *gi støtte til ordninger med ferie og fritidstilbud for barn av foreldre med dårlig økonomi*

Regjeringen har gjennomført en særskilt satsing rettet mot barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer, innenfor tilskuddsordningen "Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn" (kap. 857, post 73). Satsingen økte med 10 millioner, fra 21, 5 millioner kroner i 2006 til 31, 5 millioner kroner i 2007. Tilskudd til tiltak mot fattigdom er siden videreført på samme nivå. Det er gitt en engangsbevilgning i 2009 øremerket til utviklingen av Grorud flerbrukshall på 15 millioner kroner.

- *bidra til at barn med nedsatt funksjonsevne kan delta i fritidsaktiviteter*

Regjeringen har fått vedtatt ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov og utarbeidet Regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet (2009-2013). Begge vil bidra til at de fysiske barrierene knyttet til fritidsaktiviteter blir redusert, fordi det største hinderet for at barn og unge med nedsatt funksjonsevne kan delta i fritidsaktiviteter er manglende tilgjengelighet.

Regjeringen har styrket tilskuddet til ferie- og velferdstilbud i regi av funksjonshemmedes organisasjoner med 4,8 millioner kroner i 2010. En stor del av tilskuddet går til barn og unge. Det er gitt midler til prosjektet "fritid for alle" hvor fokus rettes mot barn og unge med nedsatt funksjonsevne.

I forbindelse med storbytiltak for barn og unge er barn og unge med nedsatt funksjonsevne en av fem prioriterte grupper. Støtteordningen "Mangfold og inkludering" ble opprettet i 2008. Ordningen har ca. 1 million kroner til fordeling til inkluderingstiltak blant barn og unge.

- *etablere flere Barnehus*

Det er etablert en landsdekkende ordning med minst ett barnehus i hver helseregion. I 2007 ble det etablert barnehus i Bergen og Hamar, i 2008 i Kristiansand, og i 2009 i Tromsø, Trondheim og Oslo. Høsten 2010 skal det etableres barnehus i Stavanger. Ålesund er neste by hvor det vil være aktuelt å etablere barnehus. I barnehusene kan

barn som har vært utsatt for overgrep bli medisinsk undersøkt, få hjelp og behandling, og det kan gjennomføres dommeravhør.

I tillegg har regjeringen arbeidet med:

- *tvisteløsningsnemnd*

Regjeringen har opprettet en egen tvisteløsningsnemnd for å avklare ansvarsforhold i kompliserte saker som gjelder hjelp til barn og unge. Dette er et samarbeid med KS.

- *barnessakkyndig kommisjon*

Regjeringen har etablert en Barnesakkyndig kommisjon. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet ivaretar sekretariatsfunksjonen. Denne kommisjonen gjennomgår alle sakkyndige rapporter bestilt av barneverntjenesten, fylkesnemndene, domstoler og private parter. Hensikten er å bedre barn og foreldres rettsikkerhet.

Et godt barnehagetilbud til alle barn

Regjeringen har redusert maksimalprisen fra 2 750 til 2 330 kroner siden 2005. Det er en reell reduksjon på 960 kroner, eller om lag 30 prosent. I statsbudsjettet for 2011 er det foreslått å videreføre maksimalprisen nominelt. Regjeringen vil fryse maksimalprisen hvert år helt til den utgjør 1 750 kroner (2005-kroner).

Det er nedsatt et foreldreutvalg for barnehager. Utvalget skal arbeide for at foreldre blir hørt og være et rådgivende organ for departementet i saker som gjelder samarbeid mellom barnehage og hjem.

Regjeringen vil:

- *sikre fortsatt full barnehagedekning*

Målet om full barnehagedekning er nådd og i 2009 ble det innført en lovfestet rett til barnehageplass. Om lag 58 500 barnehageplasser er etablert siden 2005, noe som har gitt plass til 46 500 flere barn i barnehage. Dekningsgraden for barn ett til fem år var ved utgangen av 2009 88,5 prosent.

- *har som mål å oppfylle dagens pedagognorm, og arbeide for at en større andel av de ansatte har barnefaglig kompetanse*

I 2009 økte antall studieplasser med til sammen 940 plasser til ordinær førskolelærerutdanning, deltidsutdanninger og etter- og videreutdanning for styrere, førskolelærere og assistenter. Økningen omfattet arbeidsplassbasert førskolelærerutdanning (ABf) som er en deltidsutdanning rettet mot assistenter og

barne- og ungdomsarbeidere som arbeider i barnehage. Tiltaket ble styrket med 335 studieplasser og 10 høyskoler/universitet tilbyr nå ABf til mer enn 450 studenter.

Videreutdanning i barnehagepedagogikk for personer med annen pedagogisk utdanning ble styrket med 190 plasser. Til nå har 500 nyutdannede førskolelærere fått tilbud om veiledning det første året i yrket. Fra 2011 skal tilbudet gjelde alle nyutdannede, nytilsatte førskolelærere. Det tas sikte på å opprette 280 studieplasser i en lederutdanning for styrere i barnehagen i 2011.

Tilpasset videreutdanning og kompetansetiltak for barnehageassistenter og videreutdanning for fagarbeidere skal iverksettes.

- *styrke innsatsen for kvalitets- og kompetanseutvikling i barnehagene*

I 2010 ble bevilgningene til kvalitetsfremmende tiltak økt med 35 millioner kroner. Regjeringen har i statsbudsjettet for 2011 foreslått å øke bevilgningene til kvalitet i barnehagene med ytterligere 25 millioner kroner. I 2011 vil det bli benyttet over 130 millioner kroner til kvalitets- og rekrutteringstiltak.

- *utrede et pedagogisk tilbud til alle barn i førskolealder, og øke satsingen på gratis kjernetid i barnehagen i områder med mange minoritetsspråklige barn*

Regjeringen nedsatte i 2009 et offentlig utvalg, Brennautvalget, som har sett på ulike pedagogiske tilbud til alle førskolebarn. Utvalget leverte sin innstilling 1. oktober 2010.

Gratis kjernetid i barnehage for 4 og 5 åringer gjennomføres i bydelene i Groruddalen og i Søndre Nordstrand i Oslo. I tillegg ga regjeringen tilskudd til forsøk med gratis kjernetid for 3-åringer i bydel Gamle Oslo og områder i Drammen. Regjeringen har foreslått i statsbudsjettet for 2011 å utvide prøveprosjektet med gratis kjernetid ytterligere. Drammen og Bergen kommune vil bli invitert til å delta i denne utvidelsen.

- *videreføre statlig støtte til bygging av barnehager*

Det er foreslått å videreføre investeringstilskuddet og tilskuddet til midlertidige lokaler i statsbudsjettet for 2011. Det er fremmet forslag om å bevilge totalt 73 millioner kroner til etablering av nye barnehageplasser i 2011.

- *for å sikre økonomisk likebehandling trappe opp bevilgningene til ikke-kommunale barnehager i en periode på inntil fem år*

Minimumstilskuddet til ikke-kommunale barnehager ble økt fra 85 til 88 prosent av det de kommunale barnehagene i gjennomsnitt mottar i offentlig finansiering 1. august 2010. Regjeringen har i budsjettet for 2011 foreslått å bevilge 92,5 millioner kroner til å øke minimumstilskuddet videre fra 88 til 91 prosent fra 1. august 2011. Regjeringen har

sendt et forslag om utbyttebegrensning på høring for å sikre at opptrappingen av offentlig tilskudd kommer barn og ansatte i barnehagen til gode.

- *legge til rette for likeverdige lønns- og arbeidsvilkår i kommunale og private barnehager*

Tilskuddene til ikke-kommunale barnehager trappes opp. Det legger til rette for mer likeverdige lønns- og arbeidsvilkår mellom ansatte i private og kommunale barnehager.

Frafallet skal bekjempes

Regjeringen vil:

- *legge til rette for flere lærere gjennom styrket kommuneøkonomi og ved å endre opplæringsloven for å sikre en maksimumsgrense for tallet på elever per lærer på hver skole*

Arbeidet med å lovfeste en ressursnorm i form av en maksimumsgrense for antallet elever per lærer i grunnskolen ble varslet i Prop. 1 S (2010-2011) for Kunnskapsdepartementet.

- *fortsette satsingen på etter- og videreutdanning i skolen*

Strategi for videreutdanning av lærere er inne i sitt andre år. Rapporteringen viser at de aller fleste deltakerne er svært godt eller godt fornøyd med skolens tilrettelegging (nedsatt leseplikt/dekket studiekostnader). Lærerne er i stor grad tilfreds med det faglige og fagdidaktiske innholdet, og rapporterer at det faglige innholdet i videreutdanningen holder høyt nivå. Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet samarbeider med partene, KS, leder- og lærerorganisasjonene og Nasjonalt råd for lærerutdanning om endringer i strategien. Målet er å bidra til større fleksibilitet lokalt, styrke samarbeidet med de nye lærerutdanningsregionene og forenkle søknads- og opptaksprosedyrene slik at flere lærere lettere vil få anledning til å benytte tilbudet.

En egen rektorutdanning for nytilsatte rektorer ble etablert i 2009. Tilbudet skal bygges ut fram mot 2011. Målet med tiltaket er at den enkelte rektor skal bli bedre i stand til å utføre lederjobben i den praktiske hverdagen. Gjennom utdanningen vil rektor ha en klarere forståelse av sin lederrolle og få økt styrke til å stå i rollen, dessuten kompetanse og redskaper til å løse de viktigste utfordringene som en rektor vil stå overfor i tiden fremover. Ca. 220 rektorer har deltatt skoleåret 2009/2010. Fra høsten 2010 har 422 søkere fått plass på rektorutdanningen.

Et nasjonalt senter for IKT i utdanningene er opprettet i Tromsø.

- *legge til rette for at mer av lærernes tid kan frigjøres til undervisning*

St.meld. nr. 19 (2009–2010) *Tid til læring - oppfølging av Tidsbrukutvalgets rapport* ble lagt fram 11. juni 2010. Meldingen inneholder foreslag til tidsbesparende tiltak på nasjonalt-, kommunalt- og skolenivå.

- *videreføre privatskoleforliket*

Regjeringen vil beholde dagens lovverk og videreføre godkjenningspraksis i tråd med forliket. Ny finansieringsmodell for private grunnskoler innføres fra og med 2011.

- *styrke timetallet på barnetrinnet*

Regjeringen har til nå styrket timetallet med totalt seks undervisningstimer henholdsvis fra høsten 2008 og høsten 2010. I tillegg har det blitt innført to timer fysisk aktivitet for 5.-7. trinn fra høsten 2009.

- *styrke kvaliteten i det spesialpedagogiske støtteapparatet*

Regjeringen har besluttet at det skal legges fram en egen stortingsmelding, dette som oppfølging av Midtlyngutvalget (NOU 2009: 18 *Rett til læring*).

- *sikre at alle skoler arbeider systematisk mot mobbing*

Regjeringen har fulgt opp arbeidet med Manifest mot mobbing også for perioden 2009-2010. Dette manifestet forplikter regjeringen sammen med viktige nasjonale parter til å forbygge og arbeide mot mobbing blant barn og unge. Vi er nå inne i den fjerde manifestperioden. Manifestet inneholder en rekke tiltak, blant annet satsningen Bedre læringsmiljø, tilsyn med skolenes psykososiale miljø i 2010 og 2011 og diverse informasjonsmateriell. Etter nyttår vil det inngås en ny manifestavtale mellom regjeringen og partene.

Det føres nasjonalt tilsyn med skolenes psykososiale miljø i 2010 og 2011. Tilsynet vil bli gjennomført over en lenger periode og i flere faser, med vekt på målrettet oppfølging og koordinering. Det skal særlig legges vekt på at avvik som avdekkes av tilsynet skal rettes opp innen rimelig tid.

Det vil igangsettes en utredning om rettslige virkemidler mot mobbing og spørsmål om opprettelse av ordning med elevombud. Det vil sees nærmere på om loven er kjent og forstått og om den blir benyttet i tilstrekkelig grad for å hindre mobbing og ta tak i situasjoner der elever blir mobbet eller opplever diskriminering og trakassering.

Satsningen "Bedre læringsmiljø" ble lansert i desember 2009 for å støtte skolene i å tilby alle elever et godt og inkluderende læringsmiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Kommuner, fylkeskommuner og skoleledere skal ha et forsvarlig system som

sikrer elevenes læringsmiljø. Som del av satsingen er det utviklet et omfattende veiledningsmaterieell som tar for seg sentrale områder i arbeidet med læringsmiljøet. Støtten til programmer med dokumentert effekt på læringsmiljøet blitt videreført, og det har blitt tildelt midler til skoler med lokale prosjekter for inkluderende læringsmiljøer. 97 skoler har fått støtte til dette.

Utdanningsdirektoratet har fått i oppdrag å foreslå hvordan det på best mulig måte kan innføres antimobberprogram eller en handlingsplan mot mobbing ved alle skoler. I det samme oppdraget har direktoratet fått i oppdrag å kartlegge status for skolenes bruk av antimobbeprogrammer og eventuelle effekter av disse programmene. Direktoratet har også blitt bedt om å vurdere nåværende praksis for støtte til læringsmiljø og mobbeprogrammer. Arbeidet med disse oppdragene vil ferdigstilles henholdsvis november 2010 og januar 2011.

- *intensivere arbeidet med å redusere frafallet i videregående skole i tråd med St.meld. nr. 44 (2008-2009) Utdanningslinja*

Kampanjen Ny GIV (Gjennomføring I Videregående opplæring) er lansert høsten 2010.

Det er satt i gang treårig prosjekt hvor staten og hver enkelt fylkeskommune går i dialog om å fastsette mål for bedre fullføring for å forsterke og koordinere innsatsen mot frafall.

I 2010 ble det bevilget om lag 230 millioner kroner til målrettede tiltak for økt gjennomføring, og i 2011 er det foreslått å bevilge over 400 millioner kroner. Midlene skal blant annet gå til styrket kvalitet på ungdomstrinnet (etterutdanningstilbud for lærere på ungdomstrinnet i lese- og regneopplæring, klasseledelse, opplæring av minoritetsspråklige elever, styrking av praksiselementene på ungdomstrinnet m.m.), bedre tilrettelegging av overgangen til videregående opplæring (tettere oppfølging av elever med svake grunnleggende ferdigheter, utprøving av ulike samarbeidsmodeller mellom kommunene og fylkeskommunene m.m.), bedre yrkesretting av videregående opplæring (forskriftsfesting av yrkesretting av fellesfag fra høsten 2010, justeringer i læreplanene for å sikre dette, midler til kompetanseutvikling for yrkesretting m.m.), tiltak for flere læreplasser, tiltak i forhold til læreplaner og kvalitetsvurdering, kompetanseutvikling og forsøk med praksisbrev.

Det blir videre lagt opp til en felles innsats i regi av Kunnskapsdepartementet og Arbeidsdepartementet rettet mot ungdom som faller ut av videregående opplæring og blir stående utenfor arbeidsliv og utdanning. Innsatsen innebærer at Kunnskapsdepartementet styrker innsatsen innenfor oppfølgingstjenesten, og at Arbeids- og velferdsetaten samarbeider med oppfølgingstjenesten om målgruppen med hensiktsmessige arbeidsrettede tiltak. Det skal også utredes hvordan praksisnære alternative opplæringsarenaer kan tas i bruk. For utdypende omtale av tiltak for økt gjennomføring, se Prop. 1 S (2010-2011) for Kunnskapsdepartementet.

En melding om ungdomstrinnet skal legges fram for Stortinget i 2011 med bl.a. forslag til tiltak for å styrke kvaliteten på opplæringen, øke trivselen og motivasjonen til elevene og gjøre flest mulig forebredt på videregående opplæring.

- *utrede hvordan en kan lovfeste rett til læreplass, supplert med et forsterket alternativt løp i skole. Vi vil forsterke samarbeidet med partene i arbeidslivet for å få nok læreplasser og stille krav til offentlige virksomheter om å ta inn lærlinger*

Regjeringen vil samarbeide med aktuelle parter for å fornye samfunnskontrakten om å opprette læreplasser og vil utarbeide en strategi for læreplasser i offentlige virksomheter, jf. St.meld. nr. 44 (2008–2009) *Utdanningslinja*. Innholdet i samfunnskontrakten vil bli utformet i nært samarbeid med partene i arbeidslivet. I tillegg er det viktig at det blir opprettet flere læreplasser i offentlig sektor.

Statlige myndigheter som arbeidsgiver, må på lik linje med arbeidsgiverorganisasjonene, ta ansvar for å skaffe læreplasser for framtidige fagarbeidere. Alle departement og underliggende etater og virksomheter i statsforvaltningen har kartlagt hvilke lærefag som er aktuelle for inntak av lærlinger, og har vurdert potensialet for å øke antallet lærlinger.

Regjeringen vil også utrede hvordan rett til læreplass eller fireårig forsterket opplæring som alternativ til læreplass kan gjennomføres.

- *videreføre arbeidet med å prøve ut nye evaluerings- og eksamensformer*

Utdanningsdirektoratet har fått i oppdrag å foreslå utvikling av nye vurderingsformer, eksempelvis bruk av mapper. Formålet med utprøvingen av alternative vurderings- og eksamensformer vil være å finne flere måter å vurdere elevenes kompetanse på for å gi en bedre og rettferdig prøving av elevenes kompetanse enn gjeldende ordninger.

- *beholde karakterene på ungdomstrinnet, men samtidig forbedre vurderingssystemet og lærernes kompetanse til å vurdere*

Karakterene på ungdomstrinnet er beholdt. Utdanningsdirektoratet har fått i oppdrag å gjennomføre satsingen "Vurdering for læring". Forskning viser at det bør satses på kvalitetssikring av skolenes og lærernes undervisningsvurdering og standpunktvurdering.

- *ta sikte på å innføre et praktisk valgfag i ungdomsskolen, dersom forsøkene med et slikt fag er vellykket*

Det er satt i gang et prosjekt med et nytt og mer praktisk fag – arbeidslivsfag – på ungdomstrinnet. Faget er et alternativ til valg av 2. fremmedspråk og norsk (samisk)/engelsk fordypning. Kompetansemålene hentes fra de yrkesfaglige utdanningsprogrammene og tilpasses ungdomstrinnets nivå. Faget skal evalueres. Det er ferdigstilt en første kartlegging, som viser at både elever og lærere er positive til

tiltaket. 16 skoler startet i forsøket fra høsten 2009. Faget er et tilbud til alle elever på 8. trinn på disse skolene. Fra skoleåret 2010–11 skal totalt 81 kommuner med rundt 130 skoler og to privatskoler i gang med forsøk. Det har vært stor interesse for å delta i forsøket.

- *videreutvikle praksisveien til fagbrev og gjøre den tilgjengelig for flere elever*

Forsøk med Praksisbrevet startet i 2007. I 2008 ble alle fylkeskommunene invitert til å bli med på ordningen og det er utarbeidet forsøkslæreplaner for 16 forskjellige lærefag. Når forsøksperioden er avsluttet og sluttevalueringen er klar vil Kunnskapsdepartementet sammen med partene i arbeidslivet ta stilling til hvordan ordningen eventuelt skal videreføres og reguleres.

- *styrke rådgivningstjenesten*

Retten for elever i skolen til sosialpedagogisk rådgiving er skjerpet i ny forskrift. Videre er det utarbeidet yrkes- og utdanningsveiledning, anbefalte kompetansekrav og veiledende kompetansekriterier for de som arbeider med rådgiving i skolen.

I videreutdanningssatsingen er rådgiving et av de prioriterte områdene.

Partnerskap for karriereveiledning er opprettet i alle fylker, med en målsetning om samordning mellom skole og arbeidsliv. Samarbeidsavtaler er inngått mellom fylker, kommuner, NHO, LO, Arbeids- og velferdsetaten, KS, og Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk (Vox).

Pilotprosjekt med individuell digital utviklingsplan i 3 fylker har gått i tre år. Planen bidrar til en systematisk, sammenhengende og målrettet database som hver elev kan nytte også i samarbeid med rådgiver.

For ytterligere å styrke kvaliteten i rådgivingsarbeidet deltar Norge i internasjonale samarbeidsprosjekter. Disse har som mål å bistå EU og EØS sine medlemsland og Europakommisjonen i å fremme europeisk samarbeid knyttet til livslang veiledning innenfor både utdannings- og arbeidssektoren.

- *gi elevene tilgang på læremidler på begge målformer, til samme tid og pris*

Mange fylkeskommuner har innført nye rutiner for å følge opp det ansvaret de ifølge opplæringsloven har for å sørge for at læremidlene som kjøpes inn foreligger på bokmål og nynorsk til samme tid og pris. 17 fylkeskommuner oppgir at dette kontrolleres, men at det er skoleledelsens ansvar å utføre kontrollen. Dette viser en betydelig forbedring fra året før.

Departementet ga våren 2009 ut en veileder om innkjøp av læremidler. Veilederen presiserte blant annet hvilke konsekvenser opplæringsloven § 9-4 har for læremiddelinnkjøp.

Ny forskrift om nynorske læremidler ble fastsatt 1. juli 2010. Endringene innebærer en klargjøring av regelverket ved lovtekniske endringer, samt omformuleringer og presiseringer av gjeldende regelverk. Det er særlig lagt vekt på at det må komme tydelig frem at kravet til parallellutgaver også gjelder digitale læremidler, siden det har vært uklarhet om dette tidligere blant skoleeiere og forlag.

Ordningen med tilskudd til særskilte læremidler (kap. 220 post 70), herunder læremidler på nynorsk, er foreslått økt med om lag 2 millioner kroner i budsjettet for 2011.

- *bedre seksualundervisningen og prevensjonsveiledningen, og styrke arbeidet mot kjønnsbasert mobbing og seksualisert trakassering*

Utdanningsdirektoratet tilbød høsten 2009 nytt materiell til hjelp for lærere og helsesøstre i seksualundervisningen: "Undervisning om seksualitet. Et ressurshefte for lærere i grunnopplæringen". Prevensjonsveiledning, kjønnsbasert mobbing og seksualisert trakassering er blant temaene som tas opp i heftet. Direktoratet skal etter planen revidere materialet høsten 2010 på bakgrunn av de erfaringene og intensjonene som er gjort.

I forslag til budsjett for 2011 tatt sikte på å gjennomføre et prosjekt for å utvikle selvforsvarskurs for jenter og tilby dette for videregående skoler. Kurset har som mål å lære jenter hvordan en kan reagere og sette grenser mot ulike typer diskriminerende situasjoner og handlinger, herunder usynliggjøring, latterliggjøring og seksuell trakassering.

- *innføre en gratis time SFO hver dag for å legge til rette for leksehjelp, fysisk aktivitet og mulig samarbeid med kulturskolen. Regjeringen vil utrede nasjonale kvalitetsstandarder og vurdere tiltak for å begrense foreldrebetalingen*

Fra og med høsten 2010 er det innført 8 uketimer leksehjelp for 1.-4. trinn. Det gjenstår da 12 uketimer for å nå målsetningen.

Kulturskoleutvalget leverte sin rapport "Kulturskoleløftet – Kulturskole for alle" 7. september. Utvalgets mandat har blant annet vært å se på mulighetene for et styrket samarbeid mellom grunnskolen, SFO og kulturskolen, og komme med forslag til hvordan ulike kulturskoleaktiviteter og andre kulturaktiviteter bedre kan legges inn i tilknytning til skoledagen. Departementet vil følge opp rapporten. Det ble i 2010 bevilget 40 millioner kroner fra Kulturløftet II i stimuleringsstilskudd til kulturskoler/kulturskoleaktivitet i skolen. Frist for å søke på midlene var 15. september

2010, og prosjektene vil igangsettes i løpet av høsten. Midlene er videreført også i forslaget til statsbudsjett for 2011.

- *gjennomføre rentekompensasjonsordningen innenfor en investeringsramme på 15 milliarder kroner til oppussing og bygging av skoler og svømmeanlegg fra 2009-2016*

I 2011 vil det fases inn ytterligere 2 milliarder kroner i investeringsrammen. Med dette vil 7 milliarder kroner av investeringsrammen være innfaset i budsjettet (3 milliarder kroner i 2009 og 2 milliarder kroner i 2010), noe som gjør at regjeringen er godt i rute til målsetningen om en investeringsramme på 15 milliarder kroner innen utgangen av 2016.

Livslang læring

Regjeringen vil:

- *styrke informasjonsarbeidet, slik at flere blir kjent med sine muligheter for etter- og videreutdanning*

En nasjonal enhet for karriereveiledning for å bidra til nasjonal, faglig koordinering og informasjons- og kunnskapsspredning skal opprettes i 2011. Dette er et tiltak for å motvirke feilvalg og omvalg, som er belastende både for den enkelte og for samfunnet.

- *øke den offentlige støtten til voksenopplæring*

Program for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA) skal medvirke til å styrke lese-, skrive-, regne- og IKT-ferdigheter blant voksne arbeidstakere og arbeidssøkere. Bedrifter og offentlige virksomheter kan få tilskudd til å gi ansatte opplæring i grunnleggende ferdigheter.

BKA ble styrket med 40 millioner kroner i 2010-budsjettet sammenlignet med 2009-budsjettet. Ytterligere 10 millioner kroner ble bevilget i revidert nasjonalbudsjett for 2010, og denne økningen er foreslått videreført i 2011-budsjettet. Tilskuddsordningen har nå en budsjetttramme på 86,3 millioner kroner.

Støtten til studieforbundene er videreført på samme nivå som i 2009.

- *styrke fagskolenes rolle som tilbyder av yrkesrettet videreutdanning for fagarbeidere. Fagskolene skal sikres finansiering som gir forutsigbare rammer*

Lovproposisjon om endring av fagskoleloven ble fremmet høsten 2010 (Prop. 161 L (2009–2010)). Hovedinnholdet er en forskriftsfesting av et fremtidig nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Dette er under arbeid i 2010 og 2011.

For å sikre forutsigbare rammer for de tidligere 6A-skolene (skoler under kap. 6A i privatskoleloven) foreslås de ført tilbake til Kunnskapsdepartementets rammer fra og med 2011.

Det skal fra 2011 etableres et nasjonalt verktøy for fagskolestatistikk.

Det er etablert et nasjonalt fagskoleråd i 2010, som skal fungere som et overordnet organ som kan tale på vegne av fagskolesektoren.

- *utvikle forsøk med videregående opplæring for voksne arbeidsløse innen regelverket for arbeidsmarkedsopplæringen*

Det er satt i gang utvikling av og forsøk med videregående opplæring for voksne arbeidssøkere. Fylkeskommunene ble invitert til å søke om å delta i forsøket. 15 fylker søkte, og Finnmark, Sogn og Fjordane, Oppland og Oslo ble valgt ut til delta. Disse fire fylkene vil årlig få tildelt 2 millioner kroner hver i en treårsperiode fra og med 2010.

- *styrke ordninger for etterutdanning i arbeidslivet*

Program for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA) gir støtte til bedrifter og offentlige virksomheter som gir opplæring i grunnleggende ferdigheter som regning, lesing, skriving og bruk av IKT på grunnskolens nivå.

BKA ble styrket med 40 millioner kroner i 2010-budsjettet sammenlignet med 2009-budsjettet. Ytterligere 10 millioner kroner ble bevilget i revidert nasjonalbudsjett for 2010, og denne økningen er foreslått videreført i 2011-budsjettet. Tilskuddsordningen har nå en budsjetttramme på 86,3 millioner kroner.

Lik rett til høyere utdanning

Regjeringen vil:

- *styrke basisbevilgningene til universiteter og høyskoler for å øke utdanningstilbudet, herunder etter- og videreutdanning og desentralisert utdanning, og øke antall studieplasser*

I Revidert nasjonalbudsjett (RNB) 2009 (St.prp. nr. 67 (2008–2009)) ble det opprettet 3000 nye studieplasser, herav 1000 til lærerutdanning, 850 til helse- og sosialfag, 550 til MNT-fag og 600 andre til prioriterte og foreslåtte fag fra institusjonene selv. Det ble også opprettet 480 studieplasser innen lærerutdanning statsbudsjettet for 2009 (St.prp. nr. 1 (2008–2009)). Med videreføring og nye kull blir dette om lag 9600 studieplasser i 2014.

I forbindelse med RNB 2009 ble det opprettet 800 plasser til desentralisert utdanning og etter- og videreutdanning.

Regjeringen foreslår å opprette 2 200 studieplasser i statsbudsjett for 2011 (Prop. 1 S (2010–2011)) Lærerutdanningene, helse- og sosialfag, rettsvitenskap og realfag er prioritert. Med videreføring og nye kull blir dette om lag 8 300 nye studieplasser i 2016.

Universitetene og høyskolene fikk i 2009 reversert kuttet i basisbevilgningen fra to år tidligere. I statsbudsjettet for 2010 ble det bevilget om lag 80 millioner til økte rammer i sektoren, som ble benyttet til husleiekompensasjon, oppstart av trafikkkflygerutdanning i Tromsø, og støtte til prosesser med målsetninger om samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon (SAK).

- *styrke utdanningsstøtten for studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med barn*

Regjeringen har i statsbudsjettet for 2011 foreslått å utvide støtteperioden fra ti til tolv måneder og gi ekstra månedlig stipend til studenter som på grunn av nedsatt funksjonsevne ikke er i stand til å arbeide ved siden av utdanningen eller i sommerferien.

Videre har Kunnskapsdepartementet foreslått at studenter som på grunn av nedsatt funksjonsevne blir forsinket ut over ett år skal få omgjort basisstøtten til stipend. Det er allerede satt i verk tiltak for denne gruppen i forbindelse med at de fra studieåret 2009/2010 fikk utvidet muligheten for støtte ved forsinkelse. Definisjonen av studenter med nedsatt funksjonsevne ble også utvidet til å gjelde flere ved at man fjernet vilkår om støtte fra folketrygden.

Studenter med barn fikk utvidet foreldrestipendperiode fra 42 til 44 uker fra og med studieåret 2009/2010.

- *ha mål om å bygge 1000 studentboliger i året*

Det er gitt tilsagn om totalt 4 225 studentboliger fra 2006-10, herav 1 592 i 2009 og 983 i 2010. Det foreslås en videreføring av nivået på antall nye tilsagn i 2011.

I tillegg har regjeringen arbeidet med:

- *satse på rekruttering av lærere og fortsette å bygge opp lærernes kompetanse gjennom en omlegging av lærerutdanningen*

Kunnskapsdepartementet fastsatte i 2010 forskrift om rammeplan for ny todelt grunnskolelærerutdanning rettet mot henholdsvis trinn 1-7 og trinn 5-10. Regjeringen har ambisiøse mål for de nye grunnskolelærerutdanningene knyttet til høye faglige kvalitetskrav, relevans, kvalitet i praksis og forskningsforankning. Regjeringa har derfor i foreslått i Prop. 1 S (2010-2011) for Kunnskapsdepartementet å sette av 13 mill. kroner i

2011, og opp mot 114 mill. kroner i 2014, for å heve innplasseringa av de nye grunnskolelærerutdanningene i finansieringssystemet slik at kvalitetskravene kan realiseres. Det ble i 2008 og 2009 satt av 100 mill kroner årlig for blant annet å etablere forskerskoler for lærerutdanningene og tilby veiledning av nyutdanna lærere.

Forskning

Regjeringen vil:

- *fortsette å øke forskningsbevilgningene i årene framover, i tråd med Forskningsmeldinga*

Regjeringen har økt forskningsfinansieringen med reelt 4,5 milliarder kroner i perioden 2005–2011 (inkludert skattefunn), inkludert forslag til statsbudsjett for 2011. Veksten tilsvarer en gjennomsnittlig årlig realvekst på ca. 3,7 prosent. Regjeringen har hevet nivået på den offentlige forskningsfinansieringen til 24,3 milliarder kroner i 2011. Dette utgjør 0,94 prosent av anslått BNP i 2011.

Regjeringen har økt kapitalen i Fondet for forskning og nyskaping med i alt 44 milliarder kroner inkludert 2011, og opprettet Regionale forskningsfond med en kapital på 6 milliarder kroner.

Regjeringen har foreslått at minst 45 millioner kroner benyttes til et nytt program for polarforskning som en oppfølging av Det internasjonale polaråret. Satsingen er en del av oppfølgingen av Svalbardmeldingen, Klimaforliket og Nordområdestrategien. Forskning knyttet til Svalbard skal ha særlig vekt innenfor det nye polarforskningsprogrammet.

Regjeringen har fulgt opp og styrket satsingen på utdanningsforskning i tråd med Forskningsmeldinga gjennom Forskningsrådets programmer Utdanning 2020 og Praksisrettet FoU for barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning, samt opprettelsen av Kunnskapssenter for utdanningsforskning.

- *gjennomføre opptrappingsplanen for klimaforskning, jf. Klimaforliket*

Regjeringen har økt bevilgningene til forskning om fornybar energi og karbonfangst og -lagring med i alt 600 millioner kroner i perioden 2008-2010 i tråd med klimaforliket.

Øvrig klimaforskning er styrket med 50 millioner kroner i 2010, blant annet til etablering av et nytt klimaforskningscenter i Bergen.

- *styrke grunnforskningen*

Regjeringen har økt innsatsen på den åpne konkurransearenaen for fremragende forskning gjennom Norges forskningsråd med 60 millioner kroner i 2011-budsjettet.

- *bedre forskerrekrutteringen*

I forbindelse med Tiltakspakke for Arbeid (St.prp. nr. 37 (2008-2009)) ble det bevilget midler tilsvarende 57 stipendiatstillinger. Det ble også gitt anledning til å omdisponere enkelte stipendiatstillinger til post doc-stillinger dersom institusjonene ønsket dette. Regjeringen har bevilget midler til over 100 nærings-ph.d-stillinger.

- *sikre planer for investeringer i vitenskapelig utstyr gjennom et nasjonalt veikart for forskningsinfrastruktur*

Regjeringen har fått på plass et nasjonalt vegkart for forskningsinfrastruktur for å sikre planer for norske investeringer i storskala infrastruktur.

Regjeringen har økt bevilgningene til forskningsinfrastruktur med om lag 280 millioner kroner gjennom en øremerking av deler av avkastningen fra Fondet for forskning og nyskaping.

- *gjennomføre tiltak for å øke andelen kvinner i høyere vitenskapelige stillinger*

Kvinner i Forskning (KIF-komiteen) får i 2011 videreført midler til sitt arbeid for å øke andelen kvinner i vitenskapelige stillinger

Det er i 2010 delt ut en likestillingspris som også vil bli delt ut i 2011.

Det er iverksatt en ny ordning som gir økonomisk bonus ved ansettelse av kvinner i førstestillinger innen matematisk-naturvitenskapelige og teknologiske fag.

- *lage en plan for å redusere antall midlertidige tilsetninger i akademia*

Det er i løpet av 2010 iverksatt en utredning om midlertidige stillinger i akademia.

KAPITTEL 11: FORNYING OG UTVIKLING AV OFFENTLIG SEKTOR

Den norske samfunnsmodellen skiller oss fra de fleste andre land ved at vi har en omfattende offentlig sektor som sikrer velferd, omsorg, helse og utdanning, et velorganisert arbeids- og næringsliv, et betydelig offentlig eierskap og høy yrkesdeltakelse. Regjeringen vil forsterke, forbedre og fornye denne samfunnsmodellen. Vi vil satse på fellesskapsløsninger og en sterk offentlig sektor også i framtiden.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Regjeringen vil:

- *fornye og forbedre offentlig sektor i nært samarbeid med brukerne og de ansatte og deres organisasjoner*

Fornyings-, Kirke- og Administrasjonsdepartementet har gjennomført og presentert resultater fra den store innbyggerundersøkelsen. Fase 2 gjennomføres våren 2010 med en kartlegging av brukernes synspunkter på vel 20 ulike tjenester på kommunalt og statlig nivå.

Regjeringen gjennomfører i 2010 en stor brukerundersøkelse av fylkesmannsembetene.

Det er kartlagt brukerretting og brukervedvirkning i 100 statlige virksomheter (direktorat, tilsyn, råd, forvaltningsbedrifter mv.). Undersøkelsen skal munne ut i en rapport som beskriver hvordan det arbeides på dette området i dag, og det tas også sikte på å presentere resultatene på en konferanse for sentralforvaltningen i 2010.

- *videreføre arbeidet med klart språk i offentlig sektor*

Dette er gjennomført. I samarbeid med Språkrådet tilbyr Direktoratet for forvaltning og IKT faglig rådgivning til statlige virksomheter, økonomisk støtte til lokale prosjekter, og verktøykasse på nett (klarspråk.no).

- *at offentlig sektor opptre som en ansvarlig forbruker som kjøper miljøvennlige varer og tjenester*

Regjeringen la i 2007 fram en handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser. Planen inneholder en egen miljøpolitikk for statlige innkjøp av prioriterte produktgrupper. Miljøledelse (Grønn stat) er viderført gjennom handlingplanen. Miljøpolitikken for statlige innkjøp er en obligatorisk del av miljøledelsessystemet. Direktoratet for forvaltning og IKT (difi) har fått ansvaret for å følge opp handlingsplanen når det gjelder miljø på nasjonalt nivå.

- *legge til rette for at kommuner og offentlige institusjoner i større grad kan samordne sine innkjøp*

Regjeringen er i gang med å utrede effektiviseringspotensialet ved økt samordning av offentlige anskaffelser og vil på denne bakgrunnen vurdere organisatoriske tiltak.

Regjeringen lanserte sommeren 2009 kunnskapsportalen anskaffelser.no med informasjon, verktøy, maler og standarddokumenter til hjelp for offentlige oppdragsgivere og leverandører i anskaffelsesprosessen. Det er lagt til rette for et landsdekkende kurstilbud om offentlige anskaffelser i Tromsø, Trondheim og Oslo.

- *foreta en gjennomgang av erfaringer med fornyings- og effektiviseringsprosesser i offentlig sektor og hvordan medvirkning fra brukerne og deltakelse fra de ansatte kan bidra i slike prosesser*

De store endringene i forvaltningen de senere årene gjør at det trengs mer evaluering og mer kunnskap om effekten av endringene, ikke minst de mange organisatoriske endringene. Det er fagdepartementene og virksomhetene som har ansvar for at slike tiltak blir evaluert. Evalueringene bør være tilgjengelige i forvaltningen. Det fremmer læring på tvers og åpner for at en sektor kan dra nytte av de erfaringene andre sektorer har gjort.

- *legge til rette for forsøk i statlig og kommunal sektor, der en blant annet vil vurdere reduksjon i arbeidstid og ulike turnusordninger, som kan bidra til redusert sykefravær og at flere kan stå lenger i arbeid*

Staten gjennomførte et forsøk med redusert arbeidstid med full lønnskompensasjon for seniorer i en rekke statlige virksomheter. Forsøket ble avsluttet 31.07 2009 og evalueringen viser at deltakerne har hatt høy grad av trivsel og selvopplevd lavere sykefravær i forsøksperioden.

Det arbeides med ulike turnusordninger for å bedre kvaliteten i statlige virksomheter.

Den forventede pensjoneringsalderen i det statlige tariffområdet steg med 13 måneder, fra 61,3 år til 62,4 år fra 2002 -2009. Arbeidet med å øke pensjoneringsalderen er en prioritert målsetting i henhold til avtalen om inkluderende arbeidsliv (IA) delmål 3.

Statlige virksomheter har sluttet opp om IA-avtalen. Sykefraværet i det statlige tariffområdet ligger i gjennomsnitt 1,5 prosentpoeng lavere enn i det øvrige arbeidslivet. Innsatsen for et redusert sykefravær vil styrkes i henhold til IA-avtalens delmål 1. I arbeidet med å implementere den nye avtalen fra 2010 vil det særlig legges vekt på å forebygge sykefravær, hindre utstøting og fremme inkludering i det statlige tariffområdet.

En framtidsrettet IKT-politikk og digital fornying:

Regjeringen vil:

- *at offentlig informasjon som hovedregel bør være gratis tilgjengelig for alle i digital form*

Regjeringen har etablert nettstedet data.norge.no som skal bedre tilgangen til offentlige data for viderebruk.

Startet arbeidet for å etablere markedsbaserte eID-er på høyeste sikkerhetsnivå.

Startet arbeidet for å etablere en nasjonal eID på høyeste sikkerhetsnivå, som skal kunne brukes til innlogging mot elektroniske tjenester i det offentlige og til elektronisk signering.

Over to millioner innbyggere bruker nå MinID til innlogging på offentlige nettjenester.

- *videreføre og styrke arbeidet med elektronisk ID og elektronisk signatur*

Regjeringen foreslår å bruke 75, 8 millioner kroner til drift og utvikling av fellesløsninger for elektronisk ID (eID) i offentlig sektor i 2011. Regjeringens bevilgning vil bety at det blir enklere og tryggere for brukerne å bruke nye elektroniske tjenester. I tillegg foreslår man å belaste de statlige instansene som tilbyr tjenester basert på slike eID'er, med 8,2 millioner kroner som skal benyttes til samme formål. MinID har over 2 millioner brukere og brukes som innlogging til mange kommunale og statlige tjenester.

- *forsvare prinsippet om nettnøytralitet på internett*

Etablert retningslinjer for nettnøytralitet for å bevare internett som en åpen og ikke-diskriminerende plattform for alle typer kommunikasjon og distribusjon av innhold.

- *tilby flere digitale selvbetjeningstjenester til innbyggere og næringsliv*

Regjeringen har satt i gang prosjektet Digitalt førstevalg for å kartlegge status og juridiske og organisatoriske hindre for et digitalt førstevalg med sikte på at det kan realiseres i løpet av få år.

Regjeringen har åpnet offentlig elektronisk postjournal (OEP), som er en felles publiseringstjeneste for statlige virksomheters postjournaler. OEP gir alle innbyggere tilgang til mange elektroniske journaler i staten.

Det er besluttet at statlig forvaltning og helseforetakene fra 1. juli 2011 skal kunne ta i mot elektronisk faktura på felles standard.

Regjeringen gjennomfører en femårig satsing på elektronisk handel for perioden 2010-2014, blant annet gjennom økt satsing på støttetjenester og større grad av sentralfinansiering av e-handelsplattformen.

- *at offentlige IT-løsninger i større grad skal basere seg på åpne standarder*

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har revidert referansekatalogen og oppdatering av forskrift om bruk av IT-standarder i forvaltningen. Den skal på høring i sommer med planlagt ikrafttredelse 1. januar 2011.

Det er gjennomført empiriske undersøkelser for å avdekke bruken av åpne dokumentformater i statlig sektor.

Regjeringen har opprettet et nettsted, standardiseringsportalen standard.difi.no, som skal gi offentligheten fullt innsyn i og mulighet til å påvirke prosessene rundt standardiseringsarbeidet.

Standard Norge er gitt i oppdrag å følge opp det internasjonale standardiseringsarbeidet innen IKT med tanke på å sikre norske interesser.

KAPITTEL 12: NORGE SOM MILJØNASJON

Norge skal være foregangsland i miljøpolitikken. For at framtidens generasjoner skal ha tilgang til et godt miljø, stabilt klima og rikt naturmangfold, må hensynet til miljø være gjennomgripende i alt vi foretar oss. Norge skal bygge sin miljøpolitikk på prinsippet om bærekraftig utvikling og en forsvarlig forvaltning av naturressursene, på prinsippene om føre-var, samlet belastning, at forurenser skal betale og om bruk av best tilgjengelig teknologi. Naturen skal tas vare på fordi vi som mennesker er avhengig av den, men også fordi den har verdi i seg selv.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Klima

Regjeringen vil:

- *overoppfylle Kyotoavtalen med 10 prosent*

Målsettingen om å overoppfylle Kyotoavtalen med 10 prosent skjer hovedsakelig gjennom Finansdepartementets kjøpsprogram for kvoter.

Per 6. september 2010 er det inngått avtaler om levering i Kyoto-perioden av om lag 24 millioner klimakvoter for perioden 2008-2012 fra 148 prosjekter og 3 fond. Kvoter som allerede er levert og kontrakter for garantert levering utgjør til sammen 4,9 millioner kvoter. Av bevilgning og fullmakt på til sammen 4 900 millioner kroner er om lag 2 800 millioner kroner avtalefestet. Det knytter seg generell usikkerhet til FN-godkjenning og leveringsrater for kvoteprosjekter. En regner med at det i gjennomsnitt blir levert færre kvoter enn det volumet som er avtalt.

- *skjerpe Norges klimamål slik at de tilsvarer kutt i utslippene på 40 prosent innen 2020 i forhold til 1990-nivå, dersom det kan bidra til enighet om en ambisiøs klimaavtale der de store utslippslandene påtar seg konkrete utslippsforpliktelser*

Det avventes en internasjonal avtale der også store utslippsland påtar seg konkrete forpliktelser (jf. Norges innmelding til Copenhagen Accord). Norge spiller en aktiv rolle i de internasjonale klimaforhandlingene.

- *at Norge, som del av en global og ambisiøs klimaavtale der også andre industriland påtar seg store forpliktelser, påtar seg en utslippsforpliktelse tilsvarende reduksjoner på 100 prosent innen 2030, slik at vi da er karbonnøytrale*

Det avventes en internasjonal avtale der også store utslippsland påtar seg konkrete forpliktelser. Norge spiller en aktiv rolle i de internasjonale klimaforhandlingene.

- *videreføre klima- og skoginitiativet, og trappe opp innsatsen til om lag 3 milliarder kroner årlig*

Arbeidet med å videreføre klima- og skoginitiativet, og trappe opp innsatsen til om lag 3 milliarder kroner årlig, videreføres. Det har vært fokusert på å utvikle og finansiere en effektiv multilateral arkitektur for klima- og skogarbeidet. Signifikante initiativer er igangsatt under FN og Verdensbanken, og et godt samarbeid mellom disse er etablert. Et fond spesielt rettet mot Kongo-bassengets utfordringer er også etablert.

Klima og skoginnsatsen kulminerte foreløpig ved etableringen av skogpartnerskapet REDD+ Partnership under Oslo Climate and Forest Conference i mai 2010. Omkring 60 land – inkludert alle sentrale skogland og donorland – deltar i initiativet. På konferansen i Oslo ble det gitt løfter fra flere ulike givere om å bidra med til sammen omlag 25 milliarder kroner i perioden 2010-2012 til dette formålet. Det ble også etablert en organisatorisk ramme for partnerskapet, og sekretariatsfunksjonen vil bli levert av FN og Verdensbanken i fellesskap. Partnerskapet skal bygge opp under og styrke forhandlingsprosessen under FNs klimakonvensjon. Det vil også fremme større åpenhet rundt pengestrømmer og eksisterende og nye initiativer i det internasjonale arbeidet for å redusere avskoging og skogforringelse av tropiske skoger. Rask og konkret oppfølging av Partnerskapets formål kan bidra til å bygge tillit mellom i-land og u-land og til framdrift i klimaforhandlingene.

Tre store landsatsninger er etablert eller under etablering – Brasil, Indonesia og Guyana. Alle disse baserer seg på en tilnærming der bidragene fastsettes på basis av oppnådde resultater – hovedsakelig i form av reduserte klimagassutslipp fra avskogning – mens ressursene benyttes til å implementere landenes klima- og skogstrategier. Etablerte prinsipper for forvaltning av bistandsmidler ligger til grunn. Bevilgningen til klima- og skoginitiativet er nå oppe i 2,2 milliarder kroner.

- *legge fram for Stortinget en vurdering av klimapolitikken og behov for endrede virkemidler, herunder de sektorvise klimahandlingsplanene. En ny internasjonal klimaavtale nødvendiggjør en revisjon av nasjonale mål og virkemidler og en ny vurdering av hvordan Norges samlede innsats bør innrettes for å bidra best mulig til å redusere de globale utslipp av klimagasser*

Faggruppen Klimakur 2020 overrakte sin rapport i februar 2010. En ny stortingsmelding om klima skal legges fram høsten 2011. Denne meldingen vil inneholde en vurdering av klimapolitikken og behov for endrede virkemidler. Klimakur vil utgjøre viktig bakgrunn for meldingen.

- *gjøre Statens forurensningstilsyn om til Klima- og forurensningsdirektorat*

Statens forurensningstilsyn byttet navn til Klima- og forurensningsdirektoratet 18. januar 2010.

- *bruke plan- og bygningsloven aktivt for å redusere utslippene av klimagasser fra transport og byggsektoren*

Ny plan- og bygningslov stiller krav om forsvarlig energibruk. Kravene i byggt teknisk forskrift krever 60 prosent fornybar energi til oppvarmingsformål for nybygg over 500 m². Fra 1.7.2010 er det innført forbud mot installering av oljekjel i slike bygg. Samtidig vil stadig strengere krav til energieffektivitet medføre et mindre behov for energi til oppvarming.

- *at Forurensningsloven fortsatt skal være et viktig virkemiddel i klima- og miljøarbeidet*

Det er gjeldende politikk at forurensningsloven skal være et viktig virkemiddel i klima- og miljøarbeidet

- *at det i forbindelse med oppfølgingen av bærekraftstrategien, og i de ordinære budsjettframlegg, skal legges fram en rapportering/klimagassbudsjett som vurderer konsekvensene for klimagassutslipp og som rapporterer om utslippsutviklingen og gjennomføringen av klimapolitikken*

Klimagassbudsjettet ble lagt fram første gang i 2009-budsjettet. Saken følges opp i 2011-budsjettet.

- *lage en konkret handlingsplan for alle sektorer for hvordan det norske samfunnet må forberede seg på å leve med klimaendringer, i forbindelse med behandlingen av Tilpasningsutvalgets innstilling*

Tilpasningsutvalget skal legge fram innstilling innen 1. november 2010. En nærmere vurdering av virkemidler vil bli gjort etter at utredningen er levert.

Naturmangfold og friluftsliv

Regjeringen vil:

- *bruke naturmangfoldloven aktivt for å redusere antall truede arter på gjeldende rødliste og sikre at de mest truede naturtyper får status som utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven*

Forslag til forskrifter om prioriterte arter (12 arter og 7 økologiske funksjonsområder) og utvalgte naturtyper (5 naturtyper) er under utarbeidelse.

Det er etablert egne tilskuddsordninger for prioriterte arter og utvalgte naturtyper som i 2011 er på 28 millioner kroner (innført i 2010).

Bevilgningene til å utarbeide handlingsplaner for truede arter/prioriterte arter og utvalgte naturtyper har økt.

- *øke skogvernet slik at naturmangfoldet ivaretas. Vern skal så langt som mulig baseres på frivillig vern*

Status per september 2010: Det er vernet 1.8 prosent av norsk produktiv skog. Regjeringen har totalt vernet 310 km² produktiv skog. Av dette er 168 km² frivillig vern, det øvrige er i hovedsak skog på statsgrunn.

- *gjennomføre den marine verneplanen*

Formell verneplanprosess er startet for de første 17 av 36 områder september 2009.

- *styrke skjøtsel og forvaltning av verneområder, samt arbeidet med verdiskaping knyttet til disse. Nasjonalpark- og naturinformasjonssentre må styrkes og nye etableres*

Midlene til vern og forvaltning har økt kraftig.

Verdiskapingsprogrammet for naturarven startet opp i 2009 og omfatter i dag 15 prosjekter der siktemålet er å gjøre verneområder og annen natur til viktige ressurser i samfunnsutviklingen.

- *innføre en naturindeks for Norge som skal kunne presentere naturtilstanden i norske kommuner*

Den første landsdekkende Naturindeks for Norge ble lansert den 23. september. Naturindeksen presenterer tilstanden i de ulike økosystemene og regionene av landet, og baserer seg på data og ekspertvurderinger for i alt 309 ulike indikatorer.

- *gjennomføre tiltak for å nå miljømålet om god økologisk tilstand i utvalgte vassdrag og kystområder innen 2015*

De første vannforvaltningsplanene (vannforskriften/EUs vannrammedirektiv) ble godkjent ved kgl. res. 11. juni 2010. Til planene hører tiltaksprogram med forslag til en rekke tiltak for å oppnå målene. Gjennomføringen av tiltakene starter opp nå. Økosystemtilnærmingen er nå fullt ut integrert i planleggingen etter vannforskriften. Arbeidet med vannforvaltningsplaner som omfatter alt kystvann, ferskvann og grunnvann i Norge har startet opp.

- *at de regionale vannforvaltningsplanene skal ha en økosystembasert tilnærming og omfatte miljøpåvirkninger og tiltak i vassdragene og kystområdene*

De første vannforvaltningsplanene ble godkjent ved kgl.res. 11. juni 2010. Til planene hører tiltaksprogram med forslag til en rekke tiltak for å oppnå målene i planene. Gjennomføringen av tiltakene starter opp nå.

Økosystemtilnærmingen er nå fullt ut integrert i planleggingen etter vannforskriften. De planene som ble vedtatt 11. juni 2010, omfatter ennå ikke alle relevante påvirkninger. De neste planene, som skal dekke alt ferskvann og kystvann i Norge, skal imidlertid inkludere alle vesentlige, relevante påvirkninger, herunder vesentlige biologiske påvirkninger i kystsonen som bl.a. rømming, lakselus, fremmede arter. Det er også enighet om at planene kan inneholde langsiktige forslag om framtidig miljøtilstand i regulerte vassdrag.

- *styrke tiltakene for å beskytte villaksen og bekjempe biologisk forurensing, blant annet gjennom kalking av vassdrag og bekjempelse av gyro*

Regjeringen har innført gytebestandsmål for forvaltningen av de ville bestandene av anadrom laksefisk og fulgt opp med historisk strenge reguleringer i laksefisket i sjø og elv.

Vi har opprettholdt en stabil og forutsigbar innsats på kalking i tråd med kalkingsplanen for perioden 2004 – 2010.

Vi har revidert handlingsplane for bekjempelse av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* og styrket bevilgningen til formålet fra 23,5 millioner kroner i 2005 til 61 millioner kroner i 2010.

Regjeringen har lagt frem en miljøstrategi for havbruksnæringen som også omfatter mål og tiltak for å beskytte laksefisk.

- *at det skal bevilges mer penger til å kjøpe attraktive friarealer og strandområder til allmennhetens bruk, og at hensynet til friluftsliv og kulturminner blir ivaretatt når Statskog, Forsvaret, Jernbaneverket og Kystverket skal avhende eiendommer med attraktive strandområder, og at de viktigste forblir i offentlig eie*

Dette er fulgt opp i de årlige budsjettene gjennom økte tilsagnsrammer for kjøp og tilrettelegging av områder.

I perioden 2006-2010 er det i alt bevilget 164 mill kroner til sikring av friluftsområder: Samlet har regjeringen hittil sikret nær 250 friluftsområder. I løpet av 2010 vil antall sikrede friluftsområder bli nær 2300 på landsbasis.

- *fullføre gjennomgangen av lov om motorferdsel i utmark*

Arbeidet med å gjennomgå motorferdselsregelverket er i gang. Våren 2009 ble det vedtatt enkelte forskriftsendringer. Det er også igangsatt et barmarksprosjekt som skal kunne ut i forslag til tiltak for å redusere skadelig kjøring. Dette prosjektet samt gjennomgangen av motorferdselsregelverket vil avdekke om det er ytterligere endringsbehov.

- *ta sikte på å legge fram en helhetlig forvaltningsplan for Nordsjøen*

Regjeringen tar sikte på å legge fram en forvaltningsplan for Nordsjøen og Skagerrak i en melding til Stortinget våren 2013. Faggruppen for Nordsjøen og Skagerrak, under ledelse av Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif), har utarbeidet faktagrunnlag for det videre arbeidet. Dette omfatter en arealrapport hvor bl.a. særlig verdifulle områder er identifisert, og det er laget rapporter med statusbeskrivelser for næringsvirksomhet i havområdet. I tiden fram til 2012 skal det utarbeides utredninger av konsekvenser både sektorvis og for den samlede påvirkningen på havmiljøet.

Roviltforvaltning

Regjeringen vil:

- *samarbeide med Sverige om bestandsregistrering og fordeling av grenseulv. Ulverevirer i grenseområdet skal regnes inn i det norske måltallet. Regjeringens utgangspunkt for forhandlingene med svenske myndigheter er at grenseulv skal regnes med en faktor på 0,5. Måloppnåelsen (antallet ynglinger) skal ses over flere år i sammenheng. Regjeringen vil på denne bakgrunn foreta en ny vurdering av bestandsmålet for ulv*

Dialog med Sverige ble innledet i august. Dette vil være en del av bakgrunnen i ny vurderingen av bestandsmålet for ulv. Dette er i prosess.

- *fullføre ny bestandsregistrering, og utredningen av modell for beregning av antall ynglinger av bjørn. Regjeringen vil på denne bakgrunn foreta en ny vurdering av bestandsmålet for bjørn*

Bestandsregistreringen er ferdigstilt. Det skandinaviske bjørneprosjektet leverte i vår en utredning av modell for estimering av antall årlige ynglinger for bjørn. Resultatene fra bestandsregistreringen og modellen vil inngå i vurderingen av bestandsmålet.

- *invitere Stortinget til et bredt forlik om bestandsmål for ulv og bjørn. Dette skal skje innen utgangen av 2010*

Målsettingen er at Stortinget inviteres til nytt forlik om bestandsmål for ulv og bjørn i løpet av 2010. Dette er i prosess.

- *gi omstillingsmidler i prioriterte rovdyrområder når dette anses hensiktsmessig*

Tilskudd til omstilling er praktisert i mange år. Grunnet ulik praksis i ulike områder er det nødvendig å utarbeide retningslinjer for å sikre mer enhetlig behandling av søkere. Landbruks- og matdepartementet vil høsten 2010 nedsette en arbeidsgruppe og starte arbeidet med retningslinjer.

- *at det skal være lav terskel for å ta ut hannbjørner som har gjort skade eller som representerer et skadepotensial*

Terskelen for å ta ut hannbjørner som har gjort skade eller representerer skadepotensial er senket. Dette skjer både gjennom ordinær lisensfelling og skadefelling.

- *at det skal være lav terskel for å felle ulv som har gjort skade eller som representerer et skadepotensial utenfor ulvesonen*

Terskelen for å felle ulv som har gjort skade eller som representerer et skadepotensial er senket. Dette skjer både gjennom ordinær lisensfelling og skadefelling.

- *at rovviltforvaltningen skjer på en slik måte at antallet ynglinger holdes så nær bestandsmålet som mulig. Der bestandsmålet ikke er nådd skal oppbyggingstakten ta hensyn til nødvendig tid til tilpasninger for beitebrukerne og lokalsamfunnene generelt*

Det skal være dagens praksis at rovviltforvaltningen skjer på en slik måte at antallet ynglinger holdes så nær bestandsmålet som mulig.

Bestandsmålet for ulv på 3 årlige ynglinger, og bjørn på 15 årlige ynglinger er ikke nådd. Det praktiseres en restriktiv forvaltning i de prioriterte yngleområdene for disse to artene. Utenfor de prioriterte yngleområdene er det åpnet for lisensfelling av både ulv og bjørn.

Bestandsmålet for jerv er 39 årlige ynglinger, og det ser ut til at bestanden ligger et godt stykke over bestandsmålet i år, men endelig konklusjon på årets status vil foreligge etter at overvåkningsprogrammet har gått gjennom dokumentasjonen og levert sin endelige rapport i oktober. Uttak av jerv ved lisensfelling har vist en økende tendens de siste årene, men det har så langt ikke lyktes å beskatte bestanden nok gjennom tilnærmet lik ordinær jakt. Etter endt lisensfellingsperiode gjør derfor miljøforvaltningen årlige vurderinger av hvor vidt jaktuttaket har vært tilstrekkelig i forhold til fastsatt bestandsmål, eller om det er behov for ekstraordinære uttak. Ekstraordinære uttak gjennomføres for å forhindre skade på sau og tamrein, og omfatter utgraving og avliving av mordyr og valper fra ynglehi, samt avliving av enkeltindivider i fredningsperioden.

Bestandsmålet for gaupe er på 65 årlige ynglinger, og det er bestandsstatus rapportert fra det nasjonale overvåkingsprogrammet viser at det var 80 familiegrupper i Norge før jakt i 2010. Dette viser en nedgang i antall familiegrupper fra 2009, men er fortsatt over bestandsmålet. Avskytingen av gaupe har de siste årene vært rekordhøye. I 2010 var avskytingen større enn noen gang, og det forventes at bestanden nå er ytterligere redusert. Ny oversikt over bestandsstatus vil først foreligge etter at kommende vinters registreringsarbeid er utført.

- *styrke overvåking og bestandsregistrering av rovdyr betraktelig. Det skal gjennomføres årlig DNA-registrering av bjørn og jerv over hele landet, og den lokale deltakelsen i bestandsregistreringen skal økes. En ny metodikk for bestandsregistrering vil gi oss et bedre anslag over antallet årlige ynglinger av bjørn*

Overvåkingen er styrket. Fra og med 2009 gjennomføres årlige DNA-registrering av bjørn og jerv i hele landet. Et uavhengig overvåkingsorgan, ROVDATA, er etablert. Lanseringen vil skje i november. ROVDATA skal blant annet arbeide for økt lokal deltakelse i bestandsregistreringen. Den nye modellen for estimering av antall årlige ynglinger av bjørn har gitt oss bedre anslag over antall årlige ynglinger. Fra å være avhengig av observasjon av årsunger har vi nå en modell som tar utgangspunkt i DNA-analysene og forskningsdata.

- *at all forvaltning av rovdyr skal bygge på vitenskapelig- og erfaringsbasert kunnskap. Nasjonalt overvåkingsprogram for store rovdyr skal ha overordnet ansvar for bestandsregistreringen*

Dagens praksis er at man har et stort fokus på å implementere både ny vitenskaplig- og erfaringsbasert kunnskap i rovviltforvaltningen.

Et uavhengig overvåkingsorgan, ROVDATA, er etablert. ROVDATA er en videreføring av Nasjonalt overvåkingsprogram for store rovdyr, og skal ha en tydelig identitet som egen seksjon på Norsk Institutt for Naturforskning. Lanseringen av ROVDATA vil skje i november.

ROVDATA skal blant annet arbeide for

- Økt lokal deltakelse i bestandsregistreringen.
- God synliggjøring av sammenhengen mellom overvåking, forskning og forvaltning.
- Økt formidling av resultater til allmennheten og ulike brukergrupper.
- Økt service til ulike brukergrupper, inklusive forvaltningen.
- Økt fokusering på videreutvikling og validering av metoder.
- Etablering av felles fennoskandisk koordinering av metoder og presentasjon av resultater.
- Helhetlig presentasjon og tolkning av resultater.

- *gjennomføre en evaluering av gjeldende arealdifferensiering i rovviltregionene, blant annet med sikte på bedre geografisk samordning av områder som er prioritert til henholdsvis rovvilt og beitebruk i grenseområdene mellom forvaltningsregionene. Det skal ikke være rovdyr som representerer et skadepotensial i prioriterte beiteområder for husdyr og kalvingsområde for rein*

Oppdrag i henhold til dette er satt ut til rovviltnemndene i de åtte ulike rovviltregionene med frist for rapportering 15. oktober 2010. Det skal være lav terskel for felling av dyr som har gjort skade eller som representerer et skadepotensial.

- *effektivisere skadefelling av rovvilt. Det offentlige praktiske og økonomiske ansvar for skadefelling skal forsterkes og klargjøres, med sikte på at andelen vellykkede skadefellingsforsøk skal øke*

I perioden 1. januar til 31. august 2010 ble 75 prosent av søknadene om skadefelling innvilget, mens samme tallet for hele 2005 var 56 prosent. Det er altså flere søknader om skadefelling som blir innvilget i 2010 enn i 2005. Selv om det også er blitt prosentvis flere skadefellinger som fører til uttak, 28 prosent i 2010 mot 13 prosent i 2005, er det et mål å effektivisere skadefellingsforsøkene ytterligere. Opplæring og kompetanseheving har fått økt fokus, blant annet deltar Statens Naturoppsyn i kursing av fellingsledere. I flere områder satses det også på trening av sporhunder. En arbeidsgruppe under ledelse av Fylkesmannen i Hedmark ble nedsatt av Miljøverndepartementet i 2009. Rapporten fra arbeidsgruppa ble oversendt i mars 2010, og vil være med å danne grunnlaget for videre vurderinger av tiltak for effektivisering av skadefelling. Et forslag fra gruppa er å videreføre ordningen med kompensasjon for deltagere på skadefellingslag. Ny forskrift om kompensasjonsordning for deltagere på skadefellingslag sendes på høring høsten 2010.

- *sikre at det ved gjennomføring av skadefellingsforsøk i regi av kommunale fellingslag gis nødvendig bistand og veiledning fra Statens naturoppsyn (SNO). Deltakere i kommunale fellingslag skal få økonomisk kompensasjon fra første dag*

Informasjon, veiledning og bistand fra SNO til kommunale fellingslag er sendt til alle fylkesmenn. Skadefellingsforsøk gjennomføres normalt av et lokalt fellingslag oppnevnt av kommunen, og SNO bistår lokale fellingslag etter anmodning og nærmere vurdering. Avhengig av situasjonen bistår SNO med veiledning eller direkte med personell i skadefellingsforsøket. En ny forskrift om kompensasjonsordning for deltagere på skadefellingslag sendes på høring høsten 2010. Ordningen vil innebære at deltagere på kommunale og interkommunale fellingslag får kompensasjon fra første dag av et skadefellingsforsøk, og ordningen vil ha tilbakevirkende kraft for beitesesongen 2010.

- *endre erstatningsordningen for husdyr med sikte på at faktisk rovdyrtap skal erstattes*

Dette er i prosess. Et ekspertutvalg nedsettes med det første og utredning skal igangsettes høsten 2010.

- *foreta en gjennomgang og iverksette nødvendige tiltak både innenfor rovviltforvaltninga og reindrifta med sikte på å sikre situasjonen for sørsamisk tamreindrift*

En arbeidsgruppe under ledelse av Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, nedsatt av Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet, leverte sin rapport høsten 2009. Rapporten har fortløpende blitt fulgt opp av miljøforvaltningen, men endelig behandling i departementene gjenstår.

- *arbeide videre med spørsmålet om en generell innlemmelse av hund i nødvergebestemmelsen. Det vil blant annet bli sett nærmere på svenske erfaringer på området*

Det pågår en sammenstilling av svenske erfaringer, og Direktoratet for naturforvaltning har fått i oppdrag å se på dette i en norsk sammenheng. Spørsmålet om innlemmelse av hund i nødvergebestemmelsen skal diskuteres i sammenheng med nytt bestandsmål for ulv.

- *øke ressursene til forebyggende tiltak*

Midlene til Forebyggende og konfliktdempende tiltak (FKT-midler) ble opprettet i 2000. Siden 2005 har FKT-posten økt fra 32 millioner til 75 millioner i 2010, med en topp på 80,5 millioner kroner i 2009. Hoveddelen av disse midlene er fordelt til rovviltneemndene i de åtte rovviltregionene (70 av 75 millioner), og det er nemndene som prioriterer bruken av midlene til ulike tiltak i den enkelte region. 5 millioner holdes igjen hos Direktoratet for naturforvaltning til sentrale tiltak.

Forbruk og forurensning

Regjeringen vil:

- *sørge for bedre produktmerking slik at det er mulig for forbrukerne å gjøre miljøvennlig valg*

Relevante miljømerkemerkeordninger er kartlagt og det skal høsten 2010 gjennomføres en undersøkelse av hvordan forbrukere oppfatter ordningene, hva de vet om ordningene, og i hvilken grad forbrukernes adferd påvirkes av ordningene.

- *utarbeide tiltak for å nå målet om å stanse bruk og utslipp av miljøgifter innen 2020*

Det er vedtatt forbud og restriksjoner på en rekke miljøgifter, både nasjonalt og som oppfølging av felles EØS-regelverk. Norge har arbeidet for at flere miljøgifter omfattes av internasjonale restriksjoner, og bl.a. bidratt aktivt til at det nå forhandles om en ny global kvikksølvkonvensjon.

Det er nedsatt et offentlig utvalg som skal gi innspill om konkrete tiltak som kan iverksettes for å bidra til å nå målet om å stanse bruk og utslipp av miljøgifter innen 2020. Utvalgsarbeidet skal avsluttes høsten 2010.

- *frigi viktige kystarealer ved å gjennomføre og videreutvikle handlingsplanen for opprydding i forurenset sjøbunn*

Et omfattende arbeid er satt i gang med å forberede og gjennomføre oppryddingsprosjekter på de 17 prioriterte områdene som inngår i handlingsplanen for opprydding i forurenset sjøbunn. Omfattende tiltak er gjennomført i Kristiansand og Oslo. Det er også igangsatt større tiltak i Trondheim (opprydding i Killingdal gruver) og i Tromsø, og det planlegges igangsatt større tiltak i Trondheim (havneområdet), Sandefjord og Harstad. Andre steder er det gjort undersøkelser for å avdekke behovet for opprydding. Tiltaksplaner vil bli senere bli utarbeidet for disse områdene.

- *styrke tilsynet og kontroll med behandlingsanlegg for farlig avfall, og styrke tilsynet for å avdekke ulovlig import og eksport av farlig avfall*

Kontrollen med mottaks- og behandlingsanlegg for farlig avfall er intensivert de siste årene. Klima- og forurensningsdirektoratet er videre i ferd med å revidere konsesjonene til de rundt 50 norske anleggene for behandling av farlig avfall, og skjerper kravene om nødvendig. Klima- og forurensningsdirektoratet, Kystverket, Sjøfartsdirektoratet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Toll- og avgiftsdirektoratet har utviklet et nytt opplegg for kontroll med import og eksport av farlig avfall med tank- og bulkskip. Klima- og forurensningsdirektoratet og Toll- og avgiftsdirektoratet har også et kontrollsamarbeid rettet mot eksport av farlig avfall i containere.

- *stimulere til materialgjenvinning ved å sørge for rammebetingelser som gjør det lønnsomt å sortere ut egnede fraksjoner for materialgjenvinning*

Krav om kildesortering av bygg- og anleggsavfall er innført fra 1. januar 2008.

- *kartlegge og sikre deponier av industrielt lavradioaktivt avfall*

Det er bygget et permanent deponi for lavradioaktivt avfall (scale) fra olje- og gassindustrien i Gulen i Sogn, som er godkjent av Statens strålevern. Ved utgangen av 2009 var det lagret i overkant av 200 tonn radioaktivt avfall i Gulen, mens det er fortsatt

lagret ca 300 tonn ved de 8 midlertidige lagrene langs kysten som har midlertidig godkjenning fra Statens strålevern. Disse lagrene skal tømmes og omgjøres til mottaks- og forbehandlingsanlegg for scale fra offshorevirksomheten.

- *bidra aktivt til revisjon av Gøteborgprotokollen og EUs direktiv om nasjonale utslippstak for forurensninger til luft for å oppnå utslippsnivåer som ikke er skadelig for helse eller miljø*

Det ble i desember 2009 besluttet å innlemme EUs direktiv om nasjonale utslippstak for visse forurensende utslipp til luft i EØS-avtalen. Norge påtok seg med dette samme forpliktelser som i Gøteborgprotokollen.

- *øke innsatsen for bekjempelse av miljøkriminalitet*

Tilsyn med virksomheter som håndterer farlig avfall er styrket. Oppfølging gjennom tilsyn hvor virksomheter kontrolleres og samtidig informeres om regelverket er et viktig virkemiddel for å hindre miljøkriminalitet.

- *styrke kunnskapen om miljø- og klimavennlig forbruk*

Frivillige offisielle miljømerkeordninger som Svanen og Blomsten er viktig for å gi forbrukerne mulighet til å velge de minst miljø- og klimabelastende varer og tjenester. Regjeringen har foreslått en økning på 1 million kroner i 2011 til arbeidet med profilering og forvaltning av de offisielle miljømerkene (Svanen og Blomsten).

Det gis støtte til Miljømerking for å få fram flere miljømerkede produkter på markedet, til kampanjer for å få økt fokus på miljø- og klimavennlige produkter, og til Grønn Hverdag for gjennom praktiske råd og løsningsforslag påvirke forbrukere til mer miljøvennlig atferd.

Kulturminner

Regjeringen vil:

- *forbedre kulturminneforvaltningen i tråd med Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon*

Gjennom kunnskapsløftet på kulturminnefeltet investeres det i et forvaltnings- og saksbehandlersystem der digitale verktøy brukes til å standardisere og forenkle arbeidsprosesser på alle nivåer innenfor kulturmyndigheten; kommuner, fylkeskommuner og Riksantikvaren. Systemet omfatter både fredede kulturminner av nasjonal verdi og lokale kulturminner av regional og lokal verdi.

- *styrke innsatsen for å sette i stand de tekniske og industrielle kulturminnene som viktig dokumentasjon av arbeiderbevegelsens historie og kunnskap om arbeidsprosesser, teknologi og sosialhistorie*

Innsatsen for å sette i stand de tekniske og industrielle kulturminnene som viktig dokumentasjon av arbeiderbevegelsens historie og kunnskap om arbeidsprosesser, teknologi og sosialhistorie er styrket. Elleve tekniske og industrielle kulturminner inngår i et bevaringsprogram for tekniske og industrielle kulturminner som får faste årlige tilskudd over Miljøverndepartementets budsjett. Midlene skal bidra til å sette i stand og sikre forvaltning, drift og vedlikehold av anleggene. Tilskuddsposten er økt fra 14 millioner kroner i 2005 til 39 millioner kroner i 2010.

- *øke kunnskapen om arkeologiske kulturminner som kommer fram i dagen på grunn nedsmelting av breer og fonner i høyfjellet som en følge av klimaendringer*

Miljøverndepartementet og Riksantikvaren bevilget i 2010 i alt 900 000 kroner til sikringsprogrammet for arkeologiske kulturminner som framkommer ved bortsmelting av breer og fonner.

- *trappe opp innsatsen i verdensarvområdene for å sikre en forvaltning i tråd med forpliktelsene i verdensarvkonvensjonen og internasjonale evalueringer og for å utvikle lokal verdiskaping*

Arbeid med en helhetlig politikk for norsk implementering av verdensarvkonvensjonen er startet, herunder er en utredning bestilt og levert. Arbeidet vil være et resultat av dialog med et bredt spekter av aktører og interessenter. Den helhetlige politikken skal identifisere utfordringer, prioritere oppgaver og gjennomgå virkemidler. Det forventes at den helhetlige politikken vil kunne bidra til styrket og målrettet innsats for verdensarv i Norge og for norsk verdensarvsamarbeid internasjonalt.

- *prioritere arbeidet med planlagte verdensarvnominasjoner*

Røros bergstad og Circumferensen ble behandlet og innskrevet på Verdensarvlista i juli i år. Nominasjonsarbeidet for Rjukan-Notodden og Odda settes i gang i september, mens igangsetting av nominasjonsarbeidet for Svalbard skal vurderes av regjeringen. Nominasjonen av Lofoten er frosset i påvente av forvaltningsplanen for Barentshavet og havet utenfor Lofoten og Vesterålen.

- *vurdere tiltak for å hindre at fredete og verneverdige bygninger forfaller*

Etter hjemmel i ny plan- og bygningslov samarbeider Kommunal- og regionaldepartementet med Miljøverndepartementet om forskrift som vil gi kommunen adgang til å gi pålegg om utbedring og istandsetting av bevaringsverdige bygg. Det pågår et arbeid for å prioritere styrkingen av tilgjengelige og kvalifisert håndverkskompetanse for istandsetting av fredete og verneverdige eiendommer

gjennom prosjektet Bygg og Bevar. Bygg og Bevar er et samarbeid med Byggenæringens landsforening for å utvikle en portal for formidling av håndverk, materialer og kunnskap om istandsetting av verneverdige og fredete eiendommer. Portalen åpner i 2010 og skal fylles med innhold i 2011.

Regjeringen har økt investeringsramme for istandsetting av kirkebygg fra 500 millioner kroner i 2005 til 2,5 milliarder kroner i 2010.

KAPITTEL 13: ENERGIPOLITIKK

Regjeringens visjon er at Norge skal være en miljøvennlig og verdensledende energinasjon. Vi har stor vannkraftproduksjon. Vi har rikelig tilgang på olje og gass. Vi har mange bedrifter og arbeidsplasser knyttet til produksjon og foredling av norske energiressurser. Grønne arbeidsplasser innenfor energiproduksjon og miljøteknologi skal bli en ny vekstnæring i Norge.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Mer fornybar energi

Regjeringen vil:

- *innføre det felles sertifikatmarkedet med Sverige fra 1. januar 2012 basert på prinsippene i overenskomsten av 7. september 2009. Regjeringen vil fremme forslag om en overgangsordning fram til et slikt system er på plass. Overgangsordningen skal sikre fortsatt utbygging av kraft etter 7. september 2009. Overgangsordningen skal basere seg på de endelige vilkårene for det svensk/norske sertifikatmarkedet fra og med sertifikatmarkedet starter opp*

Overgangsordningen som skal gjelde fram til det felles elsertifikatmarkedet med Sverige er på plass i 2012 ble presentert 26. november 2009. Ordningen omfatter alle kraftverk som er basert på fornybare energikilder og som har byggestart etter 7. september 2009. I tillegg omfattes vannkraftverk med byggestart etter 1. januar 2004 og installert effekt inntil 1 MW (mikro- og minikraftverk). Etableringen av det felles markedet med Sverige er en viktig sak for regjeringen og det holdes løpende kontakt og møter på forskjellige nivåer med svenske myndigheter.

- *opprettholde Enova som vårt viktigste verktøy for å støtte fornybar energi og energieffektivisering. Ved opprettelse av et felles sertifikatmarked skal Enovas innsats særlig rettes mot energieffektivisering, varme og utprøving av umodne teknologier. Regjeringen vil i den forbindelse utarbeide nye resultatmål for Enova*

Energifondet tilføres om lag 1,85 milliarder kroner i 2011. Olje- og energidepartementet har evaluert Enova og dette vil danne grunnlag for en ny avtale med nye resultatmål for virksomheten.

- *styrke og forbedre konsesjonsbehandlingen uten å redusere miljøkravene*

NVEs konsesjonsbehandlingsskapasitet er tidligere budsjettmessig styrket. Dette er fulgt opp gjennom bl.a. retningslinjer, regionvis koordinering og regionale planer.

Mål og prinsipper i naturmangfoldloven trekkes nå inn i konsesjonsvurderingen etter vassdragslovgivningen.

- *gjennomgå regelverket knyttet til revisjon av vassdragskonsesjoner*

Retningslinjer for behandling av revisjonssaker er under utarbeidelse.

- *følge opp Havenergi strategien*

Havenergiloven ble vedtatt i Stortinget våren 2010. En direktoratgruppe ledet av NVE er i gang med en grovsiling av hvilke arealer som kan være egnet for utbygging av havvind i fremtiden. Deres arbeid vil bli lagt fram medio oktober 2010. Enova har tildelt støtte til ett prosjekt innen havenergi under programmet Tematisk satsing på demonstrasjon av umodne teknologier.

- *øke FoU innen fornybare energikilder og karbonfangst og -lagring til totalt 600 millioner kroner innen 2010 i tråd med klimaforliket*

Regjeringen har i tråd med klimaforliket økt bevilgningen til FoU innen fornybare energikilder og karbonfangst og -lagring med til sammen 600 millioner kroner. Bevilgningen ble økt med 300 millioner kroner i henholdsvis 2009 og 2010.

- *legge til rette for at Statkraft videreutvikles som en motor innenfor fornybar energi*

Med basis i norsk kompetanse og erfaring har Statkraft utviklet seg til Europas største produsent av fornybar energi og til en sentral aktør når det gjelder vannkraft i lav- og mellominntektsland i Asia og Sør-Amerika gjennom eierskapet i SN Power, sammen med Norfund. Dette har bidratt til verdiskaping for staten og utvikling og tilgang på fornybar energi i land med betydelige energibehov. Dette har så langt vært mulig samtidig som at avkastningen fra felles norske vannkraftressurser har kommet fellesskapet til gode gjennom høye utbytter fra selskapet. Staten som eier er nå i en dialog med Statkraft om de strategiske og finansielle rammene for selskapet videre.

- *bidra til utvikling og kommersialisering av hydrogen som energibærer*

Regjeringen har fulgt opp utvikling og kommersialisering av hydrogen gjennom RENERGI-programmet i regi av Forskningsrådet (FoU knyttet til produksjon, lagring og kommersialisering av hydrogen). Videre har Samferdselsdepartementet fulgt opp bruk av hydrogen i transport.

- *fortsette å styrke satsingen på fornybar energi og legge fram en opptrappingsplan for dette. Hovedvirkemidlene for å støtte utbygging av fornybar energi er Enova, et felles marked for grønne sertifikater med Sverige og EUs kvotemarked. Regjeringen vil arbeide for at EUs kvotemarked skal gjøres strammere, og derigjennom ytterligere bedre lønnsomheten ved utbygging av fornybar energi. Regjeringen vil også bygge opp*

Grunnfondet for fornybar energi og energieffektivisering til 30 milliarder kroner innen 2012

Grunnfond for fornybar energi og energieffektivisering (Grunnfondet) er tilført en kapital på 25 milliarder kroner, noe som gir en årlig avkastning på 996 millioner kroner. Av avkastningen overføres 956 millioner kroner til Energifondet årlig. I 2011 legges det opp til at Energifondet samlet tilføres om lag 1,85 milliarder kroner. Det er ikke lagt inn forslag om ytterligere kapitalinnskudd Grunnfondet i statsbudsjettet for 2011. Elsertifikatmarkedet med Sverige er under utarbeidelse. Departementet arbeider med en lovproposisjon med sikte på framlegg for Stortinget i 2011.

I tillegg har regjeringen arbeidet med:

- *INTPOW*

Internasjonalisering gir sysselsettingseffekter i hele landet og er viktig for å bevare og utvikle ny kompetanse. I 2009 ble Norwegian Renewable Energy Partners – INTPOW – etablert for å fremme energinæringenes internasjonale konkurransekraft. Olje- og energidepartementet støttet INTPOW med 4 millioner kroner over statsbudsjettet i 2010 og viderefører denne støtten i 2011.

Satsing på nett, sikker energiforsyning og skredforebygging

Regjeringen vil:

- *legge til rette for økt utbygging av nettkapasitet mellom landsdelene og til utlandet*

Det har blitt lagt til rette for økt utbygging av nettkapasitet mellom landsdelene og til utlandet. Statnett arbeider med en portefølje av investeringsprosjekter i nettkapasitet mellom landsdelene:

- Byggingen av en 420 kV-ledning mellom Sauda og Liastølen er igangsatt, og skal idriftsettes høsten 2011.
- Det pågår reinvesteringer og spenningsoppgraderinger i Hasle transformatorstasjon i Østfold.
- Byggingen av en 420 kV-ledning mellom Varangerbotn og Skogfoss i Øst-Finnmark er igangsatt, og planlegges idriftsatt i 2013.
- Statnett fikk anleggskonsesjon til en 420 kV-ledning mellom Sima og Samnanger i Hardanger 2. juli 2010. Regjeringen har nedsatt eksterne ekspertutvalg som vurderer sjøkabelalternativ på deler av strekningen og som skal avgi sine konklusjoner innen 1. februar 2011. Fram til sjøkabelalternativet er vurdert på nytt, videreføres anleggsarbeidet ved at de fysiske inngrepene som er felles for luftspenn og sjøkabel, gjennomføres først.

- Flere andre større kabelprosjekter er under konsesjonsbehandling, blant annet 420 kW-linjene Ørskog-Fardal, Namsos-Roan-Storheia, Balsfjord-Hammerfest, Kristiansand-Bamble og sjøkabelen Teigen-Evje i Oslofjorden.

Investeringene i nye overføringsforbindelser til utlandet planlegges også økt betydelig:

- Statnett fikk 2. juli 2010 anleggskonsesjon til Skagerak 4, som er en fjerde sjøkabel til Danmark. Forbindelsen er kostnadsberegnet til 3 milliarder kroner, skal ha en kapasitet på 700 MW og planlegges idriftsatt i 2014.
 - To konkurrerende prosjekter har søkt NVE om anleggskonsesjon for en kabelforbindelse mellom Norge og Tyskland. Statnett har søkt om konsesjon for NORD-LINK-kabelen, mens det konkurrerende NorGerprosjektet dreier seg om en kommersiell kabel, eid av Agder, Lyse, EGL og Statnett.
- *at utbyggingen av toveiskommunikasjon mellom nettselskap og forbruker skal gi insentiver til energisparing*

Regjeringen lagt opp til at utbyggingen av toveiskommunikasjon mellom nettselskap og forbruker skal gi insentiver til energisparing. Innføring av toveiskommunikasjon kan øke bevisstheten rundt energiforbruk og gi incentiver til energisparing. Det legges opp til at NVE vedtar de nødvendige forskriftsendringer for å innføre AMS innen utgangen av første halvår 2011. Nettselskap kan etter dette foreta utskifting til nye målere som oppfyller kravene til AMS i forskriften. Selv om den endelige fristen for utrulling hos samtlige kunder er satt til 1. januar 2018, forventer departementet at mange kunder vil få installert slike målere i god tid før dette.

- *støtte det pågående samarbeidet i det nordiske og europeiske kraftmarkedet*

På det nordiske ministermøtet i Stockholm i oktober 2009 forsterket energiministrene sin støtte til handlingsplanen fra ministermøtet i Umeå om utviklingen av et grenseløst nordisk kraftmarked. På globaliseringsforum 20. mai 2010 vedtok de nordiske statsministrene blant annet å styrke det nordiske samarbeidet på el-området.

- *styrke Statnetts rolle som tilrettelegger mellom store forbrukere av kraft, nettbygging og produksjon*

Statnetts rolle som tilrettelegger mellom store forbrukere av kraft, nettbygging og produksjon er styrket. Det er trukket opp en strategi for konsesjonsbehandlingen som bl.a. bidrar til å prioritere prosjekter som raskt kan bidra til å styrke forsyningssikkerheten, særlig i utsatte regioner. Primært er dette knyttet til NVEs arbeid.

- *satse videre på skred- og flomforebygging gjennom økt kunnskap, sikringstiltak, bedre overvåking og varsling*

Forsknings- og formidlingsenheten for skred i Førde er styrket. Bevilgningen til sikringstiltak og overvåking og varsling av store fjellskred er økt. Utvikling av en varslingstjeneste for snø- og løsmasseskred er påbegynt.

- *følge opp strategien om hvordan det skal tas sterkere hensyn til miljø, estetikk og lokalsamfunn når forsterkninger i kraftnettet planlegges*

Regjeringen har fulgt opp strategien om hvordan det skal tas sterkere hensyn til miljø, estetikk og lokalsamfunn når forsterkninger i kraftnettet planlegges ved at strategien ble vedtatt gjennom Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) i juni 2009. Olje- og energidepartementet legger strategien til grunn i konsesjons- og klagebehandling av kraftledninger.

- *at nettleien for strøm skal utjevnes over hele landet. Dette kan enten skje ved en ordning med felles nettariff eller ved at de statlige tilskuddene som i dag finnes trappes opp. Regjeringen vil slutføre utredningen om en felles nettariff samt vurdere forholdet mellom faste og variable avgifter*

Regjeringen doblet tilskuddet til utjevning av overføringstariffer fra 30 til 60 millioner kroner i 2009. Utjevningsordningen reduserer nettleien for forbrukere i distrikter hvor nettselskapene har særlig høye kostnader. Slike selskaper er lokalisert i alle landets regioner. Olje- og energidepartementet vurderer alternative modeller for tariffutjevning, herunder felles nasjonale tariffer, utvidet sentralnett og øking av tilskuddet til den eksisterende utjevningsordningen. I arbeidet med utjevning av nettariffen vil forholdet mellom faste og variable ledd kunne utgjøre en problemstilling.

- *at det skal vurderes om Statnett i særskilte tilfeller skal kunne pålegges å betale anleggsbidrag*

NVE har på oppdrag av regjeringen foretatt en gjennomgang av den samlede nettreguleringen, herunder reglene for bruk av anleggsbidrag. Utredningen ble overlevert Olje- og energidepartementet 20. januar 2010, og departementet arbeider videre med den generelle utformingen av nettreguleringen, inkludert reglene om anleggsbidrag.

Klimavennlig energibruk

Regjeringen vil:

- *satse videre på utbygging av fjernvarme og lokale energisentraler*

Regjeringen har satset videre på utbygging av fjernvarme og lokale energisentraler. Enovas resultatmål for perioden 2002 til 2010 er 4 TWh/år i økt bruk av vannbåren varme basert på fornybar energi, spillvarme og varmepumper. Enova ligger godt an til å nå dette målet. Fjernvarme og lokale energisentraler vil være en sentral del av Enovas arbeidsområde også framover.

Det er i ny plan- og bygningslov krav om tilknytning til fjernvarmeanlegg for byggverk som skal oppføres innenfor et konsesjonsområde for fjernvarme, og tilknytningsplikt for tiltaket er bestemt i plan.

- *lage en handlingsplan for energieffektivisering i bygg, med mål om å redusere samlet energibruk vesentlig i byggsektoren innen 2020*

Kommunal- og regionalministeren satte i desember 2009 ned en arbeidsgruppe for energieffektivisering i bygg som skulle gi innspill til en handlingsplan for energieffektivisering i bygg. Gruppen overleverte sin rapport 23. august 2010.

Industri er et prioritert område innen Enovas virksomhet. Bedrifter innen treforedlingsindustrien får også fritak for elavgift mot deltakelse i et program for energieffektivisering.

- *stimulere til bruk av trematerialer i bygg i tråd med St.meld. nr. 38 (2008-2009) Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen*

Kommunal- og regionaldepartementet bidrar til å stimulere til økt bruk av tre blant annet ved støtte til forbildeprosjekter, gjennom krav i teknisk forskrift om at bygg skal medføre minst mulig belastning på naturressurser og det ytre miljø, og ved krav om at kandidater til Statens byggeskikkpris skal oppfylle sentrale miljøkrav, inkludert krav til materialbruk.

- *ha et godt støtteregime ovenfor industrien for å få mer energieffektiv og miljøvennlig produksjon*

Industri er et prioritert område innen Enovas virksomhet. Bedrifter innen treforedlingsindustrien får også fritak for el-avgift mot deltakelse i et program for energieffektivisering.

- *gjennomføre en husholdningsdugnad med informasjon om miljøvennlige energiløsninger i husholdningene*

Enova har gjennomført en bred energieffektiviseringskampanje "Snu Strømmen". Enova har en rekke informasjonsvirkemidler rettet mot husholdningene og de tilbyr støtte til miljøvennlige oppvarmingsløsninger.

- *legge til rette for at norsk restavfall til forbrenning i hovedsak forbrennes i Norge*

Forbrenningsavgiften på avfall blir avvirket. Enova støtter utbygging av fjernvarme i byer og tettsteder og bidrar dermed til etterspørsel etter varmeenergi fra avfallsforbrenningsanlegg.

- *følge opp bioenergistrategien og sikre målrettet og koordinert virkemiddelbruk for økt utbygging av bioenergi. Innenfor de til enhver tid gjeldende rammer vil Enova få et eget resultatmål for bioenergi*

Bioenergistrategien ga en gjennomgang av eksisterende virkemiddelbruk og introduserte en del nye elementer. De nye elementene som kom i strategien er stort sett gjennomført.

Gjennom nye statlige planretningslinjer er det innført krav om energi- og klimaplanlegging i kommuner. Det er vedtatt endring i forskrift om utkoblbart forbruk som innebærer at bioenergi vil kunne fremstå som en mer konkurransedyktig oppvarmingskilde. Det er gjennomført møte i forum for bioenergi og Enova har etablert nye varmeprogrammer som bidrar til konvertering av oljekjeler til fornybar energi. Allerede i klimameldingen, St.meld. nr. 34 (2006-2007) foreslo regjeringen å forby oljekjeler i nye bygg og å vurdere et forbud mot å erstatte gamle oljekjeler med ny i bestående bygg. Fra 1. juli 2010 ble det innført krav om at 60 prosent av oppvarmingsbehovet i bygninger større enn 500 kvadratmeter skal baseres på andre energibærere enn elektrisitet og fossile brensler. Bestemmelsen ble gjennomført i Kommunal- og regionaldepartementets tekniske forskrift.

Tilskuddsordningen for husholdninger ble tilført midler som en oppfølging av bioenergistrategien, og satsingen har senere vært stabil. En del av strategien var også å styrke forskningen på området, og det har skjedd en betydelig styrking her. Det er blant annet opprettet et forskningssenter for miljøvennlig energi (FME) innen feltet bioenergi.

Enovas satsing på bioenergi har økt kraftig i perioden etter at bioenergistrategien ble gitt ut. Bioenergi er den viktigste energibæreren innenfor Enovas varmeprogram med en andel på 50 prosent av kontraktsfestet resultat. Resultatmål for bioenergi vil bli vurdert i forbindelse med de nye avtaledrøftingene.

Petroleumsforvaltning og CO₂-håndtering

Regjeringen vil:

- *videreføre systemet med forvaltningsplaner. De helhetlige rammene for petroleumsvirksomheten blir fastlagt i forvaltningsplanene for hvert enkelt havområde*

Regjeringen arbeider med å oppdatere den helhetlige forvaltningsplanen for Barentshavet-Lofoten. Som en oppfølging av St.meld. nr. 8 (2005-2006) har Oljedirektoratet i perioden 2007-2009 gjennomført geologisk kartlegging og seismikkinnsamling utenfor Lofoten og Vesterålen. Oljedirektoratet anslår at det finnes vel 200 millioner Sm³ o.e. (standard kubikkmeter oljeekvivalenter) i det evaluerte området. Oljedirektoratets tall refererer til forventede utvinnbare ressurser. Tallet er usikkert og de utvinnbare ressursene kan være både større og mindre enn anslaget fra Oljedirektoratet.

Regjeringen har også gjennom kartleggingsprogrammene MAREANO (havbunn) og SEAPOP (sjøfugl) skaffet ytterligere kunnskap om havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja og ved Eggakanten.

Det tas sikte på å legge fram en helhetlig forvaltningsplan for Nordsjøen i inneværende stortingsperiode, det vil si innen våren 2013. Forvaltningsplanen for Norskehavet skal oppdateres senest innen 2014.

I St.meld. nr. 37 (2008-2009) Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Norskehavet (forvaltningsplan) går regjeringen inn for å starte en åpningsprosess for petroleumsvirksomhet ved Jan Mayen. Første steg i åpningsprosessen er å kartlegge nærmere grunnlaget for petroleum og miljøverdier i dette området, herunder å gjennomføre en konsekvensutredning for petroleumsvirksomhet. Basert på resultatene fra konsekvensutredningen og en forståelse av petroleumspotensialet i området, vil det tas stilling til spørsmålet om åpning. Arbeidet med å utarbeide forslag til program for konsekvensutredning pågår.

- *med sikte på å sikre statens inntektsgrunnlag, sysselsettingen og en bærekraftig utvikling, og for å bidra til Europas energisikkerhet, vil regjeringen gjennomgå petroleumspolitikken i en egen stortingsmelding*

Regjeringen skal legge fram en stortingsmelding om petroleumspolitikken.

- *legge til rette for en innovativ leverandørindustri. Det er et mål at nye prosjekter skal gi regionale ringvirkninger ved at de bidrar til næringsutvikling og arbeidsplasser lokalt/regionalt, blant annet gjennom lokalisering av driftsorganisasjonene. Særlig viktig er det å satse på kompetansearbeidsplasser lokalt*

Det toårige utviklingsprosjektet for underleverandører ARKTEK, i regi av Forskningsrådet på 12,5 millioner kroner skal bidra til økt samarbeid mellom teknologi- og entreprenørbedrifter i Nord-Norge.

- *videreføre en forutsigbar tildelingspolitikk knyttet til nummererte runder og TFO for derigjennom å bidra til et jevnt aktivitetsnivå. Regjeringen vil slutføre arbeidet med å vurdere hvordan TFO fungerer*

Det er fortsatt stor interesse for modne områder på norsk kontinentalsokkel. Tildelinger i forhåndsdefinert område (TFO) 2010 ble utlyst i februar 2010, og det ble mottatt søknader fra 41 selskaper. Regjeringen tar sikte på å tildele nye utvinningstillatelser i TFO 2010 rundt årsskiftet 2010/2011.

21. konsesjonsrunde ble utlyst i juni 2010. 94 blokker, eller deler av blokker, ble utlyst i Norskehavet og Barentshavet. Tildeling planlegges våren 2011.

Stortinget godkjente i juni 2010 utbygging av Gudrunfeltet. I tillegg har regjeringen godkjent planer for utbygging og drift av Gaupe, Marulk og Trym.

Arbeidet med å evaluere TFO-ordningen er ennå ikke slutført. Evalueringen vil ferdigstilles i forbindelse med den planlagte petroleumsmeldingen fra Olje- og energidepartementet.

- *bidra til petroleumsforskningen bl.a. for å oppnå økt ressursutnyttelse og renere produksjon, bidra til mer effektiv leting på norsk sokkel og en mer effektiv oljevernberedskap*

Et ekspertutvalg har identifisert tiltak for å øke utvinningen av petroleumssressurser fra eksisterende felt på norsk sokkel. Utvalgets vurderinger og forslag til tiltak vil bli fulgt opp i en kommende stortingsmelding om petroleumsvirksomheten.

Regjeringen har fulgt opp petroleumsforskningen gjennom programmene PETROMAKS (FoU) og Demo 2000 (demonstrasjon) i regi av Norges forskningsråd. PETROMAKS ble i 2010 bevilget 25 millioner kroner rettet mot energieffektivisering på sokkelen, som en del av FoU-pakken i klimaforliket. I tillegg har Olje- og energidepartementet rettet større oppmerksomhet mot økt utvinning, blant annet gjennom opprettelse av et utvalg.

Regjeringen har støttet utvikling av teknologier for karbonfangst og lagring (CCS) gjennom CLIMIT-programmet, der Forskningsrådet støtter FoU-prosjekter og Gassnova demonstrasjonsprosjekter. FoU-delen til CLIMIT ble i 2010 styrket med 30,5 millioner kroner. I tillegg er CLIMITs mandat utvidet til også å gjelde CO₂-håndtering av industriutslipp.

- *bidra til en god sameksistens mellom petroleumsvirksomhet og fiskeriinteresser*

Statsrådene for Olje- og energidepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet har avholdt møte med representanter fra Norges Fiskarlag. Tema for møtet var sameksistens mellom fisk og seismikk.

Myndighetene har de senere årene gjennomført en rekke utredningsarbeider og tiltak i tilknytning til problemstillinger omkring seismisk datainnsamling og sameksistens på havet. Det er blant annet gjennomført regelverksendringer i ressursforskriften, petroleumsloven og petroleumsforskriften. Det er gjennomført seks kurs for fiskerikyndig person og industrien er blitt oppfordret til å samordne tilgrensende undersøkelser for å redusere belastningen fra seismikkinnsamling på fiskeriaktivitet.

Myndighetene har arrangert seminar om sameksistens og de har oppfordret industrien til å iverksette opplæringstiltak for ansvarlige personer på fartøy, noe som er fulgt opp av industrien.

Det er blitt gjennomført et følgeforskningsprosjekt finansiert av og gjennomført i tilknytning til myndighetenes seismikkinnsamling i Nordland VII og Troms II. Dette prosjektet er et av de største som er gjennomført noen gang.

- *fortsette arbeidet med å legge til rette for økt bruk av gass i Norge. Sammen med Gassco, aktørene på norsk sokkel og industrielle aktører vurdere ilandføringsløsninger og industriell bruk av gass når dette er et alternativ. Regjeringen vil hindre at bruk av gass til energiformål utkonkurrerer mer miljøvennlige alternativer*

For å legge til rette for kommersiell bruk av gass i Norge er det etablert en møteplass der gassbasert oppstrøms- og nedstrømsindustri inviteres til å delta.

- *bidra til fortsatt internasjonalisering av oljevirkksomheten og leverandørindustrien*

Støtten til internasjonalisering av olje- og gassnæringen er videreført. Støtten over statsbudsjettet økte med om lag 9 prosent i perioden 1995-2011. I perioden 2005 til 2009 har totalomsetningen til leverandørindustrien økt fra 102 milliarder kroner til 247 milliarder kroner, en omsetningsvekst på 142 prosent. Omsetningen internasjonalt har mer enn doblet seg i perioden, noe som viser at leverandørindustrien også er konkurransedyktig utenfor norsk sokkel. Anslått vekst i sysselsatte i norsk leverandørindustri er på om lag 45 prosent i perioden 2005-2008. Økende aktivitet nordover langs norskekysten har gitt økt sysselsetting også i de nordligste fylkene.

- *intensivere arbeidet med å være et foregangsland for internasjonal aksept for CCS (Carbon capture and storage) som et nødvendig klimapolitisk virkemiddel*

For å følge opp målsetningen om at Norge skal være et foregangsland for internasjonal aksept for karbonfangst og lagring (CCS) arbeider Olje- og energidepartementet, i samarbeid med Utenriksdepartementet og Miljøverndepartementet, aktivt for å fremme CCS som klimatiltak internasjonalt, og bidra til raskere utbredelse og bruk av slik teknologi. I henhold til klimaforliket, la regjeringen i Statsbudsjettet for 2008 fram en handlingsplan for dette arbeidet.

I mai 2009 ble regjeringens høynivåkonferanse for CO₂-håndtering, "Fighting Climate Change with Carbon Capture and Storage", arrangert i Bergen. Konferansen samlet ministere og utsendinger fra over 20 land, og det var første gang så mange representanter på så høyt nivå var samlet i Norge for å diskutere CO₂-fangst og -lagring. Fra regjeringen deltok statsministeren, utenriksministeren og olje- og energiministeren.

En stor del av regjeringens innsats for å fremme CO₂-håndtering internasjonalt knytter seg til Norges medlemskap i regionale og internasjonale samarbeid. Dette gjelder særlig North Sea Basin Task Force, et samarbeid mellom Nordsjølandene Norge, Storbritannia, Nederland og Tyskland for å etablere felles prinsipper for regulering av transport og lagring av CO₂ i Nordsjøbassenget. Storbritannia og Norge finansierte i 2009 en uavhengig studie av Nordsjøens rolle innen transport og lagring av CO₂, "One North Sea", på vegne av North Sea Basin Task Force.

Høsten 2009 var Norge, sammen med Storbritannia, vertskap for det tredje ministermøtet i Carbon Sequestration Leadership Forum, der Norge forpliktet seg til å bidra med 5 millioner kroner til et kapasitetsbyggingsfond for CO₂-håndtering i utviklingsland.

Norge gikk inn som medlem av det globale CO₂-håndteringsinstituttet (GCCSI) ved opprettelsen i 2009.

I 2009 ble det gitt støtte til FNs organ for industriell utvikling (UNIDO) og deres arbeid med et veikart for utvikling og bruk av CO₂-håndtering innen industrien.

Kompetanseheving innen CO₂-fangst og -lagring er en prioritert oppgave. Norge er én av tre parter som bidrar økonomisk til et kompetansebyggingsprosjekt i det sørlige Afrika. I 2009 gikk Norge også inn som medlem i Det sørafrikanske senteret for fangst og lagring av CO₂. Videre har samarbeidet også resultert i at det sørafrikanske selskapet Sasol har gått inn på eiersiden i Teknologisenteret på Mongstad. Det iverksettes også aktiviteter innen CO₂-håndtering i regi av norske ambassader.

Det ble i 2009 og 2010 bevilget støtte til de norske miljøorganisasjonene Bellona og ZERO i deres internasjonale arbeid med CO₂-håndtering.

Norge deltar aktivt i en rekke av EUs organ og fora rettet mot bl.a. utvikling av rammer og regelverk for sikker fangst og lagring av CO₂. Norge, ved Olje- og energidepartementet, innehar ledervervet i EUs Zero Emission Platform (ZEP).

I 2010 har regjeringen besluttet at Norge skal delta i fase II av prosjektet Near Zero Emission Coal (NZEC). Dette er EU Kommisjonens samarbeidsprosjekt med Kina innen CO₂-håndtering. Fase II er en forprosjektstudie. I fase III tas det sikte på konstruksjon av et anlegg. Olje- og energidepartementet og Utenriksdepartementet støtter fase II av prosjektet med til sammen 60 millioner kroner, 30 millioner kroner hver.

I 2011 vil arbeidet videreføres. Blant annet vil den særskilte innsatsen overfor Kina styrkes gjennom Norges inntreden i NZEC.

- *avvente bygging av fangstanlegget på Kårstø inntil en har et klarere bilde av driftssituasjonen. Gassco og Gassnova skal frem til februar 2010 gjennomføre en utredning av integrasjon mellom gassprosesseringsanlegget og gasskraftverket med CO₂-fangstanlegg på Kårstø. Utredningen vil danne grunnlaget for videre vurderinger av en integrasjonsløsning på Kårstø*

Våren 2009 besluttet regjeringen å stanse anskaffelsesprosessen for bygging av et fangstanlegg for CO₂-fangst i tilknytning til gasskraftverket inntil man har et klarere bilde av driftsmønsteret ved gasskraftverket. Samtidig ønsket regjeringen å se nærmere på en mulig integrasjon mellom gasskraftverket og gassprosesseringsanlegget på Kårstø. På denne bakgrunn fikk Gassco og Gassnova i oppdrag å utføre en kartleggingsstudie av en integrasjon mellom gasskraftverket og gassprosesseringsanlegget med tilliggende fangstanlegg som omfatter tekniske, sikkerhetsmessige, avtalemessige og kommersielle forhold. Kartleggingsstudien *Kårstø Integration Pre-Feasibility Study* ble avgitt til Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet 22. mars d.å.

Det ble i 2009 påbegynt arbeid med en ekstern kvalitetssikring (KS1) av beslutningsgrunnlaget for Kårstø-prosjektet (CO₂-fangst, -transport og -lagring). Vurderingene er samlet i Terramar og Asplan Viaks KS1-rapport, *CO₂-håndtering på Kårstø*, som ble oversendt 23. april d.å. til Olje- og energidepartementet og Finansdepartementet. Formålet med kvalitetssikringen er å få en uavhengig analyse og vurdering som grunnlag for videre beslutning.

- *at alle nye gasskraftkonsesjoner skal basere seg på rensing og deponering av CO₂ ved oppstart*

Det er gitt konsesjon til Industrikraft Møre basert på rensing og deponering av CO₂ (gitt i mars 2010). Det er ikke gitt andre, nye konsesjoner til gasskraft.

- *fortsette arbeidet med å gjennomføre fullskala rensing av kraftvarmeverket på Mongstad*

Testsenteret på Mongstad er under utbygging og mer enn 50 prosent ferdig. Etter planen skal det være ferdig i 2012.

Budsjettbehovet i 2011 for planleggingen av fullskala CO₂-håndtering er beregnet med bakgrunn i gjeldende fremdriftsplan, jf. Prop. 125 S og Innst. 350 S (2009-2010). Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med saken før jul.

En Steg 2-avtale for fullskala CO₂-rensing på Mongstad skal inngås i to trinn. Forhandlingene om det første trinnet, som regulerer organiseringen av arbeidet frem til investeringsbeslutning, er i sluttfasen.

- *sikre fortsatt sterkt statlig eierskap til petroleumsressursene gjennom Statens direkte økonomiske engasjement (SDØE). SDØE må også i framtiden kunne ta andeler på norsk sokkel og SDØEs samlede eierskap skal opprettholdes på dagens nivå*

Regjeringen har fortsatt sitt fokus på å sikre sterkt statlig eierskap til petroleumsressursene gjennom Statens direkte økonomiske engasjement (SDØE). Ved tildeling av TFO 2009 ble det forbeholdt SDØE-andeler i ti utvinningstillatelser på vegne av staten.

- *intensivere arbeidet med utslippsfri kraft. Med bakgrunn i tekniske, økonomiske og forsyningsmessige forhold skal kraft fra land/utslippsfri kraft vurderes ved nye utbygginger og større utviklingsprosjekter*

Rapport om elektrifisering fra januar 2008 viste at kraft fra land er et dyrt tiltak for eksisterende felt. For nye felt og ved større ombygginger kan situasjonen være annerledes. Eksempelvis er utbyggingsplanen for Gjøa, Goliat og videreutvikling på Valhall vedtatt med kraft fra land.

- *ikke åpne for petroleumsaktivitet utenfor Lofoten og Vesterålen (Nordland VI og VII og Troms II) i denne stortingsperioden. Regjeringen vil ta stilling til hvorvidt det skal gjennomføres en konsekvensutredning for petroleumsvirksomhet i forbindelse med revideringen av Forvaltningsplanen i 2010*

Et felles faglig grunnlag for oppdateringen av forvaltningsplanen for Barentshavet – Lofoten ble lagt frem 15. april 2010. Det oppdaterte faglige grunnlaget ble diskutert og debattert på en åpen høringskonferanse i Svolvær 8. juni 2010, og berørte interessegrupper ble invitert til å sende inn skriftlige høringsinnspill frem til 15. september. Det tas sikte på framlegging av melding til Stortinget ved utgangen av første kvartal 2011.

KAPITTEL 14: KULTURPOLITIKK

Gode kulturopplevelser gir livskvalitet, inspirasjon, refleksjon og skaper samhørighet. Et godt kulturtilbud skaper attraktive lokalsamfunn og virker forebyggende. Derfor har regjeringen som mål å gi alle tilgang til kunst- og kulturopplevelser gjennom hele livet, samtidig som at alle skal ha muligheten til å uttrykke seg gjennom kunst og kultur uavhengig av geografi eller sosiale skillelinjer. Kunst og kulturlivet skal gjenspeile mangfoldet i det norske samfunnet.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Et kulturløft for hele landet

Regjeringen vil:

- *at 1 prosent av statsbudsjettet skal gå til kultur innen 2014*

Regjeringen er i rute med målet om at 1 prosent av statsbudsjettet skal gå til kultur innen 2014. Siden 2005 er bevilgningene til kultur økt med 2,7 milliarder kroner. Med budsjettforslaget for 2011 er økningen 3,3 milliarder kroner.

- *følge opp Kulturløftet II*

Regjeringen følger opp Kulturløftet II. Oversikt over konkrete prosjekter og tiltak er omtalt i kapittel 1.

- *gjennomgå hvordan opphavsretten, kunstneres inntekter og rettigheter kan sikres i møte med digital spredning av kunst og kultur*

Regjeringen er i gang med å gjennomgå hvordan opphavsretten, kunstneres inntekter og rettigheter kan sikres i møte med digital spredning av kunst og kultur.

Kulturdepartementet jobber med en revisjon av åndsverksloven, og har hatt i arbeid en bredt sammensatt referansegruppe, samt gjennomført et høringsmøte. Forslag til revidert åndsverkslov vil bli sendt ut på høring i nær fremtid.

- *oppretholde lisensfinansieringen av NRK, og slik legge til rette for at NRK utvikler seg videre som en bred allmennkringkaster med god tilstedeværelse over hele landet*

Lisensfinansieringen av NRK er opprettholdt, for slik å legge til rette for at NRK skal kunne utvikle seg videre som bred allmennkringkaster med god tilstedeværelse over hele landet.

- *fremme tiltak som gjør det lettere å bruke nynorsk*

I perioden er det lagt inn økninger til Kulturrådets produksjonsstøtte til nynorsk litteratur og til Noregs Mållags arbeid med å styrke nynorsk skriftkultur på alle samfunnsfelt. Styret i Språkrådet har oppnevnt en rettskrivingsnemnd som skal lage en norm for nynorsk uten sideformer. Normen skal være stabil over tid. Målet er å gjøre det enklere å være nynorskbruker.

- *gjennomgå innretningen av pressestøtten for å sikre et mediemangfold, små lokalaviser og kvalitet i mediene*

Regjeringen har nedsatt et mediestøtteutvalg, som legger frem sin innstilling i 2011.

Frivillighet og idrett

Regjeringen vil:

- *trappe opp den årlige momskompensasjonen med 1 milliard innen 2014*

Regjeringen er i rute med den årlige opptrappingen av momskompensasjonen for frivillige organisasjoner med 1 milliard innen 2014. De første 200 millionene ble bevilget i 2010. Dette følges opp med forslag om ytterligere 200 millioner i statsbudsjettet for 2011.

- *sikre gode støtteordninger til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner*

Gjennom Frifond bidrar Regjeringen til å sikre gode støtteordninger til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner.

- *støtte bygging av flere flerbruksanlegg, ballbinger og nærmiljøanlegg*

Regjeringen opprettholder beløpet fra Norsk Tipping som skal fordeles på kultur, idrett og frivillighet til tross for at overskuddet i selskapet er lavere enn forventet. Dette sikrer støtte til utbygging av flerbruksanlegg, ballbinger og nærmiljøanlegg.

- *forenkle og avbyråkratisere samhandlingen mellom det offentlige og frivillig sektor og vri støtten over fra prosjektstøtte til frie midler*

Frivillighetsregisteret er etablert, og utvikles videre for å forenkle og avbyråkratisere samhandlingen mellom det offentlige og frivillig sektor. Kulturdepartementet arbeider videre med forenkling, og har satt av ressurser til dette. Den nye momskompensasjonsordningen bidrar også til å vri støtte over fra prosjektstøtte til frie midler for frivillige organisasjoner.

- *utvide ordningen med frivillighetssentraler*

Det ble gitt penger til opprettelse av 20 nye frivillighetssentraler i 2010

KAPITTEL 15: ET INKLUDERENDE NORGE

Regjeringen vil bekjempe all diskriminering. Alle skal ha muligheten til å utnytte sine evner og leve gode liv uavhengig av kjønn, sosial bakgrunn, religion, seksuell orientering, funksjonsevne eller etnisk bakgrunn.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Likestilling mellom kjønnene

Regjeringen vil:

- *gjennomføre en utredning som skal se på norsk likestillingspolitikk med utgangspunkt i livsløp, etnisitet og klasse*

Regjeringen har nedsatt et offentlig utvalg for å utrede norsk likestillingspolitikk med utgangspunkt i livsløp, etnisitet og klasse. Hege Skjeie leder utvalget (Skjeieutvalget). Utvalget har frist høsten 2012.

Opprettet et kvinnepanel bestående av 31 kvinner. Målsettingen med panelet er å få innspill, engasjere og sette dagsorden i forhold til dagens likestillingspolitiske utfordringer.

Opprettet en komité som skal planlegge feiring av alminnelig stemmerett i år 2013. Komiteen som ledes av Kirsti Kolle Grøndahl som blant annet skal gi innspill til Skjeieutvalget.

- *videreføre og forsterke innsatsen mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse*

Regjeringen har lagt fram Handlingsplan mot kjønnslemlesting (2008–2011) og Handlingsplan mot tvangsekteskap (2008–2011). Handlingsplanene omfatter seks departement, og BLD koordinerer arbeidet. Halvårsrapportene viser at tiltakene i planen i stor grad blir gjennomført som planlagt.

Nasjonalt kompetansesenter om vald og traumatisk (NKVTS) stress fyller en nasjonal kompetansefunksjon i arbeidet mot kjønnslemlestelse. De har utviklet et program for forskning om kjønnslemlestelse i Norge.

Kommunene Bergen, Trondheim og Tromsø og Bjerke bydel i Oslo fikk tildelt midler til informasjonsarbeid før sommerferien i 2009, som tiltak mot kjønnslemlestelse. Selvhjelp for innvandrere og flyktinger (SEIF) driftet informasjonstelefon i 2007 og Røde Kors i 2008. I 2009 fekk Røde Kors i oppdrag å drive informasjonstelefonen på helårsbasis ut 2011 gjennom Røde Kors - telefonen om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

Det er etablert en tilskuddsordning til frivillige organisasjoners forebyggende arbeid mot kjønnslemlestelse i planperioden 2008-2011. Det ble tildelt midler til 16 prosjekt i 2009.

IMDi har tilsatt 30 minoritetsrådgivere som skal hjelpe ungdom som blir utsatt for press og tvang i forbindelse med ekteskap. De skal også bidra til å heve kompetansen om tvangsekteskap og relaterte tema på videregående skoler, jf. tiltak 4 i handlingsplanen. IMDi har også tilsatt seks integreringsrådgivere for å bidra til å styrke behandlingen av familiesaker og øke kompetansen om tvangsekteskap ved aktuelle utenriksstasjoner, jf. tiltak 31 i handlingsplanen.

Kompetanseteam mot tvangsekteskap gir førstelinjetjenesten råd og rettleiding i konkrete saker. Kompetanseteamet har ansvar for å tildele plasser i det nasjonale botilbudet for unge over 18 år som er utsette for tvangsekteskap eller trusler om dette, jf. tiltak 27 i handlingsplanen. Kompetanseteamet tar seg også av ordningen med refusjon av utenriksstasjonene sine utgifter til hjemsendelse der ungdom er blitt utsatt for forsøk på tvangsgifte eller kjønnslemlestelse i opphavslandet.

Bufdir har fått i oppdrag å utvikle botilbud til ungdom som er utsatt for tvangsekteskap, deriblant par og unge gutter.

IMDi gav i 2009 støtte til 22 frivillige organisasjoner som driver forebyggende arbeid mot tvangsekteskap. Midler ble fordelt på 23 prosjekt, av dette var et i Nord-Irak og to i Pakistan. 14 prosjekt ble ført videre fra 2008. Så langt i 2010 har 23 organisasjoner fått støtte til 24 prosjekt.

ISF evaluerer følgjene av handlingsplanen mot tvangsekteskap. Den første delrapporten kom i juni 2009 og den andre i juni 2010. Rapporten viser at flere av tiltakene i planen har effekt.

- *utarbeide hjelpetiltak som gir kvinner muligheten til å komme seg ut av prostitusjon og vurdere bedre støttetiltak for prostituerte og eks-prostituerte*

I statsbudsjettet for 2009 opprettet Stortinget en prosjektpott på 10 millioner kroner, øremerket tiltak eller prosjekter for å bedre situasjonen for prostituerte og hjelpe kvinner og menn ut av prostitusjon. Ordningen ble videreført i 2010. Det er i 2009 og 2010 gitt midler under ulike departementer til prosjekter i Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger. Prosjektene skal bistå norske og utenlandske kvinner, gutter, menn og transpersoner som selger seksuelle tjenester. Prosjektene dekker yrkesopplæring og arbeidstreningstiltak, psykiatrisk oppfølging, opplæring, rettshjelp og boligtilbud. Søknadene viser at hjelpetiltakene evner å ta fatt i de utfordringer som innføringen av forbudet mot kjøp av sex gir personer i prostitusjon, både ved å videreutvikle tradisjonelle tiltak og å tenke nytt.

I tillegg har regjeringen arbeidet med:

- *skjerpede regler for trossamfunn*

Regjeringen har fått vedtatt endringer i arbeidsmiljøloven og likestillingsloven som innebærer at adgangen til å forskjellsbehandle på grunnlag av seksuell orientering og kjønn i trossamfunn er skjerpet.

- *styrket graviditetsvernet*

Regjeringen har styrket graviditetsvernet gjennom å få vedtatt forbud i likestillingsloven om å spørre om graviditet, adopsjon og familieplanlegging i en ansettelsesprosess.

- *lønnsoppgjør med vekt på likelønn*

Lønnsoppgjørene våren 2010 ble gjennomført med markert likelønnsprofil både i privat og offentlig sektor. Oppgjørene var preget av et gjensidig ønske hos partene om å prioritere likelønn. Partene har innenfor ansvarlige økonomiske rammer lyktes med å finne rom for et likelønnsopplegg som det er enighet om, og som derfor vil kunne få virkning. Dette viser at det er mulig å arbeide for å nå målene om utjevning av lønnsforskjeller innenfor ansvarlig rammer og det ordinære forhandlingssystemet.

Prioriteringene av likelønn i oppjøret i 2010 i staten førte til at kvinnegrupper får om lag 200 millioner mer enn de ellers ville ha fått. Til sammenligning beregnet Likelønnskommisjonen at et "kvinneløft" i staten ville koste om lag 69 millioner.

Tilgjengelighet og deltakelse

Regjeringen vil:

- *følge opp regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet 2009-2013*

Handlingsplanen for universell utforming og økt tilgjengelighet har flere tiltak som følges opp av Kommunal- og regionaldepartementet. I ny plan- og bygningsloven med forskrifter er det gitt skjerpete krav til universell utforming og tilgjengelighet i nye bygg rettet mot allmennheten. Nye forskrifter trådte i kraft i 2010. Loven åpner også for at det kan stilles krav til oppgradering av eksisterende bebyggelse til universell utforming.

Regjeringen arbeider med forskrift om universell utforming av IKT-tjenester som er rettet mot allmennheten.

Det er gjennomført en konsekvensanalyse av utredning om tilgang til varer og tjenester for personer med nedsatt funksjonsevne. Utredningen skal sendes på høring høsten 2010.

Regjeringen har utgitt et rundskriv om universell utforming i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven.

- *legge frem tiltak for å bedre tilgangen til utdanning og yrkesliv for mennesker med nedsatt funksjonsevne*

Det er behov for informasjons- og kunnskapsformidling for å sikre at byggenæringen, kommunene og andre aktører har nødvendig kompetanse om hvordan det skal bygges og rehabiliteres i tråd med krav til universell utforming. Husbanken og Statens bygningstekniske etat følger opp dette gjennom informasjonsprogram for berørte.

Regjeringen vil utarbeide en sysselsettingsstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne. Strategien vil utvikles i nært samarbeid med brukerorganisasjoner og partene i arbeidslivet.

Regjeringen har invitert statlige virksomheter til å delta i et nytt traineeprogram for personer med nedsatt funksjonsevne og høyere utdanning. Hovedhensikten med programmet er å støtte virksomhetene i arbeid med å utvikle kompetanse mht rekruttering fra og tilrettelegging for denne gruppen

Regjeringen har sendt på høring et forslag om en egen hjemmel i forskriften til tjenstemannsloven, slik at det blir lettere å tilsette traineer. En slik adgang vil bli brukt i et svært begrenset omfang og være forbeholdt grupper som har vansker med å få innpass i arbeidsmarkedet.

- *utvide tilbudet med brukerstyrt personlig assistent*

Det har vært en vekst i antallet som mottar brukerstyrt personlig assistent. Regjeringen vil i ny kommunal helse og omsorgslov foreslå å videreføre en plikt for kommunene til å tilby tjenester organisert som brukerstyrt personlig assistanse (BPA).

- *gjennomgå den vedtatte handlingsplanen for familier med barn med funksjonshemming, og legge til rette for avlastning og bistand til familier med barn med store funksjonshemminger*

Regjeringen har kartlagt situasjonen til barn og unge med nedsatt funksjonsevne og deres familier. Dette ligger til grunn for arbeidet med en ny strategiplan for barn og unge med nedsatt funksjonsevne, og deres familier. Vi har finansiert omfattende utviklingsprosjekter i tjenester og tiltak som retter seg mot barn og unge med nedsatt funksjonsevne, og deres familier. Vi vil legge fram en ny helse- og omsorgslov som omfatter avlastning og bistand til familier med barn med nedsatt funksjonsevne. Det er

gitt økonomisk støtte til Home-Start Familiekontakten Norge siden 2005, til et eget prosjekt rettet mot familier med kronisk syke barn og barn med nedsatt funksjonsevne. Dette skal gi hjelp og avlastning til utsatte familier. I løpet av perioden er det i alt bevilget over 11 millioner kroner til tiltaket.

Homofiles livssituasjon

Regjeringen vil:

- *videreføre arbeidet i handlingsplanen "Bedre livskvalitet for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner 2009-2012"*

I statsbudsjettet for 2011 foreslått å styrke drifts- og prosjektstøtten til organisasjonene av og for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LHBT). Målgruppen for prosjektet og tiltak som kan gi bedre levekår er foreslått utvidet.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har foreslått at det etableres et nasjonalt ressurscenter på LHBT-området.

Urfolk og nasjonale minoriteter

Regjeringen vil:

- *følge opp handlingsplanen for samiske språk og stortingsmeldingen om samepolitikken*

Bevilgningen til Handlingsplan for samiske språk ble styrket med 5 millioner kroner i 2010 og er foreslått styrket med ytterligere 10 millioner kroner i statsbudsjettet for 2011. Økt innsatsen i forhold til de små samiske språkene og foreslått etablering av drifts- og utviklingsorganisasjon for Divvun med 4,7 millioner kroner i 2011.

Lavangen kommune er innlemmet i forvaltningsområdet for samiske språk fra 1. oktober 2009.

Regjeringen har bidratt med 3 millioner kroner til Senter for samisk i opplæringen ved Samisk høgskole i 2010 og i 2011.

Regjeringen har sammen med Sametinget bidratt til prosjektstilling ved Gáldu som skal jobbe med likestilling og antidiskriminering i det samiske samfunnet.

Regjeringen har videreført arbeidet i arbeidsgruppe mellom KS, Sametinget og Fornyings-, administrasjons og kirkedepartementet som skal se på kommunenes arbeid med samiske spørsmål.

Det er gjennomført tilsyn med samiskopplæringen i grunnskolen.

Regjeringen har fulgt opp samepolitiske føringer i tildelingsbrev til bl.a. regionale helseforetak, NAV og fylkesmennene.

Det er igangsatt et arbeid med gjennomgang av samelovens språkregler og med Sametingets formelle stilling. Arbeidet gjøres i dialog med Sametinget.

- *vurdere å åpne opp for at skoleelever i de samiske områdene skal kunne velge samisk i stedet for sidemål, og arbeide for at det utdannes flere samiske lærere, førskolelærere og helse- og sosialarbeidere*

Spørsmålet om skoleelever i de samiske områdene skal kunne velge samisk i stedet for sidemål drøftes av en arbeidsgruppe med deltakelse fra Kunnskapsdepartementet og Sametinget som ser på fag- og timefordelingen for samiske elever.

Innført ordning med inntil 50 000 kroner i ettergivelse av studielån for lånetakere som tar visse kombinasjoner av lærerutdanning, førskolelærerutdanning og minimum 60 studiepoeng i samisk språk.

Nedsatt en arbeidsgruppe ledet av Samisk høyskole som skal utarbeide en strategi for rekruttering til samiske studier generelt, men med særskilt fokus på samisk lærerutdanning. Arbeidsgruppa har levert sin rapport våren 2010.

Nedsatt et utvalg for samisk forskning og høyere utdanning.

Samisk høyskole opplevde økt rekruttering i 2009 og har derfor, også som en følge av omleggingen fra allmennlærerutdanning til grunnskolelærerutdanning, besluttet å ha opptak til lærerutdanning hvert år istedenfor annethvert år.

- *sikre landsdekkende samiske aviser og styrke samisk kulturliv ved å øke bevilgningene til Sametinget*

Press støtten til samiske aviser ble økt med til sammen 8 millioner kroner i 2008 og 2009 og formålet var å få etablert samiske dagsaviser. De to samiske avisene, Ávvir og Ságat, gikk begge over til daglig utgivelse (5 utg. pr uke) høsten 2008.

- *satse på samisk forskning og forskning om samiske forhold*

Regjeringen har videreført Program for samisk forskning II. Programmet er styrket med 1,65 millioner kroner til lule- og sørsamisk språk siden 2009.

Videreført satsingen på samisk tradisjonell kunnskap – Árbiediehtu og bevilgninger til forsknings- og dokumentasjonsprosjekter innen, klimaendringer, forskning på sametingsvalg og samisk statistikk.

- *arbeide videre med Samerettsutvalget sør for Finnmark og Kystfiskeutvalget*

Samerettsutvalgets innstilling, NOU 2007: 13 *Den nye sameretten* følges opp av berørte departementer. Regjeringen vil konsultere Sametinget i saken.

Påbegynt konsultasjoner mellom Fiskeri- og kystdepartementet og Sametinget om Kystfiskeutvalget.

- *støtte tiltak som setter fokus på nasjonale minoriteters språk, kultur og kulturhistorie*

Regjeringen har gitt totalt 4,21 millioner kroner i grunnstøtte til 7 organisasjoner som representerer nasjonale minoriteter og 1,45 millioner kroner til 15 prosjekter i 2010.

Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og sentrale myndigheter vil i 2010 arrangeres av en arbeidsgruppe bestående av representanter fra organisasjonene i samarbeid med Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet.

Det er gjennomført konferanse om revitalisering av kvensk språk i 2010.

Bidratt med støtte til drift av Storfjord språksenter i 2010. Språksenteret jobber med kvensk, finsk og samisk språk.

- *følge opp handlingsplanen for å bedre levekårene for rom i Oslo*

Voksenopplæringscenteret ved Skullerud videreutvikler kontinuerlig undervisningsprosjektet for rom. Siden høsten 2009 har senteret samarbeidet med NAV om utvikling av arbeidsrettede kurs og tiltak for rom. Flere rom har nå fått innvilget kvalifiseringsprogram, som sikrer økonomisk bistand og tettere oppfølging i undervisning/arbeidspraksis. En egen minoritetsveileder ble tilsatt i 2009 og ordningen ble utvidet i 2010 på bakgrunn av stort behov for bistand i møte med offentlige instanser. Voksenopplæringscenteret har også kontakt med flere grunnskoler i Oslo, med tanke på opplæring og ansettelse av morsmålsassistenter med romanés som morsmål. Ordningene finansieres over kap. 1540 nasjonale minoriteter, post 60 tiltak for rom. I 2011 er bevilgningen 5,63 millioner kroner.

Det første samrådsmøte mellom rom og norske myndigheter ble gjennomført på den internasjonale romdagen 8. april 2010. Boliger, skolesituasjonen for barna og eget forsamlingslokale ble særlig diskutert. Roms boligsituasjon vil bli hovedtema på neste samrådsmøte.

Regjeringen har gitt støtte til to romforeninger som stod bak den første markeringen i Norge av Internasjonal romdag, 8. april 2010.

KAPITTEL 16: MER TRYGGHET – MINDRE KRIMINALITET

Kriminalitet skaper utrygghet. Å sørge for trygghet i samfunnet er et velferdsspørsmål, og et stort offentlig ansvar. Forbrytelser skal oppklares raskt og lovbrøyttere straffes og rehabiliteres. Ofre for alvorlig kriminalitet og pårørende må ivaretas. Regjeringen vil føre en helhetlig kriminalpolitikk for å forebygge bedre, oppklare mer og reagere og rehabiliterer mer effektivt.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Regjeringen vil:

- *arbeide for å få mer politikraft ut av de tilgjengelige ressursene og øke politibemanningen*

Regjeringen sørget i 2010 for tidenes budsjettløft for politiet med 1,3 milliarder kroner i 2010. Eksklusive pris- og lønnsstigning er økningen om lag 1,2 milliarder kroner. I 2011 foreslår regjeringen å øke bevilgningen til politi og påtalemyndighet med 546,8 millioner kroner.

Per 1. mars er det 1 637 flere årsverk i politi- og lensmannsetaten enn da flertallsregjeringen tiltrådte høsten 2005. Neste år foreslår regjeringen å styrke politiet med ytterligere 547 millioner kroner, noe som blant annet innebærer 108 nye årsverk.

- *sikre fortsatt høyt opptak av politistudenter, og fortsette arbeidet med å rekruttere flere kvinner og søkere med minoritetsbakgrunn*

Årets rekordhøye studentantall på 720 foreslår regjeringen å videreføre i 2011, samtidig som skolens budsjett foreslås økt med 65 millioner kroner.

- *igangsette arbeid med nye lokaler i Oslo for politihøgskolen, og etablere ny politiutdanning utenfor Oslo*

Fra før av er Politihøgskolen lokalisert til Bodø og Kongsvinger i tillegg til Oslo, og i høst åpnet også en ny avdeling i Stavern.

- *klargjøre regelverket for å sikre at meldeplikten om bekymringer knyttet til vold og overgrep mot barn blir benyttet*

Stortinget har vedtatt en endring i straffeloven som innebærer at avvergingsplikten skjerpes og utvides.

- *evaluere virkningene av lovforbudet mot kjøp av seksuelle tjenester med tanke på å utforme gode og målrettede tiltak for å hjelpe prostituerte ut av prostitusjon*

Det vil bli gjennomført en evaluering av forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester for å se om forbudet virker etter sin hensikt. Evalueringen vil bidra til bedre å kunne utforme gode og målrettede tiltak for å hjelpe kvinner og menn ut av prostitusjon.

Forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester er ment å forebygge og avdekke menneskehandel ved å dempe etterspørselen etter en tjeneste der mange utøvere er ofre for menneskehandel. Det er viktig å motvirke eventuelle utilsiktede virkninger av forbudet. Et generelt inntrykk er at loven har ført til en reduksjon i markedet. I de store byene har man sett en nedgang i den synlige prostitusjonen, mens en eventuell nedgang på annonse- og innemarkedet ikke er like markant. Det har vært, og er, en stor utfordring å få innpass med hjelpetilbud til personene på innemarkedet, noe som kan være avgjørende for avdekking av menneskehandel og andre former for utnytting på denne arenaen.

- *opprettholde en desentralisert politistruktur, styrke lensmannskontorene, og ha flere politiposter og mindre administrasjon ved en ny organisering i politidistriktene for å få et mer synlig og tilgjengelig politi*

Politidistriktene i Hordaland og Follo har satt i gang et prøveprosjekt der formålet er å tilpasse den lokale organisering og ressursdisponering til dagens politiutfordringer. I det videre arbeidet med resultatreform vil vi se på mulighetene for å sikre et nært og sterkt politi, og få mest mulig ut av de til enhver tid tilgjengelige politiressursene.

- *styrke deltakelsen i internasjonalt politisamarbeid og etablere en innsatsstyrke mot internasjonal organisert kriminalitet for styrket samarbeid og samordning på tvers av politidistrikter og særorganer*

Østfold politidistrikt ble blant annet styrket med 30 stillinger til en "grensepakke" i 2010. I løpet av 2010 styrkes og samordnes kampen mot mobile vinningskriminelle. Med 45 stillinger til opprettelsen av en egen innsatsstyrke med basis i Kripas, Utrykningspolitiet, i Oslo politidistrikt og Hedmark politidistrikt er innsatsen i form av etterretning, spaning og bistand til politidistriktene for å samordne innsatsen på tvers av distriktsgrenser styrket. Lokale prosjekter og samordning gir allerede gode resultater i kampen mot utenlandske bander flere steder i landet.

- *fortsette arbeidet med DNA-reformen*

Reformen innebærer flere stillinger og et opplegg for sentral finansiering av DNA-analyser, noe som frigjør ressurser i det enkelte politidistrikt.

- *gi bedre oppfølging til ofre for vold og alvorlig kriminalitet*

Regjeringen har sendt på høring et forslag til endring av bestemmelsene om klagebehandlingen i voldsoffererstatningssaker.

- *at politiet skal ta i bruk registreringsverktøy for vurdering av voldsutsatthet slik at nødvendig beskyttelsestiltak blir satt i verk*

Registreringsverktøyet SARA-PV skal testes ut i to politidistrikter. Forberedelser til denne testingen er i gang.

- *styrke innholdet i soningen og styrke tilbakeføringsarbeidet for å få en helhetlig oppfølging av straffedømte*

Det er etablert utdannings- og bibliotekstilbud i alle fengsler. Varetektskapasiteten er styrket og en ekstra klasse med fengselsbetjenter er tatt opp på fengselskolen for å styrke sikkerheten for tilsatte og innsatte. Neste år foreslår regjeringen å øke opptaket på fengselskolen ytterligere og å etablere rusmestringsenheter i to nye fengsler. De siste årene er budsjettene til kriminalomsorgen og forvaltningssamarbeidspartnere styrket for å heve kvaliteten i straffegjennomføringen og følge opp St.meld. nr. 37 (2007-2008) Straff som virker - mindre kriminalitet - tryggere samfunn.

Fengselsopplæringen er betydelig styrket siden regjeringsskiftet i 2005. Det er nå etablert opplæring i alle de 51 fengslene regjeringen har sagt det skal være opplæring i. I tillegg er det oppfølgingsklasser ti steder i landet.

- *gjennomføre en rettshjelpsreform i tråd med St.meld. nr. 26 (2008-2009) som gir raskere og bedre rettshjelp til flere*

Snart startes et pilotprosjekt i Rogaland og Buskerud med etableringen en ny førstelinjetjeneste der alle, uavhengig av inntekt, kan få inntil én times gratis juridisk bistand hos advokat eller rettshjelper uavhengig av sakstype.

- *utvide ordningen med hurtigbehandling, slik at utlendinger som begår kriminalitet pågripes, pådømmes og sendes ut av landet så raskt som mulig. Ved tilslutning til EUs soningsoverføringsavtale og flere bilaterale avtaler skal flere utenlandske kriminelle sone i hjemlandet*

Prosjektet med hurtigbehandling videreføres i Oslo, og tas også i bruk i Hordaland, Rogaland og Sør-Trøndelag. I asylsaker hvor det foreligger konkrete holdepunkter for å tvile på identiteten til asylsøkeren, har regjeringen innført en hurtig prosedyre som sørger for at UDI om å behandle sakene innen tre uker.

Regjeringen arbeider målrettet for å sikre tilslutning til EUs rammeavtale. Det er i 2010 inngått bilateral avtale med Romania om soningsoverføring, og arbeides med flere bilaterale avtaler.

- *øke antallet uttransporteringer på utlendingsfeltet og styrke grensenære kontroller for å bekjempe kriminalitet*

Arbeidet med utsendelse av personer uten lovlig opphold i Norge er kraftig styrket. Ved utgangen av september hadde 4 650 personer returnert. Det er 58 prosent flere enn tilsvarende periode i fjor. Vel 3 500 av disse ble tvangsmessig uttransportert av politiet. De øvrige reiste frivillig gjennom IOM. I tillegg bidrar økt kontroll i grenseområdene, lokal og rask registrering av asylsøkere og mer effektiv uttransportering til å redusere antall asylsøkere uten kjent identitet og bekjempe kriminalitet. I 2011 er målet å gjennomføre i overkant av 4 600 tvangsmessige uttransporteringer.

- *opprettholde en desentralisert domstolsstruktur*

Dette ligger til grunn for organisasjonsplanleggingen i domstolene.

- *fortsette arbeidet for mer effektive, tilgjengelige og moderne domstoler, og sikre raskere saksbehandling med mer bruk av video- og fjernteknologi og fortsatt fornyingsarbeid*

Domstoladministrasjonen har flere pågående prosjekter for effektivisering av domstolene, som blant annet elektronisk samhandling med advokater (ELSAM) og utprøving av spesialiseringsordninger for dommere. Regjeringen har bidratt til å sikre dette fornyingsarbeidet gjennom økte bevilgninger til domstolene og utvikling av domstolenes rettslige rammevilkårene.

I år er bemanningen i domstolene styrket for å sikre fortsatt rask saksavvikling. I 2011 foreslår regjeringen å øke bevilgningen til domstolene med 40 millioner kroner for at domstolene skal kunne tilpasse bemanningen til en periode med økt saksinngang, samtidig som det satses på tiltak som bidrar til ytterligere effektiv saksbehandling og nedarbeiding av restanser.

- *opprettholde styrkingen av jordskifterettene og gjennomføre tiltak for økt rekruttering*

Landbruks- og matdepartementet arbeider med forslag til en ny jordskiftelov, etter en høringsrunde i 2009/1010. Forslaget som var på høring vil innebære en styrking av jordskifterettene og angir også tiltak for å bedre rekrutteringen.

I tillegg har regjeringen arbeidet med:

- *Utarbeidet ny lov om kommunale krisesentertilbud som trådte i kraft 1. januar 2010*

Lovens formål er å sikre at kvinner, menn og barn som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner får et godt og helhetlig krisesentertilbud. Kommunen skal sikre at tilbudet omfatter rådgivning gjennom et dagtilbud og heldøgns telefontjeneste, midlertidig botilbud og oppfølging i reetableringsfasen. Kommunen kan selv velge hvordan de vil organisere krisesentertilbudet.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Regjeringen vil:

- *videreføre det vedtatte arbeidet med nytt nødnett for beredskapsstatene*

Det første utbyggingstrinnet ferdigstilles våren 2011 og omfatter seks politidistrikter rundt Oslofjorden. De tre nødstatene bruker nå Nødnett. Regjeringens ambisjon er at Nødnett skal bli landsdekkende, og trinn 1 skal evalueres og kvalitetssikres før en eventuell landsdekkende utbygging vil bli foreslått.

- *satse på brannforebyggende arbeid, samt bedre beredskap og håndteringsevne*

I 2011 vil regjeringen vil nedsette to utvalg på brannsikkerhetsområdet. Det ene skal gjennomgå og vurdere brannsikkerheten til særskilte risikogrupper, mens det andre skal utrede det samlede utdanningsbehovet i brannvesenet.

- *fortsette satsingen på redningstjenesten og redningshelikoptre*

Regjeringen er opptatt av å få på plass en raskere og mer effektiv redningshelikoptertjeneste som kan komme flest mulig mennesker til unnsetning i en vanskelig situasjon. Det er besluttet hvilke kriterier som skal danne grunnlag for anskaffelsen av nye redningshelikoptre, og arbeidet med å fase ut dagens Sea King-redningshelikoptre til fordel for nye helikoptre innen 2020 er godt i gang. Regjeringens mål er at det skal kunne startes redning av 20 personer i nød innenfor 150 nautiske mil rett ut fra grunnlinjen innen to timer. I tillegg skal to kunne reddes helt ut mot ytterkanten av det norske redningsansvarsområdet. Anskaffelsesprosessen videreføres. Den er basert på det anbefalte flerbrukskonseptet med en enhetlig flåte av anslagsvis 15 til 20 store helikoptre (som hver veier mellom 10-20 tonn) og et basemønster tilsvarende dagens. Som del av Regjeringens nordområdesatsning vil også fremtidig ambisjonsnivå og behov for redningsberedskap for Svalbard utredes nærmere. De fremtidige redningshelikoptrene skal også videreføre nåværende oppgaver som luftambulans og andre viktige samfunnsoppdrag.

KAPITTEL 17: INNVANDRING OG INTEGRERING

Regjeringen vil føre en helhetlig innvandrings- og flyktningpolitikk forankret i Norges internasjonale forpliktelser. Regjeringen vil ha en balansert og kontrollert innvandring og en konsekvent asylpolitikk.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Arbeidsinnvandring

Nettoinnvandringen til Norge har vært særlig høy i perioden 2007-2009. Det må ses i sammenheng med gode jobbmuligheter i perioden. Etter 2005 har arbeidsinnvandring utgjort den største innvandrer-kategorien. Polakker, og dernest svensker, har vært de største gruppene. I 2009 ble nettoinnvandringen redusert med 10 prosent til 38 000 personer, noe som kan ha sammenheng med et vanskeligere arbeidsmarked.

Den nye utlendingsloven og -forskriften trådte i kraft 1. januar 2010. Regelverket er mer oversiktlig, og gjør det enklere for arbeidsgivere å ansette arbeidstakere fra land utenfor EØS-området. Det er blant annet mulig å få oppholdstillatelse på bakgrunn av et lønnstilbud på minst 500 000 kroner, og det er innført en ordning med tidlig arbeidsstart, som innebærer at faglærte utlendinger kan starte å arbeide når de har levert en fullstendig søknad om oppholdstillatelse.

Endringene har gjort det mulig med kortere saksbehandlingstid. Utlendingsdirektoratet er i 2010 pålagt å behandle alle søknader om oppholdstillatelse fra arbeidsinnvandrere innen 8 uker.

1. oktober 2009 ble det innført en registreringsordning for EØS-borgere. Ordningen erstatter kravet til arbeidstillatelse, og gjør det enklere for EØS-borgere å komme til Norge og arbeide.

Regjeringen har opprettet servicekontor for utenlandske arbeidstakere i Oslo, Stavanger og Kirkenes. Kontorene er et samarbeid mellom Utlendingsdirektoratet, politiet, Arbeidstilsynet og skatteetaten, og gir veiledning til både arbeidsgivere og arbeidstakere på flere ulike språk.

Flyktning- og asylpolitikk

Justis- og politidepartementet arbeider med en melding til Stortinget om barn som migrerer, som blant annet vil rette søkelyset på dilemmaer knyttet til barn som er asylsøkere og deres sårbarhet.

Justis- og politidepartementet har fremlagt en melding til Stortinget om norsk flyktning og migrasjonspolitikk i et europeisk perspektiv, som understreker nødvendigheten av samordning og harmonisering på asyl- og flyktningområdet i Europa, og Norges vilje til å bidra til fremgang i et europeisk samarbeid, jf. Melding St. 9 (2009-2010).

Regjeringen vil med bakgrunn i anbefalingene fra det offentlige utvalget som er nedsatt, vurdere hvordan klagesaksbehandlingen bør organiseres for best å ivareta muligheten for politisk styring, rettssikkerhet, effektiv saksbehandling, samt legitimitet. Regjeringen ba utvalget om å forsere arbeidet med en delutredning vedrørende utøvelse av instruksjonsmyndighet. Delutredningen ble avgitt til Justis- og politidepartementet 26. mars 2010 og sendt på høring i juni med høringsfrist 1.10.2010.

Regjeringen vil:

- *øke antallet kvoteflyktninger når antallet asylsøkere går betydelig ned. Regjeringens mål er å øke antallet kvoteflyktninger til minst 1500*

Norge har godt samarbeid med UNHCR om fastsetting av størrelsen av kvoten og fordeling av denne. Regjeringen har signalisert at de siste par år har ført til en særlig utfordring for kommunene med hensyn til å bosette asylsøkere som har fått opphold/asyl i Norge. Dette er fortsatt en krevende situasjon. Med den nedadgående tendensen hva gjelder ankomst av asylsøkere som vi har sett det siste året, vil bosettingssituasjonen over tid kunne bli bedre. Dette vil gi grunnlag for å høyne flyktningkvoten. Regjeringen vektlegger at gjenbosettingsarbeidet også kan være et strategisk bidrag til en internasjonal løsning av langvarige eller fastlåste flyktningssituasjoner, der både lokal integrering i oppholdslandet og gjenbosetting i tredjeland som Norge er komponenter. Dette er bakgrunnen for bl.a. uttak av eritreiske flyktninger fra Sudan, en over 40-årig flyktningssituasjon. Norge har i 2010 påtatt seg et samordningsansvar for en flernasjonalt innsats for gjenbosetting av afghanske flyktninger fra Iran.

Regjeringen økte i 2007 antallet kvoteflyktninger fra 1000 til 1200.

- *på bakgrunn av det offentlig nedsatte utvalgets anbefalinger vurdere mottakssystemet og tilbudet om innkvartering og tjenester til asylsøkere*

Rapport skal avgis innen 1. juni 2011.

- *i større grad benytte adgangen til å frihetsberøve utlendinger som er i en utsendelsesprosess der det foreligger unndragelsesfare eller uavklart identitet, og vil åpne for at det også kan benyttes frihetsberøvelse ved rettens kjennelse i utsendelsesprosessen overfor personer som begår kriminelle handlinger og personer som utgjør en trussel mot grunnleggende nasjonale interesser*

Forslag til endringer i utlendingsloven for oppfølging av tiltaket har vært på høring og er nå til vurdering i departementet.

- *vil vurdere dagens adgang til å fremme omgjøringsbegjæring*

Problemstillingen inngår i mandatet til klagesaksutvalget. Regjeringen avventer deres utredning. Utredningen skal leveres 1. desember 2010.

- *utvide bruken av meldeplikt og pålegg om bestemt bosted blant annet overfor asylsøkere som ikke medvirker til sakens opplysning eller begår kriminalitet*

Forslag til endringer i utlendingsloven for oppfølging av tiltaket har vært på høring og er nå til vurdering i departementet.

- *opprette et nasjonalt identitets- og dokumentasjonssenter (NID)*

Norge er i gang med å bygge opp et Nasjonalt ID-senter (NID) som vil bli etablert i 2010. Dette vil bidra til en mer effektiv klarlegging av identitet, noe som vil gi raskere og flere uttransporteringer samt dempe presset på mottaksapparatet. Politiets arbeid på utlendingsområdet styrkes.

- *gjennomføre opptak av biometriske kjennetegn i visumsakene*

EFFEKT-programmet gjør tilpassinger i forbindelse med nye Schengen krav om bruk av biometri i visumsaker.

- *legge til rette for økt deltakelse og arbeidsrettet aktivitet og plikt til aktivitet for asylsøkerne på asylmottak*

Det er oppnevnt et utvalg som skal vurdere organiseringen av og tilbudet til personer som søker asyl i Norge, utrede ulike modeller for organisering og ansvars plassering og legge frem helhetlige forslag til hvilke tilbud som skal gis til asylsøkere fra søknaden innleveres til bosetting eller retur.

- *fortsette arbeidet for å beskytte og yte bistand til ofre for menneskehandel*

Justis- og politidepartementet arbeider med en ny handlingsplan mot menneskehandel. I løpet av 2011 skal det gjennomføres et nasjonalt seminar for om menneskehandel for politiet, påtalemyndigheten, domstolene og advokater. Årlig deler Justis- og politidepartementet ut om lag 10 millioner kroner i tilskudd til tiltak for norske og utenlandske prostituerte. Det er besluttet å videreføre KOM som en permanent løsning administrativt underlagt POD.

- *arbeide for større internasjonal innsats for internt fordrevne flyktninger*

Regjeringen har trappet opp støtten til organisasjoner som rapporterer på situasjonen til internt fordrevne og jobber for å sikre dem et større rettsvern. Regjeringen har også trappet opp støtten til UNHCR og Flyktninghjelpen som begge har internt fordrevne som en av sine fremste målgrupper. Regjeringen leder arbeidet i FNs generalforsamling med beskyttelse av internt fordrevne og har gjennom dette arbeidet gitt solid støtte til FNs spesialrepresentant for internt fordrevne. Regjeringen har videre gjennom sitt medlemskap i FNs menneskerettighetsråd bidratt sterkt til å sikre at mandatet til FNs spesialrapportør for internt fordrevne ble videreført og styrket for perioden 2010 til 2013.

- *styrke saksbehandlingskapasiteten og redusere saksbehandlingstiden i UDI*

Saksbehandlingskapasiteten er styrket betydelig i UDI og UNE i 2008-2010. Likevel har antall ubehandlede saker økt i virksomhetene som følge av økningen i antall asylsøkere i perioden. I budsjettforslaget for 2011 legges det opp til at antall ubehandlede saker skal reduseres både i UDI og UNE. I perioden 2007-2010 er det bevilget 169 millioner kroner til utvikling og innføring nye elektroniske løsninger i utlendingsforvaltningen (EFFEKT-programmet). I 2011 foreslår regjeringen å bevilge 192,6 millioner kroner til EFFEKT-programmet. Dette er et sentralt virkemiddel i satsingen på å effektivisere utlendingsforvaltningen og bedre servicen overfor brukerne. De nye løsningene vil gi en bedre samordning og kommunikasjon mellom Utlendingsdirektoratet, politiet, utenriksstasjonene, Utlendingsnemnda og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

- *bedre samarbeidet med kommunene om etablering av asylmottak*

Eksisterende samarbeidsavtale om bosetting av flyktninger med KS ble i 2009 utvidet til også å omfatte samarbeid ved etablering og nedlegging av mottaksplasser og omsorgssentre. Det tas sikte på at en ny avtale formelt vil bli inngått i løpet av 2010.

- *sikre raskere bosetting av flyktninger som har fått oppholdstillatelse i kommune*

Regjeringen har bidratt til å stimulere til økt bosetting, herunder økt bosetting av enslige, mindreårige flyktninger under 18 år. Vi har bedret rammevilkårene for kommuner som bosetter funksjonshemmede innvandrere. Regjeringen har i statsbudsjettet for 2011 foreslått å styrke Husbankens boligtilskudd for å øke tilgangen på utleieboliger til flyktninger. Det er også foreslått å etablere et forprosjekt for nye IKT-løsninger for et effektivt bosettings- og tilskuddsforvaltningssystem. Vi har styrket arbeidet med integrering blant annet gjennom forslag om å øke integreringstilskuddet til kommunene for enslige, voksne flyktninger og gi integreringstilskudd også for barn som er født inntil 6 måneder etter at mor er bosatt i en kommune. Vi har gjeninnført integreringstilskudd for familiejenforente.

- *at flere med avslag bare skal gis tilbud om å bo i ventemottak fram til uttransportering kan gjennomføres. Regjeringen vil også vurdere returfremmende tiltak for barnefamilier*

Erfaringer viser at ventemottakene ikke har fungert etter hensikten. Regjeringen vil vurdere å endre ventemottaksordningen og innføre en ny ordning med retursentre/returavdelinger. Den nye ordningen vil omfatte flere med endelig avslag, og vil gi en mer differensiert beboergruppe enn i ventemottakene. I retursentrene skal det fokuseres på returrettede tiltak og aktiviteter, som skal både hindre passivitet og motivere for retur. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen i 2011 knyttet til arbeidet med frivillig, assistert retur og tilbakevending med 42,7 millioner kroner, sammenliknet med saldert budsjett 2010. Det skal gi rom for i overkant av 1 700 frivillige returer i 2011. Så langt i år har 976 personer reist frivillig. Det er en økning på 61 prosent sammenliknet med i fjor.

- *redusere antallet personer uten behov for beskyttelse som søker asyl i Norge, og løpende vurdere behov for nye tiltak for å oppnå dette*

Antall asylsøkere til Norge er betydelig redusert siden 2009. Ved utgangen av august var det kommet 6 300 søkere, en nedgang på 46 prosent. For enslige mindreårige asylsøkere var nedgangen enda mer markert, dvs. 70 prosent. Prognosen for 2010 og 2011 er 10 000 asylsøkere, derav 800 enslige mindreårige. Norge opplevde en større prosentvis nedgang i første halvår av 2010 enn nesten alle andre land i Europa. Regjeringen har gjennomført en rekke tiltak for å redusere antall personer uten behov for beskyttelse som søker asyl i Norge. De aller fleste av tiltakene fremmet i RNB 2008 og i september 2008 iverksatt. Når det gjelder tiltak om å intensivere arbeidet med å få til en mer treffsikker aldersundersøkelse så er utvidet aldersundersøkelse gjennomført, men uten klinisk undersøkelse. Når det gjelder tiltak 5 om fire års utdanning eller arbeid for familieinnvandring, så er lov- og forskriftsbestemmelsene om fireårskrav for familieetablering vedtatt. Bestemmelsene trådte i kraft samtidig med ny utlendingslov 1. januar 2010. Det resterende lovforslaget, som gjelder familieetablering, har vært på høring og er til behandling i departementet. Tiltak 1 (Dublin), 2 (egen hurtigprosedyre) og 8 (generelt integreringsprogram) fremmet 1. juli 2009 er iverksatt. De øvrige tiltakene er fremdeles under utredning.

- *intensivere arbeidet med å få på plass gode returavtaler, føre en samlet og enhetlig returpolitikk og bruke bistands- og utviklingspolitikk til å understøtte arbeidet med å få til retur og reintegrering av personer uten lovlig opphold i Norge*

En rekke tilbaketakelsesavtaler er inngått.

- *heve terskelen for oppholdstillatelse på humanitært grunnlag*

Dette vurderes løpende.

- *innføre et generelt krav om fire års arbeid – og eller utdanning som vilkår for familieetablering*

Dette er under utredning.

- *støtte FNs høykommissær for flyktningers arbeid for å sikre og fremme flytningers rettigheter*

Norge har en god dialog med FNs høykommissær blant annet om UNCHR's ulike anbefalinger og norsk praksis. Norge er blant UNCHR's største bidragsytere.

Enslige mindreårige asylsøkere

Regjeringen vil:

- *etablere omsorgs- og utdanningstilbud for enslige mindreårige asylsøkere i deres opprinnelsesland*

Norge har etablert dialog med afghanske myndigheter og relevante internasjonale organisasjoner om etablering av omsorgstilbud i Afghanistan.

- *arbeide for at barn i mottak eller omsorgssentre får en god barnefaglig oppfølging*

I 2009 ble den øremerkede avsetningen til enslige mindreårige asylsøkere (EMA) styrket, for å gi enslige mindreårige asylsøkere et tilbud som ivaretar deres spesielle behov.

- *bidra til nok verger til enslige mindreårige asylsøkere*

Fra 1. juli 2009 ble det innført et eget kommunalt tilskudd for avlønning av verger for enslige mindreårige asylsøkere mens de er i transittfasen. Dette dekker også overformyndernes arbeid med å oppnevne og følge opp vergene. I tillegg gis midler til UDI til en vergevaktordning for raskt å finne verger til EMA. UDI kjøper tjenester av Norsk Folkehjelp til å rekruttere og lære opp verger både i transittfasen og senere.

- *arbeide for rask bosetting i kommunene av enslige mindreårige asylsøkere*

Regjeringen har bidratt til å stimulere til økt bosetting av enslige, mindreårige flyktninger under 18 år. De som bosettes fra 2010 får førsteårs integreringstilskudd etter voksen sats.

Inkludering

Regjeringen vil:

- *arbeide for økt sysselsetting og lavere ledighet blant innvandrerbefolkningen. Vi vil ha særlig fokus på enkelte grupper av kvinner med lav sysselsetting*

Innvandrere har gjennomgående noe lavere sysselsetting og høyere ledighet enn befolkningen for øvrig. Blant ledige som har behov for arbeidsrettet bistand fra Arbeids- og velferdsetaten, skal innvandrere prioriteres ved inntak til arbeidsmarkedstiltak. Regjeringens satsing på arbeidsmarkedstiltak er derfor viktig for å få flere innvandrere i arbeid. Et bredt spekter av arbeidsmarkedstiltak kan benyttes, med utgangspunkt i den enkeltes behov. Arbeids- og velferdsetaten samarbeider med kommunene om gjennomføring av introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere, og arbeidsmarkedstiltak inngår som sentrale elementer i både kvalifiseringsprogrammet og Ny sjanse. I absolutte tall er det noe flere innvandrerkvinner som deltar på arbeidsmarkedstiltak enn menn.

Regjeringen har foreslått å styrke arbeide med å legge til rette for innvandrere som entreprenører.

- *sikre god gjennomføring og kvalitet i introduksjonsprogrammet og sikre god overgang til opplæring eller arbeid*

I statsbudsjettet for 2011 foreslått utvidelse av personkretsen for hvem som har rett og plikt til introduksjonsprogram.

- *øke rett og plikt til norskopplæring fra 300 til 600 timer, samt innføre obligatorisk avsluttende prøve i norsk*

I statsbudsjettet for 2011 foreslått midler til utvikling av obligatoriske avsluttende prøver.

- *innføre krav for alle med plikt til norskopplæring om å ha bestått norskprøve eller statsborgerskapsprøve for å kunne få norsk statsborgerskap*

Regjeringen har sendt et høringsbrev om endringer i introduksjonsloven og statsborgerloven. Saken er deretter forberedt og utredet i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Regjeringen vil legge frem forslag om endringer i introduksjonsloven.

- *vurdere tiltak som kan føre til raskere bosetting av personer som har fått opphold i Norge*

Bidratt til å stimulere til økt bosetting, og foreslår derfor å øke integreringstilskuddet til kommunene i statsbudsjettet for 2011 for enslige, voksne flyktninger og gi integreringstilskudd også for barn som er født inntil 6 måneder etter at mor er bosatt i en kommune, jf. Prop. 1 S fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Foreslått i statsbudsjettet for 2011 å styrke Husbankens bostedstilskudd for ytterligere å øke tilgangen på utleieboliger til flyktninger, jf. Prop. 1 S for Kommunal- og regionaldepartementet. Foreslått i statsbudsjettet for 2011 å etablere et forprosjekt for nye IKT-løsninger for et effektivt bosettings- og tilskuddsforvaltningssystem, jf. Prop. 1 S fra Barne- og likestillings- og inkluderingsdepartementet.

- *arbeide mot diskriminering og for en inkluderende rekrutteringspolitikk, blant annet i samarbeid med arbeidslivets parter, slik at innvandreres kompetanse kommer til nytte i det norske samfunnet på alle nivåer i arbeidslivet*

Regjeringen har fra januar 2009 styrket det rettslige vernet mot diskriminering i arbeidslivet med innføringen av en plikt for offentlige og private arbeidsgivere og arbeidslivets organisasjoner, om å arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering (aktivitets- og rapporteringsplikt i diskrimineringsloven og diskriminerings- og tilgjengelighetsloven).

Regjeringen har lagt fram en ny handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering, i april 2009. Vi har samarbeidet med de 8 hovedorganisasjonene i arbeidslivet om tiltak i handlingsplanen for å bekjempe diskriminering i arbeidslivet. Det er utarbeidet en veileder for arbeidslivet i de nye aktivitets- og rapporteringspliktene. Vi har igangsatt forskningsprosjekter for å kartlegge art og omfang av diskriminering i arbeidslivet. Det er utviklet et program for mangfoldsledelse i staten rettet mot statlige ledere og tilsatte.

Vi har pålagt statlige virksomheter å innkalle minst en kvalifisert innvandrertil intervju dersom det finnes kvalifiserte søkere. Regjeringen vurderer nå en utvidelse av den statlige ordningen til også å omfatte kommunale og fylkeskommunale stillinger.

Regjeringen har i 2010 gitt totalt 1,7 millioner kroner i støtte til 8 prosjekter i regi av offentlige og private virksomheter for å fremme likestilling og hindre diskriminering i arbeidslivet.

- *vurdere endringer i integreringspolitikken på bakgrunn av det statlige utvalget som ser på sammenhengen mellom inn- og utvandring og utvikling av våre velferdsordninger*

Utvalget leverer sin innstilling våren 2011.

- *vurdere endringer i språkopplæringen for minoriteter på bakgrunn av anbefalinger fra det offentlige utvalget som er oppnevnt*

Østbergutvalget har foretatt en bred gjennomgang av språkopplæringen for minoritetsspråklige barn, og leverte sin innstilling juni 2010 (NOU 2010: 7). Kunnskapsdepartementet vil følge opp utredningen.

- *gi flere mulighet til morsmålsopplæring. I en globalisert verden er tospråklighet en ressurs*

Østbergutvalget har foretatt en bred gjennomgang av språkopplæringen for minoritetsspråklige barn, og leverte sin innstilling juni 2010 (NOU 2010: 7). Kunnskapsdepartementet vil følge opp utredningen.

- *bedre samordningen av arbeidet for å følge opp norske barn i utlandet*

Regjeringen har sendt på alminnelig høring et forslag om å innføre en ordning med stans av offentlig ytelse og barnebidrag ved internasjonal barne bortføring.

- *vurdere utvidelse av den statlige ordningen med at der hvor det finnes kvalifiserte søkere med minoritetsbakgrunn, skal minst en innkalles til intervju, til også å omfatte kommunale og fylkeskommunale stillinger*

Regjeringen har dette til vurdering.

- *gjøre det enklere å få godkjent utdanning og relevant arbeidserfaring fra utlandet*

Gjennomført en kartlegging av barrierer for godkjenning av yrkeskvalifikasjoner for personer med yrkesutdanning fra utlandet. Rapporten følges opp.

- *nedsette et offentlig utvalg som skal se på muligheter og utfordringer i et flerkulturelt Norge og med bakgrunn i dette foreslå prinsipper og tiltak for inkluderings og integreringsarbeidet*

Regjeringen har nedsatt et Inkluderingsutvalg som gjennom sitt arbeid skal løfte fram utfordringer og muligheter i et flerkulturelt Norge, og med bakgrunn i dette foreslå tiltak i inkluderings- og integreringspolitikken. Utvalget som ledes av Osmund Kaldheim har frist til å levere sin innstilling våren 2011.

KAPITTEL 18: KIRKE-, RELIGIONS- OG LIVSSYNSPOLITIKK

Trosfrihet og religionsfrihet er grunnleggende verdier som samfunn og lovverk må styrke og beskytte. Alle har rett til å praktisere religion og livssyn etter eget ønske, og alle religioner og livssyn skal ha rett til likeverdig statlig finansiering.

Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009 - 2013

Regjeringen vil:

- *følge opp kirkeforliket*

Regjeringen gjennomfører demokratireformen i Den norske kirke gjennom de kirkelige valgene i 2009 og 2011, med utprøving av nye regler for valg til bispedømmeråd og Kirkeråd.

Vi vil foreta en nærmere gjennomgang av demokratireformen og kirkeforliket etter at evalueringen av kirkevalgene i 2011 er gjennomført.

Regjeringen har foreslått midler til opprettelse av et tolvte bispeembete i Trondheim.

Regjeringen har sendt forslag om enkelte endringer i gravferdsloven på høring, i tråd med kirkeforlikets forutsetninger om at det skal gjøres tilpasninger som ivaretar hensynet til minoritetene.

- *sammen med kirkens organisasjoner gjennomgå og forbedre valgordningen for Kirkevalget og medlemsregisteret*

Ryddet opp i medlemsregisteret i sammenheng med valgene i 2009.

Satt i gang enn faglig evaluering av valgene i 2009 som vil danne grunnlag for valgreglene som skal utprøves ved kirkevalgene i 2011.

Foreslått en bevilgning på nær 72 millioner kroner i alt til gjennomføring av kirkevalgene i 2011.

- *videreføre trosopplæringsreformen*

Trappet opp bevilgningen til reformen i perioden 2005-2010 opp med rundt 25 millioner kroner hvert år. For 2011 er det foreslått å øke bevilgningen til reformen med 27 millioner kroner, slik at den samlede bevilgningen vil være på 197 millioner kroner. Målet med reformen er at det skal utvikles et systematisk og sammenhengende tilbud om trosopplæring i kirken for alle døpte fram til fylte 18 år.

- *øke tallet på preste- og diakonsstillinger*

Foreslått å styrke prestedtjenesten med 5 millioner kroner i 2011 til nye prestedstillinger. Tilskuddet til diakoni, undervisning og kirkemusikk i menighetene er budsjettert med rundt 115 millioner kroner i 2011.

- *legge til rette for flere kvinnelige sokneprester, proster og biskoper*

Andelen kvinner i prestedtjeneste har økt fra under 15 prosent på 90-tallet til nå å ha passert 25 prosent. Over halvparten av de uteksaminerte teologistudentene i 2009 var kvinner. 4 av 11 biskoper er kvinner.

- *legge fram en sak om tros- og livssynspolitikken i dialog med tros- og livssynssamfunnene med sikte på å skape en samlet politikk for området*

Det ble den 25. juni 2010 nedsatt et offentlig utvalg som skal gjennomgå tros- og livssynspolitikken og fremme forslag som kan bidra til å skape en mer helhetlig politikk på feltet. Utvalget skal avgi sin innstilling innen utgangen av 2012.

- *bidra til flere livssynsnøytrale seremonilokaler*

For 2011 foreslås det bevilget midler for å dekke arbeid med å tilrettelegge for livssynsnøytrale seremonirom.

- *sikre at utenlandske forkynnere som har arbeid av varig karakter i trossamfunn skal gjennomgå opplæring i norsk språk og om det norske samfunnet*

Kurs for religiøse ledere avholdes ved Universitet i Oslo. 300 timer norskopplæring er obligatorisk også for denne gruppen innenfor rammen av introduksjonsloven.

VEDLEGG: SAMARBEID FOR ARBEID

Regjeringen lanserte i februar prosjektet «Samarbeid for arbeid» som en bred samfunnsdebatt om hvordan vi kan legge til rette for å sikre høy yrkesdeltakelse og verdiskaping.

Formålet med initiativet har vært å få innspill, diskusjon og gode svar på hvordan vi kan få flere i jobb, hvordan vi skaper et arbeidsliv som gjør at folk holder seg friske og motiverte, hvordan vi får bygd opp den kompetansen vi trenger, og hvordan vi skaper et framtidrettet næringsliv. Siden lanseringen har det vært en omfattende aktivitet både i form av møter og på internett.

Den 13. september var Norge vertsland for en internasjonal høynivåkonferanse om vekst, arbeid og sosial inkludering, i samarbeid med ILO og IMF. Bakgrunnen for konferansen var de store utfordringene man står overfor i arbeidsmarkedene verden over etter finanskrisen, og man fokuserte på behovet for samarbeid for å sikre ny vekst i verdensøkonomien og skape nye arbeidsplasser.

Samarbeid for arbeid har hatt til hensikt å oppmuntre til en bred samfunnsdebatt om hvordan man kan sikre størst mulig yrkesdeltakelse og verdiskaping. Prosjektet ble igangsatt medio februar i år med et omfattende møteprogram.

Prosjektet bygger på en erkjennelse av at økt arbeidsinnsats og verdiskaping i Fastlands-Norge er forutsetninger for at velferdsstaten skal kunne opprettholdes. Spørsmålet om hvordan vi skal sikre en økonomisk bærekraftig velferdsstat også framover, i møte med aldringen i befolkningen, har blitt løftet fram særskilt.

Samarbeid for arbeid har dels foregått gjennom samrådsmøter, konferanser og besøk av statsråder i bedrifter, skoler, sykehjem mv., og dels på internett.

Samrådsmøter mv.: Det er avholdt en rekke samrådsmøter og konferanser der statsråder fra samtlige involverte departementer både hver for seg og samlet har fått anledning til å drøfte de ulike temaene med representanter bl.a. for næringslivet, partene i arbeidslivet og skoleelever

Under temaet utstøting fra arbeidslivet er det f.eks. avholdt to folkemøter om inkludering, samt rådslag om hhv. integrering og arbeidsmiljø og sykefravær. Frafallet i videregående opplæring har vært tema for flere konferanser, herunder Regjeringens kontaktkonferanse med fylkeskommunene, Skolelederdagene og Nasjonal opplæringskonferanse. Utvikling av et framtidrettet næringsliv er blitt drøftet i en rekke sammenhenger, herunder i Porsgrunn med representanter fra næringslivet, i Trondheim, og i Oslo med gründere innenfor ulike næringer. Det er også avholdt rådslag om utvikling av reiselivet i Nord-Norge, om regional innovasjon og verdiskaping og i forbindelse med arbeidet med ny stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken. Også prosjektet Norge 2020, som har til hensikt å reise en

verdskapingsdebatt, samt prosjektet Samarbeid for arbeid i sjømatnæringen, er lansert i tilknytning til Samarbeid for arbeid. I tillegg er det arrangert samråd om økonomisk politikk, hvorav ett med næringslivsledere og partene i arbeidslivet, og ett med fagøkonomer. Regjeringens medlemmer har videre møtt representanter bl.a. fra skoler, sykehjem, mange og ulike deler av næringslivet, innvandrersorganisasjoner og partene i arbeidslivet i løpet av prosjektperioden.

Kontakt på internett: Det er opprettet en egen internettside, samarbeidforarbeid.no, i tilknytning til Regjeringens nettside. Nettsiden har hatt en inngang til hvert av temaene, med tekst- og videobasert informasjon om Regjeringens politikk og aktivitet. Det har blitt avholdt flere nettmøter der de ulike statsrådene har svart på spørsmål, og også en bloggkonkurranse. Nettaktiviteten har hatt til hensikt å stimulere til debatt og spre kunnskap.

Det har vært lagt til grunn at oppfølging skal skje gjennom Regjeringens ordinære arbeid.

I Samarbeid for arbeid har Regjeringen rettet særlig oppmerksomhet mot følgende temaer:

- Hvordan man kan hindre utstøting fra arbeidslivet, med vekt på hva som kan gjøres for å redusere sykefraværet og hvordan man kan få integrert flest mulig i arbeidslivet.
- Hvordan man kan øke tilgangen på kvalifisert arbeidskraft, med vekt på hva som bør gjøres for å unngå at ungdom avslutter skolegangen før de har fullført videregående opplæring.
- Hvordan man kan utvikle et framtidsrettet næringsliv i alle deler av landet og gjøre det enklere å starte opp nye bedrifter.

Nærmere om utstøting og integrering

Til tross for innsatsen mot utstøting fra arbeidslivet er det en kvart million flere som mottar uføretrygd, attføring, rehabilitering eller sykepengen i dag enn for 15 år siden. Framover vil antall alderspensjonister øke kraftig i takt med aldringen av befolkningen. Å lykkes med arbeidslinjen er helt sentralt for å kunne møte de økonomiske utfordringene vi står overfor. I år brukes 310 milliarder kroner på finansiering av folketrygden. Hvis antall personer på helse relaterte ytelser i 2010 hadde vært på 2008-nivå, ville utgiftene isolert sett vært om lag 7,5 milliarder kroner lavere. De nærmeste årene anslås utgiftene i folketrygden å vokse med om lag 9 milliarder kroner i gjennomsnitt per år.

Sykefraværet har økt betydelig fra midten av 1990-tallet. Særlig bekymringsfullt er det at langvarig sykefravær ofte resulterer i varig uførhet. Etter en særlig sterk oppgang i 2009, har sykefraværet avtatt klart de siste kvartalene. Sykefraværet lå om lag 10 prosent lavere i første halvår i år enn på samme tid i fjor. Den nye IA-avtalen som

partene i arbeidslivet og Regjeringen ble enige om i vinter, er viktig for å forebygge utstøting gjennom forsterkede virkemidler for å få ned sykefraværet. Vi vet bl.a. at det er en nær sammenheng mellom langvarig sykefravær og uførhet. Målet om 20 prosent reduksjon i sykefraværet fra nivået i 2001 står sentralt også i den nye avtalen. I arbeidet med den fornyede IA-avtalen har Regjeringen mottatt en rekke nyttige innspill innenfor Samarbeid for arbeid. Disse innspillene understreket bl.a. betydningen av å legge til rette for at også personer med nedsatt arbeidsevne kan bidra i arbeidslivet, bl.a. gjennom raskere og tettere oppfølging av sykmeldte og oppfølging av legenes sykmeldingspraksis.

Regjeringen legger vekt på arbeid for å hindre utstøting fra arbeidslivet og fremme integrering. I NAV-reformen, som nå er i ferd med å fullføres over hele landet, er arbeidsevnevurdering og deltakelse framfor passivitet sentralt. Det legges også betydelig vekt på å mobilisere arbeidskraft som er i utkanten av arbeidsmarkedet, bl.a. i utformingen av ny uførepensjon som Regjeringen tar sikte på å fremme i en proposisjon senere i høst. Selv om andelen sysselsatte i Norge er blant den høyeste i verden, er det en stor utfordring at det over lengre tid har vært en sterk innstrømming til varige trygdeytelser. For å snu denne trenden er det viktig at regelverket utformes slik at det lønner seg å arbeide framfor å motta uførestønad, slik at den enkelte kan stå lenger i arbeid. Innføring av arbeidsavklaringspenger til erstatning for tre forskjellige korttidsytelser fra 1. mars 2010 bidrar til bedre tilrettelegging for den enkelte med sikte på raskere tilbakevending til arbeid.

Innvandrerbefolkningen har langt lavere yrkesdeltakelse enn gjennomsnittet, og bruken av trygdeordninger i denne delen av befolkningen er stor. Tiltak for å bedre integreringen av innvandrere er et viktig bidrag til å øke det samlede arbeidstilbudet. Det er også bakgrunnen for at Regjeringen har satt ned et offentlig utvalg (Velferds- og migrasjonsutvalget) for å drøfte og komme med forslag til tiltak. Regjeringen har også gjennom Samarbeid for arbeid holdt rådslag og folkemøter om integrering, med særlig oppmerksomhet om arbeidsliv og utdanning.

Nærmere om økt tilgang på kvalifisert arbeidskraft

De yrkesaktives kompetanse er svært viktig for å sikre videre vekst og god omstillingsevne i økonomien. Norge har et høyt utdanningsnivå i internasjonal målestokk. Høyt kostnadsnivå har trukket i retning av mer kunnskapsbaserte næringer, med behov for godt kvalifiserte arbeidstakere til å løse nye oppgaver. Det krever et godt utdanningssystem som kan skape gode resultater.

En av de store utfordringene er det betydelige frafallet i videregående opplæring. Nesten alle ungdommer starter i videregående opplæring etter endt ungdomsskole, men bare 7 av 10 har etter fem år gjennomført med full studie- eller yrkeskompetanse. Innen yrkesfag er gjennomføringsgraden på bare vel 50 prosent. Frafall innebærer store kostnader både for den enkelte og for samfunnet. Blant unge mellom 20 og 24 år som ikke har fullført videregående opplæring står nærmere 1 av 5 utenfor både arbeid og utdanning, mot 1 av 20 av de i samme aldersgruppe som har gjennomført. Selv om

årsakssammenhengene kan være mange og sammensatte, er det likevel slik at nesten alle unge som mottar uføretrygd har falt ut av videregående opplæring.

Det er stort engasjement rundt problemstillingen frafall i videregående skole, og mange enkeltskoler og fylkeskommuner kan vise til gode resultater og erfaringer som bør deles. Innenfor Samarbeid for arbeid er det dette temaet som har skapt mest debatt og flest innspill på nettsiden samarbeidforarbeid.no og i de sosiale nettmediene. Regjeringen har også mottatt nyttige synspunkter på det videre arbeidet gjennom en rekke skolebesøk og konferanser.

Regjeringens arbeid med å redusere frafallet i videregående opplæring er særlig basert på tettere oppfølging. Dette ligger til grunn for satsingen på tidlig innsats, med økt timetall, forsterket opplæring i grunnleggende ferdigheter og gratis leksehjelp i 1.–4. trinn. På ungdomstrinnet er det satt i gang forsøk med arbeidslivsfag, der elever gis større mulighet til å arbeide praktisk og prøve ut sine interesser for yrkesfaglig opplæring. Denne muligheten kommer i tillegg til faget utdanningsvalg. Faget har vært obligatorisk siden 2008 og skal gi elevene bedre grunnlag for å velge videregående opplæring. På videregående skole er det bl.a. innført obligatoriske kartleggingsprøver på 1. trinn og mer relevant og praksisnær fag- og yrkesopplæring. Videre har fylkeskommunene fått tilskudd til profesjonalisering av rådgivningsfunksjonen, samt tettere oppfølging av elever og lærlinger som sliter med grunnleggende ferdigheter.

I prosjektet Ny GIV (Gjennomføring i videregående opplæring) har staten invitert alle fylkeskommunene til et målrettet samarbeid for å øke gjennomføringen i videregående opplæring. I statsbudsjettet for 2011 er det innenfor rammen av prosjektet foreslått en bevilgning på 175 millioner kroner til følgende tiltak:

- Økt kvalitet på ungdomstrinnet, særlig i form av tilbud om etterutdanning og styrking av praksiselementene. Regjeringen vil våren 2011 legge fram en stortingsmelding med forslag som vil styrke kvaliteten på ungdomstrinnet.
- Tilrettelegging av overgangen mellom ungdomstrinnet og videregående opplæring for elever med svake grunnleggende ferdigheter, f.eks. i form av sommerskole eller leksehjelp.
- Bedre yrkesretting av yrkesfaglige studieprogram, herunder kompetanseutvikling i yrkesretting og utbygging av samarbeidet med arbeidslivet.

I tillegg er 195 millioner kroner til lærebedrifter videreført i 2011 gjennom rammetilskuddet til fylkeskommunene.

Næringsutvikling og et framtidsrettet næringsliv

I prosjektet tas det også sikte på å belyse hvordan vi kan gjøre det lettere å starte næringsvirksomhet og hvordan vi kan utnytte mulighetene for næringsutvikling i alle deler av landet. I denne sammenhengen er det viktig både med videreutvikling og knoppskyting innenfor etablerte virksomheter og gründervirksomhet. En av sju

personer som nå er ansatt i private bedrifter, arbeider i virksomheter som ikke fantes for fem år siden.

Det er etablert et bredt virkemiddelapparat for å bidra til næringsutvikling over hele landet. Tiltakene spenner vidt – fra differensiert arbeidsgiveravgift til Innovasjon Norges ordninger og nasjonale strategier innenfor viktige næringer. Også utformingen av skatte- og avgiftssystemet, tilgang til infrastruktur og FoU-virksomhet har stor betydning.

Innenfor Samarbeid for arbeid har Regjeringen gjennomført samråd om bl.a. regional innovasjon og verdiskaping, reiselivsspørsmål, gründervirksomhet, situasjonen i verftsneringen og ordninger som stimulerer teknologiutvikling. Regjeringen har gjennom nettsatsingen og en rekke bedriftsbesøk fått gode innspill til det videre arbeidet. Et eksempel er møtene om situasjonen i verftsneringen, som bl.a. ble avholdt med Vestlandsrådet og i Strategisk råd for MARUT. Innspillene herfra har dannet grunnlag for utarbeidelsen av tiltakspakken for verft og utstysrleverandører som ble vedtatt i Stortinget i juni. Et annet eksempel er en henvendelse om at aksjelovgivningen ikke er godt nok tilpasset de minste bedriftenes behov, som vil bli fulgt opp gjennom en departementsintern utredning før årsskiftet.

En bærekraftig forvaltning av oljeformuen er særlig viktig for næringsutviklingen i fastlandsøkonomien. Mange har advart mot faren for såkalt hollandsk syke, dvs. at store, midlertidige naturressursinntekter gir rask nedbygging av konkurranseutsatt virksomhet gjennom høye kostnader og for stor offentlig sektor. Dette kan gi store og smertefulle omstillingsproblemer når ressursinntektene avtar, slik Nederland opplevde på 1970-tallet. Dette har man så langt klart å unngå i Norge. Aktiviteten i industrien har ikke avtatt mer i Norge gjennom de siste 40 årene enn i andre rike industriland. Regjeringen legger stor vekt på å føre en politikk som bidrar til at dette heller ikke skal skje i framtiden. Handlungsregelen for bruken av oljeinntekter og Statens pensjonsfond er særlig viktig i denne sammenheng. Videre må hensynet til den konkurranseutsatte industrien ivaretas i lønnsoppgjørene. Vi har holdt fast ved frontfagsmodellen, der konkurranseutsatt sektor forhandler først, også etter hvert som oljeinntektene har fått en større plass i økonomien. Regjeringen vil legge stor vekt på at denne modellen videreføres, og har som en del av prosjektet hatt seminar med økonomer for å drøfte disse problemstillingene.

Utgitt av:
Statsministerens kontor

Publikasjonen finnes også på:
www.regjeringen.no/smk

Foto:
Roger Sandum

Trykk:
Departementenes servicesenter 10/10 - 120

